BRIAN MOONEY

100 MARI LIDERI

din antichitate până în prezent

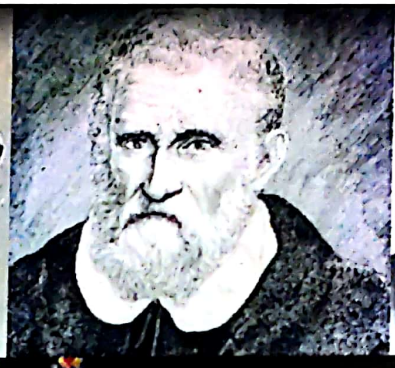

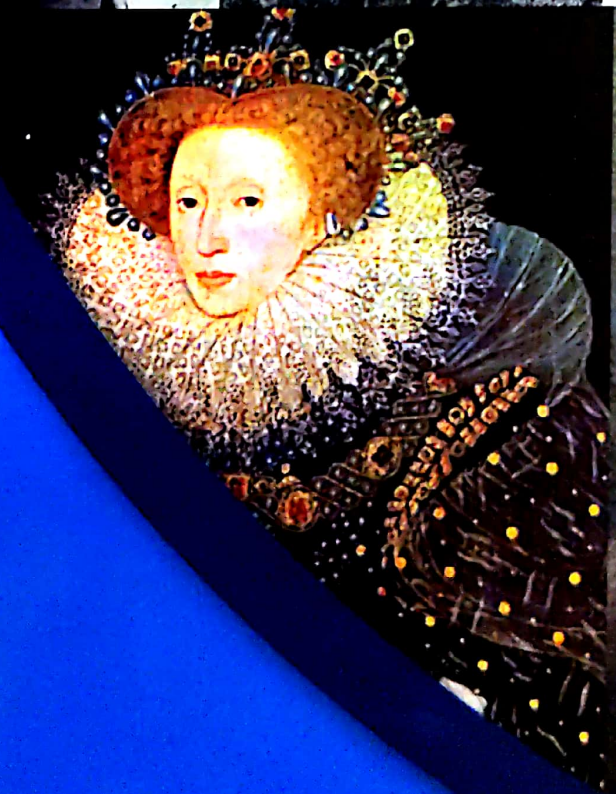

BRIAN MOONEY

100
MARI LIDERI
din antichitate până în prezent

Traducere: LIVIU MATEESCU

EDITURA LIDER

Scanned with OKEN Scanner

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
MOONEY, BRIAN
100 mari lideri din antichitate până în prezent / Brian Mooney ; trad.: Liviu Mateescu. - Bucureşti : Lider, 2008
ISBN 978-973-629-169-2

I. Mateescu, Liviu (trad.)

94(100):929

Redactare: ELENA MĂNICU
Tehnoredactare: MARCELA RADU
Bun de tipar: EMILIA LEANCĂ

SHAPING HISTORY – 100 GREAT LEADERS FROM ANTIQUITY TO THE PRESENT
Copyright © 2004, Arcturus Publishing Limited
Toate drepturile asupra acestei ediţii în limba română aparţin Editurii LIDER

OP 5 CP 15 Sector, 4, Bucureşti
Tel./Fax: 0314.108.648
e-mail: lider@e-xtreme.ro; site: www.trustul-lider.ro

Tipărit la S.C. TIPARG S.A.

Scanned with OKEN Scanner

OAMENI DE STAT

Scanned with OKEN Scanner

HATŞEPSUT

Hatşepsut a fost prima regină a Egiptului (1509 – 1469 î. Hr.) şi unul dintre cei mai mari faraoni egipteni. Este considerată prima femeie-conducător din istorie, iar în timpul domniei sale, Egiptul a traversat o perioadă de pace şi de expansiune comercială. Hatşepsut a trimis o expediţie de explorare în Marea Roşie şi a ridicat două obeliscuri nemaivăzute până atunci, la templul lui Amon din Karnak – evenimente imortalizate în minunatele basoreliefuri din templul ei cu terase de la Deir el-Bahri.

Cronologie

1509 î. Hr. – S-a născut, fiică a regelui Tutmes I

1490 – 1468 î. Hr. Conduce Egiptul ca faraon din cadrul dinastiei a XVIII-a

În anul 7 al domniei sale a început construcţia grandiosului templu de la Deir el-Bahri

În anul 9 are loc expediţia în ţinutul Punt

Anii 15 – 16 Cioplirea şi ridicarea a două obeliscuri la Karnak

Anii 20 – 21 (1469 î. Hr.) Puterea trece la Tutmes al III-lea. Hatşepsut dispare din istorie

Încă din cele mai vechi timpuri, în Egipt, femeile au fost foarte preţuite. La începutul dinastiei a XVIII-a exista o tendinţă puternică spre matriarhat. Hatşepsut era fiica marelui rege războinic Tutmes I. Fratele ei vitreg, Tutmes al II-lea, i-a succedat la tron lui Tutmes I după ce cei doi fraţi ai ei au murit prematur. Statuile îl arată pe Tutmes al II-lea ca fiind un băieţel firav şi lipsit de energie, în timp ce Hatşepsut, care era cu câţiva ani mai mare decât el, este prezentată cu capul drept, cu un nas acvilin îndrăzneţ, gura fermă şi o

Scanned with OKEN Scanner

bărbie proeminentă, care-i dădeau impresia de vigoare şi hotărâre. S-a măritat cu fratele ei vitreg, l-a redus la nivelul unui om de paie şi a devenit principalul factor de influenţă din conducerea statului.

După doar câţiva ani, această formă de conducere bicefală a luat sfârşit prin uciderea lui Tutmes al II-lea, probabil, rezultat al unei conspiraţii. Hatşepsut a devenit regenta fiului soţului său, Tutmes al III-lea, rezultat din relaţia acestuia cu o femeie neînsemnată din harem şi, în timp ce acesta îndeplinea funcţia de mare preot al zeului Amon, ea a preluat controlul tronului şi a fost acceptată ca faraon.

În inscripţiile de pe monumentele ridicate în cinstea ei, desenele cu caracter feminin alternează cu cele cu caracter masculin. Apare ca fiind atât fiul, cât şi fiica zeului Amon, principala zeitate a statului. Statuile şi basoreliefurile o prezintă cu o barbă falsă şi cu veşminte bărbăteşti. Deşi în inscripţii semnele masculine şi cele feminine sunt ingenios amestecate, pronumele personale şi posesive care se referă la ea sunt în majoritatea cazurilor feminine, îmbrăcând câteodată forme uimitoare, ca de exemplu „Împăratul însăşi“[1].

Perioada în care Hatşepsut a domnit ca faraon a fost în cea mai mare parte paşnică, fapt care i-a permis să pună bazele unei reţele vaste de comerţ internaţional. Expediţia spre ţinutul Punt (probabil, Somalia de astăzi) organizată pe Marea Roşie poate fi comparată cu călătoriile de explorare din perioada renascentistă. Minunatul ei templu mortuar împodobit cu terase din Deir el-Bahri conţine mai multe basoreliefuri în care este descrisă această expediţie. Este un fapt destul de rar ca un eveniment singular asemenea expediţiei lui Hatşepsut să fie descris atât de amănunţit. Sunt ilustrate toate fazele evenimentului, de la strângerea flotei pe ţărmul Mării Roşii şi până la întoarcerea triumfală în capitala Teba.

Cele cinci corăbii mari folosite în acest voiaj au fost construite pe bucăţi, transportate pe uscat şi apoi asamblate la ţărmul Mării Roşii. Unul dintre principalele obiective ale expediţiei a fost acela de a aduce arbori aromatici, care cresc doar în partea de sud-vest a Peninsulei Arabice şi în Somalia. Din analiza basoreliefurilor din templul de la Deir el-Bahri, în care sunt înfăţişate colibe rotunde înălţate pe piloni, unde accesul se făcea pe scări, înconjurate de palmieri plini de nuci de cocos şi arbori aromatici, de răşini aromatice şi mir, situate în apropierea unui râu plin de peşti feluriţi, s-a concluzionat că ţinutul Punt este, de fapt, Somalia de azi. În basoreliefuri mai apar girafe, hipopotami, maimuţe mari şi câini. Expediţionarii au fost primiţi de către prinţul din Punt, Parehu, şi de soţia lui, Eti, cea cu şolduri mari şi unduitoare.

---

[1] În original „His Majesty herself“ – în expresie se folosesc două pronume, unul personal, altul posesiv, unul masculin, celălalt feminin.

Scanned with OKEN Scanner

Au fost stabilite relații comerciale libere. În schimbul mărfurilor egiptene s-au primit treizeci și unu de arbori aromatici, săculeți cu rășini aromatice, aur, argint, fildeș, abanos, cuișoare, kohl[2], maimuțe mari, babuini, câini, sclavi și piei de leopard. Regina din Punt și câțiva înalți dregători au însoțit expediția pe drumul de întoarcere în Egipt. Întoarcerea în Teba a fost sărbătorită cu mare fast. Hatșepsut a oferit bunurile aduse drept ofrandă lui Amon, iar arborii aromatici au fost plantați în curtea din fața templului ei de la Deir el-Bahri.

Ambițiosul program de construcții al lui Hatșepsut l-a depășit cu mult pe cel al predecesorilor săi. Hatșepsut a construit pe întregul teritoriu al Egiptului, până în Nubia. Teba s-a bucurat de cea mai multă atenție. Templul din Deir el-Bahri, supranumit „Sfântul Sfintelor" a fost cea mai completă mărturie materială a măreției perioadei sale de domnie. Hatșepsut și-a construit, de asemenea, un monument funerar în Valea Regilor și a extins Templul lui Amon de la Karnak.

Mândria operei sale de la Karnak au reprezentat-o cele două obeliscuri din granit roșu, confecționate la carierele din Aswan. Sculptarea lor a durat șapte luni. Rezultatul – cele două obeliscuri depășeau ca formă, culoare și bogăție a gravurii tot ce se făcuse până atunci. În basoreliefurile din templul de la Deir el-Bahri este prezentată o plută imensă construită din trunchiuri de platan, trasă de multe bărci. Cu ajutorul acelei plute au fost transportate cele două obeliscuri până la templu. Este uimitor cum aceste obeliscuri, care aveau o înălțime de aproape treizeci de metri, au fost încărcate pe barjă și apoi descărcate la Karnak și ridicate în poziția planificată. Obeliscurile sunt acoperite cu hieroglife delicate și minuțioase, prin care Hatșepsut declară că acestea au fost ridicate în cinstea lui Amon și pentru a onora memoria lui Tutmes I, fiecare dintre ele fiind „dintr-o singură bucată de granit solid, fără îmbinări, fără lipiri". Trunchiurile și vârfurile obeliscurilor erau în totalitate aurite.

Între timp, Tutmes al III-lea a devenit comandantul armatei, transformându-se într-un tânăr energic. În jurul celui de-al optsprezecelea an al domniei lui Hatșepsut, mai mulți dintre cei mai proeminenți susținători ai ei au dispărut din vedere, iar în cel de-al douăzecilea sau al douăzeci și unulea an, respectiv în 1469 î. Hr., însăși Hatșepsut a dispărut din istorie. Avea în jur de patruzeci de ani, iar domnia ei durase douăzeci și doi.

Ambițiosul program de construcții pus în practică de Hatșepsut le-a depășit cu mult pe cele ale predecesorilor săi.

[2] Un amestec de substanțe care se folosea în Egiptul antic pentru înnegrirea pleoapelor.

Scanned with OKEN Scanner

Un constructor grandios

- *Hatşepsut a fost cea mai puternică regină pe care o avusese Egiptul până atunci. Domnia ei a fost una paşnică, războaiele au fost puţine, lucru ce i-a permis să-şi dedice timpul îmbunătăţirii vieţii supuşilor ei. A început proiecte de construcţii care le-au eclipsat pe cele ale predecesorilor săi, ca, de exemplu, magnificul templu de la Deir el-Bahri. Acest templu este cea mai mare realizare a ei, monumentul care a rezistat cel mai bine trecerii timpului. Înăuntrul acestuia se regăsesc scene şi inscripţii referitoare la alte proiecte importante ale reginei şi la alte evenimente din viaţa ei.*
- *Deşi unul dintre obeliscurile de la Templul lui Amon a căzut, cel din partea de nord este încă în poziţia iniţială; este cel mai înalt obelisc din Egipt.*

Scanned with OKEN Scanner

PERICLE

Pericle (495 – 429 î. Hr.) – om politic atenian şi general sub conducerea căruia civilizaţia greacă a atins apogeul. Influenţa sa asupra vieţii Greciei a fost atât de mare, încât perioada în care s-a aflat la conducerea statului este supranumită „Secolul lui Pericle".

Cronologie

495 î. Hr. S-a născut, în Atena
472 î. Hr. A contribuit la punerea în scenă a piesei *Perşii*
461 î. Hr. A condus votul împotriva Areopagului
451 î. Hr. A promulgat noua lege a cetăţeniei
431 î. Hr. Războiul peloponesiac
429 î. Hr. Pericle moare

Pericle a crescut în umbra războiului, într-un aşezământ militar; avea doar trei ani când perşii au încercat pentru prima oară să cucerească Grecia şi au fost învinşi fără drept la replică la Marathon. Tatăl său, generalul Xantip, a comandat armata care i-a învins pe perşi la Mycale, în 479 î. Hr., după ce aceştia invadaseră Grecia pentru a doua oară şi jefuiseră deja Atena. Perşii au fost învinşi din nou, şapte ani mai târziu, la Salamina, în 472 î. Hr. Această ultimă bătălie i-a oferit lui Pericle, care ajunsese deja un tânăr şi cultivat intelectual, prima şansă de afirmare.

În 472 î. Hr., Pericle a sponsorizat o producţie dramatică de succes pentru festivalul lui Dionis – un eveniment anual major în Atena. Era vorba de piesa *Perşii*, de Eschil, prima mare tragedie. Piesa a câştigat locul întâi, asigurându-i astfel lui Pericle o notorietate importantă.

S-a implicat cu adevărat pentru prima dată în politică zece ani mai târziu, în 461 î. Hr., când s-a aliat cu un politician radical pe nume Ephialtes, pentru a organiza un vot în adunarea publică a oraşului, vot prin care vechiul consiliu al nobililor, Areopagul, avea să fie lăsat şi fără prerogativele care-i rămăseseră. Acesta a fost un moment definitoriu în democraţia ateniană,

Scanned with OKEN Scanner

unul care rămâne şi astăzi la fel de relevant pe cât a fost atunci; din acest moment, legile aveau să fie înfăptuite prin votul poporului şi nu instituite în baza unei puteri transmise ereditar.

Această mişcare a determinat reacţii violente din partea nobililor – Ephialtes a fost asasinat şi Pericle a fost aruncat în vâltoarea vieţii politice ateniene. În 458 î. Hr., a fost ales *strategos*, practic conducătorul întregului oraş-stat, poziţie pe care a ocupat-o, cu întreruperi, în următorii peste treizeci de ani. În timpul mandatului său, Atena a devenit un „superstat", şi-a extins teritoriul şi şi-a consolidat şi întărit puterea maritimă. Uneori, luptând el însuşi în fruntea armatei ateniene, Pericle a reuşit semnarea unui tratat de pace cu Persia. A instituit, de asemenea, plata pentru serviciul de jurat, permiţând astfel şi celor mai săraci, care nu-şi puteau permite să lipsească de la muncă, să ia parte la viaţa publică a cetăţii. În 451 î. Hr., Pericle a introdus o nouă lege a cetăţeniei, prin care copiii celor care nu erau cetăţeni atenieni erau împiedicaţi să devină cetăţeni cu drepturi depline. Pericle a iniţiat, de asemenea, un vast program de reconstrucţie a templelor şi a clădirilor publice, transformând astfel Atena în cel mai frumos oraş al lumii antice.

Pericle a fost întotdeauna un bărbat independent şi sigur pe sine. Conducea adunările populare cu un extraordinar talent oratoric, dar în acelaşi timp se ţinea departe de viaţa socială şi evita întâlnirile şi petrecerile. Se spune că ar fi participat la un singur astfel de eveniment în toată viaţa lui de adult, dar şi atunci a plecat repede. Refuza să accepte „daruri", aşa cum era obiceiul printre politicieni. Dar în viaţa privată făcea ce voia. A divorţat de soţia sa şi s-a cuplat cu Aspasia, o frumoasă curtezană străină, scandalizând întreaga clasă politică ateniană. Ceea ce i-a şocat cel mai mult pe politicieni a fost faptul că Pericle o trata pe Aspasia ca pe egala sa, chiar dacă nu s-au căsătorit niciodată. Socrate a descris-o ca fiind una dintre cele mai inteligente şi dezgheţate femei din vremea aceea.

Ultimii săi ani au fost umbriţi de spectrul războiului, război care în parte i se datora. Frumuseţea şi puterea Atenei au trezit gelozia celorlalte oraşe-state greceşti, mai ales a Spartei, aşa că în anul 431 î. Hr. a început războiul peloponesiac. Ţinuturile din jurul Atenei au fost devastate şi în oraş a izbucnit ciuma, zdruncinând puternic încrederea atenienilor. Pericle a fost îndepărtat de la conducerea statului, i s-a înscenat şi un proces, dar în 429 î. Hr. a fost reales.

La scurt timp după aceea, Pericle a murit de ciumă – cu un an înaintea inaugurării Parthenonului. Adevăratul său monument, incontestabila sa realizare a fost faptul că a reuşit să creeze un mediu intelectual şi de cultură care a atras şi a reunit multe minţi luminate ale acelor timpuri. Anaxagora şi Socrate, Euripide, Eschil şi Sofocle, Pindar şi Fidias, Antifon şi Aristofan, Democrit şi Hipocrate, Herodot şi Tucidide, toţi au trăit, ori au venit în Atena în „secolul lui Pericle", mulţi dintre ei chiar i-au fost prieteni.

Scanned with OKEN Scanner

În timpul mandatului său, Pericle a transformat oraşul-stat Atena într-un „superstat".

Un mare orator grec

● Iată câteva fragmente din discursul ţinut de Pericle în cinstea celor morţi în primul an al războiului peloponesiac:

● „Poate fi considerat cu adevărat curajos acela care ştie foarte bine ce înseamnă adevăratele bucurii în viaţă, ca şi adevăratele necazuri, şi cu toate acestea întâmpină neînfricat orice-i oferă viitorul."

● „Dragostea noastră pentru frumos nu duce la extravaganţă; pasiunea noastră pentru cele ce ţin de gândire şi de inteligenţă nu ne face mai slabi."

● „Privim bogăţia ca pe ceva care trebuie folosit cu chibzuinţă şi nu ca pe un motiv de laudă."

Scanned with OKEN Scanner

AŞOKA

Aşoka (300 – 232 î. Hr.) a fost primul mare conducător al Indiei. După ce a renunţat la stilul de viaţă violent şi a îmbrăţişat religia budistă, Aşoka şi-a condus imperiul manifestând un respect deosebit faţă de viaţa umană, care era privită ca fiind ceva sacru. El a fost promotorul unei filosofii sociale complet noi.

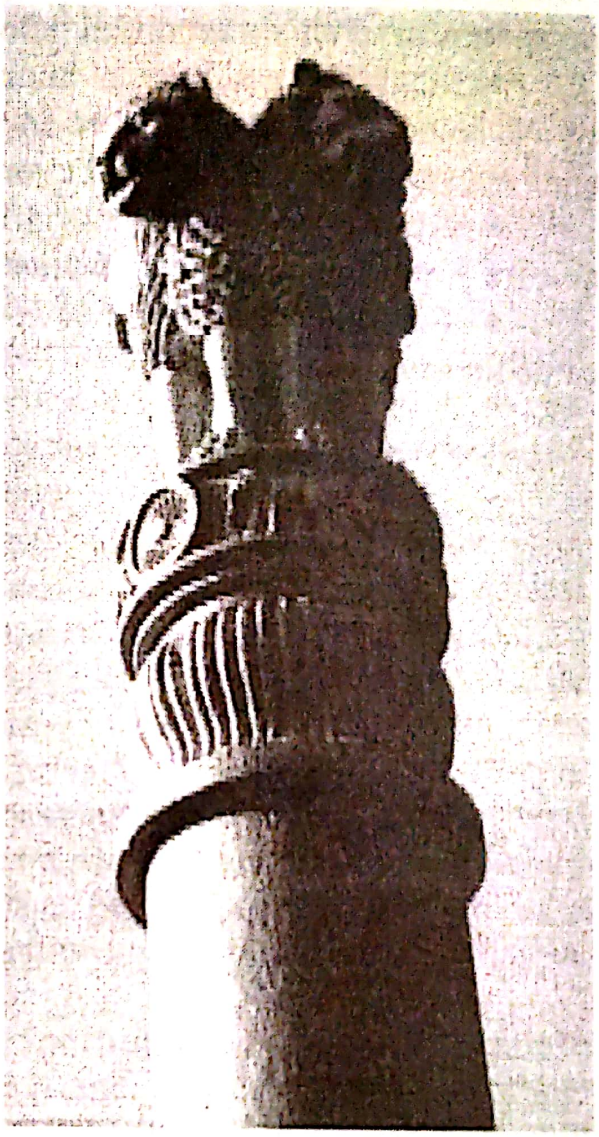

Cronologie

300 î. Hr. Se naşte
273 î. Hr. Aşoka succede la tron
269 î. Hr. Aşoka e încoronat rege
264 î. Hr. Războiul împotriva regatului Kalinga
260 î. Hr. Aşoka devine călugăr budist
232 î. Hr. Moare

Aşoka a fost al treilea rege al dinastiei Maurya, care a condus imperiul ce se întindea pe cea mai mare parte din suprafaţa Indiei subcontinentale. Capitala se afla în partea de nord, la Pataliputra, Patna de astăzi. A trăit în lux şi bogăţie până când a plecat în războiul de cucerire a regatului Kalinga, întemeiat de-a lungul coastei de est, pe locul unde acum se află provincia Orissa, parte a Indiei moderne. Ororile războiului, în care au pierit, după socotelile lui, peste o sută de mii de oameni, au avut un impact foarte mare asupra lui, determinându-l să renunţe la violenţă şi să devină un călugăr budist. În următorii treizeci de ani a condus în linişte un imperiu paşnic şi prosper.

Informaţiile despre Aşoka ne-au parvenit dintr-o serie de edicte în care el a pus bazele teoriei şi practicii unei noi etici sociale. Edictele, redactate în

Scanned with OKEN Scanner

prakrit[3] pentru populația indiană și în greacă și aramaică pentru oamenii din nord-vestul imperiului său, au fost incrustate pe suprafața pietrelor și a unor coloane.

Piatra Dhauli, situată lângă Bhubaneswar, povestește despre „durerea profundă și regretul" pe care regele le resimțea pentru victimele războiului împotriva regatului Kalinga. La originea acestor edicte a stat completa acceptare de către rege a dharmei[4] budiste, legea pioșeniei, a moralității și a unei vieți corecte; a propovăduit ceea ce el numea „cucerirea dharmei" (legea universală). „Legea pioșeniei: de știut – să asculți de tată și de mamă; să fii generos cu prietenii, cu cunoștințele, cu rudele, cu brahminii[5] și cu asceții; să respecți sfințenia vieții; să eviți violența și extravaganțele, violența de limbaj".

Așoka aproape că a eliminat sacrificările de animale, cu excepția celor care erau neapărat necesare, ba chiar a redus și nivelul pescuitului. A numit preoți pentru a se asigura că dharma era văzută de toată lumea și a trimis misionari în străinătate, misionari care au ajuns până în Siria și Egipt, propovăduindu-i mesajul.

Într-un mesaj transmis căpeteniilor din provincii, Așoka spunea: „Există totuși anumite înclinații care fac ca succesul să fie imposibil de atins, și anume: invidia, lipsa perseverenței, asprimea, nerăbdarea, dorința de a pune lucrurile în practică cât mai repede, lenea, indolența. Astfel, va trebui să încercați să vă eliberați de astfel de înclinații."

Și cu el era la fel de strict. „Și eu am făcut aranjamentele necesare pentru ca în orice moment, oriunde m-aș afla – indiferent dacă mănânc, dacă sunt în apartamentele doamnelor, în dormitor sau în camerele mele private, în trăsură sau în grădinile palatului – raportorii oficiali să mă poată ține la curent cu problemele poporului, pe care probleme ale poporului sunt gata să le rezolv în orice loc" și „Trebuie să lucrez pentru binele public."

Nu era doar propagandă. Edictele au o aură reconfortantă, proaspătă, de franchețe și sinceritate, și Așoka punea întotdeauna în practică ceea ce spunea. Făcea dese vizite prin diferite regiuni ale imperiului său, răspândindu-și învățăturile. Avea grijă de bunăstarea supușilor săi, a construit o vastă rețea de drumuri și căi de comunicație, a plantat pe marginile drumurilor copaci umbroși, a făcut fântâni pentru trecători, a construit adăposturi unde trecătorii se puteau odihni gratuit, a pus bazele unor culturi de plante medicinale, a fondat spitale – atât pentru oameni – supușii săi, cât și pentru animale.

---

[3] Prakrit – termen care desemnează forma „naturală", vulgară, a unei limbi folosite în India.

[4] Dharma – în budism, dharma reprezintă adevărul universal, împărtășit oricând, de către toată lumea.

[5] Brahmin – sau brahman, membru al celei mai de vază caste din India, casta preoților.

Scanned with OKEN Scanner

Aşoka a părut să manifeste un interes deosebit faţă de problemele femeilor şi faţă de condiţia păturii sărace din zonele rurale. A susţinut principiul libertăţii religioase, spunând că a reuşit mai multe cu vorba bună decât cu ordinele. Foarte puţini conducători după el, poate chiar niciunul, au reuşit să-şi păstorească supuşii manifestând în acelaşi timp atâta toleranţă.

Deşi legea pioşeniei nu a avut viaţă lungă după moartea lui Aşoka, acesta a reuşit să ofere Indiei o perioadă fără precedent de pace şi prosperitate, asigurându-se în acelaşi timp că budismul şi învăţăturile sale se răspândesc în toată lumea.

Edictele lui Aşoka, departe de a fi doar o formă simplă de propagandă pioasă, au o aură proaspătă de sinceritate.

Edictele

- Edictele de pe Piatra Mare şi Edictele de pe Coloană sunt cele mai complete dintre toate înscrisurile care conţin precepte budiste concepute de Aşoka. În ele sunt subliniate importanţa toleranţei religioase şi ideologice, a nonviolenţei, a dreptăţii şi a armoniei în relaţiile cu ceilalţi.
- În cuprinsul Micilor Edicte se povesteşte despre devotamentul pentru budism de care Aşoka dădea dovadă.
- Numele complet al lui Aşoka era Ashokavardhana. În majoritatea inscripţiilor apare ca regele Priyadarsin.
- Capitelul împodobit cu lei al Coloanei lui Aşoka (fotografia din pagina 12), găsit la Sarnath, a devenit emblema naţională a Indiei.

Scanned with OKEN Scanner

QIN SHI HUANGDI

Qin Shi Huangdi (259 – 210 î. Hr.) a unificat statuletele războinice chineze sub conducerea dinastiei Qin sau Ch'in, a fondat Imperiul Chinez şi a devenit primul lui împărat.

Cronologie

259 î. Hr. Se naşte Ying Zheng
246 î. Hr. Moşteneşte tronul la moartea tatălui său
238 î. Hr. Devine rege
221 î. Hr. Îşi ia titlul de Qin Shi Huangdi, „Primul Împărat"
210 î. Hr. Moare, din cauze naturale

Viitorul împărat s-a născut în 259 î. Hr. în statul Ch'in, în nord-vestul Chinei. Numele lui era Ying Zheng şi era fiul legitim al lui Zhuang Xiang, viitorul rege al Qin-ului, unul dintre cele şapte state feudale care alcătuiau China. Tatăl său a devenit rege în anul 240 î. Hr., când Zheng avea treisprezece ani, dar a murit la scurtă vreme după aceea, iar în următorii şapte ani mama lui, împreună cu un negustor bogat pe nume Lü Puwei, au condus statul în calitate de regenţi. Zheng a preluat conducerea regatului său în mijlocul unui scandal sexual în care era implicată mama sa şi amantul acesteia, care până atunci se dăduse drept eunuc. Încă de la început, Zheng şi-a manifestat intenţia de a-şi extinde regatul. Prima sa acţiune în calitate de rege a fost să ordone executarea amantului mamei sale, apoi l-a exilat pe Lü.

Zheng a fost un dictator brutal şi nemilos şi, cu generali pricepuţi, mită şi tupeu, a reuşit să unifice toate statele chinezeşti într-un singur imperiu; în anul 221 î. Hr. s-a proclamat Qin Shi Huangdi – Primul Împărat al Qin-ului.

Din multe puncte de vedere Qin Shi Huangdi a fost un ticălos. Pedepsele pe care le ordona erau crude; a organizat una dintre primele arderi publice de cărţi din istorie în 223 î. Hr., când a ordonat ca toate cărţile care nu erau de natură „tehnică", în afara celor din biblioteca imperială, să fie arse – o tentativă brutală de a elimina scrierile învăţaţilor confucianişti care se opuneau reformelor imperiale. Mii de învăţaţi dizidenţi au fost îngropaţi de

Scanned with OKEN Scanner

QIN SHI HUANGDI

Qin Shi Huangdi (259 – 210 î. Hr.) a unificat statuletele războinice chineze sub conducerea dinastiei Qin sau Ch'in, a fondat Imperiul Chinez şi a devenit primul lui împărat.

Cronologie

259 î. Hr. Se naşte Ying Zheng
246 î. Hr. Moşteneşte tronul la moartea tatălui său
238 î. Hr. Devine rege
221 î. Hr. Îşi ia titlul de Qin Shi Huangdi, „Primul Împărat"
210 î. Hr. Moare, din cauze naturale

Viitorul împărat s-a născut în 259 î. Hr. în statul Ch'in, în nord-vestul Chinei. Numele lui era Ying Zheng şi era fiul legitim al lui Zhuang Xiang, viitorul rege al Qin-ului, unul dintre cele şapte state feudale care alcătuiau China. Tatăl său a devenit rege în anul 240 î. Hr., când Zheng avea treisprezece ani, dar a murit la scurtă vreme după aceea, iar în următorii şapte ani mama lui, împreună cu un negustor bogat pe nume Lü Puwei, au condus statul în calitate de regenţi. Zheng a preluat conducerea regatului său în mijlocul unui scandal sexual în care era implicată mama sa şi amantul acesteia, care până atunci se dăduse drept eunuc. Încă de la început, Zheng şi-a manifestat intenţia de a-şi extinde regatul. Prima sa acţiune în calitate de rege a fost să ordone executarea amantului mamei sale, apoi l-a exilat pe Lü.

Zheng a fost un dictator brutal şi nemilos şi, cu generali pricepuţi, mită şi tupeu, a reuşit să unifice toate statele chinezeşti într-un singur imperiu; în anul 221 î. Hr. s-a proclamat Qin Shi Huangdi – Primul Împărat al Qin-ului.

Din multe puncte de vedere Qin Shi Huangdi a fost un ticălos. Pedepsele pe care le ordona erau crude; a organizat una dintre primele arderi publice de cărţi din istorie în 223 î. Hr., când a ordonat ca toate cărţile care nu erau de natură „tehnică", în afara celor din biblioteca imperială, să fie arse – o tentativă brutală de a elimina scrierile învăţaţilor confucianişti care se opuneau reformelor imperiale. Mii de învăţaţi dizidenţi au fost îngropaţi de

Scanned with OKEN Scanner

vii. Mai târziu, după ce a reuşit să dejoace trei tentative de asasinat, a început să se teamă foarte tare pentru viaţa lui. Călătorea întotdeauna cu două trăsuri identice şi nu dormea în acelaşi loc două nopţi la rând. Călătorea mult de-a lungul şi de-a latul imperiului său, dar în restul timpului se închidea în spatele porţilor palatelor sale, îndepărtându-se din ce în ce mai mult de supuşii săi. A trimis agenţi în toate cele patru zări, ba chiar a pornit şi el personal în căutarea unui elixir care să-i ofere viaţă veşnică, apelând apoi la alchimişti pentru rezolvarea acestei probleme.

În acelaşi timp, a făcut şi multe lucruri bune pentru China. În primul rând, a pus bazele unei structuri statale moderne. A pus capăt puterii feudale a statelor componente şi a împărţit ţara în treizeci şi şase de state, fiecare cu conducerea lui; a instituit o monedă unică pe întreg teritoriul imperiului, a unificat sistemul unităţilor de măsură şi al greutăţilor, a instituit un sistem de drept unitar şi a impus scrierea în aceeaşi limbă pe tot cuprinsul imperiului. A fost, de asemenea, un protector al religiei. A construit o reţea de drumuri şi canale şi, pentru a proteja ţara de raidurile hunilor, a înfiinţat o armată de apărare şi a ordonat construirea celei mai mari părţi din Marele Zid Chinezesc.

A proclamat faptul că dinastia lui va domni timp de 10 000 de generaţii, dar în realitate aceasta nu a rezistat decât încă patru ani după moartea sa; însă statul centralizat pe care l-a creat a stat la baza Imperiului Chinez de la începuturi şi până la sfârşit, în 1911, şi în multe privinţe se poate spune că supravieţuieşte şi astăzi.

Un dictator nemilos, Qin a unificat înainte de a ajunge la vârsta de patruzeci de ani toate statele chineze războinice într-un singur imperiu.

O armată de teracotă

• În afară de moştenirea numelui – China vine de la dinastia Ch'in sau Qin – o altă relicvă a perioadei Qin a rămas ascunsă privirii timp de mai bine de două mii de ani. În 1974, câţiva ţărani care săpau o fântână la mică distanţă de actuala capitală a ţării, X'ian, în apropierea mormântului Primului Împărat, au descoperit o întreagă armată din teracotă. La scurtă vreme după aceea, arheologii au mai descoperit patru încăperi subterane care conţineau în jur de 7000 de soldaţi, cu tot cu cai, în mărime naturală – figurinele de teracotă au fost îngropate acolo pentru a-l proteja pe împărat în viaţa de apoi.

• Shi Huangdi este responsabil pentru construirea unei părţi importante – în jur de 1900 de kilometri (aproape 1200 de mile) – din Marele Zid Chinezesc, unul dintre cele mai mari edificii ridicate de mâna omului.

Scanned with OKEN Scanner

AUGUSTUS

Augustus, primul împărat al Romei (63 î. Hr. – 14 d. Hr.) a restabilit unitatea şi ordinea în Roma şi a fondat un imperiu care avea să dureze mai mult decât oricare altul din istoria Europei. Domnia sa a făcut legătura dintre două epoci şi a reprezentat o perioadă de pace, prosperitate şi înflorire culturală nemaiîntâlnită până atunci – epoca augustană.

Cronologie

63 î.Hr. S-a născut în Roma, la 23 septembrie
47 î.Hr. A fost ales în Colegiul Pontifical
44 î.Hr. Este desemnat moştenitor al lui Cezar
43 î.Hr. Al doilea triumvirat
31 î.Hr. Bătălia de la Actium
27 î.Hr. Senatul îi conferă titlul de Cezar Augustus
14 d.Hr. Moare la Nola, în Italia, la 19 august

Atunci când a primit teribila veste că unchiul său, Iulius Cezar, a fost asasinat şi încă şi mai tulburătoarea veste că acesta l-a desemnat pe el drept succesor, Caius Octavianus (numele cu care s-a născut Augustus) nu era decât un tânăr soldat învăţat şi oficial religios despre care nu auzise nimeni. A avut nevoie de şaptesprezece ani de lupte crâncene şi intrigi pentru a-şi consolida puterea.

Şi-a schimbat numele în Iulius Cezar Octavianus, pentru a se bucura şi el de sprijinul popular de care beneficiase unchiul şi tatăl lui adoptiv, a devenit consul şi iniţial s-a luptat cu Marc Antoniu, ambiţiosul coleg al lui Cezar, apoi a format o alianţă cu acesta şi cu fidelul său general Marcus Lepidus. Junta militară formată de aceşti trei bărbaţi, cel de-al doilea triumvirat, a început cu un act de o violenţă brutală, un edict sângeros în

Scanned with OKEN Scanner

baza căruia au fost uciși mii de oponenți ai triumvirilor. Printre aceştia s-au numărat şi 200 de senatori, inclusiv oratorul Cicero. A fost instaurată astfel o pace fragilă. După ce a reuşit să înlăture ameninţarea fiului lui Pompei, Sextus, Octavian l-a înlăturat şi pe Lepidus. Marc Antoniu, care conducea partea de est a Romei, a fost întotdeauna considerat de Octavian o ameninţare, care a devenit realitate după ce acesta s-a căsătorit cu Cleopatra, regina Egiptului. În 31 î.Hr. a avut loc bătălia navală de la Actium, când armata lui Octavian a înfrânt forţele reunite ale lui Marc Antoniu şi ale Cleopatrei. Astfel Octavian şi-a consolidat poziţia, extinzându-şi controlul şi asupra provinciilor din est.

Senatul i-a conferit lui Octavian titlul de Cezar Augustus în anul 27 î.Hr. Consolidându-şi puterea şi adunând tot mai multe titluri, Octavian Augustus a fost pentru următorii patruzeci şi şapte de ani conducătorul absolut al Romei şi al vastelor sale teritorii. În tot acest timp a avut grijă să nu îmbrace niciodată chipul unui monarh, mascându-şi cu isteţime puterile dictatoriale prin intermediul a numeroase şi variate interpretări ale constituţiei, înţelegeri cu Senatul şi aranjamente cu proconsulii. Limbajul folosit în politica acelor vremuri şi-ar fi găsit cu uşurinţă locul şi în Rusia lui Stalin – Augustus îşi conferise titlul de „prim-cetăţean".

A fost un personaj complex – dur şi nemilos la prima vedere, chiar şi cu copiii lui – unul dintre adversarii lui îl cataloga drept „un terorist calculat şi rece" – dar, în acelaşi timp era mărinimos, tolerant, drept, plin de tact, abordabil şi muncitor. S-a dovedit a fi un politician care stăpânea foarte bine arta manipulării şi un maestru al propagandei.

Constructor magnific, Augustus literalmente a transformat complet Roma. „Când am venit eu, Roma era construită din cărămidă. Acum o las construită din marmură", spunea el. De asemenea, a lăsat în urmă o impresionantă reţea de drumuri. A fost un protector al artelor şi foarte bun prieten cu poeţii Ovidiu, Horaţiu şi Vergiliu, ca şi cu istoricul Titus Livius.

Augustus a schimbat strategic centrul de greutate al imperiului spre vest, construind în acelaşi timp drumuri şi garnizoane în provinciile periferice. A trimis, de asemenea, trupe în aceste provincii, care au prosperat enorm în timpul domniei sale. Rezultatul a fost o *Pax Romana*[6], bazată pe o reţea de căi de comunicaţie care permitea o mişcare mult mai uşoară dintr-o parte în alta a imperiului şi pe un comerţ înfloritor între provincii şi menţinută cu ajutorul unei armate de-acum profesioniste. Această *Pax Romana* a reprezentat pentru Europa Occidentală, Orientul Mijlociu şi Africa de Nord cea mai lungă perioadă de unitate, pace şi prosperitate din întreaga istorie.

Pe de altă parte, acasă, la Roma, Augustus a reorganizat practic toate aspectele vieţii romanilor. A schimbat din temelii întregul aparat guverna-

[6] Pace romană – lb. latină în original.

Scanned with OKEN Scanner

mental, creând un sistem permanent de servicii civile, sistem asupra căruia avea un control absolut, a instituit legi noi, ba chiar a încercat să îmbunătățească morala publică prin intermediul unor legi mai stricte în ceea ce privește căsătoria și prin interzicerea manifestărilor extravagante. Augustus a fost căsătorit de trei ori; Livia Drusilla a fost cea de-a treia sa soție. Ultimii ani din viață au fost umbriți de morțile succesive ale celor pe care-i alesese să-i fie succesori. Până la urmă, la tron i-a urmat fiul lui vitreg, Tiberius, fiul natural al Liviei.

„Când am venit eu, Roma era construită din cărămidă. Acum o las construită din marmură."

„Neobișnuit de chipeș"

- Înfățișarea lui Augustus a fost o mană cerească pentru sculptori, pentru făuritorii de monede și cei de medalii – „neobișnuit de chipeș... cu părul ușor ondulat, bătând spre auriu", scria despre el biograful lui, Suetonius. „Avea ochii limpezi și strălucitori; îi plăcea să creadă că în ochii aceia se zărea o putere divină."
- Augustus a fost autorul multor opere – toate pierdute – inclusiv al unui pamflet împotriva lui Brutus, al unui tratat de filozofie și al unui volum de însemnări din tinerețe, care cuprindeau și unele poeme.
- Unele dintre realizările lui arhitectonice mai pot fi văzute și azi în Roma – teatrul lui Marcellus, forul cu coloane, cu al său templu al lui Marte Răzbunătorul, precum și propriul său mausoleu.

Scanned with OKEN Scanner

CONSTANTIN CEL MARE

Împăratul Constantin cel Mare (280–337), a fost primul conducător roman care s-a convertit la creştinism şi care a recunoscut oficial această religie, fiind, de asemenea, fondatorul Constantinopolului (Istanbulul de astăzi). El a pus bazele civilizaţiei europene creştine.

Cronologie

280 S-a născut în Naissus, la 27 februarie
306 A fost proclamat coîmpărat
312 Bătălia de la Pons Milvius
313 Edictul de la Milan, prin care a fost recunoscut *de facto* creştinismul
325 Consiliul bisericesc de la Niceea
326 Este fondat Constantinopolul
337 Moare la 22 mai, la doar două săptămâni după ce a fost botezat

Născut la Naissus, oraşul Niş din Serbia de astăzi, Flavius Valerius Constantinus era fiul unui comandant de oşti, Constantinus Chlorus, care va ajunge coîmpărat, şi al unei femei de obârşie umilă, Elena, care va fi canonizată ca sfântă. Constantinus a murit în anul 306 în York, Anglia, unde conducea împreună cu fiul său o campanie împotriva picţilor. Acesta a fost imediat numit coîmpărat în locul tatălui său. Cu toate acestea, aveau să mai treacă încă optsprezece ani până când Constantin va ajunge conducător unic în anul 324.

Creştinarea lui Constantin a fost, fără îndoială, un proces gradual, dar ceea ce a declanşat acest proces a fost în fapt o viziune pe care el crede că a avut-o în 312, înaintea bătăliei de la Pons Milvius, viziune în care Hristos i-a spus să inscripţioneze cu primele două litere ale numelui său (XP în greacă) scuturile soldaţilor săi. Constantin a dat crezare acestei viziuni şi a făcut ceea ce îi spusese Hristos, şi ca atare a considerat victoria obţinută

Scanned with OKEN Scanner

împotriva oponentului său, Maxenţiu, un semn de la „Dumnezeul creştinilor". Astfel, persecuţiile la care erau supuşi creştinii au luat sfârşit, iar Constantin şi celălalt coîmpărat, Licinius, au emis ceea ce este cunoscut sub numele de „Edictul de la Milan", în anul 313. Acesta era, de fapt, un edict de „toleranţă", prin care creştinismul a fost recunoscut *de facto* pe întregul cuprins al Imperiului Roman. Deşi Constantin s-a creştinat, Licinius nu i-a urmat exemplul.

Curând, între cei doi a început o încrâncenată luptă pentru putere, luptă din care Constantin a ieşit victorios, devenind în 324 împărat atât al Imperiului Roman de Răsărit, cât şi al celui de Apus şi cavaler al creştinătăţii. S-a implicat din ce în ce mai mult în relaţiile ecleziastice, convocând Consiliul de la Niceea, unde i-a adunat pe toţi capii Bisericilor, pentru ca împreună cu aceştia să convină asupra unei metode unice a creştinismului. Unul dintre rezultatele acestui consiliu a fost elaborarea „Crezului niceean", care este şi în ziua de astăzi una dintre principalele rugăciuni creştine. Constructor desăvârşit, Constantin a edificat Bazilica Sf. Petru şi Bazilica Sf. Ioan Lateran[7] şi, în urma unei decizii de moment, a construit o nouă şi monumentală capitală a imperiului pe locul micului orăşel Byzantium. Oraşul a fost numit Constantinopol, în cinstea fondatorului său, locul său fiind luat astăzi de gloriosul Istanbul.

Constantin a fost botezat în religia creştină cu puţin timp înainte de a muri, acesta fiind, după criticii săi, un semn al unei abordări cinice şi nu foarte convinse a creştinismului. De fapt, există o mulţime de dovezi ale faptului că împăratul a fost sincer în credinţa sa – a întărit importanţa zilei de duminică, proclamând-o zi de odihnă, şi i-a îndrumat pe copiii săi în a urma educaţia creştină. De asemenea, scrisorile în care face referiri la situaţia Bisericii în Africa de Nord atestă un devotament personal sincer faţă de cauza creştină. În plus, în perioada de început a Bisericii creştine, botezul spre sfârşitul vieţii era ceva obişnuit.

În acelaşi timp însă, Constantin era un om al vremurilor sale, astfel că putea fi şi brutal, uneori crud. Chiar după creştinarea sa a ordonat ca, Licinius, cumnatul său, să fie executat, iar fiul acestuia, Licinianus, să fie biciuit până la moarte. De asemenea, Constantin a pus ca soţia sa, Fausta, să fie sufocată într-o baie supraîncălzită, iar pe fiul lor, Crispus, a aranjat să fie înjunghiat. A manifestat un anumit grad de toleranţă în ceea ce priveşte practicile păgâne, un semn de versatilitate politică, dar şi de îngăduinţă. Era, de asemenea, un om generos şi a făcut multe pentru copii, femei şi chiar şi pentru sclavi.

---

[7] Locul pe care a fost ridicată Bazilica a fost ocupat pe timpul primului Imperiu Roman de palatal castei Lateranilor. Lateranii au îndeplinit funcţia de administratori pentru mai mulţi împăraţi.

Scanned with OKEN Scanner

În altă ordine de idei, nu se poate spune despre Constantin că a fost un mare inovator, dar a reuşit să redreseze economia imperiului, ajungându-se chiar la un grad modic de prosperitate; a pus în circulaţie un nou set de monede din aur şi a impus o nouă taxă, foarte puţin agreată de populaţie. A reformat atât administraţia civilă, cât şi armata profesionistă. Domnia sa a rămas vestită pentru şirul neîntrerupt de victorii pe care le-a repurtat de-a lungul vieţii. Dar cele mai durabile realizări ale sale au fost reprezentate de Europa creştină şi Imperiul Roman de Răsărit.

Cele mai durabile realizări ale lui Constantin au fost reprezentate de Europa creştină şi Imperiul Roman de Răsărit.

Mormântul Sfânt

- Mama lui Constantin, Elena, a plecat în anul 326 în pelerinaj la Ierusalim; tradiţia spune, chiar dacă fără prea multă credibilitate, că ea este cea care a descoperit şi dezgropat crucea pe care a fost crucificat Iisus Hristos. În locul acela, fiul ei a ridicat Biserica Sfântului Mormânt. Biserica se află încă acolo – fiind de secole disputată de diferitele fracţiuni ale Bisericii Creştine.
- A mai reuşit oare Biserica Creştină să-şi recapete puritatea după ce a fost recunoscută de către Constantin? Biserica şi-a pierdut independenţa de care se bucurase până atunci şi a devenit un instrument al politicii imperiale şi parte din sistemul de stat – un statut ciudat pe care l-a avut timp de mai multe secole şi pe care încă-l mai are şi în ziua de astăzi în anumite ţări, ca, de exemplu, în Anglia.

Scanned with OKEN Scanner

IUSTINIAN I

Iustinian I (483–565) a fost un împărat bizantin care şi-a câştigat titlul de „cel Mare", reuşind să recucerească fostul Imperiu Roman de Apus. Însă cea mai mare realizare a sa a fost codificarea dreptului roman. Lucrarea sa, codex iustinianus, *rămâne şi astăzi baza sistemelor de drept din majoritatea statelor europene.*

Cronologie

483 S-a născut la Tauresium, în Dardania (Serbia)
518 Este desemnat succesorul lui Iustin
527 Iustinian este ales împărat
532 Este înăbuşită răscoala Nika
533 Recucerirea Africii de Nord
534 Este promulgat *Codex Iustinianus*
536 Recucerirea Romei
540 Căderea capitalei gotice de la Ravenna
565 Moare în Constantinopol, la 14 noiembrie

Născut Flavius Petrus Sabbatius, într-o familie de ţărani săraci din Serbia de astăzi, Justinian îşi datorează ascensiunea unchiului său, împăratul Iustin I, după care şi-a luat şi numele. Şcolit la Constantinopol, capitala Imperiului Roman de Răsărit, Iustinian a devenit administratorul lui Iustin şi a fost desemnat succesor al acestuia în 518. A fost ales împărat la moartea unchiului său, în 527.

Energicul Iustinian şi-a fixat un ţel ambiţios, şi anume recucerirea teritoriilor pierdute în faţa invadatorilor şi refacerea fărâmiţatului Imperiu Roman în toată gloria şi splendoarea sa. Italia, Spania şi provinciile din nordul Africii, care aparţinuseră Romei, se aflau acum în stăpânirea triburilor de goţi şi vandali, în timp ce slavii se apropiau dinspre nord, iar Persia exercita presiuni dinspre est. Iustinian a avut noroc în alegerea celui care avea să-i

Scanned with OKEN Scanner

conducă armatele. Generalul Belizarie a fost comandantul forţelor militare aproape pe toată durata domniei lui Iustinian şi se poate spune că a fost chiar omul potrivit pentru ambiţiile împăratului.

În fruntea unei armate de numai 18000 mii de oameni, Belizarie a recucerit Africa de Nord din mâinile vandalilor în 533. A debarcat apoi în sudul Italiei şi a recucerit Roma de la ostrogoţi în 536, dar, deşi până în 540 aproape întregul teritoriu al Italiei se afla din nou sub stăpânire romană, abia în 552 au fost cucerite ultimele fortăreţe gotice. Spania de sud-est a fost cucerită mult mai uşor. Astfel, spre sfârşitul domniei lui Iustinian, Mediterana era din nou, în cea mai mare parte, o mare romană. Campaniile purtate împotriva perşilor le-a încetinit acestora avansul, astfel că frontiera Imperiului Roman a fost împinsă din nou spre est, ţărmurile Mării Negre fiind recucerite. Iustinian s-a bucurat de acelaşi succes şi pe plan intern. În 532, Belizarie a înăbuşit sângeros aşa-numita răscoală Nika, revoltă care a pornit din rivalitatea a două echipe de care de luptă – Albaştrii şi Verzii – şi care s-a transformat apoi într-o mare răscoală.

Iustinian îşi dorea un imperiu puternic, astfel încât a fost nevoie şi de un sistem juridic uniform. Împăratul a decis înfiinţarea unei comisii imperiale, condusă de juristul Trebonian, comisie care avea sarcina de a strânge şi sistematiza toate regulile de drept care luaseră naştere într-un mileniu de practică a dreptului roman. Munca de mai bine de zece ani a acestei comisii s-a concretizat în redactarea lucrării *Codex Iustinianus* – Codul lui Iustinian – publicat în patru fascicule separate şi apoi promulgat în întregime în anul 534. Lucrarea, care cuprindea şi un manual pentru cei care studiau dreptul, a reuşit pentru prima dată să sistematizeze logic dreptul roman, astfel încât orice cetăţean putea să găsească cu uşurinţă o lege privitoare la un anume subiect. Această codificare a fost cea mai importantă dintre realizările lui Iustinian.

Iustinian a fost, de asemenea, şi un constructor de excepţie, reuşind, mai mult decât oricine altcineva, să rafineze şi să perfecţioneze arhitectura bizantină. A ridicat monumente superbe pe tot cuprinsul imperiului, de la Ravenna şi până la Damasc, monumente dintre care se remarcă Biserica Maicii Domnului din Ierusalim (în prezent, Moscheea Al-Aqsa) şi Bazilica Sf. Sofia (Hagia Sofia) din Constantinopol. Un strălucitor portret al împăratului – în picioare, înfăşurat în togă şi înconjurat de membrii curţii – se regăseşte în mozaicul magnific din Biserica San Vitale din Ravenna.

Iustinian s-a căsătorit cu o fostă dansatoare, Teodora, în 523. Această relaţie a fost înconjurată de bârfe şi scandaluri, dar până la urmă s-a dovedit că împăratul s-a bucurat de sprijinul total al Teodorei în momentele cruciale, mai ales în timpul răscoalei Nika, în 532.

Scanned with OKEN Scanner

Deşi succesorii lui Iustinian n-au reuşit să-i păstreze grandioasele cuceriri, iar reunificarea Imperiului Roman s-a dovedit a fi una de scurtă durată, contribuţia împăratului la codificarea normelor de drept şi la perfecţionarea arhitecturii bizantine nu vor fi uitate niciodată.

Iustinian a fost un constructor prodigios; a reuşit mai bine decât oricine altcineva să perfecţioneze şi să rafineze arhitectura bizantină.

Un împărat gelos

- Belizarie, care s-a făcut remarcat în luptele contra perşilor, a recucerit Roma din mâinile vandalilor în două rânduri, de fiecare dată luptând pentru Iustinian. A reuşit să apere oraşul, rezistând timp de un an şi nouă zile (536–537) în faţa unei armate masive a goţilor. A rămas vestit prin modul în care a ales să apere zidurile aureliene, şi anume prin spargerea statuilor şi aruncarea acestora peste atacatori.
- Iustinian a fost gelos pe Belizarie. Temându-se că acesta avea să-i ameninţe tronul, l-a rechemat devreme din Italia. În 542, l-a acuzat de lipsă de loialitate şi i-a luat comanda armatelor. Belizarie a fost numit din nou în fruntea armatei şi trimis înapoi la Roma. A fost închis din nou în 562, de data aceasta acuzat fiind de conspiraţie. Cu toate acestea, a fost eliberat repede şi lăsat să îşi trăiască liniştit bătrâneţile. Generalul a murit în 565, în acelaşi an cu împăratul.
- Domnia lui Iustinian a fost marcată de mai multe cutremure şi alte dezastre naturale. Ciuma bubonică, care avea să pustiască mai târziu întreaga Europă, a apărut pentru prima dată în 542, la Constantinopol.

Scanned with OKEN Scanner

CAROL CEL MARE

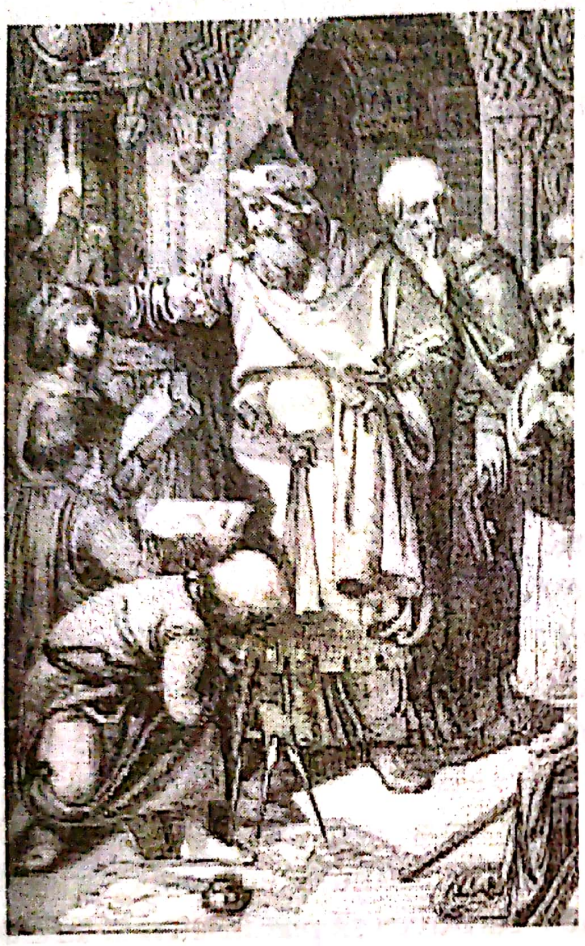

Carol cel Mare (742–814) a fost primul conducător al Europei. Rege al francilor şi mai apoi împărat al Sfântului Imperiu Roman, a reuşit prin intermediul campaniilor militare purtate de-a lungul a patru decenii să domnească peste un imperiu ce se întindea de la Atlantic până la Dunăre şi din Olanda până în Provence.

Cronologie

742 S-a născut la Aachen, în Germania de astăzi, la 2 aprilie
768 A devenit, alături de fratele său, conducător al regatului francilor
773 Invadează şi cucereşte Lombardia
775 Începe campania militară din Saxonia
787 Nefiind invitat să participe la Consiliul de la Niceea, organizează Sinodul de la Frankfurt
788 Cucereşte Bavaria
796 Campaniile din Ungaria
800 Este încoronat ca primul împărat al Sfântului Imperiu Roman
814 Moare la Aachen, la 26 ianuarie

Carol cel Mare avea o statură impresionantă, măsura peste un metru şi optzeci de centimetri, era solid, cu ochi strălucitori, cu un nas lung, purta mustăţi lungi şi avea părul deschis la culoare. Tatăl său, Pepin cel Scurt, avea dificultăţi în a menţine şi stăpâni Imperiul Franc, imperiu unificat de bunicul lui Carol cel Mare, Carol Martel. Pepin l-a detronat pe regele Galiei, din neamul Merovingienilor, devenind astfel rege al francilor. La moartea sa, în 768, regatul era împărţit între Carol cel Mare şi fratele mai mare al acestuia, Carloman.

Scanned with OKEN Scanner

Carloman a murit în 771 şi Carol cel Mare a reunificat regatul sub conducerea sa, ignorând drepturile succesorale ale nepotului său. Despre Carol cel Mare se poate spune că a fost, în primul rând, un mare conducător militar. Urmare a celor cincizeci şi trei de campanii militare pe care le-a condus, a reuşit să extindă Imperiul Francilor pe aproape întreg teritoriul Europei de astăzi, creştinând populaţiile care locuiau în partea centrală a continentului. Războaiele îi consolidau puterea şi poziţia, toţi cei care-l urmau fiind răsplătiţi cu bani şi pământuri. Astfel răsplătiţi, vasalii săi erau numiţi guvernatori regionali. Trimişii împăratului aveau sarcina de a se asigura că aceştia nu conduceau teritoriile arondate într-o manieră opresivă. Din cauza faptului că populaţia acelor vremuri era, într-o majoritate covârşitoare, neştiutoare de carte, cei mai mulţi oficiali imperiali au fost numiţi din rândul preoţimii. În 774, Carol cel Mare a invadat Lombardia (nordul Italiei), al cărei rege o sprijinea pe văduva lui Carloman, iar în 775 a început campania împotriva saxonilor, campanie ce a durat mai bine de treizeci de ani. În 778, a asediat Zaragoza, sărind în ajutorul rebelilor arabi din califatul Cordoba. În 788, l-a detronat pe vărul său, duce al Bavariei, şi a început cucerirea celorlalte triburi germanice, înainte de a se îndrepta spre Ungaria şi Austria.

Carol cel Mare a întărit legăturile de alianţă dintre papalitatea romană şi regatul francilor. Considera că este trimisul lui Dumnezeu pe pământ şi că sarcina lui era de a veghea la bunăstarea profană şi spirituală a supuşilor săi. Avea un respect foarte mare pentru papalitate, protejând-o de orice incursiuni de natură militară. Toate bisericile din regatul său foloseau aceeaşi procedură liturgică romană, acest lucru dovedindu-se a fi un puternic factor de unificare. Tocmai din aceste motive a fost înfuriat de prevederile edictelor Consiliului de la Niceea, edicte prin care erau condamnaţi iconoclaştii[8], faptele lor fiind considerate erezii. Carol nu fusese invitat să participe la lucrările Consiliului, astfel că a organizat un sinod propriu la Frankfurt, sinod care avea sarcina de a decide în respectiva materie. În anul 800, Papa Leon al III-lea a fost îndepărtat de pe tronul papal şi s-a refugiat la curtea lui Carol cel Mare. Mai târziu, în acelaşi an, Carol cel Mare l-a repus pe tron, iar acesta, drept mulţumire, l-a încoronat în ziua de Crăciun ca primul Sfânt Împărat Roman. Abia în 812, împăratul bizantin, Mihail I, i-a recunoscut lui Carol cel Mare titlul de împărat al Imperiului Roman de Apus, menţionând, în acelaşi timp, faptul că doar Imperiul Roman de Răsărit era adevăratul urmaş al Imperiului Roman.

Carol cel Mare vorbea latina şi un pic de greacă şi a fost un mare ocrotitor al învăţăturii, deşi probabil că el era analfabet. Alcuin, un mare învăţat din Northumbria[9], a fost convins să conducă şcoala de la curtea regală,

[8] Contestatari ai valorilor, normelor şi ideilor consacrate prin tradiţie.

[9] Regiune din centrul Marii Britanii, denumită aşa în jurul secolelor VII–VIII.

Scanned with OKEN Scanner

unde învățau atât băieți, cât și fete. Manuscrisele din acea perioadă, scrise cu minusculele carolingiene și incrustate cu fildeș, reflectă faptul că împăratul era un protector al artelor. Carol cel Mare a fost, de asemenea, un pionier al arhitecturii romanesce, deși marele său Dom de la Aachen reflectă stilul bizantin al bisericii San Vitale din Ravenna, biserică vizitată și admirată de împărat. A construit un pod peste Rin și un canal care unea Rinul cu Dunărea. A murit în anul 814, la vârsta de șaptezeci de ani, lăsând moștenire Europei visul unei unificări. La puțină vreme după moartea sa, prin Tratatul de la Verdun, imperiul lui Carol cel Mare a fost împărțit în trei: viitoarea Franță, viitoarea Germanie și „Regatul de Mijloc" (Alsacia și Lorena) care a rămas un constant subiect de dispută între cele două state până spre mijlocul secolului douăzeci.

Carol cel Mare a cucerit populațiile păgâne din Europa, incluzându-le într-un imperiu creștin al francilor.

Minusculele carolingiene

• Minusculele carolingiene alcătuiau un alfabet clar și practic, alfabet care se intenționa a fi recunoscut și folosit pe întregul teritoriu al Sfântului Imperiu Roman al lui Carol cel Mare.

Acest alfabet este opera învățatului Alcuin din Northumbria. Acesta, unul dintre cei dintâi literați ai vremurilor sale, a fost conducătorul școlilor fondate în catedralele din York și Aachen, înainte de a deveni abate la Sf. Martin din Tours. Sub conducerea lui Alcuin, abația avea să devină centru al renașterii literare și spirituale. Deși minusculele carolingiene aveau să dispară, fiind înlocuite de alfabetul gotic după destrămarea imperiului, această minunată scriere a fost redescoperită în vremea Renașterii italiene și a devenit baza alfabetului latin de astăzi.

Scanned with OKEN Scanner

MAHOMED AL II-LEA

Mahomed al II-lea (1432–1481), cuceritor al Constantinopolului şi sultan al Turciei otomane, este adevăratul fondator al Imperiului Otoman, o putere ce a rezistat mai bine de patru sute de ani.

Cronologie

1432 Se naşte în Edirne (Adrianopol), la 30 martie
1444 Este proclamat sultan
1446 Murad al II-lea îşi reia domnia
1451 Mahomed devine sultan la moartea tatălui său
1453 Cucereşte Constantinopolul
1473 Bătălia de la Başkent
1481 Moare în apropiere de Constantinopol, la 3 mai

Până în 1432, anul naşterii lui Mahomed, turcii otomani, un neam nomad originar din Asia Centrală, cuceriseră deja teritorii vaste din partea răsăriteană a ţărmului Mării Mediterane şi din Balcani. Al patrulea fiu al lui Murad al II-lea şi al unei sclave, Mahomed a urcat prima oară pe tron în anul 1444, când avea numai doisprezece ani. Însă, în perioada aceea, otomanii erau încă vulnerabili la atacurile Europei creştine, astfel că tatăl lui Mahomed a trebuit să revină pe tron pentru a respinge atacul unor cruciaţi în bătălia de la Varna. A rămas la conducere până la moartea sa, în 1451.

În tot acest timp, în Mahomed s-a născut ambiţia de a cuceri Constantinopolul, o fortăreaţă strategic aşezată pe ţărmurile a două mări, punct de intersecţie a drumurilor ce străbat două continente. Oraşul era capitala Imperiului Roman de Răsărit, încă de la înfiinţarea sa, în 324, de către Constantin cel Mare şi adăpostea centrul de putere al Bisericii creştine răsăritene. Otomanii îşi aveau capitala într-un oraş mult mai mic, Edirne (Adrianopol) situat la 320 de kilometri nord-vest de Oraşul de Aur.

Sultanul în vârstă de douăzeci şi opt de ani s-a pregătit pentru asedierea şi atacul cetăţii cu o ambiţie extraordinară şi cu o pricepere remarcabilă – şi-a întărit armata, a „cumpărat" Ungaria şi Veneţia, oferindu-le tratate avantajoase. A ridicat o fortăreaţă foarte aproape de măreţele ziduri ale oraşului, a turnat

Scanned with OKEN Scanner

cele mai mari tunuri de până atunci şi a construit o flotă pentru a putea controla strâmtoarea Bosfor. Asediul a durat de pe 2 aprilie şi până pe 29 mai 1453. Până la urmă, nici imensele tunuri şi nici vederea creştinilor traşi în ţepe nu a înfrânt rezistenţa celor asediaţi. Mahomed însă a ordonat ca vasele flotei sale să fie trase pe uscat prin spatele Perei, în interiorul Cornului de Aur. A fost o mişcare magistrală – oraşul asediat a rămas fără port. În ziua atacului final, Mahomed însuşi şi-a condus soldaţii din trupele de şoc, ienicerii, printr-una dintre crăpăturile zidurilor. Oraşul a fost prădat, cronicile din vremea aceea vorbind despre „râuri de sânge". Ultimul împărat roman, Constantin al XI-lea, a murit în luptă; era sfârşitul Imperiului Roman. Mahomed însuşi s-a dus direct la catedrala Sf. Sofia, biserica emblematică a creştinismului răsăritean, şi a transformat-o în moschee.

Capturarea Constantinopolului i-a adus lui Mahomed o faimă şi o glorie nemăsurate; era cavalerul islamului, urmaş al lui Alexandru cel Mare şi al lui Cezar, padişah, „stăpânitor al celor două pământuri şi două mări". La rândul său, Mahomed a ridicat faima Constantinopolului, transformându-l într-un oraş cu adevărat cosmopolit şi multinaţional, în care atât evreii, cât şi creştinii erau toleraţi. A construit moschei şi şcoli, a codificat legi şi a deschis porţile oraşului pentru negustorii străini, pentru învăţaţi şi pentru artişti şi artizani din toate colţurile lumii, reuşind astfel să distileze tradiţiile imperiale bizantine, cu rădăcini în cultura greacă şi romană, într-o realitate otomană.

În timpul domniei sale, Imperiul Otoman şi-a continuat expansiunea, prin intermediul numeroaselor campanii militare încununate de succes, campanii care au ajuns până în Crimeea şi până în sudul Italiei. A întărit dominaţia otomană asupra Anatoliei şi Balcanilor, prin victoria repurtată asupra lui Uzun Hasan, conducătorul turcmenilor, în bătălia de la Başkent, din anul 1473. Când a murit, plănuia să atace Italia.

Cronicile cuceririi Constantinopolului de către Mahomed vorbesc despre „râuri de sânge" ce au curs în timpul capturării oraşului.

Un tiran cultivat

- Deşi crud şi cunoscut pentru aplicarea unor pedepse sângeroase, Mahomed a fost un om cu o extraordinară cultură şi foarte deschis la minte. A citit foarte mult şi a scris poezii.
- I-a cerut patriarhului Ghenadie Sholarios să scrie un tratat despre credinţa creştină şi apoi a pus ca acea lucrare să fie tradusă în turcă.
- L-a invitat pe artistul Gentile Bellini din Veneţia să-i decoreze pereţii palatului cu fresce. Bellini a pictat, de asemenea, şi un portret al lui Mahomed, portret expus acum în Galeria Naţională din Londra.
- Ienicerii lui Mahomed erau infanterişti de elită, trupele de şoc cu ajutorul cărora a clădit Imperiul Otoman. Cuvântul vine din limba turcă – *yeni ceri* înseamnă „trupe noi".

Scanned with OKEN Scanner

SOLIMAN I

Soliman I, Magnificul (1494–1566) a fost cel mai mare sultan otoman. Sub conducerea sa, imperiul s-a extins de la Bagdad şi până în Europa Centrală. De asemenea, în vremea domniei sale, civilizaţia a progresat foarte mult – dreptul, literatura, arta şi arhitectura atingând noi culmi.

Cronologie

1494 S-a născut la 6 noiembrie, în Trabzon
1520 Devine sultan
1521 Cucereşte Belgradul
1526 Învinge armata ungară în bătălia de la Mohács
1529 Începe asediul Vienei
1538 Flota otomană învinge pe cea spaniolă şi venețiană
1566 Moare la 6 septembrie, la Szigetvár, în Ungaria

Fiul sultanului Selim I şi al unei sclave, Soliman a acumultat experienţă în postul de guvernator al unei provincii, înainte de a-i succeda tatălui său la tron, în 1520. A moştenit o armată excelent pregătită, pe care a folosit-o cu maximum de eficienţă, de-a lungul întregii sale domnii. A condus armatele otomane adânc în inima Europei. Belgradul a fost capturat în 1521, iar armata ungară a fost înfrântă în bătălia de la Mohács, în 1526, după ce Soliman a traversat râul Drava pe un pod de bărci, pod pe care l-a ars în urma sa. Armata lui Soliman a invadat de mai multe ori Ungaria în timpul domniei sale, în principal, pentru a aplana rivalităţile dinastice de pe teritoriile cucerite. În 1529, Soliman a asediat fără succes Viena, capitala răsăriteană a rivalului său, împăratul Carol al V-lea de Habsburg. Până la urmă, Soliman a reuşit să îl facă pe acesta să-i plătească tribut şi, mai mult, a reuşit să forţeze Franţa să încheie o alianţă cu Imperiul Otoman. A făcut ca turcii otomani să conteze în Europa.

Scanned with OKEN Scanner

Soliman a condus trei mari campanii în Persia şi a cucerit Irakul, adăugând minunatul oraş musulman care era Bagdadul la imperiul său. Sub conducerea lui Soliman, turcii otomani au devenit cea mai mare putere din bazinul Mediteranei. Încă de la începutul domniei sale, a cucerit insula Rhodos de la cavalerii ioaniţi, dar şi-a dat seama curând că pentru a-şi pune în practică planurile ambiţioase avea nevoie de o flotă. A construit o astfel de flotă, cu ajutorul corsarilor algerieni, conduşi de Khayr ad-Din, cunoscut în Occident sub numele de Barbarossa, care mai târziu, în 1534, a ajuns amiral al flotei otomane. Flota otomană a învins flotele aliate ale Veneţiei şi ale Spaniei în 1538 şi a contribuit la expansiunea Imperiului Otoman în aproape tot Nordul Africii. Barbarossa a murit în 1546, dar forţa navală pe care o alcătuise a continuat să obţină succes după succes – Tripoli, în 1551, şi Djerba, în 1560. Existaseră doar două înfrângeri majore. Nu reuşise să cucerească Oranul şi flota otomană fusese alungată din Malta de către cavalerii ioaniţi.

Pe plan intern, Soliman a numit mai mulţi mari viziri deosebit de competenţi şi a angajat arhitecţi care au împodobit Constantinopolul şi alte oraşe, ca de exemplu Bagdadul, cu moschei, poduri şi apeducte. Arhitectul lui şef, Sinan, a construit Moscheea Süleymaniye, cu tot complexul ei de clădiri administrative şi şcoli, biblioteci, magazine şi spitale, şi Moscheea Shehzade, clădiri care au transformat clasicul Constantinopol în Istanbulul musulman. Sinan a clădit şi a restaurat nu mai puţin de 477 de clădiri, dintre care 319 numai în Constantinopol. Curtea regală a lui Soliman era vestită pentru splendoarea sa şi pentru complicatele ritualuri orientale care aveau loc aici. Sala tronului, aurită şi împodobită cu pietre preţioase îi lăsa pe vizitatori muţi de admiraţie. Serbările publice, grandioase, organizate cu ocazia circumciziei fiilor lui, în 1530, au durat nu mai puţin de cincizeci şi cinci de zile. De asemenea, poezia a înflorit pe timpul domniei sale. Au fost emise numeroase legi, fapt care i-a atras lui Soliman supranumele de „Făuritorul de legi". Perioada aceea a fost, din toate punctele de vedere, o adevărată Epocă de Aur.

Sub Soliman, turcii otomani au devenit cea mai mare forţă din bazinul Mării Mediterane.

Războinicul poet

- Soliman a fost un foarte prolific poet, autor a nu mai puţin de 2 000 de gazeluri, poeme scurte, cele mai multe dintre ele dedicate nevestei sale Hürrem, născută în Polonia de astăzi, căreia i-a rămas credincios şi devotat. Ea era, de fapt, puterea în palat.

Scanned with OKEN Scanner

- Unul dintre versurile dintr-o poezie închinată ei: „Verdele grădinii mele, dulceața mea, comoara mea, dragostea mea.“
- Baqi (1520–1599), sultanul poeților, era preferatul lui Soliman
- Principala industrie a Imperiului Otoman era cea de război. Toată clasa conducătoare era alcătuită din soldați (askeris), iar armata era o instituție dominantă. Otomanii angajau mercenari și sclavi ca ieniceri, aceștia putând, pentru merite deosebite, să avanseze în grad.
- „Zi ori noapte, calul nostru este înșeuat și sabia ascuțită“, povestea Soliman. Aceasta nu este o poveste oarecare. Soliman a murit în 1566 în a treisprezecea campanie, a șaptea din Ungaria, în timp ce asedia cetatea ungară de la Szigetvár.

Scanned with OKEN Scanner

TOKUGAWA IEYASU

Tokugawa Ieyasu (1543–1616), războinic samurai şi om de stat, a fondat dinastia japoneză de shoguni Tokugawa, dinastie care a pus capăt unei perioade de peste un secol de lupte interne şi a durat mai bine de 250 de ani.

Cronologie

1543 Se naşte la 31 ianuarie, în Okazeki, Japonia
1550 Este trimis ca ostatic la familia Imagawa, în Sumpu.
1560 Imagawa este ucis, Ieyasu se întoarce acasă
1586 Ieyasu îşi stabileşte noul cartier general la Sumpu
1600 Ieyasu triumfă în bătălia de la Sekigahara
1603 Este numit shogun
1605 Se retrage şi transmite titlul fiului său
1616 Moare în Sumpu, la 1 iunie

La începutul secolului al şaisprezecelea, Japonia era stăpânită de mai multe clanuri aflate în război unele cu celelalte. În vâltoarea acestei anarhii, era prins şi viitorul shogun, la acea dată doar un copil. Matsudaira Takekiyo s-a născut în clanul militar Matsudaira din Mikawa, din apropierea oraşului Nagoya de astăzi. La vârsta de şapte ani, a fost trimis ca ostatic la familia Imagawa, care stăpânea ţinutul vecin şi îşi avea cartierul general la Sumpu (Shizuoka), pentru a cimenta alianţa dintre cele două familii.

A crescut la Sumpu, primind o educaţie cu caracter militar odată cu antrenamentul corespunzător; şi-a dezvoltat în această perioadă şi o pasiune pentru vânătoarea cu şoimi. Mai târziu, a început să conducă expediţii militare pentru Imagawa Yoshimoto; odată cu trecerea anilor, avea să devină un războinic samurai de temut. Tot în această perioadă, s-a căsătorit şi a devenit tatăl primului dintr-un lung şir de fii.

Scanned with OKEN Scanner

Imagawa Yoshimoto a fost ucis în lupta cu clanul Nobunaga în 1560 şi Ieyasu a profitat de această ocazie pentru a evada şi a se întoarce în ţinuturile familiei sale din Mikawa. A încheiat o alianţă cu familia Nobunaga, schimbându-şi numele în Tokugawa Ieyasu şi a început să construiască o bază militară puternică în ţinuturile natale şi să-şi strângă o armată. Ieyasu şi-a extins treptat teritoriile, luând şi o parte din pământurile lui Nobunaga la moartea acestuia, în 1582, şi acaparând, de asemenea, şi fostele teritorii ale clanului Imagawa. Şi-a mutat cartierul general la Sumpu, oraşul unde fusese ţinut ostatic, şi în 1583 ajunsese conducător a nu mai puţin de cinci provincii. În următorul deceniu, a trăit în incomoda umbră a marelui războinic japonez, Toyotomi Hideyoshi, succesorul lui Nobunaga, şi, strângând din dinţi, a împărţit cu acesta o parte din teritoriile aparţinând clanului Hojo. Acestea includeau şi satul de pescari Edo (Tokyo din ziua de azi). Evitând să ia parte la cele două campanii dezastruoase conduse de Hideyoshi în Coreea, Ieyasu şi-a construit un stat productiv şi foarte bine guvernat şi, la moartea lui Hideyoshi, în anul 1598, reuşea să aibă sub ordine cea mai mare şi mai eficientă armată şi să stăpânească cele mai bine administrate domenii din Japonia. În anul 1600, la Sekigahara, la aproximativ optzeci de kilometri nord-est de Kyoto, a avut loc o confruntare finală între foştii locotenenţi ai lui Hideyoshi şi Ieyasu. Armata lui Ieyasu a triumfat. Devenea astfel stăpânul de necontestat al Japoniei.

Ieyasu a fost un excelent administrator. Imediat după victoria sa a început reorganizarea domeniilor, a redistribuit pământurile, a schimbat prin rotaţie conducătorii şi a numit pe cei mai de încredere vasali ai săi la conducerea teritoriilor din centrul Japoniei. Curtea imperială a Japoniei, prestigioasă, dar complet lipsită de putere, i-a confirmat poziţia în anul 1603, numindu-l shogun.

S-a retras din acest post doi ani mai târziu, lăsându-i titlul fiului său, Hidetada. Reuşeşte astfel să stabilească dreptul ereditar al familie Tokugawa. În acelaşi timp, ca om politic, a continuat să aibă o mare autoritate şi a rămas singurul responsabil cu afacerile externe ale statului.

Cu toate acestea, mai avea câteva afaceri mai vechi de rezolvat şi, pentru a-i asigura fiului său poziţia, în anii 1614 şi 1615, şi-a condus armatele în două asalturi asupra cetăţii lui Hideyoshi. A cucerit marele castel de la Osaka, l-a distrus şi i-a măcelărit pe ultimii supravieţuitori ai familiei Toyotomi. În anul 1616, a murit lăsând în urma sa o pace durabilă şi asigurând dinastia familiei sale.

Ieyasu a construit cel mai mare castel din lume din vremea aceea – Edo – pe locul oraşului Tokyo de astăzi.

Scanned with OKEN Scanner

Un test de loialitate

- Ieyasu a fost forțat să-și ucidă prima soție și să-i ordone fiului său să se sinucidă ca dovadă a loialității sale față de Nobunaga. Această demonstrație a faptului că, atunci când venea vorba de onoare, nu se punea prea mare preț pe viața omului, l-a impresionat foarte tare pe Ieyasu; odată chiar, a ordonat uciderea unui prizonier din pricină că acesta îl insultase pe când era copil.
- În planul afacerilor externe, Ieyasu a manifestat deschidere față de comercianții veniți din Europa, dar, în același timp, i-a tratat cu destul de multă suspiciune pe misionarii creștini veniți odată cu aceștia și, în 1614, a interzis prezența lor.
- Până la moartea sa, Ieyasu a reușit să termine construcția celui mai mare castel din lume, la Edo – o impresionantă rețea de canale, ziduri de piatră, turnuri și depozite.
- Perioada în care shogunii s-au aflat la putere în Japonia (1600–1868) este supranumită perioada Edo, după capitala dinastiei Tokugawa, Edo (Tokyo).

Scanned with OKEN Scanner

CAROL QUINTUL

Carol Quintul (1500–1558) a fost cel mai mare conducător al Europei după Carol cel Mare. În calitate de împărat al Sfântului Imperiu Roman şi rege al Spaniei, acest monarh din dinastia de Habsburg a condus primul imperiu „în care soarele nu apunea niciodată" – Europa, Africa de Nord, America spaniolă şi Orientul Îndepărtat. Cea mai mare realizare a sa a fost să păstreze acest vast imperiu cu teritorii separate pentru mai bine de patruzeci de ani, în ciuda unei adversităţi crescânde a protestanţilor, a ostilităţii franceze, a antagonismului papal şi a incursiunilor islamice.

Cronologie

1500 Carol se naşte la 24 februarie în Gent (Gand)
1507 Este încoronat duce al Burgundiei
1516 Devine rege al Castiliei şi Aragonului
1517 Călătoreşte în Spania pentru prima dată
1518 Este ales împărat al Sfântului Imperiu Roman
1519 Are loc în Spania revolta aşa-numiţilor *comuneros*
1525 Francisc I al Franţei este făcut prizonier la Madrid
1527 Armatele imperiale jefuiesc Roma
1535 Cucerirea Tunisiei
1556 Abdică şi se retrage în Spania
1558 Moare în Spania, la Yuste, pe 21 septembrie.

Carol Quintul a moştenit regatul Austriei şi pe cel al Burgundiei, ca şi bărbia căzută, de la bunicul lui, împăratul Maximilian de Habsburg, conducător al Sfântului Imperiu Roman, şi imperiul spaniol de la debila sa mamă, Ioana, fiică a celor doi monarhi ai Spaniei, Ferdinand şi Isabella. A fost crescut de mătuşa sa Margareta de Austria, pe teritoriul Belgiei de astăzi; tutorele său a fost Adrian de Utrecht, un teolog care mai târziu avea să devină papă.

Scanned with OKEN Scanner

Şi-a început domnia în 1516, sub titulatura de Carol I al Spaniei, şi din acel moment viaţa lui a fost o călătorie perpetuă. S-a dus pentru prima dată în Spania, în anul 1517, dar a trebuit să plece doi ani mai târziu pentru a fi încoronat rege al Germaniei şi împărat al Sfântul Imperiu Roman. Dar problemele de-abia apăruseră; spaniolii s-au răsculat împotriva regelui străin şi protestanţii germani au început să agite apele în partea de nord a Europei.

Carol a răspuns dur la atacurile rebelilor *comuneros* din Spania, dar a fost forţat să aibă o atitudine mult mai pragmatică în ceea ce-i priveşte pe protestanţii din Germania. Visul lui era să restaureze unitatea religioasă în Europa şi, deşi iniţial a respins încercările lui Martin Luther de a reforma Biserica Catolică, a trebuit în cele din urmă să le recunoască şi protestanţilor unele drepturi.

Disputele teritoriale cu Franţa – dispute care priveau supremaţia asupra Burgundiei şi Italiei – au dominat cea mai mare parte a domniei lui Carol, implicându-l în cinci războaie. Carol a şocat o întreagă Europă, când şi-a condus armatele spaniole şi germane împotriva aliatului Franţei, Papa Clement al VII-lea. Aceleaşi armate au trecut prin foc şi spadă Roma, în anul 1527. Pacea de la Cambrai din 1529 a statuat un compromis: Carol a renunţat la Burgundia, iar Francisc I a renunţat la Milano şi la Neapole. Pacea a fost încheiată cu ajutorul papei care l-a încoronat pe Carol la Bologna ca împărat al Sfântului Imperiu Roman.

Războinica Turcie islamică, condusă de Soliman Magnificul, reprezenta o ameninţare majoră la adresa imperiului lui Carol, aşa că acesta s-a angajat în bătălia împotriva Imperiului Otoman atât pe uscat, cât şi pe mare. În anii 1530 a trimis o armată să apere Viena împotriva unei posibile invazii turceşti şi şi-a trimis flotele pentru a cuceri Tunisia şi Algeria.

Carol a manifestat un interes special în ceea ce priveşte posesiunile Spaniei din America de Sud. Acestea, deşi o sursă imensă de bogăţie, reprezentau în acelaşi timp o provocare pentru creştinul din Carol. A acceptat argumentele teologului iezuit Bartolomeu de Las Casas, care propovăduia împotriva sclaviei.

Carol a încercat să-şi asigure succesiunea la tron, pregătind căsătoria fiului său Filip cu regina Maria I a Angliei, dar englezii au refuzat să-l încoroneze pe Filip, iar Maria nu putea avea copii. În 1555, într-un discurs mişcător ţinut la Bruxelles, Carol şi-a anunţat decizia de a abdica şi de a-i lăsa domeniile sale din Ţările de Jos, Spania şi din Indii, fiului său Filip şi coroana imperială, fratelui său Ferdinand. Încercările sale de a ajunge la o unitate universală eşuaseră. Imperiul pe care îl ţinuse închegat pentru mai bine de patru decenii se destrăma acum. Suferind de gută şi de insomnie, Carol a plecat spre Spania însoţit de două dintre surorile lui şi a murit la palatul său din Yuste, în Extremadura, în vestul Spaniei, în 1558.

Scanned with OKEN Scanner

„Există oameni care spun că vreau să conduc lumea, dar gândurile și acțiunile mele demonstrează contrariul."

O viață petrecută în șa

- Carol Quintul, pe toată durata domniei sale, și-a petrecut o zi din patru călătorind. A fost de nouă ori în Germania, de șapte ori în Spania, de șapte ori în Italia, de patru ori în Franța și de câte două ori în Anglia și Africa. A petrecut doisprezece ani în Țările de Jos. „Viața mea a fost o lungă călătorie", spunea el.
- Carol a fost, de asemenea, un mare protector al artelor. A comandat artistului italian Tiziano mai multe portrete, artistul fiind făcut conte palatin și cavaler al Potcoavei de Aur. Într-o zi, pe când se afla în atelierul lui Tiziano, Carol s-a aplecat pentru a-i ridica artistului o pensulă de pe podea – un gest extraordinar pentru un monarh din vremea aceea.
- Carol spunea : „Există oameni care spun că vreau să conduc lumea, dar gândurile și acțiunile mele demonstrează contrariul".

Scanned with OKEN Scanner

FILIP AL II-LEA

Filip al II-lea, rege al Spaniei, a fost primul conducător al unui imperiu global; domeniile sale se întindeau din Europa şi America până în Orientul Îndepărtat. A fost un geniu al organizării birocratice şi se spune că şi-a condus imperiul „din condei".

Cronologie

1527	S-a născut în Spania, la Valladolid, la 21 mai
1543	S-a căsătorit pentru prima dată (a fost căsătorit de patru ori)
1549 – 1551	Face prima călătorie în Italia şi în Ţările de Jos
1553 – 1559	A doua călătorie, în Europa de Nord şi în Anglia
1559	Tratatul de la Cateau Cambrésis, cu Franţa
1563	Începe construcţia palatului monahal de la El Escorial
1568	Începe revolta din Ţările de Jos
1571	Turcii otomani sunt înfrânţi la Lepanto
1580	Cucereşte Portugalia
1588	Trimite *armada* (flota imperială) împotriva Angliei
1598	Moare în Spania, la El Escorial, la 13 septembrie

Filip al II-lea a fost fiul cel mare al lui Carol Quintul, împărat al Sfântului Imperiu Roman şi rege al Spaniei şi al Isabellei de Portugalia. În cea mai mare parte a copilăriei şi adolescenţei lui Filip, tatăl său a fost plecat, astfel că educaţia i-a fost asigurată de tutori. A fost căsătorit de patru ori. În 1543 s-a căsătorit cu verişoara lui, Maria de Portugalia şi a devenit *de facto* regent al Spaniei. Maria i-a născut un fiu, Don Carlos, care mai târziu avea să fie acuzat de complot împotriva tatălui său şi avea să moară în circumstanţe misterioase. A doua oară s-a căsătorit cu Maria Tudor şi pentru o scurtă perioadă Filip a fost consort în Anglia. În momentul în care tatăl său, Carol Quintul, a abdicat în 1556, Filip era deja duce de Milano, rege al Neapolelui şi urma să moştenească în curând vaste teritorii în cele două Americi şi în Orientul Îndepărtat.

Scanned with OKEN Scanner

A purtat bătălia de la Saint Quentin împotriva francezilor, în 1557, unde a obținut o victorie care a deschis calea spre încheierea tratatului de la Cateau Cambrésis, în 1559, tratat care a pus capăt unui război de șaizeci de ani cu Franța. Apoi Filip s-a căsătorit pentru a treia oară, de data aceasta cu Isabelle de Valois a Franței. Din acest mariaj s-au născut două fiice, îndrăgite foarte mult de părinții lor, Isabella, care mai târziu avea să devină, împreună cu soțul ei, coguvernator al Țărilor de Jos, și Catalina. Cea de-a patra căsătorie a avut loc în 1570, când Filip s-a însurat cu verișoara lui austriacă, Ana, care l-a născut pe viitorul rege Filip al III-lea.

Filip s-a aflat în fruntea încercărilor Bisericii Catolice de a-și recâștiga ascendentul după reformele protestante; era un catolic fanatic, și Inchiziția era principala lui armă. Represiunea dură a rebeliunii din Țările de Jos avea să ducă la izbucnirea unui război de optzeci de ani, război care a dus la rândul său la împărțirea Țărilor de Jos în Olanda (protestantă) – în partea de nord, și Belgia (catolică) – în sud. În Spania, fanatismul religios l-a împins pe Filip la ostracizarea maurilor creștinați (morisci). Mai multe mii dintre aceștia au fost exilați după anul 1571.

Filip și-a continuat războiul împotriva infidelilor în Mediterana, unde fratele său vitreg, Ioan de Austria, a condus o alianță creștină spre victoria repurtată împotriva turcilor otomani în bătălia de la Lepanto. Tot argumentele de natură religioasă l-au făcut să ia decizia de a trimite „Invincibila Armada" împotriva Angliei, cu scopul declarat de a o îndepărta de pe tron pe regina Elisabeta I, în 1588, și de a readuce Anglia la catolicism, dar marea sa flotă a fost dispersată și distrusă de o serie de furtuni violente. Filip a sărit, de asemenea, în ajutorul Sfintei Ligi Catolice din Franța, care a luptat din 1590 și până în 1598 împotriva regelui hughenot (protestant), Henric al IV-lea. Și-a revendicat, de asemenea, drepturile asupra tronului Portugaliei în 1580.

În ciuda tuturor războaielor pe care le-a purtat, Filip era o un soț tandru și un tată iubitor. În 1580, în timp ce se afla la Lisabona, încercând să preia tronul portughez, a scris câteva scrisori minunate către fiicele sale. Filip iubea arta și, ca și tatăl său, îl avea ca protejat pe Tiziano. A făcut, de asemenea, o pasiune pentru opera sumbră a maestrului olandez Hieronymus Bosch, însă originalitatea lui El Greco i s-a părut exagerată. A construit mult în jurul Madridului, extinzând câteva palate. Cea mai mare realizare arhitectonică a sa este construcția ansamblului de la El Escorial (construcție care s-a desfășurat între 1563 și 1584) – mănăstire, palat și mausoleu regal plin cu picturi, cărți și relicve sfinte. Filip a murit împăcat, în dormitorul său de la El Escorial, strângând în mâini crucifixul tatălui său și cu privirea țintă spre altarul principal al bisericii.

Scanned with OKEN Scanner

Complexul palat de la El Escorial a fost descris ca fiind „a opta minune a lumii".

Un rege bibliofil

- Lui Filip îi plăcea să colecționeze; avea mii de monede și medalii, pietre prețioase, arme și armuri. A lăsat în urmă mai bine de zece mii de cărți în biblioteca de la El Escorial și mii de relicve sfinte, inclusiv un fir de păr care se presupunea că ar proveni din barba lui Hristos și chiar corpurile întregi ale câtorva martiri creștini din perioada de început a creștinismului.
- Filip și-a condus domeniile aflate pe tot întinsul globului din centrul Spaniei, de la Castilia. Nu avea încredere în sfetnici și nici în secretari, așa că el însuși hotăra în toate privințele importante. „Filip a condus cu pana ceea ce tatăl său a cucerit cu sabia", comenta un contemporan.
- Călătoriile pe care le-a făcut în tinerețe în nordul Europei l-au inspirat în crearea grădinilor flamande de lângă palatele sale din apropierea Madridului și din Segovia. Din nefericire, multe dintre plantele și copacii aduși din Țările de Jos, Franța și America au murit din cauza grădinarilor, care au uitat să le ude.
- El Escorial era considerat de către contemporani „a opta minune a lumii", iar Filip îi spunea „doamna inimii mele".
- Insulele Filipine, cucerite în 1566, au fost denumite așa după Filip al II-lea.

Scanned with OKEN Scanner

ELISABETA I

Elisabeta I (1533–1603), regină a Angliei, este considerată de foarte mulți ca fiind cel mai important monarh al Angliei. Ea este cea care a adus stabilitate țării după perioada agitată a domniilor precedente și care a pus bazele politice ale statelor vorbitoare de limbă engleză.

Cronologie

1533 Se naște în Palatul Greenwich, la 7 septembrie
1554 Este închisă în Turnul Londrei de către sora ei vitregă, regina Maria
1558 Preia tronul, la moartea Mariei
1568 Verișoara ei, regina Maria a Scoției, fuge în Anglia
1570 Este excomunicată de Papa Pius al V-lea
1584 Sir Walter Raleigh primește dreptul de a coloniza America
1587 Regina Maria a Scoției este executată
1588 Înfrângerea Armadei spaniole
1601 Favoritul ei, contele de Essex, se revoltă și este executat
1603 Moare la Richmond, la 24 martie

Elisabeta a fost singurul copil rezultat din mariajul dintre Henric al VIII-lea și Anne Boleyn, mariaj din care acesta sperase că se va alege cu un moștenitor de gen masculin. De dragul acestei căsnicii, Henric divorțase de Ecaterina de Aragon și fugise la Roma. Anne Boleyn a fost la rândul ei executată. După aceea, Henric s-a căsătorit cu Jane Seymour, care i-a făcut un băiat, cel care avea să devină Eduard al VI-lea. Prințesa Elisabeta a primit o minunată educație umanistă, dar poziția pe care o ocupa la curte era deseori pusă în pericol. În timpul domniei fratelui său, Eduard al VI-lea, s-a apropiat de ambițiosul Lord Seymour, iar în timpul domniei surorii sale Maria, a devenit stindardul în jurul căruia s-a strâns opoziția protestantă.

Până în momentul urcării pe tron, la 17 noiembrie 1558, Elisabeta devenise deja expertă în administrație și în conducerea unui stat. La început, a fost ajutată de către sfetnicul ei, Sir William Cecil, iar mai apoi de lordul

Scanned with OKEN Scanner

Burghley. Prima şi poate cea mai durabilă realizare a ei a fost crearea Bisericii Anglicane, prin ruperea de biserica Romano-Catolică. Verişoara ei, regina Maria a Scoţiei (mamă a succesorului ei, Iacob I), era catolică şi o susţinătoare ferventă a acestora din urmă, în timp ce moderaţia manifestată de Elisabeta o făcuse destul de nepopulară în rândul protestanţilor mai habotnici.

În afară de Cecil, o altă figură marcantă în perioada de început a domniei sale a fost lordul Robert Dudley, căruia i-a creat titlul de conte de Leicester şi care a fost, se pare, adevărata iubire a vieţii sale. Dar Leicester fusese acuzat de uciderea soţiei sale şi nu era un pretendent pe măsura reginei, astfel că, pe parcursul primelor decenii din timpul domniei ei, Elisabeta a pus la cale o serie întreagă de încercări de a se mărita, fiecare dintre ele elaborată cu atenţie şi foarte bine chibzuită. Cel mai cunoscut protagonist al unei astfel de încercări a fost ducele de Alençon, fratele regelui Franţei. Mai târziu, când a devenit evident pentru toată lumea că nu avea să se mărite niciodată, a început să înflorească cultul reginei virgine. Când Sir Walter Raleigh a încercat să pună bazele primei colonii din America, a numit teritoriul Virginia, în cinstea ei. În următorii trei ani, a devenit arhetipul reginei virgine, înconjurată de curteni-poeţi. Ultimul deceniu al domniei sale a fost dominat de contele de Essex, care era îndeajuns de tânăr pentru a-i fi fiu, dar armonia a luat sfârşit, când acesta a încercat să organizeze o rebeliune şi a fost executat.

Atât pe plan intern, cât şi pe plan extern, politica dusă de Elisabeta a fost caracterizată de noroc şi de precauţie şi, în acelaşi timp, de o lăudabilă reţinere în a sacrifica vieţi omeneşti. I-a susţinut cu destulă reţinere şi pe Henric al IV-lea, regele protestant al Franţei, şi pe protestanţii din Ţările de Jos, în lupta lor împotriva dominaţiei lui Filip al II-lea al Spaniei. Pe mare, a tolerat şi chiar a profitat destul de mult câteodată, de pe urma mercenarilor, ca Sir Francis Drake. Până la urmă, Filip al II-lea a fost forţat să trimită în 1588, împotriva Angliei, Armada spaniolă, cea fără de noroc. Cu această ocazie, Elisabeta a rostit discursul care avea s-o definească atât ca femeie, cât şi ca regină: „Ştiu că trupul meu este cel al unei femei slabe şi firave, dar am inima şi stomacul unui rege, şi încă ale unui rege al Angliei".

Ultimul deceniu al domniei sale a fost marcat de o oarecare slăbiciune, oboseală, în mare parte datorată unei economii în declin, provocat de o serie de recolte slabe şi de cheltuielile ruinătoare făcute în timpul campaniilor militare purtate pentru cucerirea Irlandei.

„Poate că trupul meu este cel al unei femei slabe şi firave, dar am inima şi stomacul unui rege, şi încă ale unui rege al Angliei."

Scanned with OKEN Scanner

Epoca elisabetană

- Elisabeta era foarte erudită şi un lingvist de excepţie. Perioada domniei ei a ajuns să fie considerată o epocă de aur. În acelaşi timp, regina s-a arătat destul de puţin interesată de teatru, iar istoriile care povestesc despre o eventuală legătură a ei cu Shakespeare sunt în cea mai mare parte apocrife. Majoritatea pieselor de teatru au fost scrise de către acesta din urmă, după moartea ei.
- Elisabeta era cunoscută în popor pentru uşurinţa cu care ordona execuţiile. Această trăsătură a fost, probabil, moştenită de la tatăl ei, Henric al VIII-lea, dar Elisabeta nu a folosit niciodată execuţiile ca pe un instrument politic; numai unul dintre servitorii ei a fost dat afară (unul dintre secretari a fost suspendat, însă salariul a continuat să-i fie plătit), şi niciunul dintre ei nu a fost executat; mai mult, i-a luat mai bine de douăzeci de ani pentru a se decide s-o execute pe regina Maria a Scoţiei.
- Papa Sixt al V-lea, sponsor al Armadei spaniole, spunea despre Elisabeta: „Cu siguranţă este o regină extraordinară şi dacă ar fi fost catolică, s-ar fi bucurat cu siguranţă de multă iubire şi apreciere. Priviţi numai modul în care guvernează ţara! Nu e decât o femeie, nu conduce decât o jumătate de insulă şi, cu toate acestea, este temută de Spania, de Franţa, de Imperiu, de toţi."

Scanned with OKEN Scanner

OLIVER CROMWELL

Oliver Cromwell (1599–1658) a fost un cavaler din provincie, care s-a ridicat în Parlament pentru a contesta autoritatea regală, a provocat două războaie civile, în care armata noului model, la formarea căreia a ajutat şi el, a triumfat în faţa regaliştilor. L-a judecat şi l-a decapitat pe regele Carol I Stuart, dar, până la urmă, a ajuns să guverneze ca un adevărat dictator, din poziţia de Lord Protector al Angliei, Scoţiei şi Irlandei.

Cronologie

1599 Se naşte în Huntington, la 25 aprilie
1620 Se căsătoreşte cu Elizabeth Bourcier
1628 Este ales în Parlament, ca reprezentant al Huntingtonului.
1640 Reprezintă districtul Cambridge atât în Parlamentul cel Scurt, cât şi în cel Lung.
1642 Izbucneşte războiul civil
1644 Câştigă bătălia de la Marston Moor
1645 Câştigă bătălia de la Naseby
1649 Execuţia lui Carol I şi asediul cetăţii Drogheda
1650 Îl învinge pe viitorul Carol al II-lea la Dunbar şi la Worcester
1653 Este proclamat Lord Protector
1654 Convoacă primul Parlament din perioada protectoratului său
1658 Moare în Londra, la 3 septembrie
1661 Trupul îi este exhumat şi spânzurat la Tyburn

Născut în Huntington şi şcolit la Universitatea Cambridge (a urmat pentru scurt timp şi cursuri de drept, în Londra), Cromwell era un nobil

Scanned with OKEN Scanner

fermier, devenit mai târziu, la maturitate, un calvinist puritan. A devenit membru al Parlamentului, ca reprezentant al circumscripției Huntington în 1628, și mai târziu ca reprezentant al districtului Cambridge, continuând în același timp să-și administreze domeniile, până când a ajuns unul dintre principalii protagoniști ai unei dispute între Parlament și regele Carol I. Regele convocase Parlamentul în 1640, după o pauză de unsprezece ani, pentru a crește impozitele în vederea susținerii campaniilor pe care le purta împotriva Scoției. Cromwell a devenit unul dintre cei mai duri critici ai săi. Parlamentarilor le displăceau simpatiile catolice ale regelui, dar mai presus de toate cereau o reformă constituțională și mai multă putere pentru Parlament. Regaliștii, pe de altă parte, își susțineau regele, insistând că acesta conducea în baza unui drept divin, cu sau fără ajutorul Parlamentului.

Tensiunile politice nu au putut fi rezolvate, astfel că, în 1642, a izbucnit războiul civil. Cromwell a atacat imediat castelul Cambridge și a format din localnici un detașament de cavalerie. Avea să se dovedească un maestru al folosirii cavaleriei în bătălii, detașamentele lui fiind atât de bine antrenate, încât se puteau regrupa foarte repede după un atac, fără să se răspândească. Nu avea niciun fel de experiență militară, dar a început rapid să câștige bătălii împotriva regaliștilor în partea de est a Angliei și a fost ridicat la gradul de colonel, în 1643, și la cel de general-locotenent, în 1644. Cavaleria lui Cromwell a repurtat pentru forțele susținute de Parlament o victorie decisivă la Marston Moor, ocazie cu care Cromwell a fost numit conducător al cavaleriei din armata noului model, care i-a înfrânt pe regaliști în bătălia de la Naseby, în 1645. Cromwell s-a dovedit a fi atât un comandant inventiv în bătălii, cât și un organizator strălucit, astfel că la sfârșitul primului război civil era conducătorul forțelor armate ale Parlamentului și, de fapt, cel mai puternic om din țară.

A urmat o perioadă de liniște, apoi, în 1648, a izbucnit al doilea război civil, în care Cromwell a înăbușit o rebeliune în Țara Galilor și a înfrânt armata invadatoare condusă de susținătorii scoțieni ai regelui. Regele Carol a fost predat de către aceștia, judecat și executat la Londra, în 30 ianuarie 1649. Cromwell, care între timp ajunsese *de facto* șeful statului, nu dorea neapărat această execuție și ar fi putut s-o oprească, fiind unul dintre cei 135 de reprezentanți care au semnat condamnarea la moarte.

Cromwell s-a luptat cu rebelii din Irlanda și Scoția, care îl susțineau pe fiul regelui și, în fruntea unei armate numeroase, l-a învins de două ori pe viitorul Carol al II-lea. Tot în forță a fost înăbușită și rebeliunea izbucnită în sânul propriei armate. Cromwell și-a câștigat în Irlanda reputația unui conducător crud, mai ales după masacrarea unei întregi garnizoane care se

Scanned with OKEN Scanner

predase, la Drogheda, şi după uciderea tuturor militarilor, dar şi a civililor, la Wedford, în 1649. Această baie de sânge a şocat şi societatea acelor vremuri, dar Cromwell a justificat-o ca fiind doar o răzbunare pentru masacrele comise de irlandezi împotriva protestanţilor englezi, scriind chiar că „numai aşa se pot preveni viitoare vărsări de sânge".

Odată regaliştii învinşi, Anglia, Scoţia şi Irlanda au format Commonwealth, o republică doar cu numele. Lui Cromwell i s-a oferit coroana, dar a refuzat. În schimb, din anul 1653, s-a aflat la conducerea ţării cu titlul de Lord Protector, având toate puterile unui dictator militar, fără a avea, în acelaşi timp, răspunderea unui rege. Ca Lord Protector, Cromwell s-a implicat cu îndrăzneală în războaie străine, recâştigând pentru Anglia statutul de mare putere în Europa. Nu la fel de bine s-a înţeles cu Parlamentul, a cărui întrunire a amânat-o de două ori, timp în care a guvernat prin intermediul comisarilor militari. A impus, de asemenea, unele măsuri puritane nepopulare, dintre care se poate aminti închiderea teatrelor. Spre deosebire de reticenţa manifestată de Biserica Anglicană, Cromwell manifesta toleranţă faţă de toţi creştinii, mai puţin faţă de catolici. Mai mult, le-a permis evreilor să se întoarcă în Anglia, după 365 de ani. Literatura, ştiinţa şi educaţia au înflorit în timpul protectoratului său.

Cromwell a murit de malarie în timpul unei mari furtuni care a lovit Londra exact de aniversarea victoriei de la Dunbar şi Worchester, la 3 septembrie 1658.

„Prefer un căpitan simplu care ştie pentru ce luptă, decât ceea ce numiţi dumneavoastră un nobil."

„Cu tot cu defecte"

- Expresia „cu tot cu defecte" vine de la instrucţiunile pe care Cromwell i le-a dat pictorului Lely: „să mă pictezi exact aşa cum sunt eu, să nu mă înfrumuseţezi... să nu uiţi părţile mai aspre, coşurile, defectele şi tot restul."
- Prima luptă purtată de Cromwell a fost împotriva fostei sale universităţi când, după cucerirea castelului Cambridge, a condus o mică forţă armată pentru a împiedica facultăţile din Cambridge să predea scutul lui ceremonial, ca un semn de adeziune la cauza regelui.
- Trupele sale au fost supranumite „Ironsides" după ce adversarul său, prinţul Rupert, l-a poreclit „Bătrânul Ironsides".

Scanned with OKEN Scanner

- Cromwell îşi obliga soldaţii să se roage, iar blasfemia şi beţia erau pedepsite cu amenzi usturătoare. Ostaşii săi îşi atacau inamicii cântând imnuri religioase şi psalmi.
- Cromwell nu are mormânt. În 1661, la cea de-a douăsprezecea aniversare a execuţiei regelui Carol, trupul său îmbălsămat a fost exhumat din cripta de sub abaţia Westminster şi a fost spânzurat la Tyburn, pentru regicid. Capul i-a fost tăiat şi înfipt într-o ţepuşă pe acoperişul palatului Westminster, unde a rămas timp de douăzeci şi patru de ani, până când a fost zburat de vânt. Cu toate acestea, există o statuie a lui Cromwell la Londra, în apropierea Parlamentului.

Scanned with OKEN Scanner

LUDOVIC AL XIV-LEA

Ludovic al XIV-lea (1638–1715), „Regele Soare" şi conducătorul absolut al Franţei, a adus multă glorie ţării sale şi a dorit să supună întreaga Europă prin război. Cultura franceză a înflorit în timpul celor şaptezeci şi doi de ani cât a durat domnia sa, dar în acelaşi timp Ludovic şi-a sărăcit ţara şi a semănat seminţele revoluţiei.

Cronologie

1638 S-a născut în Saint Germain-en-Laye, la 5 septembrie
1643 La vârsta de patru ani îi succede la tron tatălui său, Ludovic al XIII-lea
1660 Se căsătoreşte cu Maria Tereza a Spaniei
1682 Mută cartierul general al administraţiei la Versailles
1683 Îi moare soţia, se recăsătoreşte cu doamna de Maintenon
1685 Revocarea Edictului de la Nantes
1714 Tratatul de la Utrecht
1715 Moare la Versailles, la 1 septembrie

Ludovic a moştenit tronul de la tatăl său pe când avea doar patru ani. Mama lui, Ana de Austria, a îndeplinit funcţia de regent împreună cu cardinalul Mazarin, care a ajutat la educarea tânărului rege. După două răscoale – cunoscute sub numele de fronde – împotriva regalităţii din 1648 şi 1653, Ludovic a devenit suspicios faţă de nobilime şi şi-a propus să refacă ordinea şi stabilitatea în Franţa şi să întărească administraţia. S-a căsătorit cu verişoara sa spaniolă, Maria Tereza şi, în 1661, după moartea lui Mazarin, Ludovic a şocat întreaga Franţă cu hotărârea lui de a conduce singur. Se considera alesul lui Dumnezeu. Una dintre urmările acestui fapt a fost retragerea libertăţilor religioase ale francezilor protestanţi (hughenoţi) în anul 1685, odată cu revocarea Edictului de la Nantes. Hughenoţii au refuzat să se convertească la catolicism şi mai bine de 200 000 dintre ei au plecat în exil.

Scanned with OKEN Scanner

În tinerețe, Ludovic a lucrat cu o energie ieșită din comun, în general, câte opt ore pe zi, și a dezvoltat două puternice instrumente ale puterii – un corp diplomatic profesionist și o armată permanentă. Astfel, Franța a devenit un model de stat birocratic în Europa secolului al XVIII-lea. Economia a prosperat și ea, bine condusă de către Colbert, sfetnicul pe probleme financiare al regelui.

În 1682, Ludovic a anunțat oficial că guvernul și curtea regală vor fi mutate la Versailles, unde se cheltuiseră deja milioane pentru transformarea unui castel modest într-un palat grandios. Acest palat, cu a sa spectaculoasă sală a oglinzilor și cu magnificele sale grădini era o declarație artistică și în același timp un mod de a spori prestigiul Franței și de a supraveghea nobilimea. În parte, Ludovic a fost inspirat în construcția palatului și de invidia pe care i-o provocase magnificul palat de la Vaux și grădinile sale minunate. Palatul aparținea lui Fouquet, fost ministru de Finanțe. Se spune că regele s-a considerat ofensat atunci când a văzut magnificele piese de mobilier de la Vaux, fântânile și cei o mie de portocali din grădinile castelului. Fouquet a fost judecat pentru corupție și trădare și trimis în exil. În acest timp, Ludovic i-a angajat pe decoratorul, pe arhitectul și pe grădinarul lui Fouquet – Le Brun, Le Vau și Le Nôtre – pentru a lucra la Versailles. Un atent protector al tuturor artelor, inclusiv al muzicii și al literaturii, Ludovic a fondat academii de pictură, sculptură, științe și arhitectură. A fondat, de asemenea, Comédie Française.

Țelul său era să glorifice Franța și să mute centrul de putere al Europei dinspre Habsburgi spre Bourboni. Se alătura în fiecare primăvară campaniilor desfășurate anual de către armată. Îi făcea plăcere să trăiască în cort și să-și treacă în revistă trupele. Setea lui de glorie și dorința de expansiune a condus Franța în patru războaie majore: în partea spaniolă a Țărilor de Jos, în Olanda, în regiunea Rinului și în războiul spaniol pentru succesiune (1701–1714), împotriva unei coaliții formată din puterile europene. Prin Tratatul de la Utrecht, care a pus capăt acestui ultim război, nepotul lui Ludovic, Filip, a fost recunoscut ca moștenitor al tronului Spaniei, dar Franța era în pragul ruinei.

Ludovic a fost protectorul scriitorilor Corneille, Molière, Racine și al muzicianului Lully. Nu a pus prea mult preț pe codul moral al acelor vremuri, având numeroase amante, dar după moartea soției lui, în 1683, s-a căsătorit cu o văduvă pioasă, doamna de Maintenon, care l-a încurajat să se aplece mai mult spre religie. Astfel, Ludovic a început să poarte cu el peste tot o cărticică de rugăciuni și un rozariu. Dezastrele din războaie și moartea mai multor urmași au cauzat multă durere. Monarh absolut, obsedat de grandoare și lăudat de curteni, Ludovic s-a izolat de oamenii simpli și la moartea sa, în 1715, când trupul neînsuflețit îi era transportat la St. Denis, mulțimea l-a apostrofat, batjocoritoare.

Scanned with OKEN Scanner

Dorința de expansiune a lui Ludovic a purtat Franța în patru războaie mari, lucru care a împins națiunea în pragul ruinei.

Goana spre glorie

- A fost botezat Louis Dieudonné (Darul lui Dumnezeu) de către părinții săi, în semn de recunoştință. Era primul copil după un mariaj de douăzeci de ani. Acest nume a avut cu siguranță un impact puternic asupra tânărului Ludovic, care avea să ajungă întruparea monarhului absolut. „L'État c'est moi" (Statul sunt eu) a spus el cu o ocazie. Obişnuia, de asemenea, să se intituleze „le Grand Monarque" (Marele Monarh).
- Pe când avea treizeci de ani a scris în *Memoriile* sale: „Nu încape îndoială, pasiunea mea de căpătâi este căutarea gloriei... Dragostea de glorie are aceleaşi subtilități ca şi cea mai tandră dintre pasiuni." Totuşi, a lăsat strănepotului său, care avea să fie ghilotinat în timpul revoluției, următorul sfat: „Să nu-mi copiezi dragostea pentru construcții şi pentru război şi să reduci durerile poporului meu".

Scanned with OKEN Scanner

PETRU CEL MARE

Petru cel Mare (1672–1725), Țarul Petru I, a îndreptat privirile Rusiei către vest și a făcut din țara sa o putere a Europei. Un bărbat masiv, capabil de cruzimi groaznice, Petru a introdus obiceiurile și tehnologiile europene în Rusia și a fondat orașul St. Petersburg.

Cronologie

1672 S-a născut în Moscova, la 9 iunie
1682 Devine țar împreună cu fratele său, Ivan al V-lea
1689 Preia întreg controlul
1697 Face marele tur oficial al Europei
1700 Înfrângerea de la Narva
1703 Pune bazele orașului St. Petersburg
1709 Victoria de la Poltava
1721 Tratatul de la Nystadt, prin care coasta Baltică a fost cedată Rusiei
1725 Moare în St. Petersburg, la 8 februarie

Fiu al țarului Aleksei, care a murit când Petru avea doar patru ani, a crescut într-o atmosferă plină de intrigi sângeroase de la curtea țarului, dar și-a petrecut o mare parte din copilărie liniștit și fără griji, într-un sat de lângă Moscova. A devenit conducător împreună cu fratele său Ivan, în anul 1682, sub regența surorii sale vitrege Sofia, iar în anul 1689 a preluat controlul tronului.

În copilărie, învățase cum să-și instruiască „armatele", cum să construiască o casă, să vâneze și să navigheze. Întotdeauna, fiind un om practic, Petru și-a petrecut întreaga viață acumulând cunoștințe și aptitudini. În 1697, a plecat într-un mare tur diplomatic, un turneu al capitalelor europene, timp în care a muncit ca și constructor de corăbii în Amsterdam și în Londra, unde a vizitat și Parlamentul și a primit o diplomă de onoare în drept de la Universitatea din Oxford. În afară de construcția de nave, a învățat să navigheze și să

Scanned with OKEN Scanner

confecționeze ceasuri, a luat lecții de desen și de gravură, de dulgherie și de zidărie, a învățat cum se fabrică hârtia, cum se taie untura de balenă, a studiat anatomia umană și chirurgia și a devenit un grădinar priceput. Mai mult decât atât, Petru a angajat opt sute de meșteri străini să lucreze în Rusia pentru a-l ajuta să-și modernizeze țara, până în acel moment orientală și înapoiată.

S-a înapoiat la Moscova, în 1698, pentru a înăbuși o revoltă pornită de streliți, pedestrași din corpul special de infanterie, și apoi și-a îndreptat atenția spre ambițiile sale în politica externă. Moștenise un regat fără deschidere la mare și era hotărât să rezolve această problemă a Rusiei. A pus bazele primei flote a Rusiei și a transformat o armată zdențăroasă într-o forță de luptă modernă. Mai întâi, a pornit împotriva turcilor, spre sud, pentru a-și deschide calea spre Marea Neagră, apoi a pregătit războiul împotriva Suediei, plănuind să câștige controlul asupra țărmului estic al Mării Baltice. Marele război nordic a durat din 1700 până în 1721 și a început pentru Rusia cu o devastatoare înfrângere la Narva. Dar Petru a continuat și a obținut una dintre cele mai mari victorii din istoria Rusiei, zdrobind armata suedeză la Poltava, în 1709. Prin Tratatul de la Nystadt, din 1721, Suedia a predat, umilă, Rusiei provinciile sale baltice.

Petru și-a întărit reorientarea strategică a Rusiei spre Occident prin fondarea orașului St. Petersburg pe țărmul baltic, în 1703. Construit cu mari sacrificii de vieți omenești, orașul a devenit „fereastra spre Europa" a Rusiei și, în 1712, capitala țării.

Petru a fost proclamat împărat în 1721, astfel luând naștere Imperiul Rus. Pe plan intern, Petru a întărit puterile țarului, subordonând tronului atât nobilimea, cât și Biserica și a reformat administrația, atât pe cea centrală, cât și pe cea locală. A încurajat industria, a introdus un calendar nou, a simplificat alfabetul rusesc și a introdus numerotația arabă, a fondat școli și o academie de științe. Primul ziar rusesc, *Vedomosti,* a fost publicat în timpul domniei sale. Dar situația țăranilor iobagi a rămas neschimbată în cea mai mare parte, mai multe răscoale fiind înăbușite cu cruzime. Deși Petru a fost catalogat drept un mare reformator, până la urmă, multe dintre reformele lui s-au dovedit fără substanță, iar cea mai mare realizare a sa a fost expansiunea teritorială a Imperiului Rus, mai ales cucerirea țărmului baltic.

Petru era tot timpul pe drumuri. Nu stătea niciodată mai mult de trei luni într-un singur loc. Moartea sa a fost pe măsura caracterului. S-a aruncat în apele golfului Finlandei pentru a ajuta la salvarea unor soldați care se înecau. S-a îmbolnăvit și nu a mai putut scăpa de febră.

În anul 1721, Petru a fost proclamat împărat, astfel luând naștere Imperiul Rus.

Scanned with OKEN Scanner

O imagine a umilinței

- Lui Petru îi plăcea să trăiască sărăcăcios. A construit mai multe cabane din lemn, în care a şi locuit, iar la curtea regală îi plăcea să se îmbrace ponosit, cu haine sărace. Era, de asemenea, hotărât să impună nobilimii obiceiurile occidentale, chiar cu mâinile lui dacă era nevoie. Le-a cerut boierilor să se bărbierească, după moda vestică, şi nu a ezitat să le tundă el însuşi bărbile şi să le taie poalele lungi ale caftanelor.
- Petru nu şi-a pierdut niciodată apetitul pentru învățătură; pe tot parcursul vieții s-a specializat în nu mai puțin de paisprezece domenii. Printre specializările lui mai puțin obişnuite se numără abilitatea lui de a scoate un dinte, de a trage cu tunul sau de a croi o pereche de ghete. Avea o energie ieşită din comun şi o putere de muncă extraordinară.
- În acelaşi timp, Petru putea fi capabil de o cruzime ieşită din comun. I-a torturat personal, folosind metode sadice, pe rebelii streliți în 1698 şi a părut să nu fie mişcat prea mult de vederea fiului său tras pe roată. Avea aproape doi metri înălțime, bea enorm şi avea un temperament feroce.
- Cea de-a doua soție, Ecaterina, o fostă servitoare letonă, a fost una dintre puținele persoane care i se puteau împotrivi. Au avut doisprezece copii, dintre care doar doi, două fete, Ana şi Elisabeta, au supraviețuit.

Scanned with OKEN Scanner

IOAN SOBIESKI

Ioan Sobieski (1624–1696) a fost ultimul mare rege al Poloniei, a cărui realizare definitorie este victoria împotriva turcilor, în timpul asediului Vienei, din 1683. Însă, în timp ce juca rolul de campion al Europei împotriva otomanilor, regatul său rămânea expus pericolelor.

Cronologie

1624 S-a născut la Olesko, în Ucraina, la 9 iunie
1666 Conducător al armatei poloneze
1668 Comandant suprem al armatei poloneze
1673 Bătălia de la Hotin
1674 Este ales rege
1683 Bătălia de la Khalenberg, Viena este salvată
1696 Moare la Wilanow, lângă Varşovia, la 17 iunie

Ioan Sobieski s-a născut în timpul unei furtuni, care a coincis cu un raid tătar la Olesko, lângă Lvov, într-o veche familie nobilă şi a fost crescut într-o lume obişnuită cu războiul: bunicul dinspre mamă şi fratele lui au fost amândoi decapitaţi în luptă de către tătari, iar unchiul lui murise în captivitate, prizonier al aceloraşi tătari. Partea de sud-est a Poloniei, unde a crescut, se afla aproape de hotarul războinicului Imperiu Otoman, care de ani buni împingea înapoi graniţele sudice ale Europei. Nu e de mirare că Sobieski a îmbrăţişat cariera militară încă de la o vârstă fragedă, înrolându-se în armată în 1648.

S-a făcut remarcat în războiul polonezo-suedez, care a avut loc între anii 1655–1660 şi în luptele contra cazacilor şi tătarilor în 1667, fiind numit pentru prima dată la comanda trupelor, iar în 1668 a primit funcţia de comandant al armatei poloneze. În 1673, din întâmplare chiar în ziua care a urmat morţii regelui Poloniei, Mihail Wisniowiecki, Sobieski a repurtat o victorie categorică împotriva turcilor, la Hotin, pe Nistru (în Ucraina de astăzi), anihilând o întreagă armată otomană. Deja devenise unul dintre

Scanned with OKEN Scanner

generalii cei mai de succes ai țării, astfel că în anul următor a fost desemnat să-i urmeze la tron regelui Mihail sub numele de regele Ioan al III-lea al Poloniei. A continuat să fie un rege-soldat şi şi-a dedicat o mare parte din timp şi din energie modernizării armatei poloneze.

În plan extern, s-a aliat mai întâi cu francezii, care la rândul lor erau aliați cu turcii, pentru a se putea concentra asupra cuceririi unor teritorii din partea de est a Prusiei. Încurajat în parte de Franța, Sobieski a încercat să facă pace cu turcii, dar a revenit până la urmă la concluzia instinctivă că turcii reprezentau un pericol de moarte pentru Polonia şi pentru întreaga Europă. În aceste condiții, a rupt tratatul de alianță cu Franța şi în 1683 a încheiat un tratat de apărare reciprocă cu Sfântul Imperiu Roman, respectiv cu împăratul Leopold I, pace prin care ambele țări conveneau să se apere una pe cealaltă, în cazul în care otomanii le-ar fi atacat capitalele. Câteva luni mai târziu o imensă armată turcă, sub conducerea marelui vizir Kara Mustafa, a atacat Viena, capitala lui Leopold, cu intenția vădită de a-i zdrobi pe Habsburgi.

Sobieski a sărit în apărarea Vienei şi, fiind ofițerul cu cel mai mare grad, a preluat comanda întregii armate de eliberare şi a obținut o victorie strălucită împotriva armatei otomane chiar lângă pădurile Vienei, în Kahlenberg, la 12 septembrie 1683. Sobieski şi husarii săi au atacat cortul marelui vizir şi din acel moment turcii au început să se retragă. A fost una dintre cele mai decisive bătălii din istoria Europei, începutul retragerii otomane, care avea să continue în următorii două sute de ani.

În ciuda unei primiri reci şi nu foarte recunoscătoare din partea lui Leopold, Sobieski şi-a continuat campania şi i-a urmărit pe turci în Ungaria, dar nici după mulți ani de campanii militare nu a reuşit să-i scoată din principatele româneşti – Moldova şi Valahia – şi nu a putut extinde dominația poloneză până la țărmul Mării Negre.

Privind în ansamblu, Sobieski a reuşit să-i înfrângă pe turci, dar a făcut-o în detrimentul țării sale. A cedat Ucraina Rusiei pe mai nimic şi a permis ca Lituania să fie cuprinsă de anarhie. Sobieski a lăsat în urmă un regat slăbit şi divizat, ciopârțit de vecinii săi, regat care un secol mai târziu avea să fie şters de pe harta Europei.

Victoria repurtată de Sobieski împotriva turcilor otomani la Viena a fost una dintre cele mai importante bătălii din istoria Europei.

Un soț iubitor

- Sobieski s-a căsătorit cu una dintre cele mai extraordinare femei ale acelor timpuri, o foarte frumoasă franțuzoaică, văduvă, Marie-Casimire de la Grange d'Arquien, alintată Marysieńka.

Scanned with OKEN Scanner

Corespondența purtată de cei doi s-a păstrat până în zilele noastre. Scrisorile sunt foarte pasionale și compun o fascinantă mărturie a acelor vremuri și a domniei lui.

- „Domnul și Dumnezeul nostru, binecuvântat să fie numele lui, ne-a adus victorii și glorie pentru neamul nostru. Toate armele, întreaga tabără, bogățiile nemaivăzute au căzut în mâinile noastre... îndeajuns de multă pulbere și muniție pentru un milion de oameni", îi scria Sobieski soției sale după victoria de la Viena.
- În aceeași scrisoare, Sobieski aprecia că otomanii ridicaseră în jur de o sută de mii de corturi. Unele dintre aceste corturi, ca și drapelele și trofeele capturate de la otomani, sunt încă expuse la castelul Wawel din Cracovia.

Scanned with OKEN Scanner

ECATERINA CEA MARE

Ecaterina cea Mare (1729–1796), o împărătească uzurpatoare şi vicioasă, a domnit timp de treizeci de ani şi a finalizat transformarea Rusiei într-o mare putere şi într-un stat modern şi prosper.

Cronologie

1729 S-a născut la Stettin (Szczecin), în Polonia, la 2 mai
1745 Se căsătoreşte cu Marele Duce Petru
1762 Preia tronul după îndepărtarea lui Petru printr-o lovitură de palat
1783 Anexarea Crimeei
1795 Împărţirea finală a Poloniei
1796 Moare în St. Petersburg, la 17 noiembrie

Născută Sophie Fredericke Auguste von Anhalt-Zerbst, viitoarea împărătească a Rusiei a fost fiica unui neînsemnat prinţ german. În 1745 s-a măritat cu Marele Duce Petru, moştenitor al tronului Rusiei şi nepot al lui Petru cel Mare, după ce a fost botezată în religia creştin-ortodoxă sub numele de Ecaterina. Mariajul nu a fost unul reuşit, dar Ecaterina era foarte ambiţioasă şi s-a aruncat cu pasiune în vârtejul noii ei vieţi din Rusia. Şi-a construit cu grijă şi răbdare un grup de susţinători la St. Petersburg şi, cu ajutorul celui ce avea să fie primul dintr-un lung şir de amanţi, fermecătorul ofiţer Grigori Orlov, şi-a asigurat loialitatea gărzii imperiale. În 1762, la doar câteva luni după ce s-a urcat pe tron sub numele de Ţarul Petru al III-lea, alcoolicul său soţ a fost îndepărtat printr-o lovitură de palat şi mai târziu a fost ucis; drumul spre tron a fost astfel deschis pentru fosta prinţesă germană.

Ecaterina a flirtat cu ideile liberale: a corespondat destul de mult cu marii filozofi francezi, Voltaire şi Diderot, pe ultimul chiar l-a primit la curtea sa, în 1773. Cu toate acestea însă, în afară de câteva iniţiative promiţătoare şi de o comisie pentru reforme înfiinţată în 1767, politica sa internă

Scanned with OKEN Scanner

s-a centralizat pe întărirea puterii țariste, pe creşterea influenţei nobilimii şi pe eficientizarea activităţii administraţiei. Departe de a îmbrăţişa ideile iluminismului sau de a-i elibera pe ţăranii şerbi, Ecaterina le-a îngreunat şi mai mult situaţia, iar în 1777 a înăbuşit cu ajutorul armatei o răscoală condusă de cazaci. Umplea vistieria, confiscând averile bisericilor.

Măreţia şi-a datorat-o însă politicii externe şi cuceririlor pe care le-a făcut. Sub conducerea Ecaterinei, Rusia a purtat două războaie împotriva otomanilor şi şi-a extins teritoriul până aproape de Constantinopol, înglobând Crimeea şi porturile acesteia la Marea Neagră, în 1783. Mai aproape de casă, Rusia Ecaterinei a participat cu neruşinare la ciopârţirea Poloniei.

Cultura, atât cea rusă, cât şi cea străină, a înflorit în timpul domniei Ecaterinei. A fost un constructor măreţ, a transformat St. Petersburgul într-o capitală de granit, a pus bazele nucleului a ceea ce este acum Muzeul Ermitaj şi al uneia dintre cele mai neprețuite colecţii de artă din lume. Ecaterina a promovat atât arta, cât şi ştiinţa şi a fondat prima şcoală pentru fete din Rusia.

Cel mai prețuit amant al Ecaterinei, Grigori Potemkin, a fost, de asemenea, şi cel mai bun sfetnic al ei. Un aristocrat mărunt, care s-a remarcat în războiul împotriva turcilor, Potemkin, care nu mai avea decât un ochi, a devenit amantul Ecaterinei, în 1774. Relaţia lor a continuat cu mult după ce pasiunea se sfârşise. Ecaterina conducea Rusia, dar se spunea că Potemkin o conducea pe Ecaterina. I-a ales inclusiv următorii amanţi. Capturarea Crimeei de la turci, în 1783, a fost, de asemenea, opera lui. Împărăteasa l-a tratat ca pe un egal până la moartea sa, în 1791.

Ecaterina l-a jelit mult timp, dar a continuat să trăiască până în 1796. Ultimii ani ai domniei au fost întunecaţi de executarea unui alt monarh european, regele Franţei, Ludovic al XVI-lea şi de marşul armatelor revoluţionare.

Zvonurile despre excesele sexuale ale Ecaterinei au fost mult exagerate de-a lungul anilor.

Amanţii Ecaterinei

- Împărăteasa Ecaterina a rezolvat problema Poloniei cu ajutorul unei „mâini moarte" – l-a instalat pe tronul acestei ţări pe unul dintre foştii săi amanţi, Stanislaw Paniatowski, care o asculta orbeşte.
- Împărăteasa Ecaterina nu era deloc frumoasă şi după cum spunea chiar ea, mintea ei era „cu mult mai masculină decât feminină". A

Scanned with OKEN Scanner

continuat să-şi ia amanţi tineri până când a murit, la şaizeci şi şapte de ani. S-a zvonit că moartea ei s-ar fi datorat defectării unui aparat numit „scripetele Ecaterinei“, în timp ce încerca să se împerecheze cu un cal, zvon care nu pare a fi foarte bine susţinut de realitate.

- În 1787, prinţul mareşal Grigori Potemkin a luat-o pe Ecaterina, împreună cu ambasadorii şi curtenii ei într-o călătorie pe râu, pentru a trece în revistă noile provincii din Crimeea. Mareşalul a aranjat ca de-a lungul drumului să fie aşezate sate mobile (care erau asamblate şi dezasamblate pe măsură ce erau depăşite de cortegiul imperial), sate din care întreaga procesiune era salutată de ţărani îmbrăcaţi în costume de sărbătoare. Acest spectacol al „satelor lui Potemkin“ era pus la cale pentru păcălirea ambasadorilor.

Scanned with OKEN Scanner

FREDERIC CEL MARE

Frederic cel Mare (1712–1786), rege al Prusiei, a purtat numeroase războaie pentru a-şi extinde teritoriile şi pentru a-şi transforma ţara într-o putere europeană, iar pe plan intern a introdus reforme liberale, fapt care i-a atras titlul de „despot luminat".

Cronologie

1712	Se naşte în Berlin, la 24 ianuarie
1730	Este închis de tatăl său în fortăreaţa de la Küstrin
1740	Urcă pe tron sub numele de Frederic al II-lea
1741	Prima victorie, la Mollowitz
1756	Invadează Saxonia
1759	Este înfrânt de ruşi în bătălia de la Kunersdorf
1763	Pacea de la Hubertusburg pune capăt Războiului de Şapte Ani
1772	Prima împărţire a Poloniei
1786	Moare la Sans Souci, în ziua de 17 august

Frederic a crescut într-o lume a contrastelor. A fost bătut cu regularitate de tatăl său, regele Frederic Wilhelm I, ba chiar forţat să fie martor la execuţia prietenului său, locotenentul Hans von Katte, împreună cu care încercase să fugă în Anglia. Ulterior, tatăl său l-a închis. Încurajat de mama lui, în ciuda atmosferei prusace stricte pe care tatăl său o crease în casă, Frederic şi-a cultivat gustul pentru artă, muzică şi literatură franceză. A corespondat, ba chiar s-a şi întâlnit cu marele filozof francez Voltaire, a învăţat să cânte la flaut, a compus muzică şi a scris poezii, şi-a manifestat înclinaţiile homosexuale. Cu toate acestea, până la urmă s-a arătat interesat şi de domeniul de activitate al tatălui său şi a devenit un strălucit soldat şi administrator. Şi peste toate acestea a fost dotat şi cu o voinţă de fier.

Scanned with OKEN Scanner

La numai câteva zile după ce i-a urmat tatălui său la tron sub numele de Frederic al II-lea, a aruncat Prusia în război. Era decis să-şi întrebuinţeze armata – foarte bine instruită, de altfel – pe care o moştenise de la tatăl lui şi care, pentru mai bine de un sfert de veac, a fost principalul instrument al politicii sale. Prima sa ţintă a fost Silezia, aflată sub controlul Habsburgilor, pe care Frederic a smuls-o din mâinile noii împărătese a Austriei, Maria Tereza. A purtat două războaie pentru dobândirea şi păstrarea controlului acelor ducate care aduceau bani din minerit şi agricultură, între 1740 şi 1742, şi mai apoi între 1744 şi 1745. Prima sa bătălie, cea de la Mollowitz, a fost aproape un dezastru; a părăsit în fugă câmpul de luptă, înainte ca disciplinata sa armată să câştige; însă, de acum înainte, Frederic va obţine un lung şir de victorii impresionante, adesea împotriva unor armate mai mari şi mai puternice. Secretul lui îl reprezentau acţiunile în forţă, pline de curaj. Intelectualul, căruia îi plăcea să cânte la flaut, se transformase într-un strălucit conducător militar.

În 1756, regele Frederic a început un nou război, prin invadarea Saxoniei, o mutare pe care istoricii o consideră prevestitoarea războaielor pe care Germania avea să le dezlănţuie în Europa, în secolul XX. Justificarea lui Frederic a fost că se simţea ameninţat de toţi vecinii şi că trebuia să atace pentru a supravieţui. Această invazie a pus Prusia lui Frederic faţă în faţă cu armatele Austriei, Rusiei, Suediei, Saxoniei şi Franţei şi a târât Europa în Războiul de Şapte Ani. Frederic a câştigat aproape toate bătăliile şi a ieşit învingător „la mustaţă", această victorie datorându-se într-o oarecare măsură faptului că în 1762 împărăteasa Elisabeta a Rusiei a murit. Au fost câştigate mai multe teritorii, însă toate aceste războaie au secătuit ţara şi au lăsat în urmă o armată extenuată. Pe de altă parte, victoria i-a adus lui Frederic reputaţia de mare conducător militar. Cu ajutorul trezoreriei britanice, a reuşit să transforme Prusia într-un rival de temut al Austriei în lupta pentru dominaţia Europei germanice. Printr-o abilă manevră diplomatică, a ciuntit împreună cu Rusia teritoriul polonez, anexând în 1772 partea poloneză a Prusiei şi Torúnul. În 1779, a mai smuls o bucată din Austria, principatul Bavariei. Până la sfârşitul domniei, reuşise să tripleze populaţia Prusiei şi să-i dubleze teritoriul.

Pe plan intern, a acţionat ca un conducător absolut, îmbrăţişând în acelaşi timp principiile iluminismului, manifestând un grad ridicat de toleranţă, acordând libertate presei, statuând libertatea cuvântului şi a religiei. „Am făcut o înţelegere cu poporul meu, înţelegere care satisface ambele părţi", a spus el la un moment dat. „Ei pot spune ce vor ei, iar eu pot face ce vreau eu."

Frederic a continuat ceea ce începuseră predecesorii săi, respectiv modernizarea administraţiei statului prusac. A promulgat un nou cod prusac de legi, *Codex Fridericanus,* i-a obligat pe judecători să susţină examene

Scanned with OKEN Scanner

dificile, a scos tortura în afara legii şi a împuţinat pedepsele cu moartea. Cu toate acestea însă, temându-se de reacţia puternicilor nobili proprietari de moşii, a pus capăt încercărilor de eliberare a ţăranilor şerbi. Regele a încurajat, de asemenea, dezvoltarea artelor, a ştiinţei şi a învăţăturii, punând bazele învăţământului primar universal. Însă, în Prusia lui Frederic, cel mai mult a contat armata – jumătate din bugetul statului era cheltuit pe armată, care s-a mărit de la 80 000 de oameni la 190 000 în cursul domniei lui. Frederic a murit în 1786, la Sans Souci, palatul rococo pe care l-a construit în apropierea Berlinului.

„Am făcut o înţelegere cu poporul meu: ei pot spune ce vor ei, iar eu pot face ce vreau eu."

Regalitatea şi statul

SCRIERILE LUI FREDERIC CEL MARE INCLUD TREIZECI DE VOLUME. ÎN ACESTE FRAGMENTE SCRISE ÎN 1752 A TRECUT ÎN REVISTĂ IDEILE LUI DESPRE REGALITATE ŞI DESPRE ADMINISTRAŢIE:

- „Politica este ştiinţa de a folosi întotdeauna cele mai convenabile modalităţi de rezolvare a problemei, în raport cu nevoile resimţite."
- „O administraţie condusă bine trebuie să se bazeze pe nişte concepte atât de bine integrate, încât să fie posibilă compararea lor cu un sistem filozofic. Toate acţiunile ar trebui foarte bine motivate şi toate deciziile, fie ele financiare, politice, ori militare, ar trebui să urmărească acelaşi scop, care este întărirea statului şi creşterea puterilor sale."
- „Suveranul este primul servitor al statului."
- „Catolicii, luteranii, reformaţii, evreii şi alţi creştini locuiesc cu toţii în statul acesta şi trăiesc împreună în pace. În politică nu contează dacă conducătorul este adeptul vreunei religii, ori a niciuneia. La un studiu atent, toate religiile sunt bazate pe superstiţii, mai mult sau mai puţin absurde. Pentru un om de bun-simţ este imposibil să nu vadă erorile pe care le conţin acestea; dar aceste prejudecăţi, aceste erori şi mistere au fost create pentru oameni, aşa că ele trebuie respectate, pentru a nu înfuria poporul prin zguduirea credinţelor lui, indiferent despre ce religie este vorba."

Scanned with OKEN Scanner

GEORGE WASHINGTON

George Washington (1732–1799) a comandat armata coloniilor americane rebele, colonii care luptau pentru obținerea independenței față de Marea Britanie și a devenit primul președinte al Statelor Unite.

Cronologie

1732	S-a născut la Wakefield, Westmoreland County, Virginia, la 22 februarie
1755 – 1759	Comandă regimentul Virginia
1775 – 1783	Comandant general al armatei continentale
1789 – 1797	Este primul președinte al Statelor Unite
1799	Moare la Mount Vernon, în Virginia, la 14 decembrie

Născut în Virginia, în anul 1732, fiu al unui cultivator de tutun și nepot al unui imigrant venit din Northamptonshire, George Washington își dorea doar să fie bogat, dar i-a fost scris să fie venerat. Cu o ambiție care îi depășea educația convențională primită, a devenit un priceput supraveghetor și un avid speculant de terenuri. Inițial și l-a luat drept model pe fratele lui mai mare, Lawrence, care intrase prin căsătorie în elita Virginiei. Washington a moștenit domeniul Mount Vernon după moartea timpurie a fratelui său (a murit de tuberculoză). Stagiul pe care l-a efectuat în cadrul milițiilor locale l-a ajutat pe Washington să urce și mai sus pe scara socială și tot aici a căpătat o experiență inestimabilă în domeniul construcției de fortificații, în domeniul financiar și în relațiile diplomatice. La vârsta de douăzeci și șapte de ani s-a retras din serviciul militar și s-a căsătorit cu o văduvă bogată, Martha Custis (1731–1802). Apoi tânărul stăpân de sclavi s-a ocupat de mărirea averii și de congres, primul organism legislativ ales, care-și desfășura activitatea în Virginia. Încercările britanicilor de a limita achizițiile de terenuri, în vederea securizării frontierelor, l-au deranjat destul de tare pe Washington, împingându-l spre o politică de opoziție. Izbucnirea războiului revoluționar l-a propulsat în poziția de comandant al armatei rebele, parte datorită experienței sale militare, parte datorită faptului că se dorea ca Virginia să se alăture statelor rebele.

Ca general, Washington s-a dovedit mai priceput în a supraviețui înfrângerilor, decât ca artizan al victoriilor. Nu a fost un geniu militar, ci mai degrabă un excelent administrator care a reușit să mențină unitatea unei armate formate din facțiuni diferite de patrioți, în ciuda unei lipse cronice de arme și de provizii și a faptului că ajutoarele trimise de congresul continental erau puține și veneau foarte rar. După ce a reușit să cucerească orașul Boston din mâinile britanicilor, a abandonat într-o manevră strategică New Yorkul, și-a regrupat trupele la White Plains și astfel a obținut victoriile tactice de la Trenton și Princeton, victorii care s-au dovedit cruciale pentru ridicarea moralului și pentru obținerea proviziilor de care aveau atâta nevoie. Au urmat două înfrângeri, la Brandywine și Germantown, dar marele succes al lui Washington a constat în faptul că a reușit să-și mențină armata unită pe parcursul teribilei ierni petrecută la Valley Forge, între 1777 și 1778, lucru care s-a dovedit crucial în obținerea victoriei finale. După acest moment, nu a mai comandat armata decât din punct de vedere strategic, prioritatea acesteia devenind campania din sud. Intervenția forțelor franceze s-a dovedit decisivă în înfrângerea divizatei armate britanice. În septembrie 1781, Washington și-a părăsit cartierul general din New York și a preluat personal comanda forțelor franco-americane, forțând capitularea armatei britanice care era asediată în Yorktown, punând astfel capăt războiului.

Deși își dorea să se retragă la țară, Washington a fost convins să îndeplinească mandatul de președinte, mai întâi, al adunării constituante, în 1787, și mai apoi al tinerei națiuni. Din această poziție, a reușit să pună bazele unei administrații eficiente și ale unei stabilități financiare. Reales pentru un al doilea mandat de președinte, în 1794, Washington a comandat personal înăbușirea „rebeliunii Whiskey" izbucnită împotriva organelor fiscale ale statului. Când între Franța și Anglia a început războiul, Washington a păstrat Statele Unite pe o poziție neutră, rezistând presiunilor profranceze făcute de Jefferson și susținătorii lui. Apariția facțiunilor rivale pe plan intern l-a făcut pe Washington să refuze nominalizarea pentru un al treilea mandat, stabilindu-se astfel, convențional, regula celor două mandate, regulă care a fost respectată tacit, până când Franklin D. Roosevelt a fost ales președinte de patru ori la rând.

Washington și-a explicat decizia într-un discurs prezidențial de adio (stabilind astfel un nou precedent), discurs în care s-a plâns de creșterea influenței partidelor politice și în care a evidențiat pericolul pe care-l reprezenta amestecul în politica externă. S-a întors, cel puțin cu numele, la comanda armatei când amenințarea războiului cu Franța bătea la ușă, între 1798 – 1799, iar la 14 decembrie 1799 a murit la Mount Vernon, unde a fost și înmormântat. Când vestea morții lui a ajuns în Anglia, foștii lui inamici i-au cinstit memoria cu douăzeci de salve de tun trase de către flota Canalului Mânecii.

Scanned with OKEN Scanner

Succesele repurtate de Washington la Valley Forge, într-o iarnă teribilă, s-au dovedit vitale pentru victoria finală a americanilor.

Un gentleman „englez"

- Ca o ironie a sorții, părintele marii republici întrunea calitățile unui gentleman englez – nu era prea dornic să ocupe o funcție publică, dar și-a dus cu responsabilitate mandatul la capăt, era interesat de onoarea personală, dar era indiferent la imaginea publică, mai mulțumit de întinderea pământurilor sale decât de puterea pe care o putea primi. De altfel, stelele și dungile de pe steagul american, simbol al independenței țării sale, sunt inspirate de simbolurile heraldice de pe veșmintele purtate în luptă de strămoșii săi.
- Imaginea lui Washington ca simbol al virtuții americane a luat noi proporții odată cu apariția cărții lui Mason Locke Weem, *Viața și faptele memorabile ale lui George Washington* (1806), în care a apărut pentru prima dată legenda cireșului. Alți biografi de seamă ai lui Washington au fost Washington Irving (1855–1859) și cel ce avea să devină la rândul lui președinte al Statelor Unite, Woodrow Wilson (1896).
- Thomas Paine, care a luptat în armata lui Washington, i-a dedicat lucrarea *Drepturile oamenilor,* dar a spus despre el că era „un prieten lipsit de loialitate în viața privată... și un ipocrit în public."
- Istoricul Samuel Eliot Morison a caracterizat cariera lui Washington ca fiind aceea a unui „simplu gentleman din Virginia care era atât de disciplinat, încât a reușit să conducă un popor dezbinat și reticent la manifestarea autorității spre o libertate organizată și o unire durabilă".

Scanned with OKEN Scanner

ABRAHAM LINCOLN

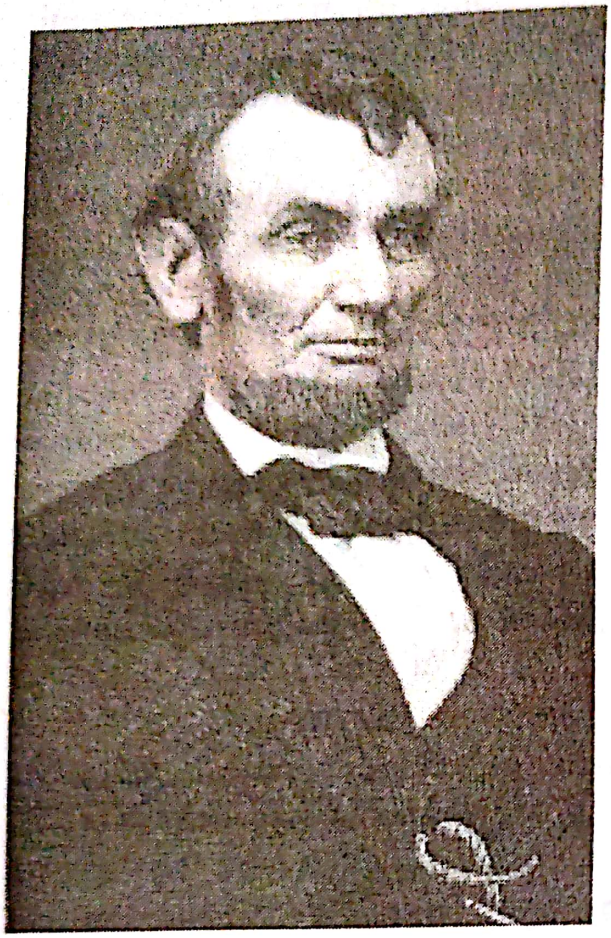

Abraham Lincoln (1809–1865) a fost cel de-al şaisprezecelea preşedinte al Statelor Unite. Deşi lui i s-au atribuit meritele abolirii sclaviei, Lincoln a condus cel mai sângeros război din istoria Americii, nu pentru a îndrepta o nedreptate istorică, ci pentru susţinerea unui principiu istoric, cel al unităţii unei naţiuni.

Cronologie

1809 S-a născut la Hodgerville, în Kentucky, la 12 februarie
1834 Intră în camera legislativă a statului Illinois
1847 – 1849 Din poziţia de congresman se opune războiului mexican şi propune măsuri de emancipare
1858 Dezbaterile Lincoln – Douglas
1860 Este ales preşedinte
1863 În ianuarie, intră în vigoare prima Proclamaţie de Emancipare
1864 Este reales preşedinte
1865 La 9 aprilie, Robert E. Lee se predă tribunalului din Appomattox, Virginia. La 15 aprilie, Lincoln este asasinat de către actorul John Wilkes Booth în teatrul Ford, din Washington, DC.

Deşi sunt puţini cei care au reuşit să „îmbogăţească" povestea lui Lincoln mai mult decât însuşi Lincoln, chiar este adevărat că s-a născut într-o cabană de lemn şi că a fost un autodidact aproape desăvârşit. După ce a devenit avocat, a ales calea politicii, intrând ca membru al partidului Whig în camera legislativă a statului Illinois (1834–1841), apoi în Congres (1847–1849), unde a şi propus o lege prin care se prevedea emanciparea treptată şi compensată a sclavilor.

După ce, pentru o scurtă perioadă, a abandonat politica pentru a profesa în calitate de avocat, Lincoln s-a întors în vâltoarea politicii când legea Kansas-Nebraska (1854) a reglementat sclavia în teritoriile de vest. A aderat la noul partid republican, câştigându-şi o faimă naţională, după ce în 1858, în cursa

Scanned with OKEN Scanner

electorală pentru ocuparea postului de senator, a dezbătut problema sclaviei împotriva candidatului partidului democrat Stephen A. Douglas. În 1860, Lincoln a candidat la președinție, alături de alți trei contracandidați, câștigând cu doar 39% din voturi. Până în momentul în care și-a început efectiv mandatul, șapte state din sud se rupseseră deja de Uniune și formaseră Confederația. În discursul inaugural, Lincoln a promis să susțină sclavia acolo unde exista deja, dar în același timp a reconfirmat hotărârea sa de a susține solidaritatea Uniunii.

Deși Uniunea avea o industrie mult mai bine dezvoltată și resurse umane clar superioare statelor confederate, Lincoln a avut la început dificultăți în conducerea războiului, din cauza unor generali incompetenți. Când George B. McClellan (1826–1886) a reușit să-l oprească pe Robert E. Lee din incursiunea lui spre nord, înfrângându-l la Antietam, în septembrie 1862, fără să se poată însă angaja în urmărirea lui, Lincoln a profitat de acest mic succes și a promulgat Proclamația de Emancipare. Prin acest act, sclavii din statele rebele erau eliberați și se puteau înrola ca și oameni liberi în armata unionistă. Sclavia nu a fost totuși abolită decât în 1865, prin cel de-al Treisprezecelea Amendament.

După înfrângerile de la Fredericksburg și Chancellorsville, forțele unioniste au reușit să respingă o a doua încercare de înaintare a Confederației, la Gettysburg, în iulie 1863. Scurtul, dar strălucitul discurs rostit de Lincoln pe acel însângerat câmp de luptă la 19 noiembrie în același an este considerat ca fiind unul de referință în istoria oratoriei americane, dar în momentul acela nu a fost auzit de prea mulți și nici presa acelor vremuri nu l-a prea menționat.

După ce Ulysses S. Grant a cucerit orașul Vicksburg, împingând forțele confederate spre vest, Lincoln l-a numit comandant al întregii armate. Grant a delegat conducerea forțelor din vest lui Sherman, l-a trimis pe Sheridan într-un raid devastator în Georgia și el s-a angajat într-o confruntare cu trupele lui Lee în Virginia, deși nu a reușit niciodată să-l înfrângă pe câmpul de luptă. Succesele armatei unioniste s-au dovedit suficiente pentru ca Lincoln să câștige cel de-al doilea mandat de președinte în 1864, de data aceasta cu cincizeci și cinci de procente în favoarea sa. În magistralul discurs de învestire, Lincoln a vorbit despre o viziune a reconstrucției sudului învins („Fără să urâm pe nimeni, milostivi cu toată lumea..."). Această atitudine însă s-a dovedit prea indulgentă pentru Congres, iar disputa dintre cele două instituții nu a fost niciodată tranșată, președintele fiind asasinat la mai puțin de o săptămână după capitularea lui Lee.

Binecuvântat cu un minunat simț al umorului și cu o elocvență de invidiat, Lincoln a fost descris de contemporanii săi ca fiind șiret, calculat, ezitant și demagog – *fox populi*[10] așa cum a fost numit în 1863 în *Vanity*

[10] În traducere liberă „vulpea populară". Este de fapt o parafrazare a expresiei latine *vox populi* – voința populară, *vox* fiind înlocuit cu *fox*, vulpe în limba engleză.

Scanned with OKEN Scanner

Fair. Pentru a ajunge președinte a trebuit uneori să pară mai radical decât era de fapt; pentru a supraviețui ca președinte a fost obligat să acționeze mult mai precaut decât poate și-ar fi dorit.

„Această formă de guvernare a poporului, pentru popor și de către popor nu va dispărea."

Discursurile lui Lincoln

- Discursul pe care Lincoln l-a ținut în fața Adunării Naționale de la Gettysburg, la 19 noiembrie 1863, a fost urmat de o cuvântare de două ore ținută de Edward Everet, unul dintre cei mai faimoși oratori ai perioadei respective. „Mi-aș fi dorit să mă flatez, spunându-mi că am reușit în cele două ore să mă apropii de ideea centrală așa cum ați reușit dumneavoastră să faceți în două minute", îi scria Everett lui Lincoln la puțină vreme după respectivul eveniment.

Discursul de la Gettysburg

- „Cu optzeci și șapte de ani în urmă, strămoșii noștri au adus pe acest continent o nouă națiune, o națiune concepută în libertate și care crede în faptul că toții oamenii s-au născut egali."
- „Acum suntem angajați într-un mare război civil, război care pune la încercare puterea de rezistență a națiunii noastre, și a altor națiuni care s-au născut la fel. Ne aflăm pe un câmp de bătălie. Am hotărât ca o parte din acest câmp să fie transformată în loc de odihnă veșnică pentru cei care și-au dat viața pentru ca această națiune să poată supraviețui. Așa se cade să facem și așa vom face.
- „În același timp, dacă vorbim într-un sens mai larg, nu putem să sfințim, nu putem să venerăm locul aceasta. Oamenii curajoși, vii ori morți, care s-au luptat aici, ei sunt cei care l-au sfințit, noi nu mai putem, cu micile noastre puteri, să facem nimic în plus. Lumea nu va remarca și nici nu-și va aduce prea mult aminte de ceea ce am spus noi aici, dar ceea ce au făcut ei aici nu va fi uitat niciodată. Noi, cei vii, ar trebui mai degrabă să ne dedicăm forțele încercării de a duce la capăt ceea ce au început ei aici, să înaintăm pe drumul deschis de ei într-un mod atât de nobil. Noi ar trebui mai degrabă să ne concentrăm asupra măreței sarcini ce o avem în față, să devenim și mai devotați cauzei căreia ei i-au arătat supremul devotament, să avem grijă ca acești eroi să nu fi murit în van, ca această națiune, ocrotită de Dumnezeu, să renască, în libertate și ca această formă de guvernare – a poporului, pentru popor, înfăptuită de popor – să nu dispară niciodată de pe pământ."

Scanned with OKEN Scanner

VICTORIA

Regina Victoria (1819–1901) a condus timp de şaizeci şi trei de ani un imperiu strălucitor, în expansiune continuă. Deşi monarh constituţional, şi deci lipsită în mod formal de putere, Victoria şi-a transformat numele în renume şi a devenit unul dintre cele mai cunoscute personaje din lumea secolului al nouăsprezecelea.

Cronologie

1819 S-a născut la palatul Kensington din Londra, la 24 mai
1837 S-a urcat pe tron, la 20 iunie
1838 A fost încoronată
1840 S-a măritat cu prinţul Albert, la 10 februarie
1861 Prinţul Albert moare, la 14 decembrie
1876 Este declarată împărătească a Indiei
1887 Jubileul de aur
1897 Jubileul de diamant
1901 Moare la Osborne House, pe insula Wight, la 22 ianuarie

Prinţesa Victoria a fost fiica fratelui lui George al IV-lea, prinţul Eduard, duce de Kent şi a prinţesei Victoria de Saxa-Coburg. S-a născut în Anglia, dar aproape la limită, având în vedere că mama ei, gravidă în opt luni, tocmai se întorsese din Germania, cu trăsura. După moartea tatălui său, Victoria a fost crescută destul de strict de către mama sa, care visa să poată obţine puterea prin intermediul ei. Numai că, primul lucru pe care Victoria l-a făcut când a urcat pe tron, la optsprezece ani, a fost să-şi declare independenţa şi să-şi sublinieze autoritatea.

Deşi era de părere că aceasta nu era o slujbă potrivită pentru o femeie, tânăra regină s-a decis să participe activ la conducerea ţării sale şi a învăţat să facă acest lucru de la bătrânul şi conservatorul Lord Melbourne, prim-ministru

Scanned with OKEN Scanner

la acea dată, un Whig[11] pe care-l „iubea ca pe un tată". Când guvernul condus de whigi a pierdut alegerile în favoarea conservatorilor, Victoria a provocat o serioasă criză constituțională, refuzând să primească la palat pe soțiile membrilor partidului conservator. Influența lui Melbourne a scăzut după ce Victoria s-a măritat cu vărul ei primar, prințul Albert de Saxa-Coburg-Gotha. Între cei doi a fost o relație pasională de dragoste, cel puțin din partea Victoriei, iar împreună au dus o viață calmă, respectabilă, așa cum trebuia să fie viața unei familii regale. Au avut patru fii și cinci fiice.

Perioada în care Victoria s-a manifestat cel mai activ în calitate de conducător al statului a fost cea pe care și-a petrecut-o alături de „mult-iubitul" ei Albert. L-a sprijinit pe acesta în toate proiectele sale, de la reconstrucția palatelor lor de vacanță – Osborne House de pe insula Wight și Balmoral din Scoția – și până la vastul proiect public reprezentat de „Marea Expoziție", ținută la Palatul Crystal în 1851, expoziție care s-a bucurat de un enorm succes.

Deși nu avea decât un pic peste un metru și jumătate, Victoria fusese binecuvântată cu o constituție robustă, lucru care din păcate nu se putea spune și despre Albert, care s-a întrebuințat practic până la epuizare îndeplinind, de fapt, atribuțiile unui secretar privat. Moartea lui, în anul 1861, pe când avea doar patruzeci și doi de ani, a fost un șoc pentru regină, care era la fel de pasională în durere ca și în dragoste. Victoria s-a scufundat în singurătate pentru mulți ani. Un foarte puternic simț al datoriei a ajutat-o să se implice neoficial în supravegherea activității guvernului, dar îndatoririle publice specifice regalității au fost complet neglijate – ca de exemplu deschiderea lucrărilor Parlamentului – fapt care a făcut ca popularitatea ei să scadă foarte mult. Unul dintre puținii oameni pe care-i tolera în preajma ei era unul dintre servitorii ei scoțieni, John Brown. Acesta avea față de regină o atitudine francă și directă, care îi șoca pe ceilalți. În jurul acestei prietenii – și nimic mai mult – care încălca normele acceptate la curte, au început să apară tot felul de bârfe.

Regina începea din nou să se bucure de popularitate, pe măsură ce încerca să iasă din izolarea pe care și-o impusese, încurajată fiind de farmecul și complimentele pe care i le făcea prim-ministrul Benjamin Disraeli, pe care-l prefera predecesorului său, William Gladstone (pentru că, spune Disraeli, Gladstone o tratase mai puțin ca pe o femeie și mai mult ca pe un departament guvernamental). În 1876, Disraeli a convins Parlamentul să o proclame pe Victoria împărăteasă a Indiei și, odată cu Jubileul de aur și cel de diamant, această figură mică și negricioasă, trecută cu vederea până atunci, a devenit un simbol al puterii imperiale, recâștigându-și popularitatea.

[11] Membru al partidului Whigilor.

Scanned with OKEN Scanner

Regina Victoria a combinat rolul de monarh cu cel de femeie şi a dat dovadă de o mare poftă de viaţă. În vremea cât a fost căsătorită cu Albert a dansat foarte mult, a călătorit pe noile căi ferate date în folosinţă în Germania şi Franţa, iar în vacanţe mergeau împreună la Osborne şi la Balmoral. Observator atent şi interesat, înregistra totul în jurnalul său, jurnal din care au fost publicate câteva fragmente sub titlul „File din jurnalul vieţii mele în Highlands". Albumele sale erau pline de acuarele în culori vesele în care apăreau copiii ei şi peisajele sale favorite. Mai târziu, în a doua parte a vieţii, a călătorit des în Europa, dar în India nu a ajuns niciodată.

Regina Victoria era sinceră, încăpăţânată, avea o voinţă puternică, emotivă, dură, reticentă la frumuseţea femeilor, dar şi a bărbaţilor, cu mult bun-simţ, reticentă la compromisuri, timidă, pasională, plină de contradicţii, hotărâtă şi singură: după Albert, n-a mai existat nicio persoană care s-o ajute şi s-o consilieze cu adevărat. În aceste condiţii, singuratica ei tranziţie spre o regină legendară, care a dat numele ei unei epoci, este cu atât mai remarcabilă.

Monarhul britanic cu cea mai lungă domnie a murit în Osborne House la 22 ianuarie, cu fotografia lui Albert deasupra patului de moarte – fotografie care fusese fixată acolo cu patruzeci de ani înainte. La tron i-a urmat fiul ei, Eduard al VII-lea.

Regina Victoria a combinat rolul de monarh cu cel de mamă-protectoare cu o mare poftă de viaţă.

Moştenirea Victoriei

- Copiii şi nepoţii Victoriei şi-au găsit perechile în familiile regale ale Europei, fapt care a avut importante implicaţii diplomatice şi dinastice. Fiica ei cea mare, Vicky, s-a măritat cu moştenitorul tronului Germaniei, în speranţa că respectivul stat o va apuca pe o cale mai liberală; această intenţie a fost însă zădărnicită de personalităţile protagoniştilor, de boli şi chiar de moarte.
- Cea mai grea moştenire lăsată de regina Victoria este hemofilia, transmisă pe cale ereditară celor din dinastia Romanov.
- Faimoasa replică „nu suntem amuzaţi deloc" a ajuns celebră datorită faptului că la glumele spuse de nepoţii ei regina avea o reacţie rece.

Scanned with OKEN Scanner

OTTO VON BISMARCK

Prinţul Otto von Bismarck (1815–1898) a fost un conducător germano-prusac, care cu ajutorul războiului şi diplomaţiei, a reunificat Germania şi a devenit primul cancelar al noului Imperiu German. A fost unul dintre cei mai importanţi oameni de stat din Europa secolului al nouăsprezecelea.

Cronologie

1815 Se naşte în Schönhausen, lângă Berlin, la 1 aprilie
1847 Intră în politică ca delegat în Dieta Prusiei
1859 Este numit ambasador la St. Petersburg
1862 Este numit ambasador la Paris
1862 Este numit preşedinte al Consiliului de Miniştri din Prusia
1864 Învinge Danemarca, revendică provinciile Schleswig şi Holstein
1866 Învinge Austria, anexează statele sudice germane
1870 Învinge Franţa, anexează Alsacia şi Lorena
1871 Este proclamat Imperiul German, Bismarck este numit cancelar
1890 Este îndepărtat din funcţie
1898 Moare pe moşia sa, lângă Hamburg, la 30 iulie

Bismarck a fost fiul unui important latifundiar prusac şi al unei doamne cu o educaţie aleasă. A studiat dreptul la Göttingen şi Berlin, făcându-şi un renume de duelist şi băutor înrăit şi a intrat în serviciul guvernamental în 1836. La scurtă vreme, însă a demisionat pentru a putea avea grijă de domeniile sale şi s-a întors la Berlin în 1847 ca delegat în Dieta Unită a Prusiei (Parlamentul Prusiei). Prima impresie pe care a lăsat-o în lumea politică a fost cea a unui latifundiar isteţ, cu vederi conservatoare, imagine care s-a văzut cel mai bine în timpul revoluţiilor naţionalist-liberale care au măturat Europa în 1848, revoluţii prin care naţiunile cereau mai multă libertate şi dreptul de a se autoguverna. Trei ani mai târziu, în 1851, Bismarck

Scanned with OKEN Scanner

a fost pus în fața realităților naționalismului, când a fost trimis la Frankfurt pentru a reprezenta Prusia în cadrul Confederației Germane, o ligă formată din treizeci și nouă de state germane. Toate aceste state erau divizate, unele se aflau în sfera de influență a Prusiei, majoritatea celor din sud erau dominate de Austria – pe care Bismarck a început să o considere „o corabie de război veche și viermănoasă". Marele merit al lui Bismarck s-a concretizat în exploatarea circumstanțelor existente, astfel încât să poată face posibilă unificarea acelor state disparate într-o Germanie unită sub controlul Prusiei și nu al Austriei.

S-a mutat la St. Petersburg, în 1859, ca ambasador în Rusia, apoi la Paris, pentru o scurtă perioadă, doar în vara lui 1862, ca ambasador în Franța. Latifundiar conservator, soldat, jurist, funcționar al statului și ambasador, Bismarck a fost plasat perfect în momentul izbucnirii unei dispute între Parlamentul prusac și regele Wilhelm I, în legătură cu bugetul armatei, buget pe care Parlamentul dorea să-l micșoreze. Regele nu era de acord cu acest lucru. Bismarck a fost rechemat de la Paris și numit prim-ministru și ministru de externe în 1862 și a ieșit din impas folosindu-se în continuare de vechea lege a bugetului.

„Marile probleme ale acestor vremuri nu vor fi rezolvate cu discursuri sau cu decizii luate cu o majoritate confortabilă", spunea el, „ci cu arme și sânge."

În următorii zece ani, Germania a fost reunificată, urmare a trei războaie fulgerătoare: în 1864, Bismarck a atacat și a înfrânt Danemarca și a revendicat ducatele Schleswig și Holstein. Când Austria a protestat față de anexarea acestor teritorii în anul 1866, Bismark a atacat-o și chiar dacă Austria a fost susținută de către aliații ei germani, a fost înfrântă la Königgrätz. Astfel, Prusia și-a mai alipit la teritoriu câteva state germane din sud și a format Confederația Germană de Nord, condusă de Prusia. Faptul că puterea acesteia creștea pe zi ce trece a trimis unde de șoc în întreaga Europă, lucru de care Bismarck a profitat, atrăgându-l pe Ludovic Napoleon într-un război împotriva statelor germane. Când împăratul Franței, înfuriat de faptul că nu-i fusese cedat Luxemburgul și că prințului german i se oferise tronul Spaniei, a început să dea declarații belicoase, Bismarck a invadat Franța în 1870 și a câștigat bătălia decisivă de la Sedan. În euforia victoriei, statele germane s-au strâns într-o Germanie unită, iar în anul următor, 1871, la Palatul de la Versailles a fost proclamat Imperiul German. Germania a anexat Alsacia și Lorena și a stabilit în sarcina Franței o indemnizație de cinci miliarde de franci – sancțiuni pe care Franța n-avea să le uite.

Bismarck a condus Germania ca un cancelar autocratic, pentru următoarele două decenii. Pe plan intern, a aplicat aceeași politică și strategie pe care a folosit-o pentru stabilirea hărții Europei. Neavând niciun partid

Scanned with OKEN Scanner

care să-l susțină, cerea de la toți loialitate absolută, pe care o și obținea. În caz contrar, recurgea la forță, cum s-a întâmplat mai întâi în cazul catolicilor, cărora le-a aplicat amenzi usturătoare și le-a stabilit taxe destul de mari; a venit apoi rândul polonezilor și al socialiștilor. Bismarck a scos în afara legii Partidul Social Democratic și apoi, temându-se de izbucnirea unei revoluții, a încercat să le-o ia înainte, introducând asigurările de sănătate și pentru accidente și pensiile. A mituit și a amenințat presa. În plan extern, a dus o politică prevăzătoare și pacifistă, printr-un sistem de alianțe care avea să păstreze pacea în Europa pentru mai bine de o jumătate de secol, dar care, până la urmă, avea să se dovedească fatal pentru toate părțile implicate în Primul Război Mondial.

Asemenea multor mari conducători, Bismarck era un om al contradicțiilor: un latifundiar care a industrializat Germania, un conservator care a introdus în Germania votul universal pentru bărbați și asistența socială, un monarhist care își disprețuia împăratul, un militar victorios care știa foarte bine care erau limitele puterii militare, un bărbat tumultuos și neînfricat în public, chinuit de insomnie și de crize de isterie în viața particulară – în ultimii ani, pentru a rezista a recurs la ajutorul morfinei.

După ce a fost înlăturat de către împăratul Wilhelm al II-lea, Bismarck s-a retras la moșia sa din apropiere de Hamburg, unde a murit în 1898.

„Marile probleme din ziua de astăzi nu vor fi rezolvate cu discursuri sau cu decizii luate cu o majoritate confortabilă, ci cu arme și sânge."

Cancelarul de fier

- Bismarck a devenit cunoscut sub porecla de „Cancelarul de fier", pentru că folosea adesea sintagma „sânge și fier" în discursurile sale, deși aceste discursuri nu se refereau la războaie, ci la bugete.
- „Cu baionetele poți să faci orice", spunea el, „doar să stai pe ele nu poți."
- Bismarck cunoștea limitele puterii; nu își dorea „controlul asupra cursului evenimentelor, ci doar posibilitatea de a-l devia din când în când". Era un maestru al războiului limitat.

Scanned with OKEN Scanner

WINSTON CHURCHILL

Soldat, jurnalist, istoric, pictor, laureat al Premiului Nobel şi politician, Sir Winston Churchill (1874–1965) a înfruntat destinul şi a condus Marea Britanie prin perioada neagră din timpul celui de-al Doilea Război Mondial, până la victoria împotriva Germaniei naziste.

Cronologie

1874 S-a născut în Palatul Blenheim, în Oxfordshire, la 30 noiembrie
1895 Pleacă din Sandhurst ca ofiţer de cavalerie
1897 Acţiunea din Frontiera de Nord-Vest[12]
1899 Participă ca reporter la Războiul Burilor, este capturat şi evadează
1900 Este ales pentru prima oară în Parlament
1908 Preşedinte al Comisiei pentru Comerţ
1910 – 1911 Ministru al Afacerilor Interne
1911 – 1915 Prim-Lord Amiral
1919 – 1920 Secretar de Stat pentru război (şeful Ministerului de Război)
1924 Cancelar însărcinat cu colectarea impozitelor
1940 Prim-ministru
1945 Pierde alegerile organizate imediat după război
1951 – 1955 Prim-ministru
1953 Este declarat cetăţean de onoare al Statelor Unite
1965 Moare la Londra, la 24 ianuarie

Născut în Palatul Blenheim, cartierul general al strămoşului său, ducele de Marlborough, Churchill a fost fiul unui proeminent politician conservator şi al unei americance, moştenitoarea unei mari averi. Educaţia şi-a primit-o la Harrow şi la Sandhurst, unde a şi devenit ofiţer. A primit botezul focului

[12] Cea mai mică dintre provinciile care compun Pakistanul.

Scanned with OKEN Scanner

în cursul a două conflicte coloniale, la Frontiera de Nord-Vest şi în Sudan şi a început să scrie despre experienţele sale. *Povestea armatei din Malakand*[13] a fost prima dintre cele cincisprezece cărţi pe care le-a scris. A părăsit armata, dar a scris pentru ziarul *Morning Post* reportaje despre Războiul Burilor. Reputaţia i-a crescut odată cu capturarea şi, mai târziu, evadarea sa.

În 1900, a fost ales în Parlament pe listele Partidului Conservator din Oldham, dar nu şi-a mai regăsit convingerile în programul conservatorilor privitor la libertatea comerţului şi a trecut la liberali. Cu multă pregătire şi îndelungi repetiţii, Churchil a reuşit să treacă peste un defect de vorbire şi a devenit un orator priceput şi de efect.

A intrat în Guvern în 1908, ca preşedinte al Comisiei pentru Comerţ, una dintre cele câteva funcţii pe care le-a îndeplinit atât înainte, cât şi în timpul Primului Război Mondial. Din 1911, devine Prim-Lord Amiral şi din această poziţie a făcut demersuri pentru construirea unor noi nave de război, care să poată face faţă flotei Germaniei. În 1915, a fost făcut răspunzător pentru atacul naval eşuat asupra strâmtorii Dardanele şi pentru debarcările ratate din Gallipoli. Şi-a înaintat demisia şi a plecat în Franţa să lupte în tranşee. În 1917, a fost rechemat de către Lloyd George şi numit în funcţia de ministru al Armamentului, poziţie din care s-a implicat în lansarea unui nou tip de tanc. Din 1919 şi până în 1920, a îndeplinit funcţia de Secretar de Stat pentru Război, sprijinind campaniile aliaţilor în Rusia, împotriva bolşevicilor. Ca secretar colonial, funcţie îndeplinită între 1921 şi 1922, a ordonat bombardarea masivă a rebelilor irakieni şi chiar a folosit arme chimice împotriva acestora. În 1924, a devenit ministru de Finanţe – însărcinat cu colectarea impozitelor – într-un guvern conservator, înrăutăţindu-şi relaţiile şi aşa destul de proaste pe care le avea cu sindicatele comercianţilor şi ajutând la înăbuşirea grevei generale din 1926.

În cea mai mare parte a următorului deceniu, Churchill a stat în zona gri a politicii, din ce în ce mai izolat. Cu toate acestea, a avertizat asupra pericolului reprezentat de Germania nazistă. Puţini au fost cei care l-au ascultat. De asemenea, şi-a pierdut sprijinul popular susţinându-l pe rege în plină criză a abdicării şi manifestându-şi opoziţia faţă de indienii naţionalişti. Dar a venit şi vremea lui, odată cu izbucnirea războiului. A fost numit din nou ministrul Marinei, unde a reuşit să evite răspunderea pentru eşecurile din Norvegia şi de unde a fost solicitat să-l înlocuiască pe contestatul Neville Chamberlain în funcţia de prim-ministru, în mai 1940. „Am simţit că-mi împlinesc destinul", spunea el, „şi că toată viaţa mea de până acum nu fusese decât o pregătire pentru acest ceas, pentru această încercare."

De fapt, forţa mâna destinului. Întreaga Europă continentală era în mâna lui Hitler şi, cu toate acestea, Churchill a decis să îl înfrunte singur, în 1940, fără

[13] Regiune din provincia sus-amintită.

Scanned with OKEN Scanner

să ştie că în anul următor Japonia avea să atace Pearl Harbor şi Germania avea să declare război Statelor Unite – evenimente care au asigurat ajutorul Americii.

Hotărârea lui de nezdruncinat, determinarea cu care a rezistat puterilor Axei în timpul Blitzkrieg[14]-ului şi a Bătăliei pentru Anglia i-au adus o susţinere populară masivă. Nu promisese decât „sânge, greutăţi, lacrimi şi sudoare", dar prin intermediul discursurilor ţinute în Parlament, al mesajelor transmise la radio şi al manifestărilor publice de încredere – mergea în locurile bombardate şi, îmbrăcat în salopetă, făcea semnul victoriei cu două degete ridicate – a reuşit să mobilizeze şi să inspire o întreagă naţiune. Odată America intrată în război, preşedintele Roosevelt a început să ocupe el locul central de pe scena politică, alături de Stalin al Rusiei – cei doi au fost artizanii victoriei finale şi ai construirii lumii postbelice. Churchill a început să dispară încet din peisaj. În momentul în care a fost înlăturat prin vot din funcţie, tocmai participa la ultima întâlnire a „Celor Trei Mari", la Potsdam.

Churchill a rămas liderul opoziţiei, dar în celebrul discurs al „Cortinei de Fier" rostit la Fulton, Missouri, în 1946, s-a folosit de poziţia sa de om politic de statură mondială pentru a atrage atenţia asupra ameninţării crescânde pe care o reprezenta Rusia sovietică. A fost din nou numit prim-ministru în 1951, dar boala şi cele câteva atacuri de cord suferite l-au forţat să demisioneze din funcţie în 1955.

Churchill s-a retras la Chartwell, în casa lui de la ţară din Kent, şi şi-a petrecut ultimii ani scriind, pictând şi odihnindu-se. În timpul vieţii a fost considerat cel mai mare englez în viaţă, reputaţie care a scăzut foarte puţin de la moartea sa, din 1965.

„Niciodată în istoria conflictelor umane, atât de mulţi n-au datorat atât de mult unui grup atât de mic de oameni."

Citate:

- „O să ne luptăm cu ei pe plaje, o să îi înfruntăm în locurile de aterizare, o să-i înfruntăm pe câmpuri şi pe străzi, o să ne luptăm cu ei pe dealuri; n-o să ne predăm niciodată." 4 iunie 1940.
- „Niciodată atât de mulţi n-au datorat atât de mult unui grup atât de mic de oameni." Vorbea despre piloţii care au luptat în Bătălia pentru Anglia.
- Acuzat de către o doamnă ostilă că este beat la cină, i-a replicat: „Doamnă, şi dumneavoastră sunteţi urâtă, dar eu mâine voi fi treaz".
- Nancy Astor i-a spus: „Winston, dacă aş fi fost soţia ta, ţi-aş fi pus otravă în cafea". Churchill i-a răspuns: „Dacă ai fi fost soţia mea, aş fi băut-o".

[14] Război fulgerător – metodă de luptă a armatelor germane, prin care Hilter reuşise să supună aproape toată Europa până în 1941.

Scanned with OKEN Scanner

CHARLES DE GAULLE

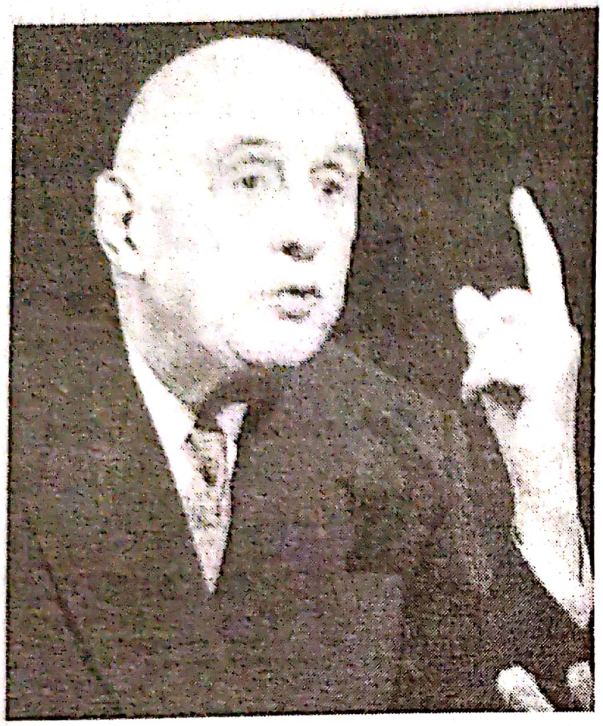

Generalul Charles de Gaulle (1890–1970) a fost un comandant militar şi un om politic care a condus Franţa prin două crize majore. Prima a fost reprezentată de cel de-al Doilea Război Mondial şi înfrângerea Germaniei naziste. A doua a fost naşterea celei de-a Cincea Republici Franceze şi declararea independenţei Algeriei.

Cronologie

1890 Se naşte la Lille, în nordul Franţei, la 22 noiembrie
1913 Absolvent al Academiei Saint-Cyr, sublocotenent
1916 Rănit şi capturat la Verdun
1940 Este numit subsecretar de stat la Ministerul Apărării
1940 De Gaulle fuge la Londra, adresează un apel Rezistenţei Franceze, la 18 iunie
1943 Îşi transferă cartierul general în Algeria
1944 Reîntoarcerea triumfală la Paris
1945 Preşedinte al guvernului provizoriu
1958 Este ales preşedinte al celei de-a Cincea Republici Franceze
1965 Câştigă cel de-al doilea mandat de preşedinte
1969 Demisionează după ce pierde referendumul privitor la reforme
1970 Moare la Colombey-les-Deux-Églises, la 9 noiembrie

Charles André Joseph Marie de Gaulle s-a născut la Lille, dar a crescut la Paris, unde tatăl său era profesor într-o şcoală iezuită. După ce a absolvit Academia Militară Saint-Cyr, a luptat în Primul Război Mondial, la Verdun. A fost rănit de trei ori şi tot de trei ori a fost menţionat în raport. A fost capturat de germani, în 1916, şi a petrecut doi ani şi jumătate ca prizonier de război, încercând de cinci ori să evadeze.

După război, între perioadele în care profesa, ori îşi desăvârşea pregătirea la colegiul militar a fost trimis în misiuni în Polonia, Rhineland şi în

Scanned with OKEN Scanner

Orientul Mijlociu. Odată cu promovarea sa în gradul de locotenent-colonel a fost numit în Consiliul Național de Apărare. De asemenea, de Gaulle a scris mai multe cărți și articole cu subiecte militare, dând dovadă de talent atât ca și scriitor, cât și ca gânditor. În volumul *Armata viitorului* (1934) critică faptul că Franța se baza prea mult pe statica linie Maginot pentru a o apăra împotriva Germaniei, propunând în schimb formarea unei armate mici, foarte mobile și foarte mecanizate. A transmis același mesaj și politicienilor, chiar și în ianuarie 1940, dar sfaturile lui n-au fost ascultate și, în mai și iunie 1940, armatele Germaniei naziste au cucerit rapid și ușor Franța.

Atunci când a izbucnit războiul, de Gaulle comanda o brigadă de tancuri, iar la 6 iunie, când era deja numit, temporar, general de brigadă, a fost chemat să facă parte din cadrul guvernului asediat, în calitate de subsecretar de stat. Când mareșalul Pétain a preluat zece zile mai târziu conducerea guvernului, cu intenția de a capitula, de Gaulle s-a mutat la Londra și, la 18 iunie 1940, a anunțat formarea unui guvern francez în exil. A devenit șeful Comitetului Francez de Eliberare Națională, organismul care dirija activitatea Mișcării pentru Eliberarea Franței, dar a fost condamnat la moarte în absență de către o curte marțială franceză. La început, a fost singur – nu era foarte cunoscut și nici nu avea vreun statut politic. Dar avea o credință absolută în misiunea sa și o hotărâre de neclintit. Relațiile cu englezii n-au fost niciodată prea facile și în 1943 și-a mutat cartierul general în Alger.

De Gaulle a fost primit triumfal la întoarcerea sa în Paris, în august 1944, imediat după debarcarea forțelor aliate în Normandia. A preluat puterea ca președinte al unui guvern provizoriu și a condus Franța prin dificila perioadă a creării unei noi constituții. Încercând să evite instabilitatea politică de care suferise cea de-a Treia Republică, ce se prăbușise umilitor în 1940, de Gaulle s-a luptat pentru ca președintele să aibă mai multă putere (prin noua constituție), subordonând chiar Parlamentul. Când dorințele sale au fost ignorate a demisionat, dar în următorul deceniu a rămas în prim-planul vieții politice, în calitate de conducător al Adunării Populare Franceze și și-a scris memoriile.

După cum prezisese, cea de-a Patra Republică a intrat în impas. În 1958, revoltele din Algeria, posesiune franceză la acea dată, combinate cu o inflație galopantă și cu instabilitatea financiară de pe plan intern au adus din nou Franța în pragul prăpastiei. Izbucnirea unui război civil reprezenta o serioasă amenințare. De Gaulle a revenit în viața politică, și de data aceasta a reușit tot ceea ce-și propusese. La 21 decembrie 1958, a fost ales președinte al celei de-a Cincea Republici Franceze, care avea o nouă constituție ce-i dădea președintelui puteri executive, constituție în vigoare și în ziua de astăzi.

De Gaulle a folosit puterea conferită de constituție președintelui pentru a înăbuși o revoltă a generalilor cu orientări de dreapta, hotărâți să păstreze

Scanned with OKEN Scanner

Algerul. În 1962, a acordat Algeriei independenţă totală şi a renunţat şi la restul coloniilor franceze. Egoist şi naţionalist convins, de Gaulle şi-a propus să întărească Franţa atât din punct de vedere financiar, cât şi militar. A pus în funcţiune un sistem defensiv nuclear propriu şi a retras Franţa din rândul ţărilor NATO. De asemenea, a rămas celebru votul său de veto, prin care s-a opus intrării englezilor (proamericani) în Piaţa Comună Europeană. De Gaulle a fost preşedinte timp de două mandate, în care a condus Franţa asemenea unui general pe câmpul de luptă, arma sa principală fiind referendumul.

În 1968, Franţa a fost zguduită de demonstraţii violente ale studenţilor universitari, urmate de o grevă generală. De Gaulle a răspuns acestor manifestări aducând trupe în apropierea Parisului şi promiţând reforme. Un an mai târziu, de Gaulle a demisionat din funcţia de preşedinte, după înfrângerea suferită în referendumul ce avea ca obiect propunerile sale de reformă. S-a retras la Colombey-les-Deux-Églises, unde a şi murit în 1970, în urma unui atac de cord.

„Cum să guvernezi o naţiune care are 246 de feluri diferite de brânză?“

Citate:

- De Gaulle era un maestru al frazelor scurte, cu impact exploziv.
- În iunie 1940, de Gaulle a declarat de la Londra: „Franţa a pierdut o bătălie, dar Franţa nu a pierdut războiul“.
- „Je vous ai compris“, le-a spus el algerienilor în iunie 1958 – „V-am înţeles.“
- „Vive le Québec libre“, a spus el în 1967 în balconul primăriei din Montreal. „Trăiască Québecul liber.“ Această declaraţie a cauzat tensionarea relaţiilor diplomatice cu Canada.
- Pe plan intern, de Gaulle era la fel de diplomat: „Cum poţi guverna o ţară care are 246 de feluri diferite de brânză?“ a întrebat el odată.

Scanned with OKEN Scanner

FRANKLIN D. ROOSEVELT

Franklin Delano Roosevelt (1882–1945), ales preşedinte al Statelor Unite de patru ori (fapt fără precedent în istoria americană), a scos naţiunea americană din marea criză economică şi a condus-o pe parcursul celui de-al Doilea Război Mondial. Patrician, controversat şi inconstant, „FDR" a transformat administraţia federală şi a deschis calea prin care Statele Unite au ajuns o superputere a secolului douăzeci.

Cronologie

1882 S-a născut în Hyde Park, New York, la 30 ianuarie
1903 A absolvit Universitatea Harvard
1907 A absolvit Dreptul la Columbia
1910 Este ales în Senatul statului New York
1913 Este numit secretar asistent al Marinei Militare
1921 Se îmbolnăveşte de poliomielită
1928 Este ales guvernator al statului New York
1932 Câştigă primul mandat de preşedinte
1936 Este ales pentru a doua oară
1940 Ales pentru a treia oară
1941 Pearl Harbor. Statele Unite intră în cel de-al Doilea Război Mondial
1944 Câştigă cel de-al patrulea mandat, fapt fără precedent în istoria americană
1945 Moare la Warm Springs, în Georgia, la 12 aprilie

Născut într-o familie înstărită, de origine olandeză, pe o moşie de lângă fluviul Hudson, Roosevelt s-a bucurat de o educaţie patriciană clasică, pe Coasta de Est a SUA – Universitatea Harvard, Facultatea de Drept a Universităţii Columbia. După ce a lucrat pentru o scurtă perioadă ca avocat, s-a lansat într-o carieră politică, urmând exemplul vărului său de-al cincilea, preşedintele Theodore Roosevelt, alegând însă Partidul Democrat. A fost

Scanned with OKEN Scanner

ales în senatul statului New York în 1910, a devenit secretar asistent al Marinei Militare în 1913 şi în 1920 a ajuns să fie nominalizat pentru postul de vicepreşedinte din partea Partidului Democrat.

În acelaşi an, la vârsta de 39 de ani, Roosevelt s-a îmbolnăvit de poliomielită. A luptat foarte mult pentru a-şi recăpăta controlul asupra picioarelor, mai ales prin înot, dar avea să fie obligat să folosească pentru tot restul vieţii scaunul cu rotile şi cârjele.

În 1928, a devenit guvernator al statului New York şi, în noiembrie 1932, în toiul marii crize economice, speranţa a învins disperarea şi Roosevelt a fost ales preşedinte. A dat încredere şi a promis acţiune – New Deal[15]. „Singurul lucru de care trebuie să ne temem", a spus el în discursul inaugural, „este însăşi frica." Când a preluat conducerea statului erau 13 milioane de şomeri şi practic toate băncile trăseseră obloanele. Congresul a adoptat un program de măsuri rapide, menite să repună pe picioare industria şi agricultura, s-a renunţat la standardul aur şi milioane de dolari au fost vărsate pentru lucrări publice şi în ajutoare de urgenţă. America capitalistă a experimentat chiar şi proprietatea publică în cadrul unui program hidro-energetic desfăşurat în Tennessee Valley. Până la sfârşitul mandatului, Roosevelt a reuşit să introducă asigurările sociale, ajutorul de şomaj, controlul operaţiunilor bancare, taxe mai mari şi a pus capăt prohibiţiei. Dar în ciuda optimismului renăscut, o creştere susţinută nu s-a observat decât în momentul când economia naţională a început să sprijine eforturile de război, în 1940.

Prin intermediul programului New Deal, autorităţile federale şi-au extins semnificativ şi ireversibil puterea în societatea americană. Deşi acest program a fost implementat pe cale democratică, conservatorii au susţinut că Roosevelt a lovit în drepturile civile şi în libertatea individului. De asemenea, aceştia nu au agreat deloc întărirea organizaţiilor sindicale.

Roosevelt a fost reales în 1936, cu o şi mai mare majoritate de voturi şi a încercat să extindă şi mai mult autoritatea federală asupra Curţii Supreme, instituţie care îi blocase unele dintre legile din pachetul New Deal. A pierdut această bătălie, dar a reuşit să legifereze dreptul guvernului de a administra economia.

În politica externă, Roosevelt a acţionat cu pragmatism. A impus Statelor Unite politica „bunului vecin", promiţând că nu va interveni în afacerile interne ale celorlalte ţări din regiune. A îmbrăţişat izolaţionismul, conştient că majoritatea americanilor puneau marea criză economică pe seama intervenţiei Statelor Unite în Primul Război Mondial, astfel că a manifestat o neutralitate strictă faţă de ceea ce se întâmpla în Europa. A

[15] Noul târg, noua înţelegere în traducere literală – numele unui program economic menit să scoată ţara din criză.

Scanned with OKEN Scanner

recunoscut Uniunea Sovietică, în 1933, şi nu a intervenit aproape deloc în perioada în care Adolf Hitler a luat puterea, a declanşat războiul în Europa şi a început exterminarea în masă a evreilor şi a ţiganilor. Când Polonia, Franţa şi Belgia au căzut sub armatele lui Hitler şi a început asediul asupra Angliei, Roosevelt, limitat de Congres, nu a putut să le ofere decât asistenţă nonmilitară. Până la urmă, a acordat un consistent ajutor „nonneutru" atât Marii Britanii, cât şi Rusiei, ajutor care a constat inclusiv în nave de război, dar a câştigat alegerile din 1940 promiţând că tinerii americani nu-şi vor vărsa sângele în războaie străine.

Toate acestea s-au schimbat însă, când japonezii au atacat şi aproape că au distrus flota Statelor Unite din Pacific la Pearl Harbor, la 7 decembrie 1941. Roosevelt a convins imediat naţiunea că războiul era necesar şi a devenit unul dintre principalii arhitecţi ai înfrângerii Germaniei şi Japoniei, prezidând o alianţă adesea încordată, cu Marea Britanie şi Rusia în cadrul mai multor întâlniri internaţionale. S-a concentrat asupra modelării lumii postbelice cu ajutorul Organizaţiei Naţiunilor Unite, făcând eforturi susţinute pentru a atrage şi Uniunea Sovietică în această organizaţie. Vedea Rusia ca pe un aliat vital în lupta împotriva fascismului, dar, până la urmă, a fost păcălit de către conducătorul sovietic, Iosif Stalin, care după război a impus dictatura comunismului peste jumătate din Europa de Est. Reales în 1944, Roosevelt a murit însă în 1945, la 12 aprilie, cu mai puţin de o lună înainte de capitularea Germaniei naziste.

„N-avem de ce să ne temem, poate doar de însăşi frica."

Cuvinte meşteşugite

- Roosevelt a fost unul dintre primii politicieni care a exploatat avantajele radioului. A început să transmită discuţii „la gura sobei" încă de pe vremea când era guvernator al statului New York şi tot prin intermediul radioului a ţinut America unită în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. El a consacrat obiceiul cuvântărilor săptămânale la radio.
- A definit programul New Deal în momentul numirii sale: „Vă angajez pe voi toţi, mă angajez şi eu pe o nouă cale pentru poporul Americii".
- Roosevelt a spus despre ziua atacului de la Pearl Harbor – 7 decembrie 1941 – „Această zi va rămâne în istorie ca o zi infamă."

Scanned with OKEN Scanner

DAVID BEN-GURION

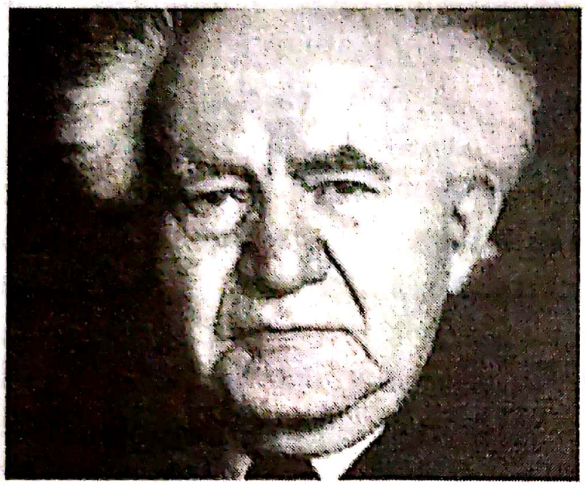

David Ben-Gurion (1886–1973) şi-a dedicat întreaga viaţă înfiinţării unui stat evreu în Palestina şi a fost primul prim-ministru şi, totodată, părintele fondator al Israelului

Cronologie

1886 S-a născut la Plonsk, în Polonia, la 16 octombrie
1906 Emigrează în Palestina
1914 Este deportat de către turci, pleacă la New York
1917 Se întoarce în Palestina
1948 Proclamă înfiinţarea statului Israel, este numit prim-ministru
1953 Îşi dă demisia din guvern
1955 Din nou prim-ministru
1963 Demisionează
1970 Se retrage din viaţa politică
1973 Moare în Sde Boker, la 1 decembrie

Născut ca David Gruen, în 1886 în oraşul Plonsk, pe vremea aceea în Rusia, acum în Polonia, Ben-Gurion a fost educat la şcoala evreiască fondată de tatăl său, avocat şi un sionist fervent. De la tatăl său a moştenit pasiunea cu care acesta credea în ţelul sionist al întoarcerii evreilor în ţara lor natală. La vârsta de optsprezece ani a devenit profesor într-o şcoală evreiască din Varşovia şi s-a alăturat unui grup sionist socialist, Poale Zion (Muncitorii din Sion). A continuat să înveţe şi să scrie toată viaţa.

În 1906, a emigrat în Palestina, care pe vremea aceea făcea parte din Imperiul Otoman. Convins de faptul că evreii trebuiau să înceapă să cultive din nou terenurile de acolo, a înfiinţat prima cooperativă agricolă, de unde mai târziu avea să pornească mişcarea kibbutzurilor. A ajutat, de asemenea, la înfiinţarea mişcării de rezistenţă a evreilor, *Hashomer* (Paznicul) şi a editat ziarului de limbă ebraică *Achdut* (Unitate). În Palestina, a adoptat porecla de Ben-Gurion („tânărul leu“ în limba ebraică).

În 1915, a fost deportat de către turci în Egipt, la scurtă vreme după izbucnirea Primului Război Mondial. Cu ajutorul celor ce susţineau cauza

Scanned with OKEN Scanner

sionist-socialistă a ajuns la New York, unde s-a căsătorit cu o emigrantă rusoaică, Paula Munweis. Când Marea Britanie a preluat controlul asupra Palestinei şi a fost proclamată Declaraţia de la Balfour, care a ridicat enorm speranţele sioniştilor pentru o „casă naţională" a evreilor, Ben-Gurion s-a înrolat în armata engleză, în legiunea evreiască şi s-a grăbit să se întoarcă acasă, pentru a lupta. Dar până să ajungă el în Palestina, războiul se terminase.

În timpul mandatului britanic, Ben-Gurion s-a implicat în politica sindicatelor, fondând în 1920 confederaţia naţională a muncitorilor evrei – Histadrut. Acest Histradut era practic un „stat în stat" şi Ben-Gurion era *de facto* autoritatea locală. Zece ani mai târziu Ben-Gurion a fondat Partidul Muncitorilor, iar în 1935 a fost ales preşedinte executiv al mişcării sioniste mondiale şi şef al agenţiei evreieşti din Palestina. Ben-Gurion a colaborat cu britanicii până în 1939, dar a renunţat la această colaborare când englezii, la presiunile exercitate de arabi, au început să ia măsuri pentru reducerea numărului de imigranţi evrei. Din acel moment, a condus lupta împotriva britanicilor şi după cel de-al Doilea Război Mondial, 1939–1945, a început să facă apeluri deschise la insurecţie şi a dat undă verde atacurilor de gherilă.

Lui Ben-Gurion i-a revenit sarcina de a proclama statul Israel de la balconul unui apartament din Tel Aviv, în luna mai a anului 1948, şi apoi să transforme forţele insurgente într-o armată şi să conducă tânăra naţiune în calitate de prim-ministru şi ministru al Apărării pe parcursul primului său război cu vecinii arabi. Războiul a fost costisitor pentru ambele părţi – unu la sută din populaţia de origine ebraică a murit, dar şi mii de arabi şi mai bine de o jumătate de milion de palestinieni şi-au pierdut casele. După război, Ben-Gurion a fost preşedinte într-o perioadă de dezvoltare rapidă a ţării – mişcarea kibbutzurilor, construcţia noilor oraşe, crearea unui sistem unitar, public, de educaţie, înfiinţarea unei rezerve naţionale de apă, „înverzirea" pământurilor şi integrarea unui număr foarte mare de imigranţi. Pe parcursul celor treisprezece ani cât a fost prim-ministru, populaţia Israelului s-a triplat de la cinci sute de mii la aproape un milion şi jumătate de oameni.

A renunţat la conducerea guvernului în 1953 şi s-a retras la kibbutzul său din Sde Boker, o aşezare din deşertul Negev, dar s-a întors în guvern doi ani mai târziu, mai întâi ca ministru al Apărării şi apoi ca prim-ministru. A condus Israelul în timpul războiului din Suez, în 1956, când statul s-a aliat cu Anglia şi cu Franţa în campania lor din Egipt. Armata israeliană a ocupat pentru o scurtă vreme peninsula Sinai.

Ben-Gurion a demisionat din funcţia de prim-ministru în 1963, dar a rămas activ în viaţa politică a statului ca membru al Knessetului (Parlamentului), până în iunie 1970. Cu celebrul său păr argintiu redus acum la doar două smocuri sălbatice, care parcă-i ţâşneau din craniul chel, Ben-Gurion s-a retras pentru ultima oară la Sde Boker pentru a scrie şi a murit acolo trei ani mai târziu, în umbra războiului de Yom Kippur din 1973.

Scanned with OKEN Scanner

„Nu contează ce spun creştinii, ci ce fac evreii."

Arhitectul unei naţiuni

- Poetul israelian Amos Oz spunea despre el: „Un pic Washington, un pic Moise, el a fost arhitectul unui nou stat naţional, care a schimbat destinul poporului evreu – şi al Orientului Mijlociu".
- Întotdeauna un om de acţiune, Ben-Gurion obişnuia să spună „Nu contează ce spun creştinii, ci ce fac evreii".
- Unul dintre cele mai controversate acte ale lui Ben-Gurion din perioada cât a fost prim-ministru a constat în stabilirea de relaţii diplomatice cu Germania de Vest – o mişcare aspru contestată la vremea aceea.
- Casa lui Ben-Gurion din kibbutzul Sde Boker, de lângă Beersheba, era în mijlocul deşertului Negev, deşert pe care omul politic îl iubea. Ferestrele casei dădeau spre un peisaj dramatic, deşertic, iar mormântul lui are aceeaşi privelişte în faţă.

Scanned with OKEN Scanner

GAMAL NASSER

Gamal Abdel Nasser (1918–1970) şi-a depăşit originile umile şi a devenit primul preşedinte al Egiptului. A naţionalizat Canalul de Suez şi a devenit un erou al lumii arabe, dar reputaţia sa a avut de suferit după ce a fost înfrânt de Israel în 1967.

Cronologie

1918 Se naşte în Alexandria, la 15 ianuarie
1936 Intră la colegiul militar
1938 Devine ofiţer al armatei egiptene
1948 Are loc primul război israeliano-arab
1952 Regele Faruk este înlăturat printr-o lovitură de stat, fără vărsări de sânge
1954 Nasser preia puterea
1956 Egiptul naţionalizează Canalul de Suez
1967 Egiptul este înfrânt de Israel în războiul de şase zile
1970 Moare în Cairo, în urma unui infarct, la 28 septembrie

Gamel Abdel Nasser, fiul unui poştaş, s-a născut într-o casă făcută din chirpici şi a crescut în Cairo şi Alexandria. După ce a terminat şcoala la Cairo, s-a înscris la colegiul militar în 1936 şi a terminat studiile doi ani mai târziu, intrând ca ofiţer în armata egipteană. În vremea aceea, Egiptul era încă sub conducere britanică, cu un rege-marionetă, regele Faruk, pe tron. Nasser a ajutat la crearea unui grup naţionalist clandestin care avea ca scop independenţa Egiptului – ofiţerii liberi, *El-Dhobatt El-Ahrar*. A luptat, având gradul de maior, în primul război israeliano-arab, în 1948, când statele musulmane vecine au încercat, fără succes, să înfrângă noul stat evreu. Nasser era ofiţer într-unul dintre cele trei batalioane care a fost încercuit pentru săptămâni întregi, de către forţele israeliene, într-o zonă de sate arabe numită „buzunarul Faluja".

Înfrângerea suferită în război şi nemulţumirea generală cauzată de generalizarea corupţiei în administraţia publică a dus la lovitura de stat lipsită aproape complet de vărsare de sânge din iulie 1952. Nasser a fost liderul

Scanned with OKEN Scanner

acestei mişcări, dar a continuat să rămână în umbră pentru încă doi ani. Ofiţerii rebeli, conduşi oficial de generalul Mohammed Naguib l-au forţat pe regele Faruk să abdice, astfel că fiul acestuia, Ahmed Fuad a fost declarat rege în locul lui. Britanicii au fost de acord să se retragă în 1954, dar înainte de asta armata s-a mai revoltat de încă două ori – prima dată înlăturându-l pe tânărul rege şi proclamând republica sub conducerea generalului Naguib şi a doua oară pentru a-l înlătura pe Naguib şi pentru a-l aduce pe Nasser în fruntea statului. Nasser a devenit în mod oficial preşedinte în 1956 şi a proclamat Egiptul drept un stat arab socialist, şi islamul, religia oficială.

Nasser a început apoi să-şi arate faţa naţionalistă; Egiptul a preluat unilateral Canalul de Suez, o cale de navigaţie vitală care leagă Marea Mediterană de mările arabe. Marea Britanie deţinuse controlul asupra acestui canal. Nasser a naţionalizat canalul după ce Marea Britanie şi Statele Unite şi-au retras susţinerea financiară pentru proiectul barajului de la Assuan. Această manevră a declanşat o criză, iar Franţa şi Marea Britanie, împreună cu Israelul, au lansat un atac aerian şi terestru în vederea redobândirii Canalului de Suez. Americanii, opunându-se instinctiv la ceea ce credeau ei că este o ultimă zvâcnire a imperialismului britanic i s-au alăturat lui Nasser şi astfel invadatorii au fost respinşi. Premierul britanic, Anthony Eden, şi-a dat demisia din cauza umilinţei suferite, în timp ce în lumea arabă şi în ţările conduse încă de către puterile europene, Nasser, deşi pierduse în favoarea Israelului o mare parte a peninsulei Sinai şi fusese rănit în luptă, a fost ridicat la statutul unui erou postcolonial. Preluarea Canalului de Suez de către Egipt a reprezentat un moment definitoriu pentru naţionalismul arab.

Nasser a introdus reformele socialiste în Egipt, naţionalizând moşii şi bănci, dar efectele acestor măsuri au fost la momentul acela mai mult simbolice, neaducând cine ştie ce beneficii economice. Prin aceste măsuri, Nasser a reuşit totuşi să se rupă de trecutul neofeudal al Egiptului. A încercat, de asemenea, să modernizeze şi să industrializeze ţara, ridicând standardele educaţionale şi mărind semnificativ rolul femeilor. Fermecător şi plăcut ca individ, ca politician Nasser conducea un stat poliţienesc represiv, ţinând opoziţia la distanţă prin forţă.

A câştigat o popularitate fără precedent în lumea arabă şi a devenit unul dintre liderii fondatori ai mişcării nealiniate a statelor care ar fi trebuit să fie libere de orice influenţă, răsăriteană, ori occidentală – chiar dacă la o analiză mai atentă oricine îşi putea da seama că era un aliat apropiat al Uniunii Sovietice. Duşman declarat al Israelului, a încercat să unească întreaga lume arabă, înfiinţând o federaţie a Egiptului şi a Siriei şi formând Republica Arabă Unită, sub conducerea sa. Dar această uniune s-a destrămat în 1961, urmare a unei lovituri de stat în Siria.

Scanned with OKEN Scanner

Nasser a condus Egiptul într-un război dezastruos împotriva Israelului, în 1967, război în care armata sa a fost decimată. Nu şi-a revenit niciodată complet după această lovitură. A demisionat, dar a fost convins să rămână la conducere. A murit în urma unui atac de cord trei ani mai târziu, după ce s-a străduit din răsputeri să reclădească armata şi moralul poporului său.

Fermecător şi plăcut ca persoană, ca politician Nasser a condus un stat poliţienesc represiv.

Sistematizarea Nilului

- Barajul de la Assuan este cea mai contestată realizare a lui Nasser. Construit pentru a struni apele tumultuoase ale Nilului superior şi a le folosi pentru producerea energiei electrice şi pentru irigarea a mii de hectare de deşert, barajul a fost cauza inundării multor monumente ce nu au mai putut fi salvate de UNESCO şi a avut un efect devastator pentru nivelul apelor Nilului.
- Războiul din Suez (1956) încă mai provoacă discuţii aprinse, dar dacă e să privim în urmă, în afara contextului războiului rece, intervenţia armată este foarte greu de justificat.
- Cicatricele războiului din 1967 sunt vizibile şi astăzi în deşertul Sinai – carcasele calcinate ale tancurilor egiptene încă se mai văd din loc în loc.

Scanned with OKEN Scanner

RONALD REAGAN

Ronald Reagan (1911–2004), un fost actor de film, devenit cel de-al patruzecilea preşedinte al Statelor Unite, a fost cunoscut ca un foarte bun orator. Republican fiind, a reuşit să restabilească o politică conservatoare pe plan intern şi a câştigat războiul rece.

Cronologie

1911 Se naşte în Tampico, Illinois, la 6 februarie
1932 Absolvent al colegiului Eureka, primul serviciu la radio
1937 Primul contract de film la Hollywood
1966 Este ales guvernator al Californiei
1970 Este reales guvernator
1980 Câştigă alegerile prezidenţiale, învingându-l pe Jimmy Carter
1981 Preia mandatul, devenind cel de-al patruzecilea preşedinte american
1984 Câştigă şi al doilea mandat de preşedinte
1989 Părăseşte administraţia
1994 Se retrage din viaţa publică, suferind de Alzheimer

Născut în Tampico, Illinois, fiu al unui vânzător de pantofi alcoolic, de origine irlandeză, Reagan a urmat cursurile liceului din oraşul vecin Dixon şi a lucrat pe tot parcursul colegiului pe care l-a urmat la Eureka, unde a primit o diplomă în economie şi sociologie, a jucat fotbal şi a practicat actoria. După absolvirea colegiului, a devenit comentator sportiv la radio, iar în 1937 a dat primul test pentru film, ajungând să câştige un contract cu Warner Brothers, la Hollywood. Pe parcursul următoarelor două decenii a jucat în cincizeci şi trei de filme, majoritatea de categoria B. A apărut, de asemenea, şi în filme de antrenament pentru armată în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. În timpul războiului, s-a căsătorit cu actriţa Jane Wyman, dar relaţia lor nu a fost una de durată, iar, în 1952, Reagan s-a recăsătorit cu o altă actriţă, Nancy Davis.

Scanned with OKEN Scanner

Reagan a început să se implice în politică din poziția de președinte al breslei actorilor de film, care atunci era implicată în lupta împotriva comunismului în industria de film. S-a mutat apoi de la liberali la conservatori și a colindat țara în calitate de gazdă a spectacolelor de televiziune și ca purtător de cuvânt. A devenit o figură din ce în ce mai populară ca purtător de cuvânt al dreptei republicane. În 1966, a fost ales guvernator al Californiei cu o diferență de un milion de voturi, iar în 1970 a fost reales. Și-a format un stil propriu de a guverna, delegând majoritatea chestiunilor curente și concentrându-se doar asupra subiectelor politice importante. De asemenea, a învățat cum să folosească televiziunea pentru obținerea unui sprijin popular mai mare.

Zece ani mai târziu, după ce a pierdut de două ori lupta pentru nominalizare, Reagan a câștigat bătălia pentru Casa Albă, cu o platformă politică conservatoare, câștigând 51 la sută din voturi în detrimentul lui Jimmy Carter, eșecul acestuia fiind cauzat, în principal, de conducerea defectuoasă a economiei și de modul în care fusese gestionată criza ostaticilor americani din Iran. Reagan și vicepreședintele său, George Bush, i-au învins din nou pe democrați în 1984, câștigând un al doilea mandat prezidențial, de data aceasta cu 59 la sută din voturi.

Pe plan intern, Reagan s-a ținut de promisiunile făcute în campania electorală – a micșorat taxele și cheltuielile administrației și a convins congresul să voteze un pachet de măsuri menite stimulării economiei. Opozanții lui i-au criticat aceste măsuri economice, șomajul a crescut într-o fază inițială, la fel și deficitul bugetar, dar, până la urmă, măsurile lui Reagan s-au dovedit a fi fundația unui deceniu de creștere economică. Poziția lui față de sindicate a fost una dură; astfel, într-o mișcare tipică stilului său de acțiune, i-a concediat pe toți controlorii de trafic aerian pentru că intraseră în grevă.

În ceea ce privește politica externă, Reagan s-a străduit să obțină „pacea prin forță" și a mărit miza în războiul rece, majorând cheltuielile legate de sistemul de apărare cu 35 la sută în cei opt ani de mandat și demarând programul „Războiul Stelelor", prin care se urmărea crearea unui scut în spațiu. Reagan a avut o relație foarte specială cu premierul Marii Britanii, doamna Margaret Thatcher; împreună cu aceasta, mai întâi, au amenințat, apoi au făcut curte Uniunii Sovietice, pe care Reagan o numise la începutul mandatului său „imperiul răului". Întâlnirile lui Reagan cu președintele Uniunii Sovietice, Mihail Gorbaciov, au dus la încheierea, în 1987, a unui important tratat privind armele nucleare și într-un final la relaxarea relațiilor și la asigurarea climatului în care imperiul sovietic s-a destrămat în liniște. Reagan a luptat, de asemenea, împotriva comunismului din America de Sud și, în stilul său caracteristic, a acționat împotriva terorismului, așa cum era perceput la momentul acela, bombardând Libia.

Scanned with OKEN Scanner

Ca şi acei cowboy din westernurile în care jucase în tinereţe, Reagan prefera simplitatea. Avea o viziune clară – fie că era vorba despre cheltuielile bugetare, fie despre distrugerea comunismului – şi era capabil să-şi comunice mesajul foarte bine şi, cu puţine excepţii, să păstreze acest mesaj consistent.

Reagan a supravieţuit unei tentative de asasinat, survenită în cea de-a şaizeci şi noua zi a mandatului său, eveniment care i-a dat ocazia să-şi joace primul său rol mare pe scena lumii. A spus că a uitat să se ferească, o glumă în concordanţă cu farmecul său afabil, popular. „Sper că sunteţi toţi republicani", a spus el, în timp ce era transportat în sala de operaţii. Discursurile ţinute de Reagan în faţa naţiunii în momentele de criză sau cu anumite ocazii, ca de exemplu cel din 1986, după tragedia navetei spaţiale Challenger, erau reprezentaţii magnifice, părea că sunt rostite direct din inimă. Astfel şi-a întărit reputaţia de excelent orator, şi poate tot astfel a reuşit să devină şi un mare „descurcăreţ", care, de exemplu, a reuşit să evite responsabilitatea pentru scandalul „arme contra ostatici" din Iran.

Reagan s-a retras la casa lui din Los Angeles şi şi-a scris autobiografia *O viaţă americană* (1990). Prin intermediul unei emoţionante scrisori către poporul american, Reagan a anunţat în 1994 că se retrage definitiv din viaţa publică din cauză că suferă de maladia Alzheimer.

„Înconjoară-te de cei mai competenţi oameni pe care îi poţi găsi, deleagă-le autoritatea şi nu te amesteca."

Citate memorabile:

- „Domnule Gorbaciov, deschideţi această poartă. Domnule Gorbaciov, dărâmaţi acest zid!"
- „Dezvoltarea nu are limite, pentru că nici inteligenţa, nici imaginaţia şi nici capacitatea omului de a surprinde nu are limite."
- „Înconjoară-te de cei mai competenţi oameni pe care îi poţi găsi, deleagă-le autoritatea şi nu te amesteca."
- „Scopul asistenţei sociale ar trebui să fie eliminarea, pe cât posibil, a nevoilor care au dus la apariţia ei."
- „Uniunea Sovietică este cea care merge împotriva istoriei... Victoria libertăţii şi a democraţiei va dovedi că marxism-leninismul nu este decât un pas greşit al istoriei."

Scanned with OKEN Scanner

MARGARET THATCHER

Baroneasa Margaret Thatcher de Kesteven (născută în 1925) a fost premierul Marii Britanii timp de unsprezece ani, perioadă în care a câştigat un război în Atlanticul de Sud, a ajutat la prăbuşirea comunismului sovietic şi a reafirmat triumful capitalismului atât pe plan intern, cât şi extern. A fost prima femeie prim-ministru al Marii Britanii.

Cronologie

1925 Se naşte în Grantham, Lincolnshire, la 13 octombrie
1959 Intră în Parlament
1975 Lider al Partidului Conservator
1979 Prim-ministru
1982 Războiul insulelor Falkland
1983 Câştigă pentru a doua oară alegerile generale
1987 Câştigă pentru a treia oară alegerile generale
1990 Pierde şefia partidului

Născută Hilda Margaret Roberts, Thatcher era fiica unui patron de magazin din Grantham. Şi-a luat licenţa în chimie la Universitatea Oxford şi a devenit avocat specializat în dreptul fiscal. S-a căsătorit cu un bogat om de afaceri, Dennis Thatcher, şi a fost aleasă în Parlament, în circumscripţia londoneză Finchley, în 1959.

Thatcher a intrat pentru prima oară în guvern ca secretar la Ministerul Educaţiei, în 1970, în guvernul condus de Edward Heath. În 1975, a candidat împotriva lui Heath la conducerea partidului, după ce acesta din urmă pierduse două alegeri generale. Spre surpriza multora şi spre supărarea centristului Heath, ferventa luptătoare antisocialistă Thatcher a câştigat această bătălie.

A ajuns la putere în urma alegerilor generale din 1979, iar începutul mandatului a fost unul dificil; politica ei de restrângere a frontierelor statului, de reducere a intervenţiei statului în afaceri şi industrie, de reducere a

Scanned with OKEN Scanner

subvenţiilor, cu o reducere a cheltuielilor publice a dat naştere unei creşteri în spirală a ratei dobânzilor şi a ratei şomajului. Numărul şomerilor a ajuns la trei milioane. Dar a rămas neclintită în credinţa ei că regulile pieţei vor crea până la urmă o prosperitate durabilă.

Reputaţia i-a crescut enorm după ce a condus ţara în războiul împotriva Argentinei pentru recuperarea insulelor Falkland, o posesiune britanică îndepărtată din Atlanticul de Sud, pe care Argentina o ocupase ca urmarea a unor pretenţii teritoriale. Războiul în sine a reprezentat un risc major, dar a arătat lumii întregi că Marea Britanie şi Thatcher erau de fier. La scurtă vreme după recuperarea insulelor Falkland, Thatcher a repurtat o victorie răsunătoare în alegeri, împotriva unei opoziţii slabe şi dezbinate, câştigând astfel un al doilea mandat.

Cel de-al doilea guvern condus de ea a lansat un program şi mai radical de privatizare şi de limitare a rolului statului în economie, a reformat sistemul sindical, limitându-i puterile o dată pentru totdeauna, a scăzut impozitele şi a introdus mecanismele pieţei libere în sistemul medical şi cel educaţional. În 1984–1985, a ieşit triumfătoare dintr-o confruntare majoră cu minerii grevişti care au declanşat proteste masive pe tot cuprinsul ţării, cerând ca statul să nu închidă minele, ci să continue să le subvenţioneze activitatea. Vânzarea întreprinderilor proprietate de stat a continuat în ritm alert, până când statul a ajuns să plătească doar salariile celor din sănătate, din sistemul educaţional şi din armată. Telecomunicaţiile, operaţiunile aeriene, televiziunea, radioul, companiile de gaz, electricitate şi apă, compania aeriană, siderurgia, locuinţele de stat, toate au fost vândute. Numărul de acţionari privaţi din Marea Britanie s-a triplat, iar un milion şi jumătate de oameni şi-au cumpărat casele proprietate de stat în care locuiau. Politica de privatizare a lui Thatcher a făcut vâlvă în plan extern şi, până la sfârşitul deceniului, mai mult de cincizeci de state au început programe similare.

O bombă plasată de Armata Republicană Irlandeză (IRA) aproape că a ucis-o pe Thatcher la o conferinţă a Partidului Conservator din Brighton, în 1984 – o încercare de răzbunare pentru refuzul doamnei prim-ministru de a negocia cu republicanii aflaţi în greva foamei – zece dintre aceştia au murit de foame în închisorile britanice din Irlanda de Nord.

Thatcher a făcut din nou o demonstraţie a voinţei sale de fier în 1986, când a dizolvat organul de conducere al Londrei – Marele Consiliu al Londrei; nu-l înghiţea pe Ken Livingstone, conducătorul socialist al acestuia.

Thatcher a câştigat un al treilea mandat în 1987 (un adevărat record). Devenise între timp un lider de talie mondială, cunoscută în special pentru relaţia apropiată cu preşedintele Statelor Unite, Ronald Reagan, relaţie care s-a concretizat şi în ajutorul american primit în timpul conflictului din insulele Falkland. Cei doi conducători şi-au declarat public intenţia de a dărâma ceea

Scanned with OKEN Scanner

ce ei denumeau „imperiul răului" – comunismul sovietic, lucru care i-a adus din partea liderului sovietic Mihail Gorbaciov porecla de „Doamna de Fier". Thatcher a susținut cu tărie politica de reînarmare a lui Reagan, care a readus Uniunea Sovietică la masa tratativelor, a declanșat perestroika și a dus într-un final la prăbușirea comunismului.

În 1989, Thatcher a introdus un impozit individual primit cu foarte mare răceală de către comunitate – au izbucnit chiar câteva revolte furioase. În același timp, ciocnirile dure cu propriul cabinet și opoziția din ce în ce mai stridentă pe care o manifesta față de Uniunea Europeană au dus la câteva demisii răsunătoare – ca, de exemplu, cea a secretarului pentru Apărare, Michael Haseltine, sau, în 1990, cea a vechiului ei colaborator, secretarul cu Afacerile Externe, Geoffrey Howe. Discursul acestuia, rostit în Parlament cu ocazia demisiei, a pus în mișcare șirul de evenimente care aveau într-un final să conducă la căderea lui Thatcher, câteva săptămâni mai târziu. Haseltine a candidat împotriva ei la conducerea partidului și, deși nu a putut să o înfrângă, a reușit să strângă destule voturi pentru a o convinge că o minoritate crucială din partid își dorea o schimbare. Margaret Thatcher a demisionat și, doi ani mai târziu, s-a retras din prima linie a politicii și și-a luat un loc în Camera Lorzilor, ca baroneasă.

„Doamna nu se răzgândește."

Înțelepciunea lui Thatcher

CÂTEVA CITATE LEGENDARE:

- „Măsurile economice reprezintă o metodă. Scopul este schimbarea sufletului."
- „O să treacă mulți ani până când o femeie va mai ajunge în fruntea Partidului Conservator sau în funcția de prim-ministru. Nu văd lucrul acesta întâmplându-se în timpul vieții mele."
- „Sunt extraordinar de răbdătoare, dovadă că la sfârșit iese cum vreau eu."
- Margaret Thatcher a fost prim-ministru timp de 11 ani și 209 zile, cea mai lungă perioadă neîntreruptă din ultimii 150 de ani (de la Lordul Liverpool încoace).
- Politica sa dură, lipsită de compromisuri și stilul combativ de guvernare și-au căpătat supranumele de „thatcherism".
- „Dumneavoastră vă puteți răzgândi, dacă vreți. Doamna nu se răzgândește."

Scanned with OKEN Scanner

MIHAIL GORBACIOV

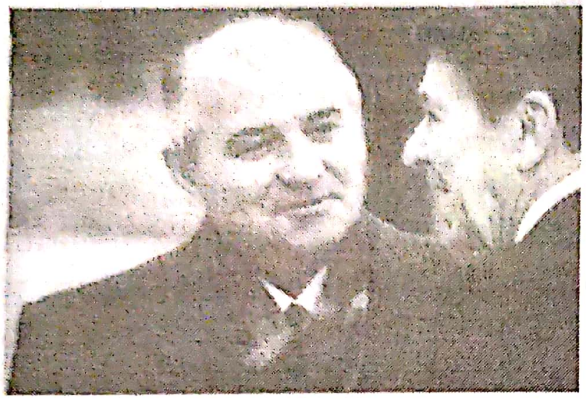

Mihail Gorbaciov (născut în 1931) a fost ultimul lider sovietic. El a încheiat dominația comunismului în Rusia și în Europa de Est și a ajutat la terminarea războiului rece. Lăudat în Occident ca fiind un mare eliberator, a fost criticat de mulți din țara natală pentru prăbușirea Imperiului Sovietic.

Cronologie

1931 S-a născut în Privolnoie, lângă Stavropol, la 3 martie
1955 Este licențiat în drept la Universitatea din Moscova
1971 Este ales în Comitetul Central
1978 Secretar de partid pe probleme agricole
1980 Se alătură Politbiuroului[16]
1985 Secretar general al Partidului Comunist Sovietic
1987 Acordul cu Statele Unite prin care se renunță la rachetele nucleare cu rază medie de acțiune
1988 Președinte al Uniunii Sovietice
1990 Căderea Zidului Berlinului
1990 Primește Premiul Nobel pentru pace
1991 Supraviețuiește unei lovituri de stat organizată împotriva sa
1991 Gorbaciov demisionează din funcția de președinte al defunctei URSS

La începutul carierei sale, foarte puține lucruri indicau că Mihail Sergheievici Gorbaciov avea să devină liderul care urma să destrame Imperiul Sovietic. S-a născut într-o familie de țărani, lângă Stavropol, în sud-vestul Rusiei, în 1931. A intrat în Partidul Comunist și a condus o combină într-o fermă de stat timp de patru ani înainte de a pleca la Moscova, unde și-a luat licența în drept la Universitatea de Stat. A urcat pas cu pas în sistemul de partid din regiunea natală Stavropol și, sub aripa protectoare a doi membri mai în vârstă ai Biroului Politic, Mihail Suslov și Iuri Andropov, a fost ales

[16] Organ politic suprem executiv, format din membri aleși de către Comitetul Central al Partidului Comunist.

Scanned with OKEN Scanner

în Comitetul Central al Partidului Comunist în 1971. Şapte ani mai târziu, în 1978, a fost pus în fruntea Ministerului Agriculturii. Cunoştea foarte bine ineficienţa sistemului cooperatist din experienţa personală şi a familiei sale şi acum ajunsese în poziţia să se lupte cu ea.

În 1980, Gorbaciov devine membru plin al Biroului Politic, organul politic cel mai înalt din Uniunea Sovietică şi, doi ani mai târziu, mentorul său, Andropov, i-a succedat lui Leonid Brejnev la conducerea statului. Andropov a continuat să-l susţină pe Gorbaciov, care acum îşi crease o reputaţie de luptător împotriva corupţiei şi a ineficienţei. Plin de încredere în sine, Gorbaciov a preluat conducerea Partidului Comunist în martie 1985, iar în 1988 a devenit preşedinte al URSS.

Din afară părea un om grăbit. S-a străduit să reformeze economia de stat, foarte ineficientă şi acum stagnantă; glasnost (deschidere) şi perestroika (restructurare) au devenit cuvintele cheie în mandatul său de şase ani. Dându-şi seama că economia sovietică era practic falimentară şi că Occidentul capitalist era foarte avansat în ceea ce priveşte noile tehnologii, Gorbaciov a început să militeze pentru încheierea cursei înarmărilor.

Întotdeauna s-a spus că, practic, cel mai periculos moment al unei dictaturi este atunci când începe să se liberalizeze şi Gorbaciov s-a trezit prins între aparatul de partid, care îşi vedea privilegiile ameninţate de existenţa unei prese libere, de alegeri şi de reformele specifice unei economii de piaţă, şi radicali, care voiau să parcurgă toate aceste etape dintr-odată, să dispară imediat sistemul partidului unic şi al economiei comandate. Gorbaciov a introdus un parlament nou, parţial ales, Congresul Deputaţilor Poporului şi, în 1989, a fost ales ca preşedinte al acestui organism. Dar nu a îndrăznit niciodată să meargă până la capăt şi să elibereze economia de sub controlul statului. În haosul şi în confuzia care au urmat, Gorbaciov aproape că a scăpat lucrurile de sub control pe plan intern. Acţiunile lui dăduseră, de asemenea, frâu liber forţelor naţionaliste din ţările baltice şi din celelalte republici sovietice, forţe care aveau să se dovedească de neoprit. Succesele obţinute în negocierile privitoare la politicile de înarmare, în tratatele încheiate cu Statele Unite şi în retragerea trupelor sovietice din Afganistan au dus la o destrămare paşnică a Imperiului Sovietic, la o dezlipire a fostelor ţări comuniste din Asia şi din Europa de Est de blocul sovietic şi la reunificarea Germaniei. Toate acestea au fost primite în Occident ca fiind începutul unei noi ere. Dar acasă, în ochii comuniştilor tradiţionalişti, totul semăna cu o trădare.

Conservatorii şi susţinătorii lor din armată au ripostat în august 1991, organizând o lovitură de stat, în timp ce Gorbaciov era în vacanţă, în Crimeea. Lovitura de stat a eşuat, acest eşec datorându-se în cea mai mare parte curajului arătat de demonstranţii moscoviţi şi de Boris Elţîn. Gorbaciov a

Scanned with OKEN Scanner

fost repus în funcție, dar nu mai avea nicio putere. Puterea aparținea acum conducătorilor diferitelor republici și mai ales lui Elțîn. La 25 decembrie 1991, Gorbaciov a demisionat, iar Uniunea Sovietică a încetat să mai existe. Schimbase lumea, dar își pierduse propria țară.

Mihail Gorbaciov a schimbat lumea, dar în timp ce făcea asta și-a pierdut propria țară.

Un erou „accidental"

- Oare Gorbaciov a plănuit dezmembrarea Uniunii Sovietice? Aproape sigur că nu de la început. Gorbaciov a făcut un slalom prin istorie, dar cea mai mare realizare a sa a fost că a reușit să dezmembreze – probabil fără să vrea – unul dintre cele mai înarmate imperii din istorie, fără vărsări importante de sânge.
- Gorbaciov a rămas activ în politică, dar nu a reușit să facă nimic în noua Rusie condusă de Boris Elțîn. A participat la alegerile prezidențiale din 1996, dar nu a reușit să strângă un sprijin popular prea puternic. A avut succes în turneul de conferințe făcut în America și în Europa și chiar și-a folosit popularitatea pentru promovarea unui brand de pizza într-un spot publicitar TV din Statele Unite.
- Gorbaciov a fost primul lider sovietic care și-a scos soția la vedere. De o frumusețe răpitoare, Raisa l-a însoțit în toate vizitele oficiale, aducându-i admiratori în Occident, dar acasă, rușii, neobișnuiți cu „Primele Doamne", au displăcut-o. Raisa a murit de leucemie în 1999, iar Gorbaciov a câștigat multă simpatie, arătându-se îndurerat la moartea ei.

Scanned with OKEN Scanner

COMANDANȚI MILITARI

Scanned with OKEN Scanner

ALEXANDRU CEL MARE

Alexandru cel Mare (356–323), rege al Macedoniei, a fost unul dintre cei mai mari lideri militari; a cucerit jumătate din lumea cunoscută în doar treisprezece ani şi nu a pierdut niciodată o bătălie. Cea mai mare realizare a lui a fost răspândirea culturii elene din Gibraltar, de la ţărmul Atlanticului şi până la Punjab, în India.

Cronologie

356 î. Hr. Se naşte în Pella, vechea capitală a Macedoniei
336 î. Hr. Devine rege al Macedoniei
334 î. Hr. Conduce invazia grecească din Persia
334 î. Hr. Bătălia de la Granicos
333 î. Hr. Bătălia de la Issos
331 î. Hr. Bătălia de la Gaugamela
327 î. Hr. Intră în India
324 î. Hr. Se întoarce în Persia
323 î. Hr. Moare în Babilon, la 13 iunie

Alexandru a devenit rege al Macedoniei în 336 î. Hr., după ce tatăl său, regele Filip al II-lea a fost asasinat. Chiar dacă încă nu împlinise douăzeci de ani, era moştenitorul unui regat prosper, cu o armată profesionistă, care domina oraşele-state greceşti. Alexandru, care fusese educat în arta războiului de către tatăl său şi îl avusese pe Aristotel ca tutore, şi-a consolidat rapid dominaţia asupra Greciei, printr-o combinaţie de forţă şi diplomaţie şi a fost ales conducător suprem al armatelor greceşti în războiul contra Asiei. Şi-a petrecut anul următor, înăbuşind răscoale locale şi a strivit o rebeliune în Teba.

Alexandru conducea una dintre cele mai măreţe maşini de război din lume. Infanteria foarte bine antrenată era dispusă în formaţiuni numite falange şi susţinută de cavalerie. Această aşezare în falange s-a dovedit a fi elementul decisiv în bătălii şi constituia coloana vertebrală a armatei macedonene. Succesele lui Alexandru se datorau adesea coordonării atente a cavaleriei uşoare cu infanteria, metodă prin care lua prin surprindere şi prindea pe

Scanned with OKEN Scanner

picior greşit armate cu mult mai numeroase. Alexandru era, de asemenea, un maestru al asediilor. Mai presus de toate însă îşi conducea personal oamenii în luptă. A fost rănit în bătălii de cel puţin şapte ori – cel mai serios în India, unde o săgeată i-a perforat plămânul.

A traversat strâmtoarea Dardanele în 334 î. Hr. şi s-a îndreptat direct spre Troia – care acum se află pe teritoriul Turciei şi unde grecii au repurtat o mare victoriei împotriva Asiei. În apropiere de acest loc a repurtat o victorie majoră împotriva perşilor, la râul Granicos. În următorul an, Alexandru a învins la Issos (acum în partea de nord-est a Siriei) o armată persană cu mult mai mare decât a lui, armată condusă de regele Darius. Ştia că acum poate să cucerească Persia, dar a dorit să asigure mai întâi estul Mediteranei – a invadat Siria şi a cucerit Tirul după un asediu de şapte luni, timp în care a construit un drum până la fortăreaţa de pe insulă. Gaza şi Egiptul s-au predat fără luptă şi, după ce i-a fermecat pe noii lui supuşi egipteni şi după un pelerinaj la altarul lui Amon-Ra din deşertul libian, Alexandru şi-a adunat armatele şi s-a îndreptat spre Babilon. A traversat Tigrul şi Eufratul şi a dat piept cu regele Darius pe câmpiile din partea de nord a Irakului de astăzi. Darius a suferit o usturătoare înfrângere în 331 î. Hr., la Gaugamela. A reuşit să scape de pe câmpul de luptă, dar a fost prins mai târziu şi ucis. În următorii trei ani, Alexandru a supus întreaga Persie şi a pus bazele unui imperiu oriental, numind oficiali din rândul localnicilor şi chiar, spre consternarea macedonenilor, adoptând stilul vestimentar al persanilor şi căsătorindu-se chiar cu o persană, Roxana.

După doi ani de luptă în Afganistanul de astăzi, după ce ajunsese până la râul Oxos, Alexandru şi-a anunţat intenţia de a cuceri India. A traversat fluviul Indus în 326 î. Hr. şi a invadat Punjabul până la fluviul Hifasis. În aceste momente şi-a dat seama că subcontinentul era mai vast decât fusese lăsat să creadă; macedonenii lui refuzau să-l mai însoţească, astfel că liderul lor neînfricat s-a oprit din înaintare. Alexandru a mai obţinut o victorie, învingând armata condusă de regele Porus în 326 î. Hr., asta după ce oamenii săi şi-au învins teama de elefanţi – pe care-i vedeau pentru prima dată în luptă, apoi armata sa s-a întors acasă, pe pământ şi pe mare.

Odată ajuns înapoi în Persia, Alexandru s-a apucat să organizeze imperiul. A impus o formă ciudată de guvernare, un amestec între o conducere centralizată – executând guvernatorii incompetenţi şi introducând o monedă unică – şi o formă lejeră de federaţie bazată pe coabitare paşnică şi pe egalitatea raselor, lucru deloc apreciat de către macedonenii lui. Până la urmă, Alexandru s-a dovedit a fi o persoană plină de contradicţii – impetuos şi totuşi flexibil, visător şi strateg desăvârşit, crud şi bun la suflet, uneori, fiind cuprins de crize de furie, deseori îndreptate împotriva celor apropiaţi. Foarte chipeş, părea uneori

Scanned with OKEN Scanner

că era convins că avea origini divine. Pregătea invadarea Arabiei, când a murit de febră în Babilon, în 323 î. Hr., cel mai probabil după o beție prelungită, deși unele surse indică faptul că ar fi fost otrăvit.

Alexandru a fost maestru în multe forme de război, dar întotdeauna își conducea personal oamenii în luptă.

Tăierea nodului gordian

- Nodul gordian era foarte încurcat și nu se vedeau deloc capete libere de fir. Legenda spunea că persoana care îl va desface, avea să cucerească Asia. Se povestește că Alexandru, cu determinarea sa caracteristică, i-a aruncat o privire, apoi l-a tăiat cu sabia. „Ce contează cum îl desfac?" a întrebat el. A tăia nodul gordian a ajuns să însemne a rezolva o problemă care pare foarte complexă printr-o modalitate simplă, îndrăzneață.
- Se spune că Alexandru ar fi îmblânzit un armăsar sălbatic, Bucefal, pe când avea doar zece ani. Bucefal a devenit calul său preferat, iar Alexandru a denumit după el un oraș din India, după ce calul a murit în timpul campaniei din 327 î. Hr.
- Alexandru și succesorii lui au fondat în jur de șaptezeci de orașe, cel mai faimos dintre ele fiind Alexandria, situat la vărsarea Nilului, în Egipt și înființat în 332 î. Hr.

Scanned with OKEN Scanner

HANNIBAL

Hannibal, general cartaginez (247–183 î. Hr.), şi-a petrecut aproape întreaga viaţă de adult luptând împotriva Romei, în cele mai multe cazuri cu un succes remarcabil. Cea mai mare realizare a sa a fost invadarea Italiei pe uşa din spate – peste Alpi.

Cronologie

247 î. Hr. Se naşte în Cartagina
221 î. Hr. Hannibal este numit comandant al armatei
218 î. Hr. Izbucneşte cel de-al doilea război punic
217 î. Hr. Îl înfrânge pe Gaius Flaminius lângă lacul Trasimene
216 î. Hr. Provoacă armatei romane cea mai mare înfrângere suferită vreodată, la Cannae
203 î. Hr. Hannibal este rechemat în Cartagina
202 î. Hr. Hannibal îl învinge pe Scipio Africanul la Zama
183 î. Hr. Moare după ce bea otravă

Hannibal a fost fiul lui Hamilcar Barca, generalul care a comandat armatele cartagineze în Sicilia în timpul primului dintre cele trei războaie punice, care au avut ca miză dominaţia în Mediterana şi care au pus faţă în faţă Roma, care se extindea agresiv şi Cartagina, un stat maritim. După ce a fost înfrânt de romani şi dat afară din Sicilia, Hamilcar a decis să repoziţioneze Cartagina, mutându-i centrul de putere în Spania.

La numai nouă ani, Hannibal şi-a însoţit tatăl în Spania şi, înainte de a pleca, a jurat solemn că va fi inamicul Romei. A rămas toată viaţa credincios acestui jurământ.

Pe măsură ce a crescut, Hannibal a câştigat mai multe campanii militare în Spania, iar în 221 î. Hr., la moartea cumnatului său Hasdrubal şi la doar douăzeci şi şase de ani, a fost numit comandant al armatelor cartagineze. Era un tactician strălucit, folosea la maximum spionajul, trimitea foarte des iscoade în taberele inamicilor – nu de puţine ori a fost chiar el însuşi în spatele liniilor duşmane. Părea că poate ghici întotdeauna mişcările plănuite

Scanned with OKEN Scanner

de oponent. A devenit maestru în acțiunile de învăluire. În mai puțin de doi ani a reușit să consolideze dominația Cartaginei în întreaga peninsulă iberică, în afară de fortăreața romană de la Saguntum, pe care a reușit într-un final să o cucerească, după optsprezece luni de asediu. Acest lucru a dus la izbucnirea unui nou război între Roma și Cartagina, al doilea război punic, purtat între anii 218 și 201 î. Hr.

Îndrăzneala avea să-i câștige lui Hannibal un loc în istoria militară – a pus la cale una dintre cele mai mari mișcări de învăluire din toate timpurile. Italia era foarte bine apărată pe mare, așa că Hannibal a decis să ocolească. Marșul lui Hannibal spre Roma a pornit în anul 218 î. Hr. A plecat din Noua Cartagină (astăzi orașul spaniol Cartagena) în fruntea unei armate de 40 000 de oameni, cavalerie și elefanți, a trecut Pirineii prin sudul Franței și, în doar cincisprezece zile, a traversat Alpii, fie prin trecătoarea Grimone, fie prin Cabre. A fost o manevră extraordinară pentru o armată obișnuită să acționeze în câmpii fierbinți. Nu se știe exact câți oameni au murit din cauza terenului ostil, a frigului și a atacurilor de gherilă. Ceea ce se știe este că Hannibal a reușit să ajungă pe cealaltă parte a munților cu cel puțin un elefant, cu infanterie și cavalerie. Invazia lui Hannibal în nordul Italiei a determinat un șoc echivalent cu acela suferit de America după atacurile din 11 septembrie. Roma era în stare de șoc. Hannibal a continuat să înainteze spre sud, învingând armatele romane într-un șir de victorii răsunătoare, care au culminat cu aceea de la lacul Trasimene, lac ale cărui ape, povestesc contemporanii, se înroșiseră de la sângele soldaților din armata lui Gaius Flaminius. În acel moment, probabil că Roma era o pradă ușoară, dar Hannibal a ezitat.

Campania lui Hannibal din Italia a continuat pentru încă cincisprezece ani și, deși a reușit încă o victorie zdrobitoare împotriva armatelor romane, în 216 î. Hr., la Cannae, pe râul Aufidus (Ofanto), n-a mai reușit să-și recâștige poziția dominantă, acest lucru datorându-se în parte și faptului că romanii au schimbat tactica. În loc să-l înfrunte în luptă deschisă, l-au hărțuit și l-au blocat. De asemenea, întăririle pe care se baza n-au mai ajuns. Hannibal a fost împins încet înapoi, spre sud.

În 204 î. Hr., rivalul său, Scipio, a preluat inițiativa și a debarcat în nordul Africii – lui Hannibal i s-a ordonat să se întoarcă în Cartagina. Cei doi generali și-au ciocnit forțele la Zama, în 202 î. Hr., și Hannibal, trădat de către cavaleria nubiană, care a schimbat taberele, a fost în sfârșit învins de Scipio. Cartagina a capitulat în fața armatelor romane, al doilea război punic a luat sfârșit și Scipio s-a întors acasă triumfal, primind supranumele de „Africanul".

Hannibal a reușit să refacă bogățiile Cartaginei, dovedindu-se un lider la fel de bun și pe timp de pace, dar, la presiunile Romei, a fost împins spre

Scanned with OKEN Scanner

exil. A continuat să lupte cu romanii din Siria, dar când Siria a căzut în mâinile Romei, în 190 î. Hr., Hannibal s-a mutat și mai spre est. Până la urmă, a fost prins în Bitinia, în nordul Asiei Mici, unde s-a sinucis bând otravă dintr-o capsulă aflată pe inelul de care nu se despărțea niciodată – cel mai probabil a murit în 183 î. Hr.

Departe de a fi un soldat necioplit și crud, așa cum a fost descris câteodată, Hannibal era un om cultivat, educat, bun cunoscător al culturii grecești.

Războaiele punice

- Numele războaielor punice vine de la Punica, numele latin al Feniciei, de unde se trăgeau cartaginezii. Romanii au câștigat toate aceste trei războaie.
- *Istoria Romei* a lui Livius povestește despre succesele militare ale lui Hannibal în Italia, după traversarea Alpilor. Livius numește bătălia de la lacul Trasimene „unul dintre cele mai memorabile dezastre suferite de armatele romane".
- Deși în portretul schițat de Livius, Hannibal apare ca fiind un soldat crud și necioplit, generalul era, de fapt, un om cultivat, inițiat în cultura grecească, care putea să întocmească acte oficiale în limba greacă și care, printre altele, a scris și cărți.

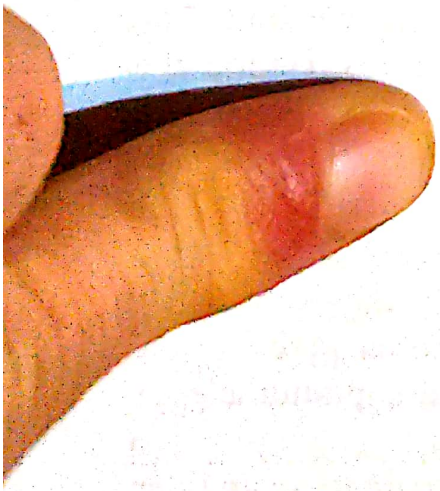

Scanned with OKEN Scanner

IULIUS CEZAR

Gaius Iulius Cezar (100–44 î. Hr.), general şi om de stat roman, a extins dominaţia Romei în vestul Europei şi a construit fundaţia Imperiului Roman. Un general superb şi îndrăzneţ, care ştia cum să câştige loialitatea soldaţilor săi, Cezar a fost, de asemenea, şi un administrator inteligent şi luminat, scriitor şi amant priceput. Criticii l-au perceput ca pe un tiran, care se considera zeu şi care a provocat prăbuşirea sistemului republican de guvernământ al Romei.

Cronologie

100 î. Hr.	Se naşte la Roma, la 12 sau 13 iulie
60 î. Hr.	Membru al primului triumvirat
59 î. Hr.	Este ales consul
58 î. Hr.	Guvernator al Galiei
55 î. Hr.	Prima expediţie în Britania
49 î. Hr.	Se întoarce la Roma, traversând Rubiconul
48 î. Hr.	Îl înfrânge pe Pompei în bătălia de la Pharsalus
44 î. Hr.	Este ucis pe treptele Senatului, la 15 martie

Iulius Cezar s-a născut în prestigiosul clan Iulian şi se ştia că avea să ajungă mare. În tinereţe a simţit pentru prima oară gustul puterii, mulţumită soţului mătuşii sale, marele general Gaius Marius, care l-a numit în postul de preot al lui Jupiter, zeul principal al romanilor. Dar, după ce, la scurtă vreme, Marius a murit, Cezar a plecat din Roma şi s-a dus în est pentru a lupta alături de legiuni şi pentru a-şi forma o experienţă de luptă. S-a întors mai târziu la Roma pentru a studia şi practica dreptul, apoi a petrecut o vreme în Rhodos, unde a studiat oratoria. În drum spre Rhodos a fost răpit de piraţi, dar a reuşit să scape, şi mai târziu i-a prins şi i-a crucificat pe răpitori. S-a întors la Roma şi a început să urce pe scara ierarhică a politicii. În 68 î. Hr., a fost ales chestor, a petrecut ceva vreme în sudul Spaniei şi,

pentru că începuse să ducă o viață luxoasă și avea și o nevastă de întreținut, a început să se bucure de susținerea celui mai bogat om al Romei acelor vremuri, Marcus Licinius Crassus. În 60 î. Hr., Cezar a format împreună cu Crassus și Pompei ceea ce avea să fie cunoscut sub numele de primul triumvirat – cei trei conduceau împreună Roma. Dar în loc să-i fie dată comanda militară, Cezar a trebuit să se mulțumească cu administrarea drumurilor și a pădurilor.

Faptul că aceste îndatoriri erau foarte plictisitoare a reprezentat un moment de cotitură în cariera lui Cezar. În zona Rinului începuseră să apară frământări, și Cezar a făcut presiuni mari pentru a-i fi încredințată comanda armatei din teritoriile de la nord de Alpi. Până atunci Roma își concentrase forțele pentru consolidarea dominației sale în bazinul Mediteranei. Decizia de a-l trimite pe Cezar spre nord avea să transforme radical statul și avea să pună bazele Europei moderne.

A fost cea mai bună perioadă a sa – cei șapte ani ai războaielor galice, în care Cezar a obținut un șir de victorii împotriva helveților, germanilor și belgilor și a consolidat treptat dominația romană în Europa Centrală și de Nord, la vest de Rin. Această realizare a fost cu atât mai remarcabilă, cu cât barbarii din nordul Europei erau niște adversari de temut pentru Roma. Cezar a reușit să îi învingă, fiind net superior la capitolul tactică și strategie și cu ajutorul disciplinei soldaților săi. În același timp, s-a dovedit a fi un conducător cu vederi largi, un conducător care a respectat tradițiile și obiceiurile locale și a instaurat un sistem de guvernământ care oferea celor cuceriți drepturi egale cu ale unui cetățean roman. Au existat însă și înfrângeri și retrageri: două expediții în Anglia, în 55 î. Hr. și 54 î. Hr, nu au fost încununate de niciun fel de rezultat palpabil. De asemenea, conducătorul galilor, Vercingetorix, l-a forțat să se retragă de pe câmpul de bătălie de la Gergovia, în apropiere de actuala localitate Clermont-Ferrand, în 52 î. Hr. Dar steaua lui Cezar era în plină ascensiune, iar, când în 52 î. Hr., Pompei a preluat controlul Romei și a ordonat armatei lui Cezar să se întoarcă la vatră, generalul călit în luptă și avid de putere nu a ascultat ordinul și a început marșul spre Roma. „Zarurile au fost aruncate", a spus el la traversarea Rubiconului, un mic râu care separa provincia Galia Cisalpină de Italia.

Această manevră a dus la izbucnirea unui război civil, care a durat, cu întreruperi, nu mai puțin de patru ani, chiar dacă Cezar a cucerit Roma și l-a învins pe Pompei în bătălia de la Pharsalus, în Grecia. Cezar apoi a intrat în Egipt, unde a căzut în brațele iubitoare ale Cleopatrei. Au urmat mai multe campanii – în Asia Mică, în Africa de Nord și în Spania – iar când s-a întors la Roma pentru ultima dată, în 45 î. Hr., purtase războaie, cu mici întreruperi, aproape treisprezece ani. Întors în Roma, Cezar a devenit dictator pe viață, în ciuda opoziției nobilimii romane, acum discreditată. A folosit titlul de

Scanned with OKEN Scanner

Imperator, de fapt, era împăratul unei republici. Până la urmă tocmai această contradicție, combinată cu megalomania și vanitatea pe care le afișa i-au făcut până și pe prietenii lui să se întoarcă împotriva sa; a fost înjunghiat în Senat, cu douăzeci și trei de lovituri de cuțit. Poporul l-a iubit pe Cezar, astfel că romanii s-au ridicat mânioși împotriva conspiratorilor. Până la urmă, în haosul care a urmat, strănepotul lui Cezar, Octavian, a preluat puterea. El a fost cel care, luându-și titlul de Augustus, a proclamat Imperiul Roman.

Cezar a introdus calendarul iulian; luna iulie este denumită astfel după el. Calendarul iulian a început la 1 ianuarie 45 î. Hr.

Cezar a obținut un șir de victorii, care au consolidat dominația Romei în Europa.

Veni, vidi, vici

- Cezar a fost autorul unor lucrări foarte bune (cele mai multe dintre ele s-au pierdut), inclusiv al unei cronici extraordinare – deși destul de autolaudativă – a războaielor purtate în Galia și a războiului civil purtat împotriva lui Pompei.
- „Veni, vidi, vici" (Am venit, am văzut, am învins) sunt cuvintele pe care le-a folosit pentru a descrie campania victorioasă purtată împotriva fiului lui Mitridate, Pharnaces (susținător al lui Pompei) în anul 47 î. Hr.
- „Et tu, Brutus?" (Și tu, Brutus?), ultimele sale cuvinte, rostite când și-a dat seama că până și cel mai apropiat camarad, Marcus Junius Brutus, l-a trădat. Este totuși posibil ca aceste cuvinte să fi fost rostite în greacă.
- Titlul de Cezar s-a transformat mai târziu în Kaiser și Țar.

Scanned with OKEN Scanner

ATTILA

Attila, rege al hunilor (404–453), supranumit „biciul lui Dumnezeu", a devastat și aproape că a desființat Imperiul Roman. Este cunoscut ca unul dintre cei mai mari distrugători din istorie; numele tribului său a devenit sinonim cu distrugerile în masă.

Cronologie

404	Naşterea lui Attila
435	Attila devine rege al hunilor
441	Atacă Imperiul Roman de Răsărit
445	Attila îşi ucide fratele, Bleda
450	Attila invadează Galia
451	Este învins în bătălia de la Châlons
452	Attila invadează Italia, pradă oraşele din nord
453	Attila moare, în noaptea nunții sale

Călăreți foarte pricepuți, veniți din stepele Asiei, hunii erau cei mai rapizi şi mai furioşi luptători pe care-i văzuse lumea până atunci. Până în momentul naşterii lui Attila, în 404, hunii ajunseseră deja pe malurile Dunării – aproape de frontierele greu încercate ale Imperiului Roman. Născut în familia din care se trăgeau conducătorii hunilor, se spune că Attila ar fi petrecut o perioadă la Roma, în timpul adolescenței, dar această experiență se pare că nu i-a lăsat decât o ambiție arzătoare de a cuceri metropola.

A avut această şansă la vârsta de treizeci şi unu de ani, când unchiul său, regele Rua, a murit. Împreună cu fratele său, Attila a moştenit un teritoriu uriaş – de la Alpi şi Marea Baltică, în vest, şi până la Marea Caspică, în est. Descris de contemporanii săi ca fiind un bărbat scund şi solid, cu un nas turtit şi o barbă rară, irascibil, dar, în acelaşi timp, un negociator tenace,

Scanned with OKEN Scanner

Attila şi-a consolidat dominaţia asupra triburilor barbare din Europa Centrală şi de Nord, cucerindu-le sau aliindu-se cu ele. În 441, s-a îndreptat asupra Imperiului Roman de Răsărit, susţinând că vrea să ia cu forţa tributul neplătit de către împăratul Teodosie. Pe parcursul următorilor câţiva ani, Attila s-a dovedit a fi un comandant extraordinar; şi-a croit drum până la porţile Constantinopolului, pârjolind pe drum oraşe, precum Belgradul sau Sofia, a zdrobit rămăşiţele armatei Imperiului Roman de Răsărit în bătălia de la Gallipoli. Prin tratatul de pace încheiat ulterior, Imperiul Roman de Răsărit s-a angajat să plătească în afara tributului datorat deja, un plus de 1050 kg de aur anual. După ce şi-a ucis fratele în 445, Attila a preluat controlul întregului regat şi a pornit un nou război împotriva Imperiului Roman de Răsărit. Războiul a luat sfârşit în 449, Attila câştigând şi câteva teritorii, în afara tributului.

După aceea, şi-a îndreptat atenţia spre vest, a invadat Galia, apoi regatul vizigoţilor. Obiectivul său declarat era căsătoria sa cu sora împăratului, Honoria, iar ca dotă cerea jumătate din Imperiul Roman de Apus. Attila a distrus oraşul Metz şi aproape că a cucerit Orléansul înainte de a o lua spre sud, spre Châlons. Aici, pe Câmpiile Catalaunice, Attila a suferit o sângeroasă înfrângere în faţa lui Flavius Aetius şi a coaliţiei triburilor galice şi vizigote, condusă de romani. Regele vizigot, Teodoric I, a fost ucis în luptă şi, deşi armatele generalului Aetius au ieşit victorioase, avea să fie ultima victorie obţinută în numele Imperiului Roman de Apus.

Attila s-a îndreptat împotriva Italiei în 452 şi armatele sale au cucerit Aquileia, Padua, Verona, Brescia, Bergamo şi Milano, înainte de a se întâmpla ceva cu adevărat extraordinar. În întâmpinarea armatelor sale, pe malurile lacului Garda, a ieşit un grup condus de un bărbat cu barba căruntă. Nimeni nu ştie ce s-a întâmplat exact, dar Papa Leon I l-a convins cumva pe Attila să se retragă.

În drum spre casă, a răpit o fată pe nume Ildico şi după ce s-a întors la Tisa, s-a căsătorit cu ea. Nunta a fost una fastuoasă. Attila mai fusese căsătorit de mai multe ori, şi avea nenumăraţi fii, dar de data aceasta festivităţile i-au venit de hac. A murit în chiar noaptea nunţii din cauza unui accident vascular, „sufocat de un torent de sânge". A fost îngropat într-un loc secret, împreună cu o grămadă de comori şi cu câţiva dintre apropiaţii săi.

„Iarba nu va mai creşte niciodată acolo pe unde a trecut calul lui Attila."

Hunii

- Hunii veneau din Asia şi au apărut pentru prima dată în Panonia, la sfârşitul secolului al patrulea. Au construit o capitală de corturi în Câmpia Tisei, în 420.

Scanned with OKEN Scanner

- Armata lor era mai rapidă şi mai mobilă decât oricare alta din vremea aceea şi era formată în cea mai mare parte din călăreţi înarmaţi cu arcuri de un metru şi jumătate lungime, arme cu care semănau moartea printre inamici. Fiecare om îşi căra singur propriul bagaj.
- Hunii au fost probabil cei care au adus variola în Europa, o maladie mortală care a afectat întregul continent până târziu, în secolul al nouăsprezecelea, şi a făcut ravagii şi în Lumea Nouă.
- Hunii sunt cei responsabili pentru întemeierea Veneţiei. Ei sunt cei care i-au forţat pe strămoşii veneţienilor să plece din nord-estul Italiei şi să se refugieze în lagunele şi în insulele de la Marea Adriatică, unde mai târziu avea să fie republica Veneţia.

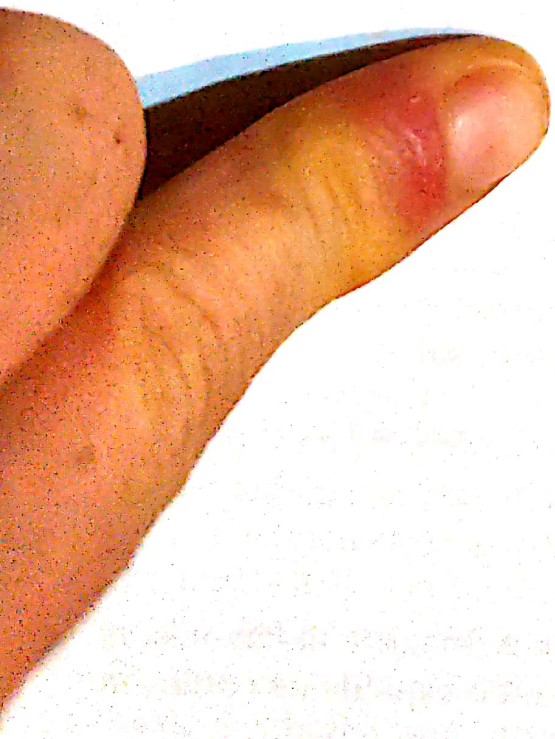

Scanned with OKEN Scanner

GINGHIS-HAN

Ginghis-Han (1167–1227) a fost un lider mongol care a unit triburile nomade rivale într-o singură naţiune şi apoi a transformat această naţiune în inima unui imperiu care se întindea din China şi până în Rusia, cel mai mare imperiu din lume.

Cronologie

1167	Se naşte lângă lacul Baikal, în Rusia
1190	Şef al tribului familiei
1206	Este ales Ginghis-Han
1215	Cucereşte Zhongdu (Beijing)
1219	Invadează provincia Horesm
1227	Moare, la 18 august

Fiul unei căpetenii, Temüjin, aşa cum îl chema pe viitorul Ginghis Han, s-a născut strângând în mână un cheag de sânge. A crescut într-o lume ostilă; în copilărie a asistat la uciderea tatălui său, a stat în captivitate, soţia i-a fost răpită şi tot timpul s-a confruntat cu ameninţarea foametei. Traumele suferite şi clima aspră a stepei l-au transformat pe bărbatul care avea să ajungă un mare cuceritor într-un războinic irepetabil, aproape indestructibil.

Temüjin a devenit conducătorul a ceea ce mai rămăsese din tribul tatălui său în 1190; charismatic şi îndrăzneţ, a reuşit să strângă susţinători din toată regiunea şi apoi a supus unul câte unul toate triburile rivale. I-a exterminat cu cruzime pe toţi aceia care i se opuneau şi aproape că i-a şters de pe faţa pământului pe tătari, cei care-i uciseseră tatăl – pur şi simplu, i-a omorât pe toţi aceia care erau mai înalţi decât osia căruţei. Până în 1206, a reuşit să ajungă stăpânul stepelor, domnind peste teritoriul care alcătuieşte Mongolia de astăzi. La un khurihai, întâlnirea tradiţională a conducătorilor de trib, a fost proclamat Ginghis-Han, „Conducător Suprem" şi „Prinţ al tuturor teritoriilor care se întind între oceane".

A fost un moment de cotitură în istorie; membrii triburilor nomade din stepă, călăreţi rapizi a căror armă principală era arcul cu săgeţi şi care

Scanned with OKEN Scanner

trăiau în iurte, erau pe punctul de a năvăli pe scena istoriei cu o forță terifiantă. Ginghis-Han a avut norocul de a conduce într-o perioadă în care China era măcinată de frământări interne, așa că a profitat de acest lucru și a cucerit regatul Tangut Xi Xia, apoi a mărșăluit spre nord și a capturat Zhongdu, capitala Imperiului Jing (Beijingul de astăzi). Provocat de masacrarea unei caravane aflată sub protecția sa, Ginghis-Han s-a îndreptat apoi spre Horesm, noul imperiu islamic ce se înființase în vest, cucerind orașe importante, precum Samarkand și Bukhara, înconjurând Marea Caspică și croindu-și drum cu sabia până la malurile Mării Negre. Luptele cu musulmanii le-au adus mongolilor renumele de sălbatici și înfricoșători. Spre nord, generalii săi înaintau în Rusia, iar spre sud, spre Jabul și Peshawar.

Inamicii l-au descris pe Ginghis-Han ca fiind un ucigaș crud și răzbunător – „au venit, au dărâmat, au incendiat, au ucis, au jefuit și au plecat", spunea un musulman – dar, în același timp, era și un conducător sofisticat și inteligent și un om politic de elită. Și-a adaptat rapid armata formată preponderent din unități de cavalerie, făcând schimbările necesare pentru a putea purta războaie de asediere, ba chiar la un moment dat se povestește că ar fi schimbat cursul unui canal pentru a cuceri un oraș. A pus bazele unei națiuni mongole unite, care avea să supraviețuiască timp de opt sute de ani; a numit un dregător care să se ocupe de justiție, a introdus ținerea de scripte, a redus limba mongolă la un alfabet turcesc, a încurajat învățătura, a practicat toleranța religioasă și a învățat de la chinezi importanța culturii și de la musulmani că orașele pot reprezenta o importantă sursă de bogăție. Și-a stabilit capitala la Karakorum și a organizat o rețea de case de poștă, pentru a putea comunica rapid pe tot cuprinsul vastului său imperiu. Geniul său militar se baza pe capacitatea de a se adapta rapid la diferite circumstanțe. A combinat puterea fizică și tăria de caracter cu flexibilitatea; știa când și cui să ceară sfaturi. Până la urmă, cea mai mare armă a lui s-a dovedit a fi priceperea militară combinată cu teroarea pură pe care o puteau provoca armatele lui – atât impactul psihologic pe care-l provoca amenințarea acestei terori, cât și cruda realitate a prezenței ei.

Ginghis-Han conducea o campanie militară în China când s-a îmbolnăvit și a murit. Trupul i-a fost adus înapoi în Mongolia, unde a fost îngropat în cel mai mare secret. Cei care au participat la înmormântare au fost și ei la rândul lor uciși, pentru ca nimeni să nu poată găsi mormântul marelui cuceritor. Astfel, locul de odihnă veșnică al lui Ginghis-Han a rămas necunoscut și până în ziua de astăzi.

Climatul aspru al stepei l-a modelat pe Temüjin într-un războinic aproape indestructibil.

Scanned with OKEN Scanner

Ginghis Cuceritorul

- După suprafața teritoriilor cucerite, Ginghis-Han este cel mai mare cuceritor din toate timpurile, mai mare chiar decât Alexandru cel Mare.
- Ochii de gheață ai lui Ginghis împodobesc banii mongoli; poporul lui încă mai crede legenda conform căreia marele lor conducător se va întoarce într-o bună zi.
- Cronicarul european din secolul al treisprezecelea, Matthew Paris, spunea despre mongoli: „Un detestabil popor al lui Satan care se revarsă asemenea diavolilor din Tartar[17], deci pe bună dreptate sunt numiți tătari".
- Ginghis-Han le-a spus musulmanilor: „Eu sunt pedeapsa lui Dumnezeu. Dacă n-ați fi comis păcate atât de mari, Dumnezeu nu v-ar fi trimis o astfel de pedeapsă." !!!

[17] Infern, Iad.

Scanned with OKEN Scanner

WILLIAM CUCERITORUL

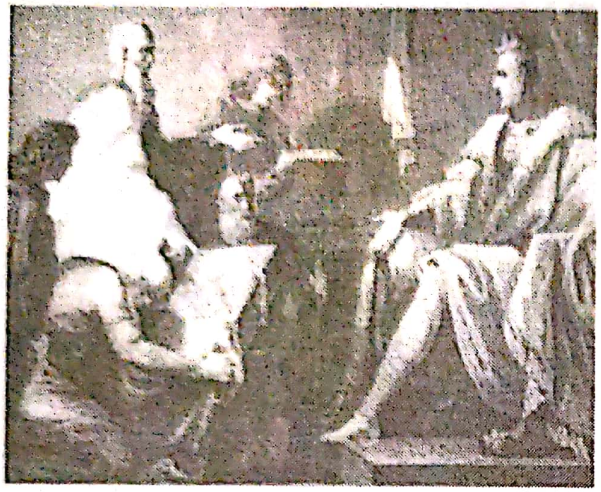

William Cuceritorul (1027–1087), duce al Normandiei şi rege al Angliei, a condus ultima invazie încununată de succes împotriva insulelor britanice. Unul dintre cei mai mari soldaţi şi conducători din Evul Mediu, William a întemeiat dinastia anglo-normandă a Angliei, a întărit graniţele cu Ţara Galilor şi cu Scoţia şi a lăsat o moştenire monumentală puterii administrative şi arhivelor publice, Domesday Book.

Cronologie

1027 Se naşte în Falaise, Normandia
1035 Duce al Normandiei, „William Bastardul"
1066 Îl înfrânge pe regele Harold la Hastings şi este încoronat rege al Angliei.
1086 Ordonă efectuarea recensământului Domesday
1087 Moare la Rouen, în ziua de 9 septembrie

William Bastardul a fost numit duce al Normandiei la vârsta de opt ani. Era fiul nelegitim al ducelui Robert I şi al lui Arlette, fiica unui ţăran. Cum mulţi din familia tatălui său erau dornici să profite cât mai repede de moartea acestuia, iar legitimitatea poziţiei lui era pusă la îndoială din pricina faptului că era un fiu nelegitim, copilăria lui William a fost presărată cu pericole: trei dintre gărzile sale au fost ucise, la fel şi tutorele său. A început să conducă personal şi efectiv ducatul în 1042, reuşind să consolideze puterea familiei ducale în ciuda atacurilor baronilor rebeli. Mai mult, şi-a declarat independenţa faţă de regele Franţei, reducându-i acestuia autoritatea asupra Normandiei până la un stadiu pur formal pentru următorii 150 de ani.

William a început să emită pretenţii la tronul Angliei în 1052, când a început să negocieze cu vărul său, Eduard Confesorul în vederea formării unei alianţe împotriva rebelilor care-i ameninţau graniţele răsăritene. Cronicarii normanzi, după cucerire, au mers până într-acolo încât au susţinut

Scanned with OKEN Scanner

că însuşi regele Angliei, rămas fără moştenitori, îi promisese tronul ducelui Normandiei, fapt improbabil, de altfel, şi că acest lucru a fost confirmat şi de Harold, conte de Essex, în 1064, în timpul unei excursii făcută de acesta în Normandia.

Cu toate acestea, când Eduard a murit fără să lase moştenitori, în ianuarie 1066, Harold a fost încoronat rege al Angliei, spre furia lui William. După ce-şi supusese cu succes ducatul, ducele pusese ochii acum pe noi teritorii – bogăţiile din insulele aflate în apropiere au reprezentat o provocare irezistibilă. Armatele lui William au traversat Canalul în septembrie, fiind întâmpinate de regele Harold, care tocmai se întorsese pe ţărmul de sud al insulei după ce luptase cu un alt pretendent la tron, Harald Hardraada. După un marş de aproape 400 de kilometri de la Stamford Bridge, lângă York, armata engleză s-a luptat vitejeşte la Hastings, dar a fost învinsă de trupele mai odihnite ale lui William. Normanzii au reuşit să învingă şi datorită tacticii viclene folosite – se prefăceau că se retrag şi apoi îi atacau din nou pe englezii care se angajaseră în urmărirea lor. Harold a fost ucis în zorii zilei de 14 octombrie 1066 şi William a fost încoronat rege al Angliei la catedrala Westminster, în ziua de Crăciun. Pentru a le arăta tuturor că el conducea acum ţara, a ordonat ridicarea Turnului Londrei, fortăreaţa sa personală.

William I a fost un rege al vremurilor sale, un bărbat cu o voinţă de fier, care guverna, păstra pacea şi împărţea justiţia cu metode brutale. Şi-a petrecut primii trei ani ai domniei zdrobind revolte locale, izbucnite mai ales în nord şi vest şi întărind graniţele cu Ţara Galilor şi Scoţia, puncte care puseseră mereu probleme până în momentul acela. După invaziile încununate de succes din Scoţia – 1072 şi Ţara Galilor – 1081, William a înfiinţat aşezări defensive de-a lungul graniţelor cu cele două ţări. După ce şi-a terminat planul de cuceriri, William a ales câţiva oameni pricepuţi şi loiali, pe care i-a lăsat să conducă noul lui regat, cât timp el era în Normandia. O mare parte din succesele guvernării anglo-normande pot fi atribuite şi vechiului său prieten, Lanfranc, pe care l-a făcut arhiepiscop de Canterbury.

În 1086, William a ordonat efectuarea unui recensământ complet al regatului său, rezultatele acestuia alcătuind Domesday Book, o descriere completă a sofisticatei maşinării anglo-saxone a administraţiei locale şi a modului eficient în care această maşinărie era condusă de către normanzi. În planul politicii externe, William s-a simţit ameninţat de alianţa pe care Filip I al Franţei a încheiat-o cu fiul său, Robert Curthose. Această alianţă l-a înfuriat pe William atât de tare, încât în 1087, aflat pe patul de moarte (fusese rănit mortal de mânerul şeii calului său, în Mantes), l-a dezmoştenit pe Robert şi a lăsat regatul Angliei celui de-al doilea născut al său, William Rufus. Robert a rămas numai cu Normandia.

Scanned with OKEN Scanner

După ce a supus propriul teritoriu, ducele şi-a îndreptat atenţia către alte bogăţii, mai mari.

O putere fără precedent

Contemporanii l-au considerat pe William ca fiind un rege mult mai puternic decât predecesorii lui anglo-saxoni. Erau uimiţi de modul nemilos în care regele şi-a impus puterea şi de succesul cu care a reuşit să şteargă practic orice urmă a vechii clase conducătoare englezeşti. Într-adevăr, schimbările impuse de William au făcut ca în mai puţin de douăzeci de ani, întreaga clasă conducătoare, atât clerică, cât şi laică, să vorbească franceza. Cronicarii bisericeşti l-au zugrăvit ca pe un om care ducea o viaţă violentă, dar în acelaşi timp au vorbit despre el cu un oarecare respect şi legitimitate. Cu toate acestea, inscripţia de pe piatra funerară a mormântului său de la Caen este poate cea mai bună caracterizare pentru viaţa acestui rege războinic: A DOMNIT PESTE SĂLBATICII NORMANZI; I-A CUCERIT CU MULT CURAJ PE BĂRBAŢII BRITANICI, I-A ŢINUT SUB PUTEREA SA ŞI A RESPINS CURAJOS SĂBIILE CELOR DIN MAINE, PE CARE I-A FĂCUT PÂNĂ LA URMĂ SUPUŞI AI DOMNIEI SALE. ÎN ACEASTĂ MICĂ URNĂ ZACE MARELE REGE WILLIAM, UN ADĂPOST ATÂT DE MIC PENTRU UN REGE ATÂT DE MARE.

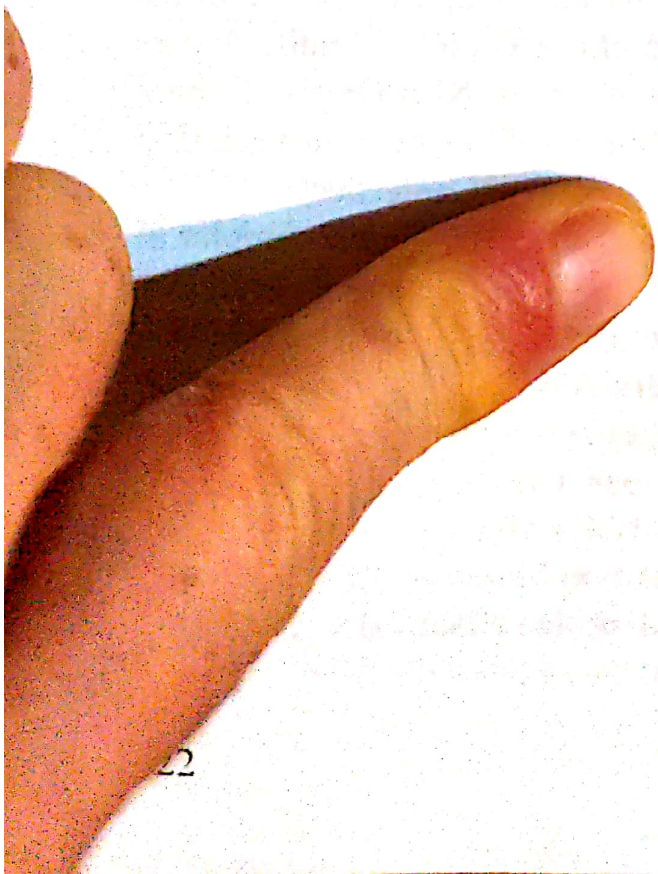

Scanned with OKEN Scanner

SALADIN

Saladin (1138–1193), sultan al Egiptului, i-a unit pe arabi şi a condus un „jihad" – un război sfânt – împotriva cruciaţilor creştini, recucerind Ierusalimul pentru musulmani şi respingând cu succes marea contraofensivă a celei de-a treia cruciade.

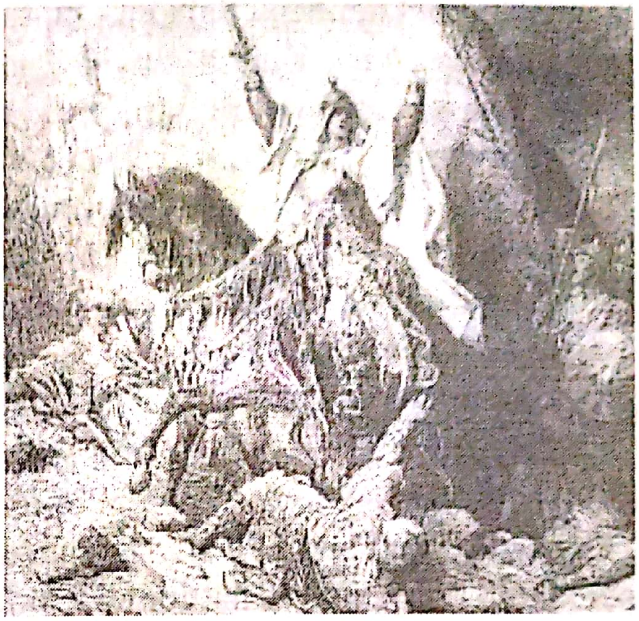

Cronologie

1138 Se naşte la Tikrit, în Irakul de astăzi
1169 Comandant al armatei siriene, vizir al Egiptului
1171 Ia puterea în Egipt
1174 Ia puterea în Siria, îi uneşte pe musulmani
1187 Bătălia de la Hattin. Recucerirea Ierusalimului
1193 Moare la Damasc, la 4 martie

Salah al-Din Yusuf ibn Ayyur sau Saladin, cum este mai cunoscut, s-a născut în 1138 la Tikrit, aflat în Irakul de astăzi, fiind descendent din neamul kurzilor. În vremea aceea, arabii treceau printr-o perioadă de dezbinare, cea mai mare parte a Palestinei, inclusiv Ierusalimul se aflau sub stăpânire străină, vest-europeană – sub stăpânirea cruciaţilor creştini. Saladin a învăţat să lupte de la o vârstă fragedă. Nu avea decât paisprezece ani când a intrat sub comanda unchiului său, comandantul militar sirian Asad ad-Din Din Shirkuh, împreună cu care a luptat, remarcându-se, în trei expediţii militare prin care au sprijinit decadentul califat fatimid din Egipt împotriva cruciaţilor. La moartea unchiului său, în 1169, Saladin a devenit comandant al armatelor siriene şi vizir al Egiptului. A stabilit rapid o bază militară în Cairo şi în 1171 a îndepărtat regimul şiit fatimid, slăbit şi lipsit de susţinere populară, şi a adus Egiptul sub conducerea califatului sunnit abbasid; în acest timp a pus bazele dinastiei Ayyubid.

Scanned with OKEN Scanner

A trebuit să se folosească de toată inteligența de care dispunea pentru a supraviețui complexei lupte pentru putere care măcina Țara Sfântă. Ar fi putut avea un destin tragic și lipsit de succes, dacă în 1174 nu ar fi survenit moartea emirului sirian Nur ed-Din și a lui Almaric, regele Ierusalimului creștin. Astfel calea a fost deschisă, și Saladin a putut să preia controlul Siriei. Din acel moment, Saladin a luptat neobosit pentru a aduce toate statele feudale musulmane din Orientul Mijlociu sub stindardul său, singurul său scop fiind alungarea cruciaților. Și-a consolidat stăpânirea asupra pământurilor musulmane, din Egipt și până la frontierele Persiei, angajându-se în lupte cu cruciații pe toată lungimea graniței până când, la 30 iunie 1187, Saladin a traversat Iordanul și a lansat o invazie totală a regatului latin, acum slăbit și măcinat de frământări interne.

Sfârșitul a venit cu o iuțeală neașteptată. Saladin i-a ademenit pe creștini într-o zonă fără apă, în Cornul Hattin, o zonă stâncoasă situată lângă Marea Galileei, în apropiere de Tiberia și, într-o zi toridă de vară, la 4 iulie 1187, a zdrobit armatele creștine slăbite de sete. Saladin s-a arătat mărinimos cu regele Guy și cu baronii săi, dar a pus să fie decapitați cavalerii templieri și cei ioaniți, iar restul soldaților au fost făcuți sclavi. Prețul unui sclav creștin în Damasc a scăzut cu trei dinari, un prizonier ajungând să fie schimbat pe o pereche de sandale.

Marile castele ale cruciaților au căzut în mâinile lui Saladin unul câte unul, cu excepția Tirului, și, după mai puțin de trei luni, la 2 octombrie, Ierusalimul a fost cucerit, dar spre deosebire de modul în care orașul fusese cucerit de cruciați cu 88 de ani înainte, de data aceasta nu au fost jafuri și nici vărsări de sânge.

Căderea Ierusalimului a provocat reacții furioase în Europa Occidentală și nu mai puțin de trei monarhi au organizat un contraatac masiv – cea de-a Treia Cruciadă. Conduși de Richard I, rege al Angliei, cruciații au recucerit Acra, în 1191, dar au ratat obiectivul primordial, Ierusalimul. Regele Richard a dat piept cu Saladin în bătălia de la Arsuf, mai târziu în același an, dar nu a fost nimic mai mult decât o ciocnire terminată nedecis. Întregul război se afla într-un impas. În 1192, Saladin a încheiat un armistițiu cu regele Richard, armistițiu prin care cruciații erau lăsați să administreze orașele de pe coastă, iar restul Palestinei, inclusiv Ierusalimul, rămânea în mâinile musulmanilor.

Saladin a murit anul următor, în Damasc, la 4 martie, bolnav și epuizat de anii petrecuți în bătălii.

Un adevărat geniu militar, Saladin era prețuit atât de dușmani, cât și de supușii săi pentru cavalerismul de care dădea dovadă.

Scanned with OKEN Scanner

Un războinic plin de cavalerism

- Saladin nu era deloc un bărbat chipeş – era scund şi îndesat, cu faţa roşie şi chior de un ochi – dar creştinii contemporani erau fascinaţi de cavalerismul de care dădea dovadă, ca şi de curajul pe care-l arăta în bătălie. Au existat zvonuri conform cărora Saladin ar fi fost înnobilat în secret de către Humphrey din Toron; poate aceste zvonuri s-au răspândit doar pentru a se găsi astfel o justificare pentru cavalerismul lui. Deşi Saladin putea fi crud şi dur şi nu ezita niciodată în a folosi sabia, ba chiar a crucificat câţiva duşmani ai Shi'ei, există nenumărate relatări despre actele sale de cavalerism faţă de cruciaţi; odată a trimis fructe proaspete regelui Richard când acesta era bolnav, ba chiar şi zăpadă de pe Muntele Hermon, pentru a-şi putea răci băuturile.
- Ierusalimul, oraş sfânt pentru trei religii monoteiste – iudaismul, creştinismul şi islamul, a fost de-a lungul secolelor un etern obiect de dispută. Rămâne şi în ziua de astăzi un oraş disputat.

Scanned with OKEN Scanner

IOANA D'ARC

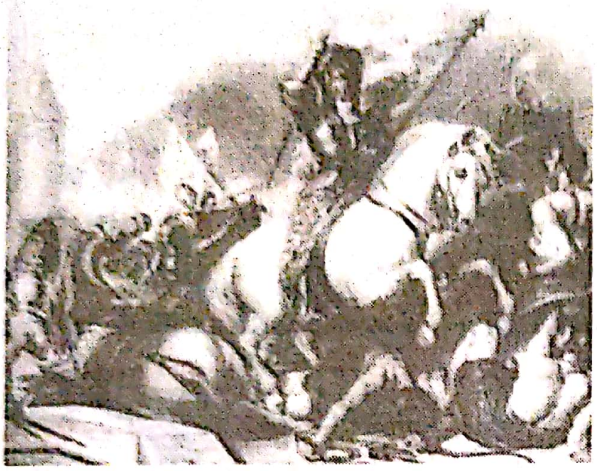

Ioana d'Arc (1412–1431) a fost o țărancă analfabetă, care a avut viziuni legate de alungarea englezilor din Franța în timpul Războiului de o Sută de Ani. Încercările ei nu au fost încununate de succes. Deși a fost capturată, judecată și arsă pe rug, curajul ei a strâns poporul francez în jurul regelui într-un moment critic.

Cronologie

1412 Se naşte la Domrémy, în Bar, Franța, la 6 ianuarie

1428 Aude voci angelice care-i spun să meargă la Delfin şi să-l ajute să-şi recâştige regatul din mâinile englezilor

1429 Se întâlneşte cu Delfinul la Chinon. Salvează oraşul Orléans, asediat de englezi. Asistă la încoronarea Delfinului sub numele de regele Carol al VII-lea al Franței la Reims. Îl imploră pe Carol să atace Parisul. Este refuzată, dar mai multe oraşe din nordul Franței se predau regelui. În septembrie, conduce trupele franceze spre Paris, dar nu reuşeşte să cucerească oraşul

1430 Încearcă să-i alunge pe burgunzi din Compičgne, dar este capturată de Ioan de Luxemburg

1431 Este judecată pentru erezie de către un tribunal bisericesc. Este arsă pe rug la data de 30 mai

1920 Este canonizată

Ioana d'Arc s-a născut într-o familie de țărani fermieri în satul Domrémy, situat lângă frontiera Lorenei. Tânara fată a susținut că aude cu regularitate voci, pe care mai târziu le-a identificat ca aparținând sfinților Mihail, Caterina şi Margareta. În mai 1428, vocile i-au spus să se ducă la regele Franței şi să-l ajute să-şi recucerească regatul din mâinile englezilor. În vremea aceea, regele Franței era încă neîncoronat – era cunoscut sub titlul de Delfin. Regele englez, Henric al VI-lea, revendica coroana franceză şi era susținut de ducele Burgundiei, unchiul Delfinului, în campaniile sale de ocupare a unor largi porțiuni din nordul Franței.

Scanned with OKEN Scanner

Ioana a mers până la cea mai apropiată enclavă franceză, în Vaucouleurs, şi a cerut să fie lăsată să vorbească cu regele. Nu avea decât şaisprezece ani, dar atât ea, cât şi viziunile ei erau luate foarte în serios. În anul următor, 1429, îmbrăcată în haine bărbăteşti a reuşit să ajungă la Chinon, unde l-a recunoscut imediat pe Delfin, care se ascundea printre curteni. Carol a fost la început sceptic în privinţa sfaturilor Ioanei în ceea ce priveşte angajarea în bătălie contra englezilor, dar s-a răzgândit după ce aceasta a fost examinată de câţiva teologi. Strigătele ei încurajatoare au dat Franţei o nouă energie. Ioanei i s-a dat conducerea unei mici armate, a fost îmbrăcată într-o armură albă şi a primit un stindard pe care erau brodate flori de iris. Ioana, care nu avea decât şaptesprezece ani, a insuflat francezilor o nouă energie şi i-a inspirat îndeajuns pentru a obţine o victorie decisivă împotriva englezilor în mai 1429, eliberând oraşul Orléans. Această victorie a făcut ca anumite părţi ale nordului Franţei, care până atunci fuseseră aliate cu englezii, să îşi declare loialitatea faţă de Carol.

Delfinul a fost încoronat sub numele de regele Carol al VII-lea la Reims, la 17 iulie 1429, cu Ioana şi stindardul ei alături. A fost o mişcare îndrăzneaţă pentru că oraşul Reims, loc tradiţional pentru încoronarea regilor francezi, se afla pe teritoriul inamic.

Carol nu era hotărât să atace Parisul, care pe atunci se afla în mâinile burgunzilor, dar Ioana simţea că era esenţial să cucerească oraşul; a devenit nerăbdătoare şi, la 8 septembrie 1429, îşi flutura stindardul în faţa fortificaţiilor şi le cerea parizienilor să se predea trupelor franceze. Rănită, a fost considerată eroina care a pus capăt supremaţiei engleze în Franţa. Ea şi familia ei au fost înnobilaţi de rege.

Dar Carol a început să fie nesigur şi s-a opus tuturor planurilor de luptă contra englezilor şi aliaţilor lor, burgunzii. În mai 1430, Ioana a condus, pe cont propriu, o campanie împotriva inamicilor în Compiĉgne. A fost dată jos de pe cal şi luată prizonieră de burgunzi, care au predat-o reprezentantului englezilor, Pierre Cauchon, episcop de Beauvais, în schimbul a 10 000 de franci. Timp de paisprezece luni, Ioana a fost judecată ca eretică de un tribunal bisericesc din Rouen. A dat înapoi atunci când a fost ameninţată cu moartea prin ardere pe rug, dar a fost din nou acuzată de erezie pentru că a purtat haine bărbăteşti atunci când a fost adusă în închisoare. Insistenţa cu care susţinea că aude voci de origine divină şi obiceiul de a purta haine bărbăteşti au fost considerate manifestări de erezie şi astfel Ioana a fost condamnată la moarte şi arsă pe rug la 30 mai 1431. Nu avea decât nouăsprezece ani. Carol al VII-lea, care a părăsit-o complet, a ordonat o anchetă despre cum a decurs procesul după ce a reuşit într-un final să cucerească oraşul Rouen, în 1450.

Ioana este cunoscută şi sub numele de Fecioara Franţei sau La Pucelle. Se numără printre sfinţii protectori ai Franţei.

Scanned with OKEN Scanner

Insistența cu care a susținut că aude „voci" de origine divină a fost considerată erezie. Ioana a fost arsă pe rug.

Aleasă de Dumnezeu

- Când a fost arsă pe rug, Ioana i-a cerut unui călugăr dominican să țină un crucifix ridicat și să strige cuvintele rugăciunii, pentru ca ea să le poată auzi peste trosnetul flăcărilor. După moarte, trupul i-a fost arătat mulțimii înainte de a fi incinerat complet. Cenușa i-a fost risipită în fluviul Sena, lângă Rouen.
- Tinerețea, dovezile pioase, bunul-simț și eroismul ei au constituit sursa de inspirație pentru piese de teatru, poeme, filme și biografii scrise de autori germani, francezi, englezi și americani, printre care s-au numărat: Schiller, Shaw, Anouilh, Voltaire și Twain.
- Când nu îmbrăca armura albă, Ioana purta un costum de cavaler, din aur și mătase, ornat cu blană, jiletcă și pantaloni.

Scanned with OKEN Scanner

GUSTAV ADOLF

Gustav Adolf (1594–1632), regele Gustav al II-lea al Suediei şi conducător al forţelor protestante în Războiul de Treizeci de Ani, a fost unul dintre părinţii războiului modern şi fondatorul statului suedez modern. A format prima armată de recruţi din Europa şi şi-a plănuit toate campaniile militare, bazându-se pe principiul conform căruia atacul este cea mai bună apărare.

Cronologie

1594 S-a născut în Stockholm, la 9 decembrie
1611 Devine rege al Suediei, la 30 octombrie
1613 Încheie pace cu Danemarca
1630 Suedia intră în Războiul de Treizeci de Ani
1631 Victorie împotriva lui von Tilly în bătălia de la Breitenfeld
1632 Victorie împotriva lui von Tilly în bătălia de la Lech
1633 Iese învingător, şi moare în Lützen, la 6 noiembrie

Fiul lui Carol al IX-lea, Gustav a fost crescut şi educat în arta războiului şi i-a urmat tatălui său la tron la doar 16 ani, când Suedia lupta pe trei fronturi – împotriva Danemarcei, Rusiei şi Poloniei.

A încheiat pace cu danezii, fiind de acord să plătească indemnizaţii imense, dar a continuat campaniile militare suedeze împotriva Rusiei şi Poloniei, reuşind până la urmă să obţină teritorii în ţările baltice, împingând graniţa cu Rusia şi neutralizând ameninţarea la tron pe care o reprezenta vărul său, regele Sigismund al III-lea al Poloniei prin armistiţiul de la Altmark, din 1629. Gustav devenise deja cunoscut sub numele de „Leul Nordului".

Pe plan intern, Gustav a pus bazele statului suedez modern, numind un nou tribunal suprem, un serviciu civil permanent, cu trezoreria şi cancelaria în Stockholm şi o armată permanentă, completată cu o flotă militară. A lucrat împreună cu un cancelar strălucit, Axel Oxenstierna; aranjamentele constituţionale făcute de ei au dat consiliului de stat un rol permanent în

Scanned with OKEN Scanner

guvernarea statului şi au conferit un nou statut parlamentului – Riksdag. Gustav a făcut multe şi pentru educaţie: a fondat Universitatea Uppsala în Suedia şi Universitatea din Tartu în Estonia, pe atunci ocupată de Suedia. A creat Gymnasia pentru a asigura educaţia naţională de grad secundar. Sub conducerea lui Gustav, Suedia a devenit statul cel mai modern şi cel mai eficient condus din Europa.

Gustav şi-a manifestat la maximum spiritul inovator în calitate de lider războinic.

A format prima armată de recruţi din Europa, punând un accent mai mare pe pregătirea ofiţerilor, pe o disciplină mai strictă, pe o instrucţie mai riguroasă şi, implementând combinaţia dintre forţă şi mobilitate, a reuşit să modeleze o forţă militară formidabilă, care poate sta oricând între legiunile lui Cezar şi „Grande Armée" a lui Napoleon. Întotdeauna a fost de părere că atacul este cea mai bună formă de apărare şi şi-a acoperit cheltuielile de război cu prăzile cucerite.

În 1630, Gustav a sărit în apărarea cauzei protestante din Germania, care se afla sub asediul ligii catolice a împăratului Sfântului Imperiu Roman, Ferdinand al II-lea. Conducerea militară a ligii a fost asigurată de cei mai buni comandanţi ai epocii respective, generalii de Habsburg Johann Tserclaes von Tilly şi Albrecht von Wallenstein. Gustav i-a înfrânt pe amândoi (pe von Tilly chiar de două ori) în bătălii de o rară frumuseţe tactică. Victoria împotriva lui von Tilly de la Breitenfeld, din 1631, a rămas în istoria războaielor. Când a văzut că flancul stâng al armatei sale era învăluit de armata imperială, Gustav a mutat infanteria suedeză în spărtura astfel apărută, o mişcare nemaivăzută pe vremea aceea. În lunile care au urmat, Gustav a măturat totul în calea lui, armatele sale înaintând în sudul Germaniei. În anul următor, l-a înfrânt din nou pe von Tilly în bătălia de pe râul Lech – bătălie în care generalul german a fost rănit mortal. În primă fază, armata lui a fost oprită de succesorul lui von Tilly, Wallenstein, la Alte Veste, în septembrie 1632. Dar la 6 noiembrie acelaşi an, Gustav a atacat poziţiile lui Wallenstein la Lützen, lângă Leipzig, în Saxonia, şi a învins din nou armata imperială. Dar tot în acea bătălie, Gustav a fost împuşcat şi ucis într-un atac al cavaleriei.

A murit doar cu câteva săptămâni înainte de a împlini treizeci şi opt de ani, dar a reuşit să transforme Suedia într-o mare putere europeană şi a fixat noi standarde în arta războiului; victoriile repurtate asupra ligii catolice au asigurat supravieţuirea protestanţilor în Germania şi în nordul Europei.

Sub conducerea lui Gustav, Suedia a devenit cel mai modern şi mai eficient condus stat din Europa.

Scanned with OKEN Scanner

Un nou model de armată

- Armata lui Gustav se baza pe o recruți permanenți și pe un antrenament riguros. El a fost primul comandant care a folosit muschetarii așezați pe trei rânduri, fiecare dintre cele trei rânduri trăgând pe rând, în timp ce celelalte două reîncărcau.
- În bătălia de la Breitenfeld, în 1631, Gustav a făcut o manevră în premieră în strategia modernă – a mutat trupele suedeze de cealaltă parte a câmpului de bătălie, creând un al doilea front în locul în care flancul fusese străpuns de armata imperială condusă de von Tilly. Gustav a condus personal acel contraatac, câștigând până la urmă bătălia.
- După bătălia de la Lützen, trupul regelui suedez a fost găsit sub o grămadă de cadavre. Era gol și avea o gaură în cap, o rană de pumnal într-o parte și încă un glonț în spate.

Scanned with OKEN Scanner

HORATIO NELSON

Horatio Nelson (1758–1805) a câştigat bătăliile navale care i-au adus Marii Britanii dominaţia pe mări pentru un întreg secol. Charisma şi maniera în care îşi câştiga bătăliile au făcut ca Nelson să fie poreclit, pur şi simplu, „Eroul" şi, în fiecare an, de Ziua Trafalgarului cei din marina regală închină în cinstea amintirii nemuritoare a acestuia.

Cronologie

1758 Se naşte la Burnham Thorpe, Norfolk, la 29 septembrie
1771 Plecă pe mare ca mus
1787 Se căsătoreşte cu Frances Nisbet
1794 Este rănit la ochiul drept la Calvi
1797 Este promovat la gradul de sub viceamiral
1797 Bătălia de la Capul St. Vincent, este ridicat la rangul de Cavaler al ordinului Bath
1797 Îşi pierde braţul drept la Santa Cruz
1798 Bătălia Nilului, este ridicat la rangul de baron
1799 Începe o idilă cu Lady Emma Hamilton
1799 Este numit duce de Bronte de către regele Neapolelui
1801 Bătălia de la Copenhaga, este numit viconte
1805 Este ucis în bătălia de la Trafalgar, la 21 octombrie

Horatio Nelson a fost fiul unui paroh din Norfolk şi a plecat pe mare încă de la vârsta de doisprezece ani. În primii ani petrecuţi pe vas, a fost în Indiile de Vest, în Oceanul Arctic, în Nicaragua şi a participat la războiul american de independenţă. A suferit foarte mult din cauza sănătăţii şubrede. A fost numit căpitan în 1779, iar în 1787 s-a căsătorit. Au urmat aproape şase ani de şomaj, până când au izbucnit războaiele revoluţionare franceze.

Scanned with OKEN Scanner

Nelson şi-a câştigat faima în timp ce se afla sub comanda amiralului Sir John Jervis în bătălia de la Capul St. Vincent, de ziua Sfântului Valentin, în 1797. Această bătălie se îndrepta către un rezultat nedecis (asemenea majorităţii bătăliilor din acea perioadă), dar Nelson s-a desprins din linia de luptă britanică – în condiţii normale, asta ar fi însemnat o încălcare gravă a disciplinei – şi a tăiat calea de retragere a inamicului. A capturat mai întâi o navă spaniolă, pe care a folosit-o mai apoi pentru capturarea celei de-a doua, enorma *San Josef* (corabia lui devenise inutilizabilă).

Şase luni mai târziu, Nelson şi-a pierdut braţul drept într-un atac eşuat în Tenerife. După o perioadă de recuperare i-a fost dată comanda unui escadron însărcinat cu scufundarea navelor din flota cu care Napoleon pornise spre Egipt. Nelson le-a ajuns din urmă la gurile Nilului, în golful Abukir, în seara zilei de 1 august 1798. A lansat imediat un atac împotriva navelor franceze, navigând atât în, cât şi în afara razei lor de acţiune. A reuşit astfel să împiedice flota franceză să riposteze la capacitatea maximă. Punctul culminant al bătăliei nocturne a fost reprezentat de gigantica explozie a navei amiral a flotei franceze, *L'Orient*. S-a spus că „o victorie atât de decisivă, de totală, nu a mai fost pomenită niciodată în analele războiului modern".

Nelson a fost rănit foarte grav şi şi-a petrecut următoarele câteva luni la curtea regelui Siciliei, unde a început idila pasională cu Emma Hamilton, soţia ambasadorului britanic. În această perioadă, este înregistrat cel mai controversat episod al carierei sale, înăbuşirea revoluţiei conduse de Commodore Caracciolo şi execuţia lui Caracciolo, pentru care regele Siciliei i-a conferit lui Nelson titlul de duce de Bronte.

La întoarcerea la Londra, în 1800, Nelson s-a despărţit de soţia sa. În anul următor, a fost trimis sub comanda amiralului Hyde Parker în Marea Baltică şi, depăşind obstacole extraordinare, i-a învins pe danezi la Copenhaga, la 1 aprilie (în această bătălie a rămas faimos modul în care a ignorat ordinul de retragere dat de Parker – fiind chior, s-a prefăcut că nu vede). Următorii ani i-a petrecut în servicul militar, în cea mai mare parte a perioadei, blocând flota franceză la Toulon. După ce i-a urmărit pe francezi până în Indiile de vest, a preluat comanda flotei care supraveghea flota spaniolă şi cea franceză, care se adăposteau la Cadiz. Cele două flote inamice au părăsit portul la 19 octombrie, iar peste două zile, Nelson, strigându-şi celebrul îndemn „Anglia aşteaptă ca fiecare om să-şi facă datoria", a dezlănţuit atacul pe două coloane (o strategie foarte nouă pentru acea perioadă). A murit doborât de glonţul unui lunetist, la patru şi jumătate după-amiaza, chiar după ce victoria completă şi zdrobitoare, pentru care se străduise atât, era obţinută.

„Anglia aşteaptă ca fiecare om să-şi facă datoria."

Scanned with OKEN Scanner

Stilul Nelson

Comunicatul dinaintea bătăliei de la Trafalgar a fost considerat un model de metodă de conducere. În el este prezentată revoluționara tactică pe care dorea să o urmeze – faimosul „stil Nelson" – lăsând, în același timp, o oarecare libertate de acțiune ofițerilor. Nelson a încheiat spunând că, dacă semnalele sale aveau să nu poată fi văzute, „niciun căpitan nu poate greși prea mult dacă-și plasează nava de-a lungul celei a inamicului".

- În calitate de conducător, lui Nelson nu i-au lipsit recunoașterea publică și onorurile. Dar, în același timp, a continuat să fie generos cu subordonații. Delega o mare parte a responsabilităților către căpitanii săi, pe care-i denumea „gașca fraților". Nu era doar admirat, ci și iubit de cei care serveau sub comanda sa.
- Nelson e celebru pentru faptul că nu avea decât un singur ochi. Dar nu și-a pierdut decât vederea la ochiul drept, nu întregul ochi. Ceea ce în anumite portrete apare ca un plasture este, de fapt, doar o apărătoare cu care își ferea ochiul stâng de eventuale accidente.

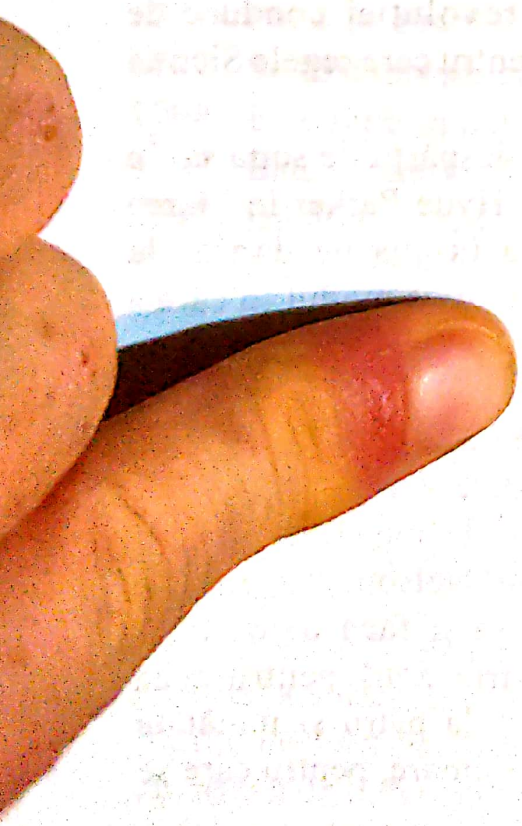

Scanned with OKEN Scanner

NAPOLEON BONAPARTE

Napoleon Bonaparte (1769–1821) este unul dintre cei mai mari conducători militari din toate timpurile. Şi-a depăşit condiţia umilă şi a devenit împărat al Franţei şi, pentru o vreme, stăpân al Europei.

Cronologie

1769 Se naşte la Ajaccio, în Corsica, la 15 august
1785 Este înrolat în artilerie
1793 Îşi câştigă faima în asediul de la Toulon
1795 Reprimă revoltele regaliştilor din Paris
1796 – 1797 Victoria împotriva austriecilor, în nordul Italiei
1798 Campania din Egipt
1799 Organizează o lovitură de stat şi devine prim-consul
1800 Îi înfrânge pe austrieci la Marengo
1804 Se încoronează ca împărat
1805 Îi înfrânge pe austrieci şi pe ruşi la Austerlitz
1806 Îi înfrânge pe prusaci la Jena
1807 Invadează Portugalia, începe războiul peninsular
1812 Invadează Rusia
1813 Este învins de forţele aliate la Leipzig
1814 Abdică, devine suveran în insula Elba
1815 Evadează în Franţa, este înfrânt la Waterloo, este exilat
1821 Moare pe insula Sf. Elena, la 5 mai

Născut în anul 1769, în Corsica, Napoleon a fost înrolat în artileria franceză, în 1785, şi a avansat rapid, distingându-se la asediul oraşului Toulon (1793), în înăbuşirea revoltelor regaliste din Paris (1795) şi în cucerirea nordului Italiei de către Franţa (1796–1797). La întoarcerea din campania din Egipt (1798–1799), a pus la cale o lovitură de stat şi a devenit prim-consul, iar în 1804 s-a încoronat împărat. După o scurtă perioadă de pace, Marea Britanie a provocat un război care a durat din 1803 până în 1812. Napoleon

Scanned with OKEN Scanner

i-a învins pe aliații englezilor – Austria, Prusia și Rusia – la Austerlitz, în 1805, la Jena, în 1806, la Friedland, în 1807, și la Wagram, în 1809, dar Marea Britania a continuat să lupte. Napoleon a invadat Portugalia, în 1807 și Spania, în 1808, pentru ca mai apoi să invadeze Rusia, în 1812, pentru a slăbi economic Marea Britanie, dar toate aceste invazii au dus la schimbarea raportului de forțe: respins din Rusia și din Spania, Napoleon a fost înfrânt la Leipzig, în 1813, și a fost forțat să abdice în 1814. A fost exilat în insula Elba, dar s-a întors în Franța, în 1815, și a mai domnit pentru „o sută de zile" înainte de a fi depășit numeric și învins la Waterloo și exilat în insula Sfânta Elena. A fost căsătorit de două ori, cu Josephine Beaumarchais și cu Marie-Louise de Austria.

Napoleon a moștenit din perioada timpurie postrevoluționară un anume stil de luptă – ofensiv, mobil, necruțător –, stil cu care și-a învins oponenții. A perfectat acest stil de luptă prin modul său charismatic de a conduce și prin inteligența sa tactică. Wellington echivala prezența lui Napoleon pe câmpul de luptă cu un plus de 40 000 de oameni.

Napoleon era gata să se inspire din toate manifestările de devotament și curaj pe care le întâlnea. În alegerea subordonaților săi îi căuta pe cei cu noroc, neconvenționali și agresivi („Nu-mi plac decât ofițerii războinici"). În schimb, ei conduceau oamenii pe front și mureau pentru el.

Nu și-a sistematizat niciodată tacticile folosite. „Nu există reguli precise, ori definite... totul depinde de modul de execuție." Însă, pe lângă îndrăzneală, era celebru pentru rapiditatea cu care își mișca și își concentra trupele, pentru subterfugiile la care apela, în încercarea de a-și dezbina, ori dezechilibra adversarii, obținând astfel superioritatea pe câmpul de bătălie.

Bătălia de la Austeritz (1807) a fost o dovadă a măiestriei sale. Acuzând o slăbiciune în flancul drept, a provocat acolo atacul și a făcut ca armata ruso-austriacă să se împartă în două. Apoi a atacat prin mijloc și a împins inamicul răsfirat spre stânga.

După 1807, victoriile n-au mai venit cu aceeași ușurință. Napoleon recurgea din ce în ce mai des la atacuri frontale, se folosea de artilerie pentru a sparge liniile inamice. Unii au considerat că era vorba de un declin al puterii. Însă campania defensivă din estul Parisului, din 1814, ca și prima campanie din Italia, au fost strălucite în felul lor.

În ochii francezilor, Napoleon era și un bun administrator. În perioada Consulatului, s-a spus despre el că „dintre toți soldații, el este cel mai apropiat de un civil". Posesor al unei minți lucide și penetrante, al unei imense puteri de concentrare și al unei energii extraordinare, îi era foarte ușor să-și impună punctul de vedere. Cumpătarea, moderația și un liberalism social îi întregesc portretul.

Realizările sale nu sunt deloc puține. A reformat sistemul fiscal, a creat Banca Franței și a repus pe picioare finanțele Franței. A întocmit un cod civil,

Scanned with OKEN Scanner

care s-a dovedit că a rezistat trecerii timpului. A reformat sistemul dreptului penal şi administraţia locală (a înfiinţat prefecturile). A întărit sistemul de educaţie superioară. A normalizat relaţiile între Biserică şi stat, a revigorat agricultura franceză, a construit drumuri, canale şi porturi. A pus Franţa la treabă, construind un climat de stabilitate şi de prosperitate. Goethe a descris măsurile administrative ale lui Napoleon ca pe o manifestare a geniului.

Napoleon şi-a fixat standarde înalte, s-a crezut condus de idealuri nobile: dragostea de ţară, onoarea şi drepturile omului. A fost curajos, milostiv în victorii şi generos. Metternich a spus că l-a auzit zicând în 1813 „Unui om ca mine îi pasă prea puţin de soarta unui milion de oameni". Dar grija pe care o arăta celor răniţi îl contrazicea.

Mulţi contemporani englezi (nu toţi) îl vedeau ca pe un autocrat, un aventurier parvenit („Sa majesté trčs Corse"), un monstru de ambiţie, obsedat de propria glorie. În afară de referinţele la autocraţie, această descriere pare foarte exagerată, probabil, din teamă şi din snobism.

Marile sale erori – care i-au adus şi căderea – au fost erori de judecată. A crezut prea mult în loialitatea celorlalţi; lista cu cei care l-au dezamăgit este lungă. Avea tendinţa să aibă prea multă încredere în sine şi nu-şi cunoştea limitele, din care cauză viziunile sale strategice aveau uneori defecte majore.

De exemplu, nu a calculat corect care aveau să fie consecinţele invadării Spaniei şi ale forţării Bourbonilor să renunţe la tronul spaniol. Nu şi-a dat seama cât de tare Germania, Italia şi Olanda urau ocupaţia franceză. A subestimat riscurile pe care şi le asuma atât înaintea, cât şi în timpul campaniei din Rusia. În negocierile de pace din 1813 şi 1814, a dat dovadă de foarte puţin simţ al realităţii.

De asemenea, lucru caracteristic lui Napoleon, după bătălia de la Waterloo, a considerat că imaginea pe care o avea în ochii englezilor era îndeajuns de bună pentru ca aceştia să-l primească cu braţele deschise. S-a înşelat.

„Până la urmă sabia este întotdeauna învinsă de spirit."

Cele o sută de zile

După ce Napoleon a scăpat din exilul de pe insula Elba, în martie 1815, s-a întors în Franţa. A trecut graniţa în Belgia la 15 iunie, luându-i pe prusaci prin surprindere şi înfrângându-i în Ligny, la 16 iunie 1815. Cu toate acestea, înfrângerea suferită la Waterloo, la 18 iunie, a însemnat începutul unei noi perioade de exil pentru împărat, de data asta pe insula Sfânta Elena, unde a rămas până la moarte, până la 5 mai 1821.

Scanned with OKEN Scanner

DUCELE DE WELLINGTON

Arthur Wellesley, primul duce de Wellington (1769–1852), a fost unul dintre cei mai mari comandanți militari ai Marii Britanii, dar în același timp a fost și unul dintre cei mai slabi premieri ai săi. În vremuri de restriște, când țara lui avea nevoie de victorii, acest mare soldat nu a pierdut nicio bătălie.

Cronologie

1769 Se naşte la Dublin, la 1 mai
1787 Se înrolează în regimentul 73 vânători de munte
1793 Este promovat la gradul de locotenent-colonel
1794 Campaniile din Olanda
1797 – 1805 Comandă armata din India
1804 Este înnobilat
1806 Este ales în Parlament reprezentând Rye
1807 Este numit ministru pentru Irlanda
1804 – 1814 Războiul Peninsular
1814 Este creat rangul de Duce de Wellington
1815 Îl înfrânge pe Napoleon în bătălia de la Waterloo
1818 Intră în guvern
1828 – 1831 prim-ministru
1852 Moare la Castelul Walmer, în Kent, pe 14 septembrie

Arthur Wellesley s-a născut la Dublin, fiind cel de-al patrulea fiu al unui nobil anglo-irlandez scăpătat. Şi-a negat întotdeauna originile irlandeze, spunând că, dacă o persoană se naşte într-un grajd, nu înseamnă că este neapărat un cal. Nu s-a descurcat la niciuna dintre şcolile la care s-a înscris, nici măcar la Eton şi astfel a ajuns într-o academie militară franceză, în Angers, unde şi-a găsit adevărata chemare.

Îndeplinind o dorință a mamei, s-a înrolat într-un regiment de vânători de munte. Inițial, avansarea lui s-a datorat influenței familiei, fratele lui cumpărându-i comanda regimentului 33 infanterie, pe care, după o campanie

Scanned with OKEN Scanner

în Flandra (1795), l-a dus în India, unde guvernator general era un alt frate al său, Richard. Wellesley a luat parte la mai multe campanii încununate de succes, la invazia din Mysore, în 1799, şi la bătălia de la Assaye, în 1803, unde el consideră că a obţinut cea mai frumoasă victorie din cele şaizeci ale sale.

Promovat la gradul de general-maior şi înnobilat, se întoarce acasă în 1805. În anul următor, se căsătoreşte cu Lady Katherine Pakenham şi este ales membru al Parlamentului. În 1807, în mare parte datorită influenţei familiei, a fost numit ministru al Irlandei, funcţie din care şi-a luat puţin concediu pentru a obţine o victorie împotriva Franţei, în Danemarca.

În 1808, deja general-locotenent, Wellesley a fost numit comandant al forţei expediţionare britanice trimisă în Portugalia în ajutorul insurgenţilor care luptau împotriva francezilor. Campania iberică a început cu victoriile de la Roliça şi Vimiero. Dar Wellesley a fost rechemat acasă pentru a apărea în faţa unei curţi marţiale (până la urmă a fost achitat), astfel că nu se afla în peninsulă atunci când Napoleon a venit să comande personal armata franceză. Cei doi bărbaţi nu s-au întâlnit faţă în faţă decât o singură dată, la Waterloo.

Wellesley a petrecut şase ani împingându-i pe francezi afară din Peninsula Iberică, în tot acest timp neluându-şi decât câteva zile de concediu. De cele mai multe ori, depăşit numeric de imensa armată franceză, care ocupase Spania, a apelat la tactica pârjolirii pământului pentru a-i împiedica să înainteze şi a folosit viteza şi poziţionarea defensivă pentru a obţine avantajul necesar. Nu a pierdut nicio bătălie. Talavera, în 1809, Salamanca, în 1812 şi Vitoria, în 1813, se numără printre cele mai faimoase victorii ale sale. Wellesley a dat dovadă de o conducere exemplară, a aşteptat şi a reuşit să obţină totul de la oamenii lui, iar atunci când nu obţinea maximul, aplica măsuri disciplinare dure. Spunea despre oamenii lui că sunt „gunoaiele pământului", dar ei îl admirau pentru că îi hrănea bine, nu le punea niciodată inutil vieţile în pericol şi dădea un exemplu personal de curaj pe câmpul de bătălie.

Wellesley a traversat munţii Pirinei, a intrat în Franţa şi a mai obţinut o victorie, la Toulouse, înainte ca Napoleon să abdice în 1814. Ajuns acum duce de Wellington, a fost numit ambasador la Paris şi reprezenta Marea Britanie la Congresul de la Viena când, în martie 1915, Napoleon a fugit din Elba şi s-a lansat în ultima sa încercare de a dobândi supremaţia în Europa.

Wellington a preluat comanda trupelor aliate staţionate în Bruxelles. Această armată era formată dintr-un amestec de soldaţi englezi, olandezi, belgieni şi germani, mulţi dintre ei recruţi noi, fără experienţă. În iunie 1815, Napoleon a intrat în Belgia, îndreptându-se spre Bruxelles. La 16 iunie, a atacat în acelaşi timp armata aliată la Quatre Bras şi armata prusacă, aflată sub conducerea mareşalului Blücher, la Ligny, ocolind oraşul. Wellington a fost forţat să se retragă pe versanţii muntelui St. Jean, la sud de cartierul său general de la Waterloo.

Scanned with OKEN Scanner

Cu o deschidere de doar cinci kilometri, câmpul de bătălie era flancat de păduri şi sate şi avea două ferme foarte bine apărate în mijloc. Francezii au atacat la prânz, duminică 18 iunie, dar nu au reuşit să străpungă liniile defensive ale lui Wellington. Ducele era peste tot, încurajându-şi oamenii. Prusacii lui Blücher au ajuns după-amiaza târziu, l-au luat pe Napoleon prin surprindere şi i-au atacat flancul stâng. Până la ora şapte seara, francezii erau înconjuraţi. După Waterloo, Wellington a rămas în Franţa pentru încă trei ani, în calitate de conducător al armatei aliate de ocupaţie.

S-a întors în Anglia, a reintrat în politică, în 1818, a intrat în Cabinet (Guvern), iar în 1828 a devenit prim-ministru. În timpul mandatului de premier şi-a schimbat optica în ceea ce priveşte problema irlandeză şi a ajuns să favorizeze emanciparea catolică, spunând că singura alternativă ar fi reprezentat-o conflictul deschis. Wellington nu a mai fost atât de liberal când a venit vorba de extinderea privilegiilor conferite de guvern. A apărat din toate puterile sistemul de conducere al elitelor şi s-a temut de mulţime – teamă exacerbată şi de manifestările violente împotriva şomajului. Opoziţia pe care o manifesta faţă de reforme a făcut ca popularitatea să-i scadă drastic, până într-atât, încât mulţimile au ajuns să se adune la Apsley, locuinţa lui din Londra. Porecla pe care o căpătase Wellington, „Ducele de Fier“ nu se datora modului rigid în care îşi comanda armatele, ci faptului că şi-a instalat obloane de fier la geamurile locuinţei, după ce acestea au fost atacate de mulţimea dezlănţuită. Wellington a demisionat în 1830. Doi ani mai târziu s-a alăturat guvernului lui Peel, în calitate de ministru de Externe şi mai apoi ca şef al Camerei Lorzilor. S-a retras din politică odată cu demisia lui Peel, în 1846.

Wellington a murit în 1852. Deşi cariera sa politică a fost cu mult mai ştearsă decât cea militară, nimic nu a putut să-i ştirbească gloria pe care şi-a câştigat-o în Anglia şi în toată Europa ca învingător al lui Napoleon.

Timp de şase ani, Wellesley a luptat cu francezii în Peninsula Iberică, iar în toată această perioadă nu şi-a luat decât câteva zile de concediu.

Citate celebre

- La vederea noilor recruţi sosiţi în peninsulă: „Nu ştiu cum vor reacţiona inamicii, dar, pentru numele lui Dumnezeu, pe mine m-au speriat deja“.
- „Pentru numele lui Dumnezeu! Nu cred că s-ar fi reuşit asta dacă nu eram eu acolo“ – după bătălia de la Waterloo.
- „O chestie extraordinară: eu le-am dat nişte ordine şi ei voiau să stăm şi să le discutăm“ – după prima şedinţă de guvern pe care o prezidase în calitate de prim-ministru.

Scanned with OKEN Scanner

DOUGLAS MacARTHUR

Generalul Douglas MacArthur (1880–1964) a fost unul dintre cei mai decorați soldați ai armatei Statelor Unite. Chemat de la pensie în timpul celui de-al Doilea Război Mondial pentru a i se încredința comanda armatei, care avea să-i învingă pe japonezi în Pacific, a prezidat crearea Japoniei postbelice și a fost comandantul forțelor aliate din Orientul Îndepărtat, până în momentul în care a fost demis pentru insubordonare, în timpul războiului din Coreea.

Cronologie

1880 Se naşte în Little Rock, la 26 ianuarie
1903 Absolvent al Academiei Militare West Point cu cele mai mari onoruri
1914 Raidul din Vera Cruz: este recomandat pentru primirea medaliei Congresului
1918 Luptă în Franța, este decorat de nouă ori, este promovat general
1919 Superintendent al Academiei West Point
1930 – 1935 Şef al Statului-Major al Armatei
1937 Se pensionează din armată
1941 Este rechemat sub arme
1942 Zboară în Australia, lansează ofensiva „din insulă în insulă"
1943 – 1945 Cucereşte Noua Guinee, atacă Filipinele, este avansat la gradul de general de cinci stele şi numit la comanda teatrului de operațiuni din Pacific
1945 Acceptă predarea forțelor japoneze, la 2 septembrie
1945 – 1951 Proconsul al Japoniei
1950 General comandant al forțelor Națiunilor Unite din Coreea
1951 Este demis de președintele Truman; se retrage din viața publică
1954 Îşi publică memoriile, moare în Washington, DC, la 5 aprilie

Douglas MacArthur s-a născut în anul 1880 în garnizoana depozitului de muniție al armatei Statelor Unite de la Little Rock, Arkansas; a fost cel

Scanned with OKEN Scanner

de-al treilea fiu al Arthur MacArthur, care mai târziu avea să fie ofițer superior în armata Statelor Unite. După o școlarizare neregulată, MacArthur a intrat la Academia West Point în 1889. A absolvit-o în 1903, cu cele mai mari onoruri din promoția sa. A fost sublocotenent în Filipine și, în 1904, a fost promovat la gradul de locotenent.

În 1906, a fost numit consilier al președintelui Theodore Roosevelt. Mai târziu, a fost numit ofițer subinginer și din 1913 a făcut parte din Statul-Major General. În 1914, a fost promovat la gradul de căpitan și a luptat alături de trupele americane care au ocupat Vera Cruz, în Mexic, fiind recomandat pentru Medalia de Onoare a Congresului.

MacArthur s-a dus pe frontul de Vest în 1915, ca maior, și până în 1917 devenise cel mai tânăr comandant de divizie din armata Statelor Unite. A arătat un curaj fantastic în tranșee. Renunțând și la masca de gaze și la casca de metal și-a condus oamenii într-un atac, înarmat doar cu o cravașă. A fost rănit de două ori și decorat de nouă ori pentru curaj în 1918.

După război, a rămas în Europa ca parte din forța care ocupa Rhinelandul. După ce s-a întors acasă, a devenit cel mai tânăr superintendent al Academiei West Point și, după ce a comandat două acțiuni în Filipine, a fost promovat șef al Statului-Major General în 1930. A petrecut cinci ani grei străduindu-se să apere resursele și așa împuținate ale armatei în perioada marii crize economice. Din 1935 și până în 1941, a fost consilier pe probleme militare al administrației din Filipine. S-a pensionat din armată în 1937, dar a rămas la Manila ca mareșal al nou-înființatei armate filipineze.

Dar norii războiului au început să se adune din nou, așa că a fost rechemat în serviciul activ în iulie 1941 și a fost însărcinat să organizeze apărarea filipineză, pentru a ține piept atacurilor japoneze. Japonezii au debarcat la 22 decembrie și au împins armata lui MacArthur, formată din 130 000 de oameni, înapoi în Peninsula Baatan. La 11 martie 1942, la ordinul direct al președintelui Roosevelt, MacArthur a părăsit cu strângere de inimă Filipinele, jurând: „Am să mă întorc!"

Din Australia, MacArthur a coordonat o serie de atacuri pentru ca, „din insulă în insulă", să restabilească dominația americană în Pacific. A început cu ocuparea Noii Guinee. MacArthur a fost promovat la rangul de general de cinci stele, în decembrie 1944, și, în calitate de comandant al armatelor aliate din Pacific, a acceptat capitularea japonezilor la 2 septembrie 1945, în Golful Yokohama, pe vasul de război *Missouri*.

Din 1945 și până în 1951, ca proconsul al Japoniei, MacArthur a coordonat demobilizarea armatei japoneze, a eliminat militariștii, a supravegheat judecarea și execuția lui Homma și a lui Yamashita, s-a implicat în refacerea economiei, a sistemului de sănătate publică și a celui educațional, a introdus reforma funciară, a acordat drepturi femeilor și a coordonat întocmirea unei constituții liberale. A păstrat însă și instituția imperială, minus atribuțiile divine.

Scanned with OKEN Scanner

Când a început războiul din Coreea, în 1950, lui MacArthur i-a fost încredințată comanda forțelor Națiunilor Unite. Nord-coreenii traversaseră paralela 38, granița dintre Coreea de Nord și Coreea de Sud, capturaseră orașul Seul și împinseseră armata sud-coreeană în perimetrul de la Pusan, spre vârful peninsulei Coreea. MacArthur, în vârstă de șaptezeci de ani, a învăluit trupele nord-coreene debarcând la Fuchon în luna septembrie, a recucerit orașul Seul și a avansat în Coreea de Nord, armata nord-coreeană dezintegrându-se.

Chinezii au comasat trupe în nordul fluviului Yalu, granița dintre Coreea de Nord și China. MacArthur l-a asigurat pe președintele Truman că armata chineză n-avea să atace. Pe baza acestei asigurări, Truman i-a permis lui MacArthur să înainteze spre fluviul Yalu. Dar, la 24 noiembrie, chinezii au atacat și au împins trupele lui MacArthur la sud de paralela 38. Contraatacul lui MacArthur din februarie nu a dus la niciun rezultat concludent. MacArthur a dat vina pe restricțiile care îi fuseseră fixate. El nu era de acord cu politica de restaurare a fostei frontiere de-a lungul paralelei 38.

În martie 1951, chiar înainte ca Truman să propună o încetare a focului liderilor chinezi și nord-coreeni, MacArthur a cerut public armatei chineze să se predea, altfel avea să atace China. În aprilie 1951, Truman îl demite pe MacArthur pentru insubordonare. Acordul de încetare a focului a fost renegociat și a fost restabilită granița de pe paralela 38.

„Am să mă întorc."

„Soldați bătrâni"

- MacArthur a fost primit ca un erou la întoarcerea în Statele Unite în 1951 – nu mai fusese acasă din 1937. La 19 aprilie, s-a adresat camerelor reunite ale Parlamentului, apărându-și poziția și susținându-și opinia că ar trebui pornit război împotriva Chinei. Și-a încheiat discursul cu versurile unui vechi cântec militar: „...soldații bătrâni nu mor, se sting doar".
- În 1952, MacArthur a acceptat conducerea companiei Remington Rand Corporation. Astfel, și-a petrecut restul vieții în apartamentul său de la hotelul Waldorf Astoria din New York. În 1964, și-a publicat memoriile sub titlul de *Reminiscențe*.

Scanned with OKEN Scanner

WILLIAM SLIM

Generalul William Slim (1891–1970) s-a înrolat în armata britanică ca soldat şi a ieşit la pensie din funcţia de şef al Statului-Major General Imperial. A comandat armata a paisprezecea în timpul celui de-al Doilea Război Mondial şi a fost arhitectul victoriei englezilor asupra japonezilor în Birmania, deşi sorţii îi erau neprielnici. Este recunoscut ca unul dintre cei mai buni generali ai Marii Britanii.

Cronologie

1891 Se naşte în Bristol, la 6 august
1914 Se înrolează în regimentul regal Warwickshire, ca soldat
1915 Este rănit la Gallipoli
1916 – 1918 Luptă pe frontul de Vest şi în Mesopotamia; este decorat cu Crucea Militară
1920 Este transferat în regimentul 6 de puşcaşi Gurha, în armata indiană.
1939 Comandă trupele din Orientul Mijlociu
1942 Comandă retragerea trupelor britanice din Birmania
1944 Martie–septembrie opreşte atacurile japoneze de la Imphal şi Kohima.
1945 În ianuarie, conduce avansarea trupelor britanice în Birmania, în martie, cucereşte oraşul Mandalay, pe 2 mai – căderea oraşului Rangoon, victorie în Birmania.
1953 – 1960 Guvernator general al Australiei
1970 Moare la Londra

Fiu al unui negustor de fier, Slim s-a născut în Bristol, în 1891, şi s-a înscris voluntar în regimentul regal Warwickshire tocmai când izbucnea Primul Război Mondial. Primele acţiuni la care a participat au fost debarcările din

Scanned with OKEN Scanner

Gallipoli, unde a fost rănit atât de rău, încât trebuia să fie scos din armată. După ce i-a convins pe cei din armată că până la urmă nu era rănit atât de rău, a fost trimis pe frontul de vest și în Mesopotamia, unde a fost rănit din nou.

La izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial, Slim se afla la comanda brigăzii a 10-a de infanterie din cadrul diviziei a 5-a indiană, care a respins invazia italiană din Eritreea și i-a împiedicat astfel pe italieni să intre în Sudan. Rănit din nou, după recuperare, a condus brigada a 10-a prin Siria, Irak și Persia, făcând joncțiunea cu armata rusă la Teheran. A fost decorat pentru succesul acestor operațiuni cu „Ordinul de merit".

Trimis în India, lui Slim i s-a dat comanda a două divizii anglo-indiene care se retrăgeau după invazia japoneză din Birmania. Depășit atât numeric, cât și ca forță, Slim a condus o retragere extraordinar de bine organizată pe parcursul a 1400 de kilometri, traversând râul Chindwin și intrând în India, unde a început reorganizarea trupelor sale epuizate. În noiembrie 1943, i s-a dat comanda armatei a paisprezecea, lordul Louis Mountbatten preluând comanda tuturor forțelor aliate terestre din India. Împreună cei doi comandanți au reușit să transforme o armată demoralizată într-o forță penetrantă de atac. După ce corpul al XV-lea de armată britanic i-a învins pe japonezi la Arakan, în apropierea frontierei dintre India și Birmania, trupele aliate au realizat că armata japoneză nu era nici pe departe invincibilă, și asfel moralul soldaților a început să crească rapid. Când armata a cincisprezecea japoneză s-a lansat într-o ofensivă majoră în India, în mai 1944, englezii îi așteptau pregătiți, la Imphal și Kohima. Conștient de importanța crucială a acestor poziții, Slim era hotărât să le păstreze cu orice preț – a asigurat aprovizionarea celor 55 000 de soldați încercuiți pe calea aerului și a comasat întregul corp de armată 33 în spatele lor. Într-una dintre cele mai crâncene bătălii din întregul război, Slim a reușit să respingă atacul japonez, împingând armata invadatoare afară din India. Momentul pe care-l aștepta de atâta timp sosise în sfârșit; la începutul anului 1945, Slim și armata a paisprezecea au retraversat râul Chindwin și au început să avanseze în Birmania. Nu foarte convins că japonezii renunțau atât de ușor la luptă, Slim a avansat cu precauție, dându-și seama că japonezii doreau să-i atragă grosul trupelor în centrul Burmei, unde îi puteau încercui și distruge. Într-o manevră de o monumentală viclenie, Slim a folosit mesaje radio false, ba chiar a construit un cartier general fals pentru a-i păcăli pe japonezi că armatele sale chiar înaintau cu rapiditate spre centrul Birmaniei. Când japonezii așteptau să închidă capcana, la sud de Mandalay, s-au trezit ocoliți și luați prin surprindere de armata a paisprezecea. Până la 4 martie, orașul Mandalay fusese recucerit și forțele britanice tăiaseră calea ferată care mergea spre sud, spre Meiktila. Slim a intrat în Rangoon la 2 mai, făcându-l pe lordul Louis Mountbatten să remarce: „Slim este cel mai bun general pe care l-a produs cel de-al Doilea Război Mondial".

Scanned with OKEN Scanner

În timp ce armata a paisprezecea continua să strivească rezistența japoneză din Birmania și se pregătea să lupte în alte părți, bombele atomice de la Hiroshima și Nagasaki au forțat capitularea Japoniei. În haosul bucuriei ce a urmat sfârșitului a șase ani de război, eforturile supraomenești pe care Slim le făcuse în jungla din Birmania au scăpat atenției publicului, umbrite de evenimentele din Europa și din Pacific, iar armata a paisprezecea a trecut, încă o dată, în uitare. Slim a devenit succesorul lui Montgomery în funcția de șef al Statului-Major General Imperial în 1948, a fost promovat la rangul de mareșal și a fost decorat cu „Ordinul de excelență al Marii Britanii" și „Ordinul de onoare Bath". A fost guvernator general al Australiei din 1953 până în 1960, când a fost numit viconte. Generalul Slim a murit la Londra, în ziua de 14 decembrie 1970.

„Cel mai bun general pe care l-a produs cel de-al Doilea Război Mondial" – lordul Louis Mountbatten despre Slim.

„Unchiul Bill" în Birmania:

- La sosirea în Birmania, Slim și-a dat seama de faptul că renumele de „indestructibili" pe care-l aveau soldații japonezi dăuna foarte tare moralului trupelor aliate. A luat imediat măsuri de ridicare a acestui moral în rândul soldaților, perfecționându-le acestora pregătirea specifică de luptă în junglă și purtând constant cu ei discuții moralizatoare. Succesul de care s-a bucurat corpul XV de armată în incursiunile din Arakan, în decembrie 1943, combinat cu raidurile chindiților[18] lui Orde Wingate, în spatele liniilor japoneze, au dezvăluit trupelor aliate faptul că soldații japonezi nu se deosebeau cu nimic de alți soldați, că puteau fi învinși.
- O mare parte din succesul pe care Slim l-a avut în reconstituirea armatei a paisprezecea se datorează caracterului său. Un tip cu picioarele pe pământ, foarte abordabil, „unchiul Bill" cum a ajuns să fie cunoscut în armata a paisprezecea, le inspira soldaților și subordonaților săi nu numai respect, ci și afecțiune, așa cum niciun alt comandant nu mai reușise s-o facă de la Nelson și Wellington încoace.

[18] Trupe de șoc care acționau sub comanda generalului Orde Wingate.

Scanned with OKEN Scanner

DWIGHT D. EISENHOWER

Dwight D. („Ike") Eisenhower (1890–1969) a fost un soldat profesionist care a început cel de-al Doilea Război Mondial ca maior şi l-a terminat în calitate de comandant al celei mai mari operaţiuni amfibie din toate timpurile, cu patru milioane de oameni sub comanda sa. Mai târziu, a fost preşedinte al Statelor Unite pentru opt ani, din 1953 până în 1961.

Cronologie

1890 Se naşte în Denison, Texas, la 14 octombrie
1909 – 1915 Urmează cursurile Academiei West Point
1917 – 1919 Comandant al unui centru de antrenament pentru tancuri
1933 – 1935 Consilier al generalului Douglas MacArthur
1941 Este desemnat să pregătească invazia Aliaţilor în Europa
1942 Comandă invazia Aliaţilor în Africa de Nord
1943 Comandă invazia Aliaţilor în Sicilia şi Italia
1944 Este numit comandant suprem al forţei expediţionare aliate care urma să invadeze Franţa
1945 Sfârşitul războiului în Europa
1953 – 1961 Preşedinte al Statelor Unite
1969 Moare la Washington, DC, la 28 martie

Născut David Dwight Eisenhower (şi-a inversat numele mai târziu) în Denison, Texas, acest fiu faimos al Kansasului a fost dintotdeauna hotărât să urmeze o carieră militară. Descendent al unei familii cu rădăcini protestante, helveto-germane, Eisenhower avea să moştenească modestia şi meticulozitatea specifice strămoşilor săi. Din cei 164 de membri ai promoţiei 1915 de la West Point, nu mai puţin de 59 aveau să devină generali, un record care nu a fost depăşit nici în ziua de astăzi. Eisenhower a promovat al 61-lea şi a început o carieră nespectaculoasă, pregătind soldaţi în timpul Primului Război Mondial şi apoi lucrând în obscura zonă a Canalului Panama.

Scanned with OKEN Scanner

Cu toate acestea, între 1925–1926 a terminat primul dintre cei 275 de absolvenți ai Școlii de Comandă și de Stat-Major de la Fort Leavenworth. Abilitățile de bun administrator l-au dus pe Eisenhower până în poziția de consilier al generalului Douglas MacArthur, asistându-l pe acesta în crearea unei armate pentru Filipine. În mai puțin de un an de la evenimentele de la Pearl Harbor, a fost rechemat la Washington și a fost desemnat să comande debarcarea Aliaților în Africa de Nord, urmată de operațiunile la fel de reușite din Sicilia, Italia și Normandia.

Eisenhower l-a ajutat pe generalul Marshall să pună la punct strategia pentru victorie, iar punerea în practică a acestei strategii a căzut în sarcina sa. A acceptat capitularea armatei germane la Reims, la 9 mai 1945, a comandat ocupația inamicului înfrânt și a prezidat reunirea armatelor americane, apoi s-a retras pentru a deveni președinte al Universității Columbia.

În 1948, a refuzat candidatura pentru președințe și s-a întors în armată în calitate de comandant european al forțelor NATO (1950–1952). A acceptat apoi nominalizarea partidului republican și l-a învins fără drept de apel pe democratul Adlai Stevenson. Primul mandat de președinte al lui Eisenhower a satisfăcut nevoia de normalitate a Americii, după radicalismul ce caracterizase era Roosevelt, constrângerile războiului și pacea neașteptat de fragilă. Întreaga națiune și conducătorul ei s-au bucurat de liniște și prosperitate. Eisenhower a scos Statele Unite din Coreea, a evitat implicarea în acțiunile anticomuniste grotești ale senatorului McCarthy și a susținut puternic desegregarea în școli. Mai degrabă pasiv decât activ în politica externă, a însărcinat trupele americane să se opună răspândirii comunismului în Vietnamul de Sud și a făcut presiuni pentru ca Marea Britanie să abandoneze intervenția militară din Egipt. Reales, în 1956, cu cea mai mare majoritate de voturi din istoria Statelor Unite, Eisenhower a sprijint guvernul libanez împotriva rebeliunilor interne, dar nu a reușit să aducă vreo îmbunătățire semnificativă în relațiile cu URSS.

O caricatură din vremea aceea îl înfățișează pe Eisenhower întrebându-și cabinetul de la ce-ar trebui să se abțină administrația în ziua aceea. Istoricii aveau să caracterizeze mandatele celui de-al treizeci și patrulea președinte american ca fiind o perioadă a derapajelor, a indeciziei și a oportunităților pierdute. Panașul de bravură purtat de administrația Kennedy care a urmat face, probabil, irezistibile aceste comparații. În ciuda imaginii de jucător de bridge fără griji, afișată de Eisenhower, acesta muncea mult și își exercita puterile mandatului fără să facă paradă de asta în fața publicului. La fel cum pe timp de război izbutise să țină în frâu personalitățile puternice ale subordonaților săi Patton și Montgomery, Eisenhower a reușit să lucreze foarte bine cu congresul aflat sub controlul partidului democrat, promovând un program de reforme sociale moderate.

Scanned with OKEN Scanner

Eisenhower şi-a folosit cu grijă prestigiul de general câştigător al războiului pentru a detensiona situaţia externă. Flexibiliatea şi răbdarea nu sunt calităţi întâlnite în mod normal la un militar, dar lui Eisenhower i-au fost de mare folos. Cu mult mai subtil decât l-au crezut criticii lui, nu-i plăcea să facă paradă de inteligenţa sa, pentru că asta îi făcea pe ceilalţi suspicioşi. Eisenhower, care nu a văzut niciodată în realitate un câmp de bătălie, a reuşit să păstreze opt ani de pace în toiul războiului rece. Un sondaj din 1962 efectuat printre istoricii care se ocupau de instituţia preşedinţiei l-a poziţionat pe Eisenhower pe locul 20, la coada plutonului format de cei mediocri. În 1995, însă s-a clasat pe locul al nouălea, obţinând cele mai multe puncte pentru caracter.

„Urăsc războiul aşa cum numai un soldat care l-a trăit poate să-l urască."

Tăcutul

- Eisenhower a fost numit comandant suprem al forţei expediţionare aliate pentru debarcarea din Franţa la 24 decembrie 1943. Mai puţin de şase luni mai târziu, la 6 iunie 1944, a trimis un milion de soldaţi în aproximativ 4000 de nave în Normandia, în cea mai mare operaţiune de debarcare din istorie.
- Până la 25 august, armatele aliate eliberaseră deja Parisul şi, după respingerea unui contraatac crâncen al germanilor în Ardeni, în decembrie, trupele aliate au traversat Rinul la 7 martie 1945. La 7 mai, amiralul Karl Dönitz a capitulat în faţa Aliaţilor, în numele întregii armate germane.
- Harry S. Truman a observat că în politică poţi realiza surprinzător de multe dacă eşti dispus să laşi pe alţii să-şi aroge meritele. Sunt foarte puţini cei care au urmat această maximă cu mai mult succes decât Dwight D. Eisenhower.

Scanned with OKEN Scanner

ERWIN ROMMEL

Mareşalul Erwin Rommel (1891–1944) a fost un comandant german popular şi priceput, celebru pentru victoriile din deşertul Africii de Nord. Unul dintre cei mai admiraţi generali din timpul celui de-al Doilea Război Mondial, a fost forţat să se sinucidă după ce a fost implicat într-un complot eşuat de asasinare a lui Hitler.

Cronologie

1891 Se naşte la Heidenheim, Württemberg, la 15 noiembrie
1910 Ofiţer cadet în regimentul 124 de infanterie Württemberg
1917 Conduce raidul asupra oraşului Caporetto, este decorat cu ordinul „Pour Le Mérite", cea mai mare distincţie germană, pentru curaj.
1937 Publică *Infanterie Angriffe*
1940 Comandă divizia a 7-a Panzer în Franţa
1941 – 1943 Comandă Afrika Korps
1944 Coordonează organizarea liniei defensive din Normandia
1944 Se sinucide la Herrlingen, lângă Ulm, la 14 octombrie

Fiu al unui director de şcoală ieşit de mult din tagma tradiţională a ofiţerilor prusaci, Rommel a intrat în armată ca ofiţer cadet de infanterie în 1910. A câştigat de două ori Crucea de Fier pentru curaj în războiul din 1914–1918. În calitate de comandant de batalion, în 1917, a condus 200 de oameni în Alpi, într-un atac pentru cucerirea fortăreţei montane de la Caporetto, luând 9000 de prizonieri. Asaltul a fost o demonstraţie îndrăzneaţă de tactică *Stosstrupen* (cu trupe de şoc).

După război, Rommel a devenit instructor la şcoala de infanterie din Dresda, unde şi-a dezvoltat şi mai mult teoriile sale despre supremaţia pe care o poate conferi mobilitatea şi viteza, teorii pe care le-a publicat mai târziu într-o carte, *Infanterie Angriffe* (Infanteria Atacă). Cartea a fost foarte apreciată pe plan intern, inclusiv de către Adolf Hitler şi foarte citită în

Scanned with OKEN Scanner

armatele străine. Promovat la gradul de locotenent-colonel în 1935, Rommel a preluat comanda unui batalion alpin şi în 1938 a fost pus la conducerea Academiei de Război din Wiener Neustadt, de lângă Viena. Fiind unul dintre cei mai decoraţi ofiţeri din armata germană, a fost ales de Hitler pentru a comanda batalionul răspunzător de siguranţa sa personală în timpul marşului din regiunea sudetă, una dintre ultimele anexări teritoriale făcute de Hitler înainte de izbucnirea războiului. Rommel a fost general-maior în statul-major al lui Hitler în timpul blitzkrieg-ului din Polonia, din 1939, apoi Hitler l-a întrebat ce ar vrea să comande. A ales divizia a 7-a Panzer.

Diviziile de panzere au fost principala forţă de atac a Germaniei în Franţa şi Belgia în mai şi iunie 1940, tancurile lor ocolind rapid linia Maginot şi deschizând breşe în defensiva franceză. Rommel era în fruntea atacului – divizia a 7-a Panzer şi-a câştigat renumele de „Divizia Fantomă", pentru că părea că apare de nicăieri. Rommel a luat peste 100 000 de prizonieri, pe care i-a tratat onorabil.

În februarie 1941, a fost numit la comanda trupelor germane din Libia, Afrika Korps. Nordul Africii nu era prea important în economia conflictului, dar odată Europa cucerită de forţele Axei, deşertul a deveint un câmp de bătălie major. Timp de douăzeci şi cinci de luni, Rommel a condus o campanie germano-italiană în deşerturile din nordul Africii şi acolo şi-a căpătat formidabila reputaţie de „vulpe a deşertului". Deşertul se potrivea perfect cu pasiunea lui Rommel pentru viteză, surpriză şi acţiune. A declanşat imediat ofensiva şi i-a împins pe englezi până la graniţa cu Egiptul. Timp de doi ani a luptat cu numai trei divizii împotriva a tot ce-au putut strânge Anglia, Statele Unite şi Tunisia. A schimbat mai mulţi comandanţi englezi, fiecare dintre ei fiind chemaţi înapoi în Anglia şi căzuţi în dizgraţia lui Churchill. Unul dintre aceştia, generalul Auckinleck se plângea într-o adresă: „Există pericolul real ca prietenul nostru Rommel să devină un fel de magician sau de balaur în ochii trupelor noastre, care vorbesc deja prea mult despre el". Rommel îşi consolida reputaţia, câştigând bătălii în ciuda sorţilor potrivnici. Era un maestru al atacurilor-surpriză. Ori de câte ori apărea pe câmpul de bătălie, purtând celebrii săi ochelari de protecţie contra soarelui şi a nisipului, era o adevărată inspiraţie pentru soldaţii săi. Până la urmă, a fost învins de o forţă mult superioară numeric. Montgomery a pus 230 600 de oameni în faţa celor doar 80 000 ai lui Rommel la El Alamein. Britanicii aveau mai multe avioane şi blindate şi erau mai bine aprovizionaţi.

Promovat mareşal, Rommel s-a întors în Europa, a fermecat statul-major al lui Hitler şi i s-a dat comanda Franţei, cu misiunea de întări ţărmurile pentru a preîntâmpina o invazie a trupelor aliate. El înţelesese încă de la început că războiul avea să fie pierdut dacă inamicul avea să poată deschide un cap de pod în spatele plajelor şi de aceea era obligatorie păstrarea

Scanned with OKEN Scanner

în rezervă a unei armate puternice şi rapide, pentru a contraataca. Sfaturile sale au fost ignorate şi, la câteva zile după ce el a preluat comanda, Aliaţii au debarcat în Normandia. La 17 iulie 1944, când era în funcţie de doar cinci săptămâni, maşina i-a fost atacată şi distrusă de un avion al RAF[19]. Rommel a suferit o fractură de craniu şi a fost rănit şi la ochi. Trei zile mai târziu, la 20 iulie, Hitler a supravieţuit unui atac cu bombă în buncărul său din Prusia. Rommel era implicat în complot şi la 14 octombrie doi generali în vârstă au sosit la domiciliul său şi i-au pus în faţă dovezile şi o capsulă cu otravă. Rommel, un erou al celui de-al Treilea Reich, a avut parte de funeralii naţionale, cu onoruri militare.

Deşertul nord-african se potrivea perfect cu pasiunea lui Rommel pentru viteză, surpriză şi acţiune.

Complotul cu bombă

- Rommel, soldat profesionist, nu a fost implicat direct în complotul de asasinare a lui Hitler. Dar cum era din ce în ce mai evident că războiul avea să fie pierdut, unii dintre prietenii lui l-au convins că era de datoria lui să preia funcţia de şef al statului şi să înceapă negocierile pentru pace, după ce Hitler ar fi fost înlăturat.
- Rommel nu a fost informat că respectivii complotişti plănuiau să-l asasineze pe Hitler şi probabil că nici nu ar fi fost de acord cu această metodă. Nu accepta ideea de crimă din motive politice şi a ignorat întotdeauna toate ordinele de execuţie date de Hitler.
- A fost de acord să se sinucidă şi astfel să evite un proces public, în schimbul promisiunii că va fi lăsat să-şi ia rămas-bun de la soţia sa şi că se va avea grijă de fiul său.

[19] Royal Air Force – Forţele Aeriene Regale.

Scanned with OKEN Scanner

LIDERI RELIGIOŞI

Scanned with OKEN Scanner

MOISE

Moise, un profet evreu, care a trăit în jurul secolelor al XIV-lea – al XIII-lea î. Hr., este cunoscut din istoriile biblice şi din tradiţii ca un făuritor de legi, eliberator şi conducător al poporului evreu şi ca un mare patriarh venerat atât de creştini, cât şi de musulmani.

Cronologie (datele nu sunt cunoscute)

- Se naşte în vechiul Egipt, spre sfârşitul secolului al paisprezecelea î. Hr.
- Este crescut de fiica faraonului
- Fuge din Egipt după ce ucisese un nobil egiptean
- Trăieşte ca păstor în Arabia
- Se întoarce în Egipt pentru a-i salva pe evrei
- Îi conduce pe evrei afară din Egipt prin Marea Roşie
- Proclamă cele zece porunci pe muntele Sinai
- Îi conduce pe evrei prin sălbăticie şi prin deşert
- Moare pe muntele Nebo (în Iordania de astăzi), la vederea Canaanului, pământul făgăduinţei

Cele scrise în Biblie îl plasează pe Moise în Egipt, în vremea faraonilor Seti (care a domnit între 1318–1304 î. Hr.) şi Ramses al II-lea (1304–1237 î. Hr.). Făcea parte dintr-un mic trib semitic, cunoscut de egipteni sub numele de habiru, care trăia în sclavie. Chiar înainte de naşterea lui Moise, faraonul a ordonat uciderea tuturor bărbaţilor evrei; Moise a scăpat de moarte pentru că mama lui l-a ascuns într-un coşuleţ de papirus şi i-a dat drumul pe Nil. A fost găsit şi crescut la curtea regală de către fiica faraonului. Când a ajuns la maturitate a ucis un egiptean stăpân de sclavi şi a fugit, trăind ca păstor în Arabia, unde s-a şi căsătorit.

Scanned with OKEN Scanner

S-a întors în Egipt la comanda lui Iahve, Dumnezeul evreilor, care-i apăruse sub forma unui „tufiş în flăcări". Moise voia să-l convingă pe faraon să-i elibereze pe evrei din sclavie. Până la urmă, faraonul a cedat rugăminţilor lui, după ce o serie de dezastre naturale au afectat Egiptul – Nilul s-a înroşit ca sângele, mulţi oameni au murit din cauza bolilor şi a inundaţiilor. Moise a condus mai multe mii de evrei, „poporul său", afară din Egipt peste o întindere de apă care s-a despărţit miraculos, închizându-se apoi în urma lor şi înghiţind armata faraonului, care îi urmărea.

Când evreii au ajuns în peninsula Sinai, Moise s-a urcat pe un munte – identificat astăzi ca fiind muntele Sinai – unde a petrecut patruzeci de zile în rugăciuni. A coborât cu două tablete de piatră pe care erau înscrise cele zece porunci, care din acel moment au devenit legile fundamentale ale poporului evreu. Evreii, şi mulţi alţii, susţin că poruncile i-au fost date lui Moise de către Iahve.

Moise şi-a condus poporul şi i-a scris legile pentru încă patruzeci de ani „biblici" – îndurând multe greutăţi şi o călătorie lungă şi istovitoare prin sălbăticie şi deşert, până când au ajuns în sfârşit la graniţa Canaanului, pământul făgăduinţei, Israelul din ziua de azi. Moise nu a reuşit să ajungă până la capăt, a murit la vederea lui, în vârful muntelui Pisga.

Mulţi credincioşi susţin că cele zece porunci i-au fost date lui Moise direct de către Dumnezeu.

Mărturii scrise:

- Patru cărţi din Biblie – Exodul, Leviticul, Numerii şi Deuteronomul – sunt practic singurele surse pentru viaţa lui Moise. Foarte puţini cercetători din ziua de astăzi iau istoriile din Biblie ca fiind o cronică exactă a faptelor petrecute, dar cu toate acestea mulţi dintre ei recunosc că din acestea transcende un anume adevăr istoric.
- Există multe dovezi arheologice care confirmă cele spuse în Biblie despre aşezarea evreilor în Canaan, dar foarte puţine susţin povestea epică a lui Moise. Deşi s-a susţinut că Moise a păstrat însemnări scrise, există foarte puţine dovezi care să probeze cele susţinute de tradiţie, şi anume că el ar fi adevăratul autor al Torei (Tora înseamnă lege), numită, de asemenea, şi Pentateuh sau prima carte a Bibliei.
- Moise era un nume egiptean şi evenimentele descrise în Exodul corespund cu o perioadă de frământări sociale şi revolte în Egipt, la începutul secolului al treisprezecelea.
- Evreii sărbătoresc anual noaptea fugii din Egipt, în care strămoşii lor s-au pregătit să plece înainte de a le fi ucişi toţi întâii născuţi, de Paşte.

Scanned with OKEN Scanner

BUDDHA

În India secolului şase î. Hr., Siddhartha Gautama şi-a câştigat iluminarea şi a devenit Buddha („Cel Luminat"), fondând religia şi filozofia budistă, care aveau să aibă un impact profund asupra civilizaţiei orientale şi, mai târziu, avea să se răspândească şi în tot restul lumii.

Cronologie

S-a născut în Lumbini, Nepal, probabil, în secolul al V-lea sau al VI-lea î. Hr., posibil în 586 sau 566 î. Hr. La vârsta de douăzeci şi nouă de ani a avult loc „marea renunţare" – a renunţat la lume şi la plăcerile lumeşti. După ce a practicat penitenţe ascetice, pe care mai apoi le-a abandonat, a meditat sub copacul Bo, „copacul iluminării", la Bodh Gaya, şi la 35 de ani a devenit Buddha – „Cel Luminat". A condus prima ceremonie la Parcul Căprioarelor din Sarnath, lângă Varanasi, şi şi-a dedicat viaţa profesoratului.

A murit la aproape optzeci de ani, la Kusinagara, Kasia de astăzi, în districtul Gorahpur, în India.

Toate informaţiile despre viaţa lui au fost scrise de către adepţii lui, la mulţi ani după moartea sa, aşa că este foarte dificil de separat miturile şi legendele de faptele istorice. Buddha s-a născut cu numele de Siddhartha Gautama în Lumbini, Nepal, în clasa conducătoare numită Sakyas. Ar fi devenit cunoscut ca Sakyamuni, înţeleptul Sakyas. La naşterea sa i s-a prezis că va ajunge să conducă lumea, dar nu era foarte clar dacă era vorba de un lider politic sau de unul spiritual. Legenda spune că naşterea sa a fost una miraculoasă. Mama sa, Mahamaya, a visat că cel-ce-avea-să-fie-Buddha i-a intrat în pântec sub forma unui elefant alb. Tatăl său, Suddhodana, era un conducător, iar tânărul Siddhartha a crescut în lux, s-a căsătorit şi a avut un fiu. Inspirat de patru imagini – un bărbat foarte bătrân, un bolnav, un cadavru care era dus spre locul de incinerare şi un cerşetor sfânt care părea să-şi fi găsit mulţumirea – a renunţat la hainele princiare, schimbându-le cu nişte

Scanned with OKEN Scanner

zdrențe și și-a părăsit în secret soția și copilul, alegând să trăiască o viață austeră de ascet. Această decizie, cunoscută în budism ca „marea renunțare", este considerată de budiști un punct de reper în istorie.

Timp de aproape șase ani s-a străduit să obțină iluminarea prin viața ascetică, care îl făcuse să arate ca o umbră, dar nu a reușit să atingă nici pacea mentală și nici să obțină iluminarea, așa că a ales calea proprie, ajungând până la urmă să mediteze sub un smochin sacru la Bodh Gaya, care se află acum în statul Bihar. Aici a fost ademenit de Mara, personificarea dorinței carnale, dar i-a rezistat. Apoi avut o viziune, în care i s-a arătat natura lumii și modul în care puteau fi învinse suferințele și opresiunile. De acum înainte, avea să fie cunoscut sub numele de Buddha, cel luminat.

După ce a obținut iluminarea, Buddha s-a întors în Benares (Varanasi), unde își lăsase tovarășii de drum, într-un parc de căprioare din Sarnath, lângă oraș. Aici și-a explicat revelația, în cuvântarea despre întoarcerea roții, în care el a pus în mișcare „dharma" (legea vieții). Acești tovarăși de drum i-au devenit primii discipoli și nucleul noului ordin Sangha, marea organizație monastică care avea să răspândească budismul în întreaga lume. Un principiu important al doctrinei sale era calea de mijloc – un echilibru între extremele negării de sine și delăsării. Yoga este cea mai importantă practică din învățăturile budiste. Budismul este, mai presus de toate, o credință a meditației și a pregătirii personale. Include, de asemenea, o analiză psihologică complexă și un sistem filozofic profund.

În următorii patruzeci și cinci de ani, Buddha a călătorit și a propovăduit, stabilind comunități monastice deschise tuturor, indiferent de statut social sau de castă. A vizitat noile orașe din partea de nord a Indiei, alături de regi și prințese, curtezane și artizani. Cronicile din Sri Lanka spun că a vizitat insula de trei ori, o dată făcând chiar o excursie pe vârful Sumanakata, denumit mai târziu Vârful lui Adam, unde a lăsat o urmă de picior uriaș, care a devenit cel mai important loc de pelerinaj din Sri Lanka.

Învățătura budistă spune că moartea lui Buddha la vârsta de optzeci de ani a fost însoțită de cutremure, ploi de flori și alte manifestări divine și pământești.

Se crede că Buddha a trecut printr-un număr foarte mare de vieți, pregătindu-se astfel pentru această ultimă viață. Legende despre aceste vieți sunt cuprinse în faimoasele povești Jataka, care au fost o sursă de inspirație pentru multe sculpturi, picturi și opere literare din țările budiste. Cei trei Dhyani Buddha care l-au precedat pe Gautama și un viitor Buddha numit Maitreya, au fost subiectul multor statui, răspândite până departe, în peșterile de la Dunhuang, la marginea deșertului Gobi. De obicei, Buddha este prezentat într-una dintre cele trei atitudini yoghine – așezat cu picioarele încrucișate, fie cu ambele mâini ridicate, în poziția de predicator, sau împreunate, în postura de meditație profundă, fie cu o mână îndreptată spre pământ.

Scanned with OKEN Scanner

Viața și învățăturile lui Buddha au pus bazele primei religii mondiale, care avea să se răspândească dincolo de societatea în care s-a născut. Budismul a ajuns la apogeu în India în secolul cinci d. Hr. și s-a propagat pe drumul mătăsii în China și Japonia și pe mare în Sri Lanka și Asia de Sud-Est, devenind cea mai răspândită religie din Asia. Misionarii budiști au călătorit în Egipt și în Imperiul Roman și i-ar fi putut influența pe sihaștrii creștini din perioada timpurie, care practicau și ei ascetismul în deșert. În perioada modernă, budismul a devenit popular în Europa și America și este religia cu cea mai rapidă răspândire din lume.

„Un cuvânt care aduce pacea este mai bun decât o mie de cuvinte inutile."

Adevăruri nobile

- Doctrina lui Buddha a dat o interpretare nouă și radicală religiei acelor vremuri: totul este trecător și interdependent. De aici a enunțat cele patru adevăruri nobile:
- Toată viața este suferință
- Cauza acestei suferințe este dorința
- Această cauză poate fi eliminată prin parcurgerea „căii cu opt brațe", reprezentată de credința corectă, atitudinea corectă, vorbirea corectă, acțiunea corectă, modul de viață corect, efortul corect, conștiința de sine corectă și meditația corectă.
- Calea este un drum printre extreme.

Scanned with OKEN Scanner

IISUS DIN NAZARET

La aproape 2000 de ani de la naşterea lui Iisus din Nazaret (care a murit în anul 30 d. Hr.), o treime din populaţia globului, două miliarde de oameni, se consideră creştini şi deci adepţi ai săi; şi totuşi Iisus nu a avut niciun succes răsunător vizibil, ci a spus simplu: „Urmaţi-mă". Cei mai mulţi creştini cred că era fiul lui Dumnezeu, născut dintr-o fecioară şi că s-a ridicat din morţi – credinţe care au modelat două milenii de istorie a lumii.

Cronologie

6-4 î. Hr.	Se naşte în Bethlehem
24 d. Hr.	Este botezat în râul Iordan de către Ioan Botezătorul
24 d. Hr.	Începe să adune discipoli în jurul său: devine predicator itinerant şi învăţător
30 d. Hr.	Este arestat de către autorităţile evreieşti şi acuzat de blasfemie; este condamnat la moarte. Sentinţa este confirmată de Pilat. Iisus este crucificat lângă Ierusalim

Sursele primare ale istoriei vieţii lui Iisus sunt însemnările din Evanghelii şi scrisorile Sfântului Pavel, scrise, în principal, de cei care l-au cunoscut şi de discipolii săi şi câteva referiri scurte din operele istoricilor romani: Tacit, Suetoniu şi Flavius. În contrast însă, scrierile teologice despre Iisus sunt foarte multe.

Iisus s-a născut spre sfârşitul domniei lui Irod cel Mare (37–4 î. Hr.), în Bethlehem, lângă Ierusalim, şi a crescut în Nazaret, în Galileea. Părinţii săi au fost Maria şi Iosif, un tâmplar, şi a avut trei fraţi cunoscuţi şi câteva surori. În toate naraţiunile există o perioadă de pauză de optsprezece ani, între copilăria sa şi momentul în care Iisus, care avea în jur de treizeci de ani, şi-a început „călătoria", fiind botezat în râul Iordan de către un profet pe nume Ioan, care atrăgea mulţimi mari de oameni şi care mai târziu a fost arestat şi executat.

Scanned with OKEN Scanner

Iisus şi-a început misiunea în Galileea, stabilindu-şi cartierul general la Carpenaeum. Viaţa sa publică a durat poate mai puţin de un an, dar cu siguranţă mai puţin de trei. A adunat în jurul lui doisprezece discipoli şi a mers în nord până în Tir şi cu una sau două ocazii a ajuns şi la Ierusalim. Iisus predica mulţimilor destul de mari pe care reuşea să le atragă despre venirea împărăţiei lui Dumnezeu, despre salvare şi iertare, mai puţin despre judecată, descriindu-l pe Dumnezeu ca fiind un tată iubitor. A folosit parabole, poveşti despre viaţa de zi cu zi, pentru a ilustra adevărurile morale şi spirituale şi a uzat frecvent şi de paradoxuri, de genul: „cei din urmă vor fi cei dintâi". I-a vindecat pe cei bolnavi trupeşte şi mintal cu puterile sale aparent miraculoase. Iisus părea că preferă să fie asociat cu cei săraci, cu proscrişii şi prostituatele, chiar mânca alături de ei, ceea ce l-a făcut să fie văzut ca „impur" în faţa legii evreieşti. Iisus, ca evreu, respecta legea, dar prefera să pună mai mare preţ pe sinceritatea morală decât pe litera strictă a legii şi nu-i păsa de observaţiile meschine.

Iisus credea că are o apropiere specială faţă de Dumnezeu şi că El l-a însărcinat cu o misiune; se referea uneori la el însuşi ca la „Fiul Omului". Ceilalţi îl vedeau ca pe un om sfânt, unii considerându-l reîncarnarea unui profet, ca de exemplu Ilie, sau chiar un Mesia politic sau spiritual.

Autorităţile evreieşti doreau să scape de Iisus. Nu le conveneau criticile lui şi faptul că susţinea că este trimisul lui Dumnezeu. Se temeau că discursurile lui despre „împărăţie" aveau să-i deranjeze pe conducătorii romani, mai ales ţinând seama de faptul că Iisus era din Galileea, o zonă recunoscută pentru rebelii care se năşteau acolo. Aşa că, în primăvara anului 30 d. Hr., au decis să-l omoare.

Iisus şi-a petrecut ultima seară cu apostolii săi în Ierusalim, cinând împreună cu aceştia, împărţind pâine şi vin, originea împărtăşaniei creştine. După ce s-a rugat pe muntele Măslinilor, a fost arestat, acuzat de blasfemie de către un tribunal evreiesc şi condamnat la moarte de către guvernatorul roman, Pilat din Pont, pentru că s-a dat drept moştenitor al tronului evreiesc. Iisus a primit pedeapsa cea mai grea – biciuire şi apoi crucificare.

Trupul i-a fost luat de pe cruce şi pus într-un mormânt de către unul dintre adepţii săi bogaţi şi influenţi, Iosif din Arimateea. Ceea ce s-a întâmplat după aceea a schimbat definitiv omenirea.

Discipolii lui Iisus susţin că acesta a înviat din morţi; ei petrecuseră cu el mult timp şi fuseseră martori ai puterilor lui miraculoase. Învierea care însemna că toată omenirea putea să spere la viaţa de după moarte a devenit credinţa centrală dintr-o nouă religie, care şi-a luat numele de Creştinism după cel al lui Iisus şi a răspândit învăţăturile acestuia în întreaga lume.

„Ferice de cei blânzi, căci ei vor moşteni pământul."

Scanned with OKEN Scanner

Evoluția creștinismului

- La moartea lui Iisus, discipolii lui nu formau decât o mică sectă iudaică, una dintre multele existente și totuși în cincizeci de ani se transformase într-o religie cu susținere puternică. Un mare merit în această creștere îl are Pavel din Tars, un procuror transformat în apostol, care, probabil, a contribuit cel mai mult la dezvoltarea creștinismului, după Iisus.
- Un nucleu al învățăturilor lui Iisus îl constituie cuvântarea de pe munte – Fericirile, în care îi binecuvântează mai ales pe cei săraci și pe cei blânzi.
- Din cele patru Evanghelii, mărturii ale vieții lui Iisus, cele ale lui Matei, Marcu și Luca sunt atât de asemănătoare, încât pot fi citite împreună, în sinopsis, fapt pentru care sunt cunoscute ca și Evangheliile sinoptice. Evanghelia după Ioan este diferită de celelalte.
- Calendarul universal este bazat pe nașterea lui Iisus, deși cercetătorii de astăzi spun că acesta s-a născut, de fapt, între anii 6 și 4 î. Hr.
- Numele de Iisus provine din traducerea grecească a numelui evreiesc Iehoșua sau Ieșua. Hristos nu era la origine un nume, ci un titlu derivat din grecescul Christos, o traducere a cuvântului evreiesc Moșiach sau Mesia, care însemna „cel uns".

Scanned with OKEN Scanner

GRIGORIE CEL MARE

Papa Grigorie I (540–604), primul călugăr care a urcat pe tronul Sfântului Petru, a pus bazele puterii papale, a trimis misionari pentru a converti Anglia la creştinism şi a avut o influenţă foarte mare asupra învăţăturilor bisericeşti. Unul dintre primii patru doctori ai Bisericii, a rămas cunoscut sub numele de Grigorie cel Mare.

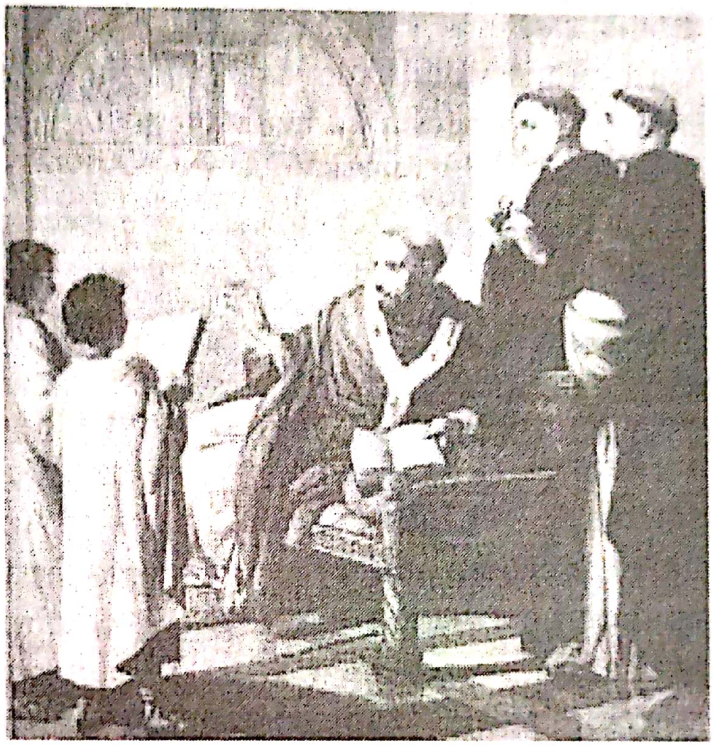

Cronologie

540	Se naşte la Roma
572	Prefect al Romei
574	Îşi transformă moşia în mănăstire, devine călugăr
579	Ambasador papal la Constantinopol
585	Se întoarce la Roma
590	Devine papă
594	Împiedică invazia lombardă
597	Îl trimite pe Augustin în Anglia
604	Moare în Roma, la 12 martie

Născut într-o familie romană prosperă şi influentă, Grigorie a fost fiul unui senator şi strănepotul papei Felix al III-lea. Roma îşi trăise deja zilele de glorie – oraşul a fost atacat de două ori de goţi în timpul copilăriei lui Grigorie, dezastrele care au avul loc atunci lăsându-şi amprenta în conştiinţa lui. A intrat în administraţia statului şi a avansat uşor, ajungând în 572 prefect al oraşului Roma, dar numai câţiva ani mai târziu a renunţat la tot şi a devenit călugăr. În 574, Grigorie şi-a transformat domeniul familiei, situat pe dealul Caelian, în Roma, în mănăstire benedictină, pe care a dedicat-o Sfântului Andrei, şi-a donat şi pământurile din Sicilia în aceleaşi scopuri şi a devenit

Scanned with OKEN Scanner

călugăr. Chiar dacă şi-a schimbat roba de mare slujbaş al oraşului cu rasa de călugăr, Grigorie a descris anii care au urmat ca fiind cei mai fericiţi din viaţa lui.

Dar simplitatea şi sărăcia pe care le-a căutat în mănăstire au început curând să-l ocolească. Grigorie a fost numit unul dintre cei şapte diaconi ai Romei şi trimis de papa Pelagius al II-lea ca ambasador al nunţiului papal la curtea împăratului Tiberius, la Constantinopol. Scopul era de a obţine ajutor militar de la acesta împotriva lombarzilor care invadaseră Italia. Grigorie şi-a păstrat stilul monastic de viaţă cât de mult a putut printre splendorile de la curtea bizantină. A petrecut acolo şase ani, dar nu a reuşit până la urmă să obţină niciun fel de ajutor de la Imperiul Roman de Răsărit. A tras concluzia că, până la urmă, Roma va trebui să se descurce singură. S-a întors acasă în 585 şi şi-a reluat viaţa la Sf. Andrei. S-a reprofilat, devenind profesor şi scriitor, reuşind astfel să-şi atragă mulţi adepţi. După un an în care Roma s-a confruntat cu inundaţii şi epidemii, Pelagius al II-lea a murit în 590 şi abatele de la mănăstirea benedictină Sf. Andrei a fost ales papă în locul lui. Grigorie era din nou obligat să-i părăsească pe cei dragi. A acceptat numirea cu destul de multe rezerve. A fost confirmat oficial în funcţie la biserica Sf. Petru, la 3 septembrie 590, şi, purtând o permanentă bătălie cu boala, şi-a petrecut cei paisprezece ani, pe care avea să-i mai trăiască, reformând Biserica şi transformând papalitatea.

Grigorie a reuşit să transforme temporar papalitatea în cea mai puternică forţă din Italia; a organizat vastele domenii papale, le-a asigurat o conducere şi o administraţie corespunzătoare şi a folosit profiturile rezultate pentru a finanţa fonduri de caritate pentru cetăţenii Romei. Era vestit pentru milostenia şi grija sa. Papa Grigorie a umplut golul de putere lăsat de guvernarea slabă a Romei şi a negociat pacea cu lombarzii, care cuceriseră o mare parte din Italia. Ţelul său era să apere Roma cu orice preţ şi în această privinţă a fost primul papă care a exercitat cu adevărat, chiar dacă numai temporar, o putere reală.

Cu la fel de multă energie, papa Grigorie a promovat papalitatea ca pe o autoritate supremă a Bisericii – poziţie ce se menţine şi astăzi. Grigorie a introdus, de asemenea, câteva schimbări în liturghiile ţinute în biserici şi a introdus cântările gregoriene. Era un misionar zelos, trimiţându-şi misionarii până în Africa şi Anglia. Începând cu el, papalitatea s-a transformat într-o forţă semnificativă a Bisericii şi a istoriei europene.

Anii pe care Grigorie i-a petrecut ca şi călugăr au fost, spunea el, cei mai fericiţi din viaţa sa.

Scanned with OKEN Scanner

„Nu englezi, ci îngeri“[20]

- Se spune că Grigorie a văzut doi băieți englezi foarte chipeși în piața de sclavi din Roma. Când i s-a spus că sunt englezi, a declarat „Non angli, sed angeli“ (Nu englezi, ci îngeri). La puțină vreme după aceea, a trimis patruzeci de călugări, conduși de Augustin, pentru a-i converti pe englezi.
- Scrisorile și cărțile lui Grigorie, deși nu foarte originale, au avut o foarte mare influență în Evul Mediu.
- Cântările din Biserica latină sunt denumite gregoriene în cinstea papei Grigorie, care a stabilit cele opt moduri componente și a colectat aproximativ 3000 de melodii.
- În *Moralia* (Morala), Grigorie pune în discuție întrebări despre doctrina și disciplina Bisericii, iar *Liber Pastoralis* (Grija Pastorală) este un manual pentru episcopi și preoți. „Dialogurile” sunt o colecție de legende despre sfinți.

[20] În original, „Not Angles, but Angels“.

Scanned with OKEN Scanner

MAHOMED

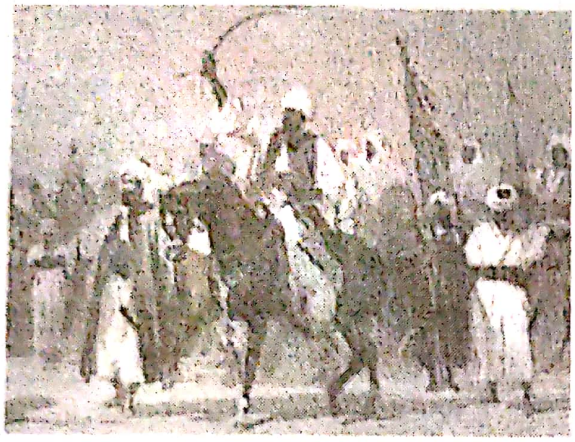

Mahomed (570–632) a fost un profet sfânt ai cărui discipoli, pornind de la învățăturile sale, au pus bazele islamului și ale Imperiului Islamic. Este personajul principal al uneia dintre cele trei mari religii monoteiste, care are milioane de credincioși musulmani pe tot mapamondul.

Cronologie

570 Se naște la Mecca
610 Mohamed este vizitat de Arhanghelul Gabriel
622 Migrația musulmanilor la Medina
624 Victoria din bătălia de la Badr
627 Apărarea Medinei
630 Mecca se predă forțelor islamice
632 Mahomed moare

Mahomed s-a născut în jurul anului 570, în orașul-oază Mecca, în vestul Arabiei și a rămas orfan destul de repede. Făcea parte dintr-un trib de beduini, quraysh, unul dintre numeroasele popoare nomade din vastul deșert muntos din Peninsula Arabică. În învățăturile musulmane se spune că la maturitate a fost vizitat de Arhanghelul Gabriel, în timp ce se ruga într-o peșteră pe muntele Hira, lângă Mecca. I s-a spus să povestească prima dintre multele revelații divine pe care avea să le primească de-a lungul anilor. A început astfel să propovăduiască mesajul că nu există decât un singur Allah (Dumnezeu) și că El este drept și-i va judeca pe toți oamenii, care pot să se salveze dacă vor asculta cuvântul și vrerea lui. Mesajul simplu, dar puternic al lui Mahomed a atras mulți discipoli, dar a stârnit și ostilitatea negustătorilor din Mecca, ale căror afaceri depindeau de panteonul indigen de zei și zeițe și cel mai mult de piatra meteorică neagră, Ka'aba, care atrăgea mulți pelerini. Monoteismul promovat de Mahomed era considerat subversiv, iar locuitorii din Mecca i-au persecutat pe cei ce se converteau la islamism.

Scanned with OKEN Scanner

Când poziția lui Mahomed în Mecca a fost pusă grav în pericol, i-a convins pe discipolii săi să migreze în Yathrib, o oază din deșert, într-o manifestare simbolică a unității religioase și a hotărârii. Această manifestare a marcat începutul unei noi ordini. Pentru prima dată în Arabia, membrii unei comunități erau uniți nu de legăturile tradiționale de clan, ori trib, ci de credința împărtășită într-un singur Dumnezeu adevărat, arătat lor de către profet. Aici Mahomed a început să organizeze o societate, cu reguli practice în ceea ce privește mâncarea, băutura, căsătoria și războiul, punând, de fapt, bazele civilizației islamice. Mai târziu, musulmanii au recunoscut importanța crucială a acestui eveniment, luându-l ca moment de începere a primului an al unei noi ere, primul an al calendarului Hegira. Yathrib a fost redenumită Medina, care înseamnă „Orașul Profetului", în onoarea lui Mahomed.

Nemulțumiți de plecarea compatrioților lor musulmani, cei din Mecca au trimis o armată puternică împotriva profetului, care i-a întâmpinat la Badr, în 624. Acolo, musulmanii sub conducerea lui Mahomed au învins o armată de trei ori mai mare decât a lor. În anul următor, cei din Mecca au mai lansat un atac, de o și mai mare amploare, și au fost din nou învinși într-o ciocnire sângeroasă, la Uhud.

În 627, locuitorii din Mecca, aliați cu evreii din Medina, au lansat un nou atac, forțele lor reunite fiind conduse de Ka'b ibn Al-Ashraf. Cu inteligență și diplomație profetul a reușit să destrame alianța și diferitele grupări inamice s-au retras una câte una. Mahomed a reușit din nou, în ciuda sorților nefavorabili, de data aceasta grație abilităților diplomatice și loialității musulmanilor săi, să asigure supraviețuirea nou-născutului nucleu islamic. După ce pacea a fost asigurată, profetul a lansat un program intensiv de răspândire a învățăturilor islamului trimițând scrisori conducătorilor străini ai Bizanțului, Persiei și Abisiniei.

În 628, Mahomed a negociat, în sfârșit, un armistițiu cu cei din Mecca și în anul următor s-a întors în oraș într-un pelerinaj (Hajj). Uciderea unuia dintre discipolii săi l-a determinat să atace orașul, care s-a predat în scurt timp. Mahomed s-a purtat cu generozitate, cerând doar ca idolii păgâni din jurul lui Ka'aba să fie distruși. Drept urmare, prestigiul său a crescut imediat, emisari din toată Arabia venind să-și declare supunerea. În toate aceste „războaie" care s-au întins pe parcursul a zece ani, istoricii islamiști susțin că nemusulmanii nu au pierdut decât 250 de oameni în luptă, în timp ce pierderile suferite de musulmani au fost și mai puține. Mahomed a transformat un haos virtual într-un stat foarte bine disciplinat, a lăsat în urmă un sistem de legi și o justiție imparțială, în care chiar și locuitorii nemusulmani se bucurau de o autonomie juridică și culturală completă.

Extraordinara viață și carieră ale profetului au fost curmate de moartea sa bruscă la 8 iunie 632. Avea în jur de 60 de ani și nu trecuseră nici zece ani de când plecase spre oaza Yathrib, însoțit de un mic grup de discipoli loiali.

Scanned with OKEN Scanner

Yathrib a fost redenumit Medina „Oraşul Profetului", în onoarea lui Mahomed.

Un muritor

- Musulmanii îl consideră pe Mahomed întruparea credinciosului perfect şi îi consideră acţiunile şi cuvintele ca un exemplu de conduită ideală. Spre deosebire de Iisus, pe care creştinii îl consideră fiul lui Dumnezeu, Mahomed era muritor.
- Primul biograf arab al lui Mahomed, Ibn Ishaq, nu a scris despre el decât la aproximativ o sută de ani după moartea sa. De aceea, unele detalii ale primei perioade a vieţii sale sunt neclare.
- Coranul, scris, de asemenea, după moartea sa, este o colecţie a învăţăturilor şi cuvintelor sale, reţinute de cei din anturajul său. Mahomed se considera un vorbitor al cuvântului lui Dumnezeu. Prin intermediul lui, spunea el, Dumnezeu transmitea ultimul său mesaj omenirii. În afară de importanţa sa religioasă, Coranul reprezintă o mărturie crucială despre limba şi civilizaţia arabă.
- Migraţia (Hegira) spre oaza de la Yathrib marchează naşterea calendarului musulman.
- Cuvântul islam înseamnă supunere.

Scanned with OKEN Scanner

SFÂNTUL BENEDICT

Benedict din Nursia (aprox. 480–aprox. 547) a fondat Ordinul Benedictin şi este considerat părintele monahismului occidental. „Regula" este un program ordonat de adorare, rugăciune şi muncă, după care discipolii lui trăiesc şi astăzi, 1500 de ani mai târziu, în multe comunităţi de pe întreg mapamondul.

Cronologie

Aprox. 480	Se naşte în Nursia
Aprox. 494	Este trimis la studii la Roma
Aprox. 510	Este ales abate la Vicovaro
Aprox. 520	Înfiinţează mănăstirea Subiaco
529	Înfiinţează mănăstirea de la Monte Cassino
536	Benedict îl trimite pe Placid să înfiinţeze o mănăstire la Messina
543	Regele got Totila îl vizitează pe Benedict la Monte Cassino. Scholastica moare.
Aprox. 547	Benedict moare la Monte Cassino

Născut într-o familie înstărită, în Nursia, în centrul Italiei, Benedict şi-a petrecut tinereţea studiind la Roma, în ultimii ani în care aceasta era considerată un oraş imperial. Se cunosc destul de puţine despre viaţa lui, se ştiu doar realizările sale. Papa Grigorie I a scris o biografie, care este însă lipsită de date şi este presărată de evenimente miraculoase.

Tradiţia spune că Benedict şi sora sa geamănă, Scholastica, au fost copiii lui Entropius şi ai Abundantiei. Scârbit de degradarea vieţii din Roma, Benedict s-a dus să trăiască ca pustnic într-o peşteră la Subiaco, la aproximativ şaizeci şi cinci de kilometri est de oraş, la poalele munţilor Abruzzi. Acolo a petrecut trei ani în solitudine şi, după o experienţă nereuşită ca abate al comunităţii din Vicovaro, a început să-şi adune propriii discipoli, pe care i-a organizat în douăsprezece comunităţi a câte doisprezece călugări, fiecare dintre aceste comunităţi fiind condusă de către un diacon. După ceva

Scanned with OKEN Scanner

vreme, cei din aristocrația romană au început să-şi aducă copiii la el pentru a fi educați. Doi dintre aceşti copii, Maurus şi Placid, au devenit cei mai cunoscuți discipoli ai săi.

În 529, Benedict s-a mutat spre sud, la Monte Cassino, la jumătatea distanței dintre Roma şi Neapole, unde i-a adus pe majoritatea călugărilor lui şi unde a înființat una dintre cele mai mari mănăstiri din Europa. Tot aici şi-a scris şi *Regula vitae monasticae*. Sora lui, Scholastica, a înființat o comunitate în apropierea mănăstirii. Monte Cassino s-a dezvoltat într-o perioadă punctată de revolte, frământări, foamete, epidemii şi războaie. Italia a fost invadată de lombarzi şi de armatele bizantine care încercau să cucerească Imperiul Roman de Apus şi să-l aducă sub conducerea Constantinopolului. Benedict a asistat la dispariția Imperiului Roman. Un reprezentant al noii ordini instaurate, regele got Totila, a venit să-l viziteze la Monte Cassino.

În lucrarea sa, *Regula vitae monasticae*, Benedict a pus accentul pe traiul în comun şi pe munca fizică. Un text latin scurt, care conține un prolog şi şaptezeci şi trei de capitole, *Regula* a fost prima codificare a traiului monastic comun din Occident. Cartea a fost larg răspândită. Benedict o intitula „un mic set de reguli pentru începători". Cartea a adus cu sine o transformare uriaşă, înlocuind individualismul sihastric şi ascetic al traiului monahal tradițional cu un nouă şi puternică străduanie comună. Cel mai mare merit al cărții a fost acela de a trasa instrucțiuni precise privind modul de funcționare a comunității, precum şi în ceea ce priveşte puterile şi îndatoririle abatelui. În plus, *Regula* era simplă şi nu foarte dură. Cele cuprinse în carte erau la îndemâna oamenilor obişnuiți. Foarte rapid au început să apară peste tot în apus mănăstiri benedictine; acest lucru a asigurat o mai bună răspândire a învățăturilor bisericeşti (astfel, Biserica avea să se mențină până în Evul Mediu) şi au apărut misionarii care aveau să convertească țările păgâne – Anglia şi Germania.

În 529, Benedict a ajuns la Monte Cassino, unde a înființat una dintre cele mai mari mănăstiri din Europa.

Regula Sfântului Benedict

- *Regula Sfântului Benedict* este un document de bază al creştinătății occidentale şi deci şi al civilizației occidentale. În ea sunt preluate scrieri ale unor autori mai puțin cunoscuți, în special Ioan Cassian. Formează practic baza tuturor ordinelor monahale care aveau să se răspândească în Europa în secolele următoare.

Scanned with OKEN Scanner

- *Regula* nu era exagerat de austeră. Chiar dacă sunt şi slujbe de noapte, călugării au program neîntrerupt de somn de şapte ore şi jumătate – opt ore, şi îndatoririle religioase de peste zi le ocupă în mod normal între patru şi cinci ore, în afară de ziua de duminică, când durează mai mult. Restul timpului călugărului era împărţit între muncă (şase ore) şi lectură (patru ore). Probabil că se citea Biblia şi Părinţii Bisericii. Pe vremea aceea, munca se făcea de obicei pe câmp sau oriunde avea comunitatea nevoie. În cadrul comunităţii, proprietatea era comună.
- Tradiţia benedictină a învăţăturii a fost stabilită încă de la început şi continuă şi astăzi în Anglia, unde există mai multe şcoli benedictine, ca, de exemplu, Ampleforth, Downside şi Worth.

Scanned with OKEN Scanner

SFÂNTUL FRANCISC DE ASSISI

Sfântul Francisc de Assisi (aprox. 1181–1226) a fost fiul unui negustor bogat şi a revoluţionat Biserica creştină la începutul Evului Mediu, punând bazele unei mişcări bazate pe sărăcie. Personalitatea sa charismatică a atras mii de discipoli în ordinul fondat de el, Ordinul Franciscan.

Cronologie

Aprox. 1181	Se naşte în Assisi, Italia
1202	Este luat prizonier în războiul local care avea loc între Assisi şi oraşul vecin Perugia
1205	Are o viziune şi începe să repare biserici
1208	Începe să propovăduiască; adună doisprezece călugări în jurul lui – acesta a fost primul ordin
1210	Franciscanii sunt recunosctuți de papa Inocențiu al III-lea
1212	Este înființat „Ordinul Clariselor" – ordin pentru femei
1212 – 1220	Misionar în Italia, Spania, Egipt şi, posibil, în Ţara Sfântă
1223	Începe tradiția Crăciunului
1224	Primeşte stigmata – rănile lui Hristos
1225	Compune *Cântecul Fratelui Soare sau al Tuturor Creațiilor*
1226	Moare la Assisi, pe 3 octombrie
1228	Este canonizat de papa Grigorie al IX-lea, pe 16 iulie

Născut Giovanni Francesco Bernardone, în familia unui înstărit negustor de pânzeturi din Assisi, Umbria, se pare că Francisc a avut parte de puțină educație. În tinerețe, era cunoscut printre tinerii din Assisi pentru hainele lui sport; era vestit în postura de cântăreț şi petrecăreț. Dar tinerețea aceasta lipsită de griji s-a sfârşit brusc. A fost luat prizonier într-o luptă împotriva oraşului vecin Perugia şi a stat în captivitate mai mult de un an. S-a îmbolnăvit destul de serios şi a început să-şi regândească stilul de viață.

Scanned with OKEN Scanner

S-a întors în Assisi, în 1205, un om schimbat. La puțină vreme după aceea, a avut o viziune între ruinele capelei San Damiano, pe câmpurile de lângă Assisi, viziune în care Hristos îi ordona să repare biserica – o sarcină pe care mai apoi a interpretat-o ca referindu-se la întreaga Biserică creștină. Imediat, Francisc a vândut baloți de pânză din magazinul tatălui său pentru a strânge bani pentru repararea bisericii. Tatăl lui s-a înfuriat atât de tare, încât l-a obligat pe Francisc să renunțe la moștenire și l-a dus la preotul local. Francisc a reacționat dezbrăcându-se în pielea goală și jurând să-l slujească pe tatăl său ceresc. A petrecut următorii trei ani muncind printre leproși și reconstruind biserici în paragină.

În 1208, cuvintele din Evanghelia Sfântului Matei, versetele 10:5–4, l-au inspirat pe Francisc să propovăduiască penitența, dragostea și pacea și să-și doneze toată avuția. Era hotărât să plece în lume și să ducă o viață cât mai apropiată de cea a lui Iisus. Francisc și-a strâns doisprezece discipoli și a scris pentru ei o regulă simplă; au devenit primul ordin de călugări franciscani. Benedictinii locali le-au dat o capelă mică în Porziuncola, în valea de lângă Assisi, pentru a o folosi drept prima lor mănăstire. Călugării, care umblau numai câte doi, propovăduind, cântând, muncind și cerșind, au avut un impact uriaș asupra populației din locurile unde au mers. După ce, la început, a fost destul de reticent, papa Inocențiu al III-lea a recunoscut ordinul în anul 1210. În 1212, Francisc a ajutat o tânără femeie din Assisi, Clara, care-i urmase exemplul, renunțase la bogăție și se călugărise, să înființeze al doilea ordin franciscan, ordinul femeilor sărace (Ordinul Clariselor).

Oriunde călătorea, Francisc atrăgea oamenii. Se povestește că predica și rândunelelor și că la un moment dat a ordonat unui lup sălbatic și înfometat să înceteze a mai teroriza localnicii. În 1217, a împărțit ordinul călugăresc pe provincii și misiuni în toată lumea. Zelul și dăruirea l-au dus până în Spania, unde a încercat să-i convertească pe mauri, și în Egipt, unde a predicat sultanului al-Kamil. Nu există dovezi că ar fi ajuns și în Țara Sfântă, dar dorința lui de a ajunge acolo i-a făcut pe franciscani să lupte să obțină dreptul de a fi străjerii „locurilor sfinte" – luptă care continuă și astăzi. La întoarcerea sa în Italia, în 1220, a participat la adunarea de la Porziuncola, numită și Adunarea rogojinilor, unde au venit cinci mii de călugări. Francisc a renunțat la administrarea efectivă a ordinului și a numit un nou conducător, iar în 1221 a înființat un al treilea ordin (terțiar) de călugări franciscani.

În 1224, a primit stigmatele – cele cinci răni pe care le avea Hristos după crucificare – după ce a avut o viziune în timp ce se ruga, la sfârșitul unui post de patruzeci de zile. A făcut tot ce i-a stat în putință pentru a-și ascunde rănile. Deși destul de bolnav și cu vederea din ce în ce mai slabă, Francisc a continuat să predice și să scrie, iar în 1225 a compus *Cântecul*

Scanned with OKEN Scanner

Fratelui Soare sau al Tuturor Creațiilor, în care toate elementele din natură sunt slăvite ca frați și surori. A murit la vârsta de patruzeci și patru de ani, în micuța lui colibă de la Porziuncola, îmbrățișând „sora moarte" și a fost canonizat la mai puțin de doi ani, în 1228. Trupul i-a fost reîngropat în secret în cea mai scundă capelă din marea biserică închinată Sfântului Francisc, din Assisi, în 1230.

„Acolo unde este ură, lasă-mă să semăn pace."

O viață ascetică

- Sfântul Francisc a devenit cunoscut sub porecla de Il Poverello (Sărăcuțul). Și-a exprimat foarte bine dragostea de natură în *Cântecul Fratelui Soare sau al Tuturor Creațiilor,* cântec în care soarele, stelele, animalele, păsările, ba chiar și moartea sunt considerate frați și surori.
- Sfântul Francisc este unul dintre sfinții protectori ai Italiei, alături de Sfânta Ecaterina din Siena.
- Crăciunul era una dintre sărbătorile preferate ale Sfântului Francisc. În 1223, a recreat grajdul din Bethlehem pentru a introduce conceptul popular de „Ieslea Crăciunului".
- „Doamne, fă-mă un instrument al păcii tale; acolo unde este ură, lasă-mă să semăn pacea, acolo unde este durere, iertarea, acolo unde credința e pusă la îndoială..." fragment dintr-o rugăciune atribuită Sfântului Francisc.

Scanned with OKEN Scanner

MARTIN LUTHER

Martin Luther (1483–1546) a fost un teolog german şi reformator religios care a iniţiat reforma protestantă, în urma căreia Biserica creştină occidentală s-a divizat şi a schimbat cursul istoriei europene şi mondiale.

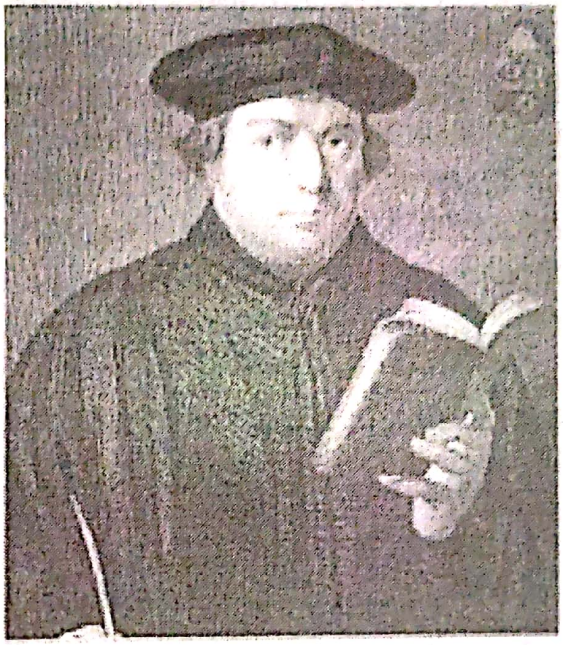

Cronologie

1483 Se naşte în Eisleben, în Germania, la 10 noiembrie
1501 Se înscrie la Universitatea Erfurt
1505 Intră în mănăstirea augustiniană din Erfurt
1508 Studiază teologia la Universitatea Wittenberg
1510 Vizitează Roma ca şi călugăr augustinian
1512 Este numit profesor de teologie la Wittenberg
1517 „Bate în cuie" pe uşa bisericii castelului Wittenberg cele nouăzeci şi cinci de teze
1521 Dieta de la Worms
1524 – 1525 Revoltele ţăranilor
1525 Luther părăseşte mănăstirea şi se căsătoreşte
1534 Prima Biblie completă tradusă de Luther este tipărită şi distribuită
1546 Moare în Eisleben, la 18 februarie

Martin Luther, fiul unui prosper lucrător în minele de cupru, a studiat la Universitatea Erfurt între 1501 şi 1505. Dacă la început intenţia lui era să devină avocat, s-a răzgândit şi a intrat în mănăstirea augustiniană din Erfurt. S-a călugărit, în 1505, şi a fost hirotonit în 1507. De o inteligenţă şi o precocitate ieşite din comun, Luther a fost trimis să studieze teologia şi să profeseze la Universitatea din Wittenberg, unde, după o scurtă întoarcere la Erfurt, şi-a susţinut doctoratul şi a devenit profesor de teologie.

În timpul unei vizite la Roma, în 1510, Luther a fost şocat de ceea ce a văzut, de depravarea şi luxul în care trăiau clerul şi papalitatea. A fost indignat mai ales de vânzarea indulgenţelor – certificate de hârtie care garantau izbăvirea în viaţa de apoi – şi a început să se revolte împotriva

Scanned with OKEN Scanner

MARTIN LUTHER

Martin Luther (1483–1546) a fost un teolog german şi reformator religios care a iniţiat reforma protestantă, în urma căreia Biserica creştină occidentală s-a divizat şi a schimbat cursul istoriei europene şi mondiale.

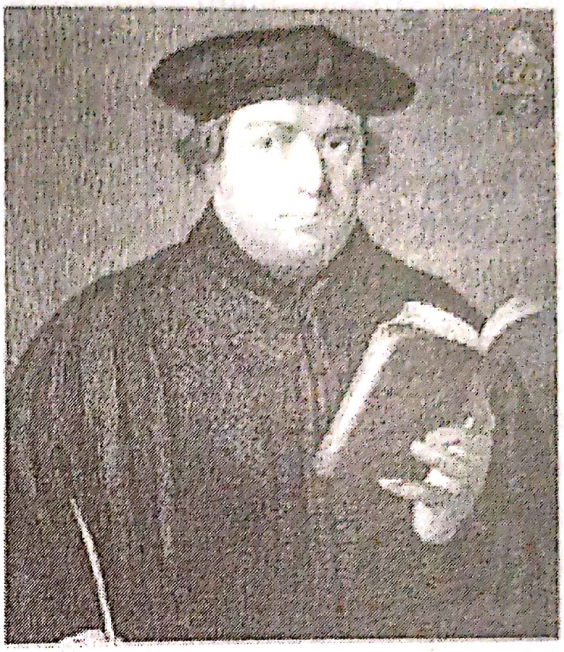

Cronologie

1483 Se naşte în Eisleben, în Germania, la 10 noiembrie
1501 Se înscrie la Universitatea Erfurt
1505 Intră în mănăstirea augustiniană din Erfurt
1508 Studiază teologia la Universitatea Wittenberg
1510 Vizitează Roma ca şi călugăr augustinian
1512 Este numit profesor de teologie la Wittenberg
1517 „Bate în cuie" pe uşa bisericii castelului Wittenberg cele nouăzeci şi cinci de teze
1521 Dieta de la Worms
1524 – 1525 Revoltele ţăranilor
1525 Luther părăseşte mănăstirea şi se căsătoreşte
1534 Prima Biblie completă tradusă de Luther este tipărită şi distribuită
1546 Moare în Eisleben, la 18 februarie

Martin Luther, fiul unui prosper lucrător în minele de cupru, a studiat la Universitatea Erfurt între 1501 şi 1505. Dacă la început intenţia lui era să devină avocat, s-a răzgândit şi a intrat în mănăstirea augustiniană din Erfurt. S-a călugărit, în 1505, şi a fost hirotonit în 1507. De o inteligenţă şi o precocitate ieşite din comun, Luther a fost trimis să studieze teologia şi să profeseze la Universitatea din Wittenberg, unde, după o scurtă întoarcere la Erfurt, şi-a susţinut doctoratul şi a devenit profesor de teologie.

În timpul unei vizite la Roma, în 1510, Luther a fost şocat de ceea ce a văzut, de depravarea şi luxul în care trăiau clerul şi papalitatea. A fost indignat mai ales de vânzarea indulgenţelor – certificate de hârtie care garantau izbăvirea în viaţa de apoi – şi a început să se revolte împotriva

Scanned with OKEN Scanner

Romei. Indignarea lui a ajuns la apogeu în 1517, când un călugăr, Johann Tetzel, a început să vândă indulgențe și în Germania. La 31 octombrie, Luther a „bătut în cuie" o foaie pe care scrisese cele nouăzeci și cinci de teze (sau argumente) împotriva indulgențelor pe ușa bisericii din castelul Wittenberg. Scris inițial în latină, documentul a fost repede tradus în germană și, cu ajutorul noii tehnologii a tiparului, s-a propagat cu viteza unui cutremur.

Contrazis, condamnat și excomunicat formal de autoritățile bisericești în 1521, Luther a ripostat prin scris, concepând primele articole din ceea ce mai târziu avea să fie cunoscut sub numele de luteranism – *Mesaj către nobilimea creștină din națiunea germană, Prelegere despre captivitatea babiloniană a Bisericii, Despre libertatea unui creștin.* Bucurându-se, din fericire, de protecția lui Frederic al Saxoniei, Luther a tradus Noul Testament din greacă în germană, după cum avea să facă și cu întregul Vechi Testament.

Măsurile pe care papalitatea le-a luat împotriva lui și ostilitatea de care dădea la rândul lui dovadă au împărțit Germania în două. În 1521, a fost adus sub escortă de către împăratul Carol Quintul în fața dietei imperiale din Worms unde, fără să dea semne de slăbiciune, și-a întemeiat apărarea pe credință, lovind chiar la rădăcina învățăturilor creștine tradiționale.

„Sunt copleșit de Sfânta Scriptură pe care am citat-o. Conștiința mea este captivată de cuvântul lui Dumnezeu. Nu pot să retrag nimic și nici n-o voi face, pentru că nu este cinstit și nici bine să acționezi împotriva conștiinței", a declarat Luther. În popor se spune că ar fi adăugat și „Asta este poziția mea. Alta nu pot avea."

Luther a fost scos în afara legii și în Germania au izbucnit revoltele politice; cavalerii imperiali s-au revoltat în 1522–1525, iar o răscoală izbucnită în zona munților Pădurea Neagră, în 1524, a aprins un conflict care a durat doi ani și care a fost cunoscut sub numele de Războiul Țăranilor. Oripilat de grozăviile care se săvârșeau acum în numele lui, Luther a publicat un apel *Împotriva hoardelor de țărani ucigași și hoți;* țăranii rebeli au fost măcelăriți. Dar fervența cu care se împotrivea Bisericii tradiționale a continuat să crească în intensitate. În 1526, susținătorii lui Luther au convins prima dietă de la Speyer să accepte principiul revoluționar, conform căruia conducătorul are dreptul de a hotărî religia, iar la a doua dietă de la Speyer, în 1529, au introdus un „protest" formal, de unde le vine și numele sub care aveau să fie cunoscuți (protestanți). În 1539, și-au condensat credința și principiile în *Confesiunea de la Ausburg* – în fapt, manifestul protestant, în care apăreau interpretări noi și radicale ale unor probleme fundamentale, cum ar fi anafura.

Luteranismul a prins în Germania, datorită prinților cu vederi independente și a fost adoptat în mai multe state și în majoritatea orașelor nord-europene, din Bremen și până la Riga. Cu toate acestea, protestanții

Scanned with OKEN Scanner

s-au scindat rapid în mai multe secte, iar discipolii lui Luther s-au văzut puşi serios la încercare când acesta a condamnat bigamismul lui Filip de Hessen şi, de asemenea, când a scris o polemică violentă împotriva evreilor.

Luther, un fost călugăr, s-a căsătorit cu o fostă călugăriță, Katharina von Bora, care i-a condus gospodăria, s-a ocupat de banii lui şi i-a făcut şase copii şi căreia îi scria scrisori lungi ori de câte ori era plecat de lângă ea. Bolnav aproape toată viața lui şi cu o personalitate destul de dificilă, Luther a murit pe neaşteptate pe când îşi vizita oraşul natal, Eisleben.

„Sunt copleşit de Sfânta Scriptură pe care am citat-o. Conştiința mea este captivată de cuvântul lui Dumnezeu. Asta este poziția mea. Alta nu pot avea."

Luther şi muzica

- Luther era cunoscut în toată Germania ca şi „Privighetoarea din Wittenberg". Cânta foarte bine din gură şi cu lăuta; a scris imnuri religioase, dintre care cel mai cunoscut este cel în care a parafrazat psalmul 49, *Dumnezeu este refugiul nostru.* Luther a pus bazele unei puternice tradiții muzicale în bisericile sale – cântăreți, orgi, coruri – transformând astfel Germania în țara cu cea mai bună pregătire muzicală din Europa.
- Printre prietenii şi colegii lui Luther s-a numărat şi Filip Melanchton, traducător şi om de ştiință, şi Hans Lufft, care i-a tipărit prima Biblie completă (care s-a vândut în 100 000 de exemplare). Luther încuraja dezvoltarea limbii populare, iar Biblia lui Luther era un instrument crucial pentru dezvoltarea limbii germane, unind mai multe dialecte separate. A adus, de asemenea, şi un sentiment de unitate printre vorbitorii de limbă germană.

Scanned with OKEN Scanner

SFÂNTUL IGNAȚIU DE LOYOLA

Sfântul Ignațiu de Loyola (1491–1556) a fost spaniolul care a fondat Societatea lui Iisus, cunoscută sub numele de Ordinul Iezuiților; iezuiții erau trimiși peste tot în lume, ca misionari. Ordinul său a fondat școli, licee și universități, fixând noi standarde în educație.

Cronologie

1491 Se naște în Loyola, la 24 decembrie
1521 Este rănit la ambele picioare de proiectilul unui tun
1522 Jură să-și dedice viața Bisericii
1528 În timpul studiilor de la Paris își formează un grup inițial de șase discipoli
1537 Este hirotonit preot
1540 Papa Paul al III-lea încuviințează formarea Societății lui Iisus
1556 Moare la Roma, în ziua de 31 iulie 1622, lăsând în urmă o mie de iezuiți, cu o sută de case în zece provincii
1622 Este canonizat

Ignațiu s-a născut în 1491, cel mai tânăr dintre cei treisprezece copii, într-o familie nobilă și bogată din Guipúzcoa, o provincie bască din nordul Spaniei. Paj al trezorierului din Castilia, era obișnuit cu viața de la curte, cu femeile, cu jocurile de noroc și cu luptele cu săbiile. În 1517, a devenit soldat. În 1521, când francezii asediau Pamplona, viața lui Ignațiu a luat o întorsătură dramatică. A fost rănit grav la ambele picioare de un proiectil de tun, fiind nevoit să îndure o intervenție chirurgicală fără anestezie. În timpul convalescenței, cineva i-a dat câteva cărți despre viața lui Iisus Hristos și despre viețile sfinților, deși el ar fi preferat povești despre cavaleri și domnițe.

Scanned with OKEN Scanner

S-a hotărât să calce pe urmele sfinților și, în 1522, și-a mărturisit păcatele la mănăstirea din Montserrat și a petrecut câteva luni acolo, într-o peșteră, trăind auster, meditând și scriind. Notele din acea perioadă au ajuns să compună manualul iezuiților – *Exercițiile Spirituale* (publicată cu aprobarea papală în 1548) –, un manual despre cum se poate atinge spiritualitatea.

Apoi Ignațiu a pornit spre Țara Sfântă, într-o călătorie plină de lipsuri și pericole. A vrut să emigreze acolo, dar franciscanii, care se ocupau (și încă se mai ocupă și azi) de locurile sfinte, i-au ordonat să plece, astfel că s-a întors în Spania în 1524. În tinerețe nu beneficiase de o educație formală și nu învățase nici latina, așa că a început acum să studieze, mai întâi, la universitățile din Alcala și Salamanca, unde a fost considerat drept o persoană dificilă de către Inchiziție, și apoi la Paris, unde a plecat în 1528. Aici a învățat din greu teologie, filozofie și latină, influențând un mic grup de colegi, printre care se număra și compatriotul său, viitorul sfânt Francisc Xavier.

La Paris, Ignațiu și discipolii săi au făcut de bună-voie un legământ al sărăciei, castității și obedienței, neavând însă intenția de a fonda un nou ordin. În acești ani, Ignațiu a călătorit în Anglia, Italia și în Țările de Jos. După ce și-a terminat studiile, trăind din ce primea de pomană, Ignațiu s-a decis să devină preot. În 1537, majoritatea discipolilor săi erau și ei deja hirotoniți. În anul următor, Ignațiu a avut o experiență mistică, iar în 1539 și-a adunat prietenii la Roma pentru a discuta despre viitorul comunității lor. Așa cum făcuseră un legământ de sărăcie, castitate și obedință, s-au plasat acum sub conducerea unui superior general, în serviciul papei, și au fondat un nou ordin care a primit aprobarea papală în 1540. Ca o reflecție a pregătirii sale militare, Ignațiu a sugerat numele de Compania lui Iisus, dar oficial s-a numit Societatea lui Iisus. Timp de cincisprezece ani, până la moarte, Ignațiu s-a erijat într-un general, conducând ordinul, învățându-i pe copii și pe adulți, scriind regulile societății și sfătuindu-i pe iezuiții din lumea întreagă prin intermediul scrisorilor.

Iezuiții, ghidați de instrucțiunile detaliate primite chiar de la Ignațiu, au fondat misiuni în Portugalia, Irlanda, Germania, India și chiar Etiopia. Teologii iezuiți au fost participanți activi în consiliul din Trent. Ordinul este cunoscut sau mai bine spus recunoscut, pentru activitatea din domeniul educației. Colegiile au fost fondate inițial pentru noii recruți ai ordinului, dar cererea din partea autorităților seculare a dus la o expansiune rapidă a școlilor iezuite în toată lumea.

Ignațiu a murit la Roma din cauza unui acces de febră, în 1556, înainte de a primi ultima împărtășanie și binecuvântarea papală. A fost beatificat în 1609 și canonizat în 1622. Trupul său este îngropat sub altarul marii biserici iezuite Gesú din Roma.

Scanned with OKEN Scanner

După o experiență mistică, Ignațiu a fondat un nou ordin, Societatea lui Iisus.

Iezuiții

- Ignatius a spus: „N-am părăsit niciodată armata. Am fost doar mutat în serviciul lui Dumnezeu."
- „Dați-mi un băiat de la vârsta de șapte ani" a mai spus el, „și va fi al meu pentru totdeauna".
- Era foarte conștient de importanța și influența pe care o avea educația. În 1551, a scris „Dintre cei care acum sunt doar studenți, în timp, unii vor pleca să joace diverse roluri – unul să predice, altul să administreze pământuri, ori să împartă justiția, alții spre alte chemări".
- Termenul de iezuit a fost folosit prima oară în 1544 și atunci cu valențe peiorative.
- Mottoul iezuiților este *Ad Majorem Dei Gloriam* (Întru gloria măreață a Domnului).

Scanned with OKEN Scanner

JEAN CALVIN

Jean Calvin (1509–1564) a fost un teolog francez și un reformator protestant, a cărui etică austeră, care presupunea multă muncă, a modelat destinele multor țări, precum Scoția, Elveția și Statele Unite ale Americii. El a fost fondatorul celei mai influente ramuri a protestantismului.

Cronologie

1509 Se naşte în Noyon, la 10 iulie
1510 Publică *Preceptele Religiei Creştine*
1536 – 1538 Geneva
1538 – 1541 Strasbourg, unde se şi căsătoreşte
1541 Preia controlul bisericii protestante din Geneva
1564 Moare la Geneva, la 27 mai

Născut la Noyon, în Picardia franceză, în 1509, Calvin a studiat teologia la Paris şi apoi şi-a schimbat opțiunea în favoarea dreptului, urmând cursurile universităților din Orléans şi Bourges. A devenit adeptul noului curent protestant după ce a asistat la o prelegere teologică cu privire la prevalența scripturilor, susținută de rectorul Sorbonei, Nicholas Cop. A renunțat la parohia din orașul natal, Noyon, şi s-a îndreptat spre mult mai tolerantul oraş Basle. Acolo, în anul 1593, şi-a publicat cea mai importantă lucrare, *Institutio Christianae Religionis* (Învățăturile Religiei Creştine). Această lucrare l-a făcut să fie remarcat drept gânditor şi pastor protestant, devenind un personaj popular în cadrul noilor comunități religioase. În drumul său spre Geneva, din anul 1536, a fost rugat să instituie acolo o biserică protestantă. A rămas în acest oraş vreme de doi ani de zile, până când, prin vot, s-a luat decizia expulzării sale. În perioada 1538–1541, Calvin a locuit în Strasbourg, acolo unde s-a căsătorit cu văduva Idelette de Bure şi a publicat primul dintre multele comentarii pe marginea Bibliei.

Scanned with OKEN Scanner

Preceptele teologice ale lui Calvin sunt radicale şi sumbre, mai ales, credinţa sa în predestinare, fapt care era în contradicţie cu preceptele Bisericii Catolice, care predica posibilitatea de mântuire a tuturor păcătoşilor, în cazul în care se pocăiau. Calvin vedea omenirea împărţită de la început în păcătoşi şi aleşi; majoritatea oamenilor erau depravaţi şi mai presus de orice posibilitate de salvare; doar cei câţiva aleşi erau predestinaţi de Dumnezeu pentru a fi mântuiţi. Mai era un alt aspect în care viziunea sa şi a Bisericii erau radical opuse: Calvin insista asupra separării puterii statului de cea a Bisericii.

În ceea ce priveşte chestiunile de etică, Calvin era ultrapuritan. Îi îndemna pe cei care-i urmau învăţăturile să se abţină de la orice fel de plăceri şi de la frivolităţi – cântece, dans, pariuri, băutură, flirturi sau chiar purtatul hainelor colorate. Viaţa trebuia să fie caracterizată de multă muncă, abţineri, sobrietate, cumpătare şi evlavie. Singura sursă de motivare şi de ghidare în viaţă trebuia să vină de la lecturarea zilnică a Bibliei şi singura muzică permisă consta în imnurile de slavă pe care le cântau. Aceştia sunt fondatorii coloniilor britanice din America de Nord şi aceasta este legea după care se ghidau bisericile din Europa vestică, biserica naţională a Scoţiei, o ţară ce avea să trimită ingineri, misionari şi profesori în întreaga lume pentru a fonda Imperiul Britanic.

În 1541, Calvin a fost invitat din nou la Geneva, loc în care îşi va petrece tot restul vieţii. A ajutat la redactarea unei noi constituţii pentru un stat autoguvernat, un avans remarcabil pentru acea perioadă în care întreaga Europă era condusă de prinţi, duci şi regi autocraţi. Nu a deţinut niciodată o funcţie în guvern, dar, ca lider de facto al oraşului, a muncit din greu pentru îmbunătăţirea şcolilor şi a spitalelor, a încurajat cumpătarea şi dezvoltarea industriei. Dar există şi un aspect mai întunecat al perioadei sale de conducere – pastorii conduceau oraşul, ca şi cum ar fi fost un prezbiteriu; nu exista practic nicio formă de distracţie. În 1552, consiliul oraşului a proclamat *Învăţăturile* lui Calvin ca fiind „o doctrină sfântă împotriva căreia nu se poate opune nimeni". Biblia devenise un cod de legi. Erezia, la fel şi adulterul erau pedepsite cu moartea, şi Calvin personal a încuviinţat arderea pe rug a cel puţin unui dizident, spaniolul Servetus, în 1553. În anii următori, zeci de alte persoane au fost arse pe rug.

Secta lui Calvin s-a răspândit din Geneva, care a rămas locul de educare al noilor pastori, spre Roma protestantă, Franţa, Olanda, Anglia, Scoţia, Ungaria şi chiar Germania, acolo unde a intrat în conflict cu preceptele mai umane ale luteranilor.

Calvin credea că omenirea era împărţită dinainte în aleşi şi păcătoşi, aceştia din urmă fiind mult mai mulţi decât cei dintâi.

Scanned with OKEN Scanner

Un scriitor prolific

- Scrierile lui Calvin au fost contribuția sa de durată la Biserica Protestantă. A scris imnuri, un catehism foarte influent și comentarii cu privire la aproape toate scripturile. A fost și un prolific corespondent, 4271 de scrisori ale sale existând încă, majoritatea fiind pe teme teologice. Mai există și 2300 de manuscrise ale predicilor sale. *Învățăturile* lui Calvin rămân standardul pentru credința protestantă ortodoxă în toate bisericile „reformate".
- Enciclopedia noii biserici catolice îl descrie pe Calvin ca fiind „fără îndoială cel mai mare teolog protestant și, poate, după Sfântul Augustin, scriitorul teolog vestic cu cel mai mulți adepți".
- Soția lui Calvin, Idelette de Bure, i-a născut un copil, care a murit imediat după naștere. Idelette a murit în 1549, și Calvin nu s-a recăsătorit.

Scanned with OKEN Scanner

JOHN WESLEY

John Wesley (1703–1791) a fost un teolog şi predicator evanghelic anglican, care, împreună cu fratele său, Charles, a înfiinţat Mişcarea Metodistă Internaţională, în cadrul Bisericii Anglicane, mişcare care are mai mult de 70 de milioane de susţinători în întreaga lume.

Cronologie

1703 S-a născut în Epworth, Lincolnshire, la 17 iunie
1704 Este admis la Şcoala Charterhouse din Londra
1705 Student al Bisericii lui Hristos din Oxford
1706 Numit diacon
1707 Ales membru al Colegiului Lincoln
1708 Numit preot
1735 – 1737 Misionar în Georgia
1738 Aldersgate: „Mi-am simţit sufletul cuprins de o căldură ciudată“
1739 Se înfiinţează prima societate metodistă la Londra
1744 Are loc prima conferinţă metodistă
1784 Wesley numeşte primii preoţi metodişti
1791 Moare la City Road în Londra, la 2 martie

Cel de-al cincisprezecelea copil al unui vicar nonconformist[21], Wesley a crescut în Lincolnshire, în dioceza tatălui său din Epworth, înainte de a fi trimis să-şi completeze studiile, mai întâi, la Şcoala Charterhouse din Londra şi apoi, din 1720 la Colegiul Bisericii lui Hristos din Oxford. Decis să facă carieră în tedazie, Wesley a devenit diacon în 1725 şi ca urmare a alegerii sale ca membru al Colegiului Lincoln şi după ce şi-a asistat tatăl o perioadă în Lincolnshire, a fost numit preot în 1728.

După ce s-a întors la Oxford, Wesley împreună cu fratele său, Charles, şi alţi paisprezece oameni au format un grup religios cunoscut, în derâdere, sub

[21] Membru al unei biserici protestante care nu respectă doctrinele şi uzanţele unei biserici naţionale, mai ales în cadrul Bisericii Anglicane.

Scanned with OKEN Scanner

denumirea de „metodişti", deoarece concepuseră o metodă spirituală de studiu şi închinare. Cunoscut şi sub denumirea de Clubul Sfânt, grupul practica o austeritate extremă – post, lipsă de somn, chiar culcarea cu faţa la pământ vreme de ore întregi iarna – încât unul dintre membrii grupului a murit. Sub conducerea lui Wesley, grupul şi-a asumat o misiune mai amplă şi a început să viziteze închisori şi fabrici, distribuind mâncare, haine şi medicamente.

Dar el căuta ceva mai mult decât Oxfordul şi, în 1735, a plecat, împreună cu fratele său, pentru a face misionariat în coloniile americane. A petrecut doi ani de zile în Georgia, fără însă a avea mare succes în convertirea indienilor şi reuşind să fie excluşi din comunitatea locală după ce a fost combătut de Sophia Hopkey, nepoata magistratului şef din Savannah.

Totuşi, în drumurile sale din America, Wesley a descoperit secta germanilor moravi, fiind foarte impresionat de religiozitatea lor intensă şi personală. După întoarcerea la Londra, a continuat să frecventeze întâlnirile lor şi în timpul unei astfel de întâlniri a avut o experienţă mistică sau o revelaţie religioasă, care avea să-i schimbe viaţa. Totul s-a întâmplat pe strada Aldersgate, lângă una dintre vechile porţi romane ale Londrei, la 24 mai 1738, şi Wesley şi-a readus aminte mai târziu: „Mi-am simţit sufletul cuprins de o căldură ciudată. Am simţit că am încredere în Hristos şi doar în Hristos pentru mântuirea sufletului meu; şi mi s-a dat asigurarea că el îmi luase asupra sa păcatele, şi salvându-mă de la o viaţă de păcat şi moarte."

Avea pe atunci treizeci şi cinci de ani şi din acel moment a început să-şi vadă viaţa ca pe o misiune de a împărtăşi vestea cea bună, că mântuirea era posibilă pentru oricine, doar prin credinţa în Iisus Hristos. Următorii cincizeci şi trei de ani i-a petrecut călătorind aproximativ 400 000 de kilometri în Marea Britanie, călare sau în şaretă, ţinând peste 40 000 de predici – în medie, cincisprezece pe săptămână.

Wesley împreună cu un grup de credincioşi a format prima Societate Metodistă într-un magazin de pe West Street, în Londra, la 1 mai 1739, mişcarea extinzându-se repede. La început, Wesley s-a gândit să-şi îndeplinească lucrarea în cadrul Bisericii Anglicane, dar uşor, uşor uşile bisericilor i-au fost închise în nas şi a fost obligat să-şi ţină predicile în aer liber. Acest fapt a dat cu adevărat un puternic imbold metodismului. Predicarea în aer liber permitea adunarea unor mari mulţimi şi i-a permis şi să-şi îndeplinească misiunea în colţuri îndepărtate ale Marii Britanii, care nici măcar nu erau trecute pe harta Bisericii Anglicane, în special, în Ţara Galilor. Oamenii din Britania durului secol al XVIII-lea au fost atraşi de mesajul de credinţă personală şi de importanţa religiei interioare. Comunităţile religioase au început să apară peste tot în ţară şi împreună cu ele şi noi locuri de slujire. În următorii treizeci şi cinci de ani după revelaţia de la Aldersgate, în ţară se înfiinţaseră 356 de noi capele metodiste. Wesley a publicat regulile

Scanned with OKEN Scanner

societăților metodiste în 1743, dar nu s-a separat complet de Biserica Anglicană până în 1784, când a început să-şi numească singur preoții. A fost forțat să facă acest lucru, atunci când episcopul de Londra a refuzat să numească câțiva pastori, care serveau în acel moment în Statele Unite, care tocmai îşi cuceriseră independența.

Misiunea lui Wesley a fost să proclame că mântuirea era posibilă doar prin credința în Iisus Hristos.

Călător cu Biblia

- John Wesley a fost un predicator neobosit şi manipula fără scrupul sentimentele congregațiilor sale, mai ales când îi avertiza de pericolele care îi aşteptau pe păcătoşii care nu se pocăiau. Era un antiintelectual convins, credea în diavol şi în vrăjitoare, propovăduia medicina primitivă şi deschidea Biblia la întâmplare, supunându-se oricărei porunci scrise acolo.
- Istoria nu ne spune dacă această poruncă a găsit-o în Biblie, dar, în 1751, s-a căsătorit cu o văduvă cu patru copii, Mary Vazeille. Oricum, căsătoria nu a avut succes şi ea l-a părăsit, motivul putând fi faptul că nu prea reuşea să-l vadă. În plus, față de călătoriile sale constante şi lungi, Wesley a găsit şi timpul de a scrie sau edita vreo 400 de publicații. La moartea sa, în anul 1791, a lăsat în urmă o mişcare de aproximativ 70 000 de oameni, care astăzi a ajuns la peste 70 de milioane, aproape fiecare țară din lume având o biserică metodistă.

Scanned with OKEN Scanner

SRI RAMAKRISHNA

Sri Ramakrishna (1836–1886) a fost unul dintre cei trei mari lideri ai renaşterii hinduse din secolul al XIX-lea şi în acelaşi timp un sfânt care a predicat armonia între toate religiile – „cât de multe credinţe, atâtea căi de urmat". Adepţii săi au fondat ordinul Ramakrishna.

Cronologie

1836 S-a născut la 18 februarie în Hooghly, în statul Bengal din India
1852 Se mută la Calcutta unde devine preot
1859 Se căsătoreşte cu Sarada Devi
1886 Moare în Calcutta la 16 august

Pe numele său adevărat Gadadhar Chatterji, Ramakrishna s-a născut în Bengal, ca fiu al unui brahman ortodox sărac. În 1852, sărăcia l-a obligat ca, împreună cu fratele său, Ramkumar, să se muta la Calcutta, unde au devenit preoţi într-un templu închinat lui Kali, zeiţa hindusă a creaţiei şi a distrugerii. Ramakrishna a dezvoltat un cult pasionat al zeiţei, pe care o diviniza ca pe mamă a lumii şi, cu perseverenţă, a început să aibă viziuni extatice în care era copleşit de o lumină binecuvântată.

Când avea 23 de ani, Ramakrishna a fost obligat să se căsătorească cu o micuţă în vârstă de cinci ani, Sarada Devi. Căsătoria nu s-a consumat niciodată, pentru că el credea în celibat, dar ea a devenit una dintre elevele şi adeptele lui. La scurtă vreme după căsătorie, Ramakrishna a părăsit templul pentru a umbla prin ţară. A învăţat tantrismul, vedanta, yoga şi alte tehnici religioase şi a început să descopere şi să predice fuziunea tuturor religiilor, inclusiv a islamului şi catolicismului. Când intra în transă avea viziuni cu Mahomed şi Iisus şi devine din ce în ce mai convins de unitatea ultimă dintre toate religiile.

Mesajul conform căruia toate religiile erau la fel de bune a avut un impact deosebit în India secolului al XIX-lea, acolo unde autorităţile coloniale britanice

Scanned with OKEN Scanner

şi misionarii creştini considerau hinduismul inferior pe motive sociale, religioase şi etnice. Încrederea insuflată de el a dus la renaşterea hinduismului, care a fost dusă mai departe de discipolul lui Ramakrishna, Vivekananda şi de Dayananda Sarasvati, fondatorul mişcării reformiste hinduse Arya Samaj.

Faima de guru, predicator şi mistic extatic s-a răspândit cu repeziciune şi Ramakrishna a reuşit să strângă în jurul său un număr din ce în ce mai mare de discipoli, aparţinând tuturor religiilor, mulţi dintre ei având o educaţie vestică. Îi primea într-o cămăruţă din grădina-templu Dakshineswar de la marginea oraşului Calcutta. Ziarele locale au început să scrie despre el numindu-l „sfântul hindus".

Discipolii săi îi descriau viaţa ca fiind o neîntreruptă contemplare a dumnezeirii. „Ramakrishna a fost întruparea dumnezeirii", a spus despre el Mahatma Gandhi. „Cuvintele sale nu sunt acelea ale unei persoane doar educate, ci sunt pagini din Cartea Vieţii." Scriitorul Christopher Isherwood îl vedea ca fiind Dumnezeu. „Cred, sau cel puţin sunt foarte tentat să cred, că era ceea ce discipolii săi declarau că este: încarnarea lui Dumnezeu pe pământ."

După ce a murit de cancer, învăţăturile sale au fost grupate în lucrarea ce cuprindea cinci volume a lui Mahendranath Gupta, *Cuvintele de nectar ale de două ori binecuvântatului Ramakrishna*, cunoscută în engleză drept Evanghelia lui Ramakrishna.

„Cuvintele sale nu sunt acelea ale unei persoane doar educate, ci sunt pagini din Cartea Vieţii," Mahatma Gandhi despre Ramakrishna

Învăţăturile lui Ramakrishna

- După ce a murit de cancer, învăţăturile sale au fost adunate de Mahendranath Gupta într-o lucrare alcătuită din cinci volume, *Cuvintele de nectar ale de două ori binecuvântatului Ramakrishna,* cunoscută în Anglia sub denumirea de Evanghelia lui Ramakrishna.

Exemple de învăţături ale lui Ramakrishna:

- „Am ajuns la stadiul de conştientizare în care îl văd pe Dumnezeu luând toate formele umane şi manifestându-se la fel prin cei înţelepţi şi prin păcătoşi, prin virtuoşi şi vicioşi."
- „Ştiţi ce văd? Îl văd ca fiind totul. Oamenii şi alte creaturi îmi par a fi doar forme goale, care îşi mişcă capetele şi mâinile şi picioarele, dar în interiorul lor se află Dumnezeu însuşi."
- „Ce poţi să faci când vii pe lume? Îi oferi totul Lui, i te oferi Lui şi atunci nu vei mai avea nicio problemă. Atunci îţi vei da seama că totul se face prin voia Lui."
- „Dragostea pură pentru Dumnezeu este lucrul esenţial. Restul este ireal."

Scanned with OKEN Scanner

PAPA IOAN PAUL AL II-LEA

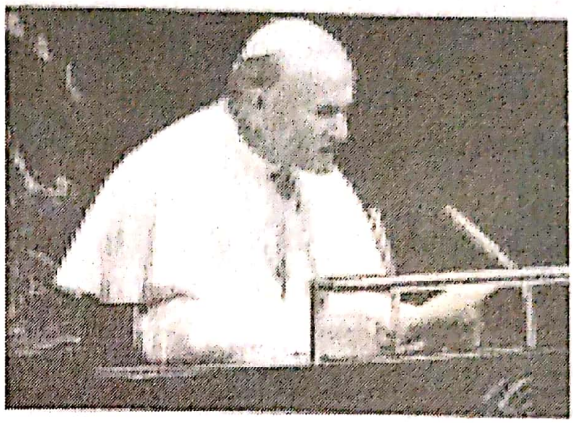

Papa Ioan Paul al II-lea (1920–2005) a fost şeful Bisericii Romano-Catolice şi primul papă de altă origine decât cea italiană, după mai mult de patru secole şi jumătate. A trecut prin lume ca un colos, declanşând lanţul de revoluţii care au dus la sfârşitul comunismului, predicând un mesaj de moralitate creştină într-o eră din ce în ce mai laică. Fost actor în tinereţe, acest mare orator şi-a trăit ultimele zile sub privirile publicului, pe scena mondială.

Cronologie

1920 Karol Wojtyla se naşte în Wadowice, la 18 mai
1938 Îşi începe studiile la Universitatea Iagellonă din Cracovia
1939 Naziştii invadează Polonia
1949 Devine preot
1964 Arhiepiscop al Cracoviei
1967 Devine cardinal
1978 Este ales papă la 16 octombrie
1979 Vizitează Polonia comunistă ca papă
1981 Supravieţuieşte unei tentative de asasinat
2000 Vizitează Ţara Sfântă
2005 Moare la Vatican

Karol Wojtyla s-a născut într-un orăşel din sudul Poloniei, Wadowice, lângă Cracovia, într-un mic apartament, ca fiu al unui ofiţer polonez. Atras iniţial de teatru şi poezie, şi-a început studiile la Universitatea Iagellonă din Cracovia, în 1938, cu un an înainte ca naziştii să invadeze Polonia şi şi-a petrecut mare parte a războiului studiind teologia în clandestinitate, în timp ce lucra într-o carieră de piatră şi într-o fabrică de chimicale.

A devenit preot în 1946 şi a stat la Roma vreme de doi ani, întorcându-se în Polonia în anul 1948, doar pentru a-şi găsi ţara sub jugul stalinist. Biserica Catolică rămăsese una dintre puţinele instituţii neaservite; era un mediu de

Scanned with OKEN Scanner

canalizare a naționalismului polonez și de opoziție tăcută la adresa autorităților comuniste atee. Viitorul papă a parcurs repede ierarhia Bisericii, devenind arhiepiscop al Cracoviei la treizeci și opt de ani, în 1968. Trei ani mai târziu, este numit cardinal și, la 16 octombrie 1978, uimește lumea apărând la balconul catedralei Sfântul Petru din Roma, ca primul papă de altă origine decât cea italiană în 455 de ani.

Valurile de șoc politic au reverberat în toată Europa de Est și în anul următor, papa face o călătorie triumfală de nouă zile în țara sa natală, pornind un val de opoziție la adresa comunismului, care a dus la revoluția organizată de sindicatul Solidaritatea. Solidaritatea a format primul guvern necomunist al blocului estic în 1989 și, curând după aceea, regimurile marxiste au început să cadă unul câte unul în întreaga Europă.

„Noaptea a luat sfârșit, soarele a răsărit din nou", a spus papa cu ocazia unei vizite triumfale în Cehoslovacia, în 1990.

Papa Ioan Paul a fost un călător neobosit; a vizitat mai mult de 130 de țări, atrăgând adesea mulțimi uriașe, în fața cărora, precum odinioară student la actorie, avea să joace la perfecție. La zece ani după prăbușirea comunismului, și-a îndeplinit un alt vis: a vizitat Țara Sfântă. Rugându-se la Zidul Plângerii din Ierusalim, a cerut iertare pentru păcatele făcute de catolici împotriva evreilor de-a lungul secolelor. Și-a înțeles menirea de papă ca pe o îndatorire de a predica întregii lumi, vorbind celor săraci și oprimați, luând poziție împotriva tuturor nedreptăților.

„Vorbesc în numele celor ce nu se pot face auziți", a spus el cu ocazia unei vizite în Africa, în 1980. I-a criticat pe dictatorii de dreapta și de stânga și a avertizat că societatea de consum nu este răspunsul la problemele omenirii. Ca puternic apărător al drepturilor omului și al libertăților religioase, a cerut instituirea unei „noi ordini economice mondiale și apărarea drepturile muncitorimii", fapt care a făcut să fie numit prin sintagma „papă socialist".

A fost primul papă care a ținut o predică într-o biserică protestantă și într-o sinagogă și primul papă care a călcat într-o moschee (în Damasc). Dar, deși era susținătorul unității creștine, a rămas extrem de conservator, mărind astfel discrepanțele dintre Biserica Catolică și cea Anglicană. A dus o luptă susținută împotriva avorturilor, contracepției, sexului preconjugal, divorțului și a homosexualității. În Biserica sa, a condus cei aproape un miliard de catolici cu un pumn de fier, respingând reformele liberale care, spre exemplu, ar fi permis căsătoria preoților sau apariția preoteselor.

„Doctrina bisericească nu se poate baza pe opinia populară", a spus el odată. Cu o altă ocazie a declarat: „Dumnezeu va avea mereu ultimul cuvânt".

Cunoscut cândva printre credincioși drept „Atletul lui Dumnezeu", pentru dragostea sa pentru schi și drumeții montane, papa a suferit de

Scanned with OKEN Scanner

Parkinson şi de artrită în ultimii ani ai vieţii, boli care făceau aproape imposibil statul în picioare sau mersul, fără dureri atroce. Vorbind dintr-un scaun cu rotile, a spus că a fost redus la „fragilitatea umană".

A fost primul papă care a ţinut o predică într-o biserică protestantă şi într-o sinagogă şi primul papă care a călcat într-o moschee.

Un papă neobosit

- Liderul sovietic Iosif Stalin a întrebat odată în bătaie de joc: Câte divizii are papa? Niciuna, dar acest lucru nu l-a împiedicat pe papa Ioan Paul II, cel fără divizii armate, să ajute la doborârea succesorilor lui Stalin.
- Călător neobosit, papa a parcurs aproape 1,25 milioane de kilometri în voiaje oficiale, în cele 102 călătorii externe în peste 130 de ţări.
- A avut mai mult de 1100 de audienţe publice la Vatican, la care au participat 18 milioane de persoane.
- Papa a canonizat 477 de sfinţi, mai mulţi decât toţi predecesorii săi la un loc şi a scos paisprezece enciclice cu privire la învăţăturile Bisericii Catolice.
- A scris cărţi de teologie, filosofie, poezie şi dramă.
- Pontificatul său se află pe locul al treilea ca durată din istoria Bisericii Romano-Catolice.

Scanned with OKEN Scanner

DALAI LAMA

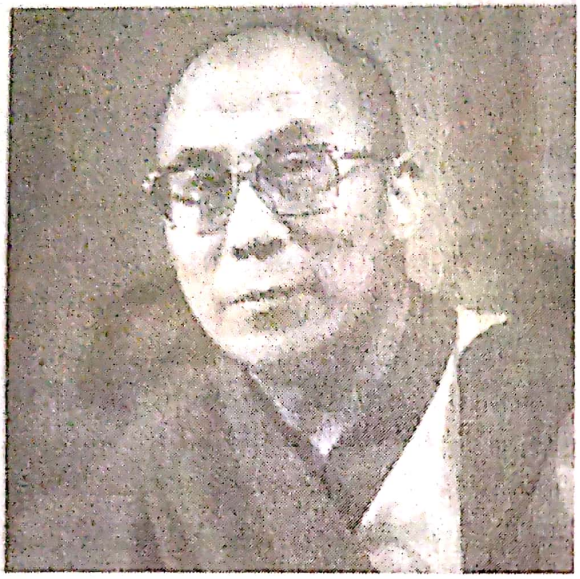

Dalai Lama Tenzin Gyatso (1935–) este liderul spiritual al poporului tibetan şi şeful guvernului din exil. Unul dintre cei mai mari susţinători ai păcii, el a fugit din Tibet în 1959, ca urmare a unei revolte ratate împotriva ocupaţiei chineze. Este un ghimpe în coasta Chinei, dar statutul său şi susţinerea de care se bucură sunt enorme în Vest.

Cronologie

1935 S-a născut în satul Takster din nord-estul Tibetului, la 6 iulie.
1940 Recunoscut ca Dalai Lama în Lhasa, Tibet
1950 Devine şeful statului şi al guvernului tibetan
1959 Fuge în India, după ce China zdrobeşte o revoltă
1965 Naţiunile Unite votează o a treia rezoluţie cu privire la Tibet
1989 Dalai Lama primeşte Premiul Nobel pentru pace

Cel de-al paisprezecelea Dalai Lama s-a născut într-o familie de ţărani simpli şi numele său este Lhamo Thondub. Familia sa locuia în nordul regatului muntos al Tibetului şi, conform tradiţiei tibetane, el a fost recunoscut ca reîncarnarea predecesorului său, cel de-al treisprezecelea Dalai Lama, fiind astfel şi reîncarnarea lui Avalokiteshvara, Buddha al compasiunii.

El a fost luat pentru a fi educat de călugării budişti şi apoi onorat ca lider spiritual al ţării, în palatul Potala din Lhasa, capitala Tibetului, la 22 februarie 1940. În 1950, a devenit şeful statului şi al guvernului, în acelaşi moment când trupele armatei populare chineze au intrat în Tibet prin forţa armelor. Dalai Lama şi-a petrecut următorii zece ani făcând apel la ajutorul internaţional, în încercarea de a evita o cucerire totală de către chinezi. Dar evenimentele au fost grăbite de poporul său, care a organizat o revoltă ce a fost înăbuşită de chinezi în 1959. Acum, la mai mult de 45 de ani, armata roşie încă trebuie să mai facă faţă opoziţiei tibetane.

Scanned with OKEN Scanner

Dalai Lama a fugit în India, acolo unde a format guvernul tibetan în exil, în Dharamsala, „Mica Lhasa". Aproximativ 80 000 de tibetani l-au urmat în exil. Dalai Lama a făcut diverse apeluri la Organizația Națiunilor Unite, rezultatul acestora fiind trei rezoluții luate de Adunarea Generală, în 1959, 1961 și 1965, toate făcând apel la China să respecte drepturile omului în ceea ce-i privește pe tibetani, precum și dorința lor de autodeterminare. Dar China le-a ignorat; Beijingul a susținut hotărât că Tibetul este o provincie chineză și i-a refuzat dreptul lui Dalai Lama de a se întoarce acasă, dacă nu se supune dominației chineze.

Dalai Lama și-a dedicat viața eliberării Tibetului, dar este nevoit să trăiască în Vest, acolo unde are aproape aceeași popularitate ca aceea a starurilor de muzică. Fața-i zâmbitoare, capul ras, roba maro și, mai ales, mesajul său budist care îndeamnă la rugăciune, umilință și armonie, l-au transformat într-un personaj familiar și iubit peste tot în lume. A fost numit „un superstar budist ascetic". Deținătorul multor distincții, Dalai Lama a primit Premiul Nobel pentru pace în 1989, drept recunoaștere a refuzul său de folosire a violenței în lupta pentru eliberarea Tibetului.

„Premiul reafirmă convingerea noastră că, folosind ca arme adevărul, curajul și hotărârea, Tibetul va fi eliberat. Lupta noastră trebuie să rămână pașnică și fără ură", a spus Dalai Lama. A adăugat că a acceptat premiul în numele celor oprimați din toată lumea și al celor care se luptă pentru libertate și se află în slujba păcii în lume, precum și pentru poporul tibetan.

Dalai Lama a călătorit foarte mult și s-a întâlnit cu mulți lideri mondiali. A călătorit cel puțin de cincisprezece ori în Statele Unite, atrăgând mulțimi de oameni pe o Coastă și pe cealaltă. Scrierile sale și cărțile despre el sunt extrem de populare. *Arta fericirii* s-a vândut în mai mult de 1,2 milioane de exemplare. Există mai mult de 300 de titluri ale lui Dalai Lama pe site-ul amazon.com, deși unele sunt reeditări ale unor scrieri. Imaginea sa a rămas foarte populară și în Tibet. Fotografii care-l înfățișează sunt puse de tibetani pe bordul mașinilor, în autobuze, camioane și în orice loc public, într-un număr atât de mare, încât chinezii nu au ce face.

Dalai Lama și-a dedicat viața eliberării Tibetului, dar este nevoit să trăiască în Vest.

Autonomia Tibetului

- Oare China va acorda Tibetului independența? Sub regimul actual, răspunsul este aproape cu siguranță nu. Dar regimurile politice se schimbă. Alte țări, ca, de exemplu, Estonia sau Kirghistan au reînviat după prăbușirea Uniunii Sovietice.

Scanned with OKEN Scanner

- Dalai Lama şi-a temperat, de-a lungul timpului, poziția față de problema Tibetului, acum cerând doar „o autonomie formală“ în interiorul Chinei şi sugerând soluția care a fost aplicată şi în Hong Kong, înainte ca fosta colonie britanică să fie înapoiată Beijingului – „o singură țară, două sisteme“. Chinezii l-au catalogat pe Dalai Lama ca „separatist“.
- Tibetanii se referă la Dalai Lama cu numele de *Yeshin Narbu,* Piatra care îndeplineşte dorințele sau, mai simplu, *Kundun,* Prezența.

Scanned with OKEN Scanner

REFORMATORI

Scanned with OKEN Scanner

WILLIAM WILBERFORCE

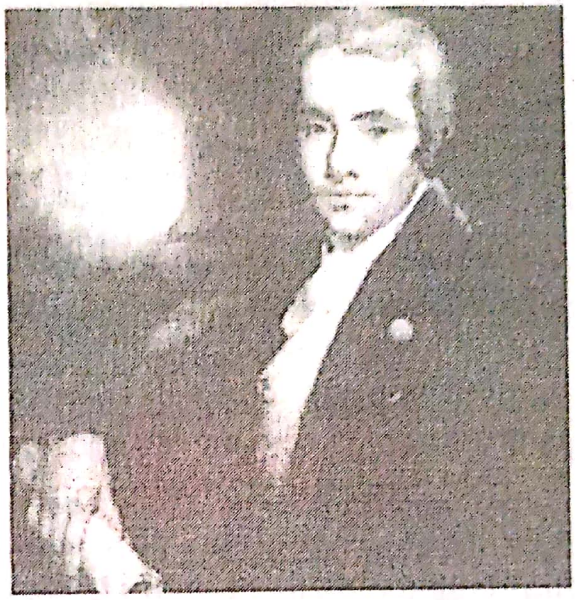

William Wilberforce (1759–1833). Om politic şi reformator britanic, care a dat dovadă de curaj şi perseverenţă în conducerea mişcării de abolire a comerţului cu sclavi. A introdus un proiect de lege în Parlament pentru abolirea comerţului cu fiinţe umane, de optsprezece ori înainte ca acesta să devină lege.

Cronologie

1759 Se naşte în Hull, Anglia, la 24 august
1776 – 1779 Studiază la Universitatea Cambridge
1780 Intră în Parlament
1789 Ţine primul discurs împotriva comerţului cu sclavi
1789 Introduce primul proiect de lege pentru abolirea comerţului cu sclavi
1825 Se retrage din Parlament
1833 Moare la 29 iulie

Fiu al unui comerciant bogat de pe coasta estică a Angliei, din portul Hull, Wilberforce şi-a pierdut tatăl pe când era copil şi a fost crescut o perioadă de o mătuşă, o practicantă metodistă strictă. Influenţa ei l-a făcut să rămână impregnat de valorile evanghelice. A petrecut trei ani la Universitatea Cambridge, acolo unde l-a cunoscut pe William Pitt, care avea să devină cel mai tânăr prim-ministru al Marii Britanii şi la vârsta de douăzeci şi unu de ani a intrat în Parlament ca ales al oraşului său de baştină, Hull. Şi-a schimbat reprezentarea în 1784, devenind deputat de Yorkshire. În acelaşi an, s-a convertit la creştinismul evanghelic, devenind interesat de reforme parlamentare şi sociale, inclusiv de probleme, cum ar fi emanciparea catolică (catolicismul fiind interzis). Un grup de quakeri[22] împreună cu prim-ministrul

[22] Membru al unei secte protestante, pacifiste şi austere, înfiinţate în secolul al XVI-lea în Anglia de către George Fox.

Scanned with OKEN Scanner

Pitt l-au convins să adopte cauza abolițională a comerțului cu sclavi, ce se dezvoltase pe ambele țărmuri ale Atlanticului ca o afacere extrem de profitabilă.

Porturi, precum Bristol și Liverpool, își construiseră bunăstarea pe astfel de afaceri. Vase încărcate cu bunuri, arme și haine porneau spre Africa de Vest, schimbau marfa pe sclavi și apoi își transportau încărcătura umană în Indiile de Vest[23], acolo unde sclavii erau schimbați pe zahăr, tutun, rom și melasă. În afară de acest comerț triunghiular maritim, care depindea de sclavi, oamenii credeau că plantațiile din Americi și din Caraibe aveau să falimenteze fără munca lor. Stăpânii de sclavi se împotriveau din toate puterile.

Wilberforce și asociații lui religioși au fost, mai întâi, cunoscuți sub denumirea de Sfinți, fiind denumiți apoi secta Clapham, pentru că trăiau, în marea lor majoritate, în suburbia sudică a Londrei, Clapham. În afară de abolirea comerțului cu sclavi, aceștia susțineau și misiunile creștine, școlile pentru săraci și se opuneau sporturilor sângeroase și pariurilor.

Wilberforce și-a ținut primul discurs în Parlament împotriva sclaviei la 12 mai 1789 și primul proiect de lege pentru abolire l-a introdus în 1791, fiind respins cu 163 de voturi la 88. A continuat să facă campanie în Parlament și, împreună cu un grup de prieteni, a ajutat la formarea Societății Antisclavagiste, la nivel național. În 1792, a reușit să obțină adoptarea unui proiect pentru reducerea treptată a comerțului cu sclavi, dar fără stabilirea unei date fixe și toată strădania sa a fost în van, în toată decada 1790. A încercat din nou în 1804, iar în 1805, a reușit să treacă legea prin camera inferioară a Parlamentului, dar a fost respinsă de camera superioară, Camera Lorzilor. O ultimă încercare, în 1807, a avut succes și proiectul de abolire a comerțului cu sclavi a devenit lege la 25 mai 1807. Wilberforce a fost aplaudat la scenă deschisă de susținătorii săi în Parlament.

A urmat apoi o campanie de abolire completă a sclaviei, deși Wilberforce, care își schimbase din nou zona de reprezentare, devenind reprezentant al Sussexului, l-a început, nu a fost de acord cu asta. El credea în abolirea graduală, argumentând că sclavii nu erau pregătiți pentru a fi liberi. În cele din urmă, a ajuns să accepte ideea abolirii sclaviei, dar se retrăsese din Parlament când acest lucru era dezbătut. Parlamentul a adoptat Actul de abolire a sclaviei în august 1833, la o lună după moartea sa.

„Îi mulțumesc lui Dumnezeu că am trăit ziua în care Anglia e gata să dea 20 de milioane de lire sterline pentru abolirea sclaviei."

[23] Arhipelag format din 1200 de insule ce separă Oceanul Atlantic de Golful Mexic și Marea Caraibilor.

Scanned with OKEN Scanner

Abolirea sclaviei

- Sclavii au fost cumpărați și vânduți de-a lungul timpului în toate așa-zisele civilizații. Comerțul cu sclavi, care era o afacere importantă în secolul al XVIII-lea, era acceptat de ambele țărmuri ale Atlanticului ca fiind un comerț normal și legitim. Sclavii erau în marea majoritate cumpărați din Africa și aduși în America.
- Abolirea comerțului cu sclavi a avut niște consecințe inițiale neprevăzute. Comandanților de nave care erau prinși cu transporturi umane le era aruncată încărcătura peste bord, în loc să fie amendați pentru că duceau sclavi.
- Educația puternic puritană a lui Wilberforce se vede din descrierea pe care o face colegiului St. John, din Cambridge, când se înscrie acolo: „Mi s-au prezentat, în prima seară după ce am ajuns, cei mai dubioși oameni cu putință. Beau mult și conversația pe care o purtau era mai îngrozitoare decât viețile lor."
- Când, pe patul de moarte fiind, a auzit că se va da legea abolirii sclaviei și că proprietarii de plantații aveau să fie compensați financiar, Wilberforce a spus: „Mulțumesc lui Dumnezeu că am trăit clipa să văd că Anglia este dispusă să plătească 20 de milioane pentru abolirea sclaviei".

Scanned with OKEN Scanner

FREDERICK DOUGLASS

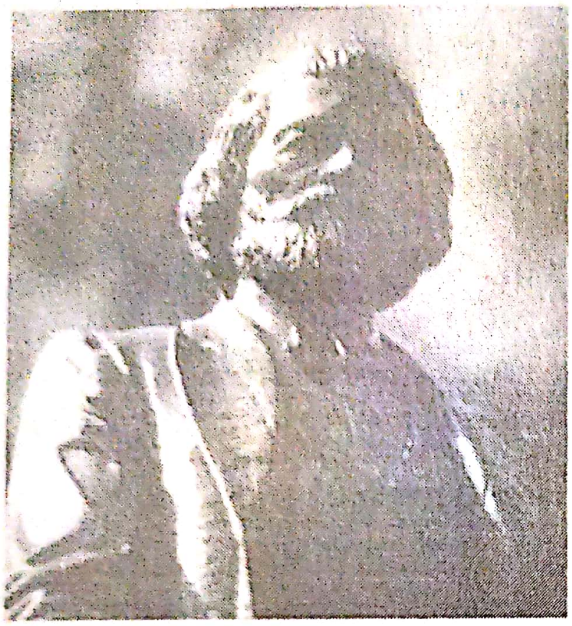

Frederick Douglass (1818–1895) a fost un sclav fugar, care a făcut campanie pe ambele ţărmuri ale Atlanticului, fiind un orator foarte bun, pentru abolirea sclaviei, devenind primul cetăţean de culoare care a avut o funcţie importantă în guvernul Statelor Unite.

Cronologie

1818 Se naşte în Tuckahoe, Maryland, la 7 februarie
1836 Prima încercare de fugă eşuează şi este închis
1837 O întâlneşte pe Anna Murray
1838 Fuge la New York; se căsătoreşte cu Anna Murray şi îşi schimbă numele în Frederick Douglass
1819 Ia cuvântul la o întâlnire a Societăţii Americane Antisclavagiste. Este invitat să ţină un şir de prelegeri
1820 I se publică autobiografia, face un turneu în Marea Britanie
1821 Se întoarce în Statele Unite
1822 Fondează *Steaua Nordului*
1823 Devine preşedinte al companiei Freedman's Savings and Trust
1824 Este şerif al districtului Columbia
1825 Arhivist în Washington, DC
1889 Consul general al SUA în Haiti
1891 Îşi dă demisia şi se întoarce acasă
1894 Moare în Washington, la 20 februarie

Frederick Augustus Washington Bailey s-a născut din tată alb şi mamă sclavă , de culoare, şi a fost crescut de bunica lui pe o plantaţie din Maryland. La opt ani a devenit slujitor în casă pentru familia Auld din Baltimore, acolo unde a primit o educaţie rudimentară şi a învăţat să scrie şi să citească. A fost pus şi la munca câmpului, la vârsta de şaisprezece ani, având de îndurat bătăi şi lipsuri, iar în 1836 a făcut o încercare ratată de a fugi. După o scurtă

Scanned with OKEN Scanner

perioadă în închisoare, a fost angajat ca dulgher pe o navă în Baltimore. Doi ani mai târziu, a fugit la New York şi apoi în New Bedford, Massachusetts, lucrând ca muncitor şi, pentru a duce în eroare vânătorii de sclavi, şi-a schimbat numele de familie în Douglass, căsătorindu-se cu iubita lui din Baltimore, Anna Murray.

Viaţa lui Douglass s-a schimbat şi el a început să-şi facă un nume în 1841, atunci când a fost invitat să ia cuvântul la o conferinţă împotriva sclaviei, în Nantucket, Massachusetts. Elocvenţa nativă şi experienţa sa emoţionantă de viaţă, ca sclav, l-au propulsat în poziţia de agent al societăţii locale ce lupta împotriva sclaviei. A pornit într-un turneu de conferinţe şi a avut succes instantaneu ca purtător de cuvânt în favoarea abolţionişţilor. S-a adresat mulţimilor de peste tot, trebuind să facă faţă uneori şi tratamentelor brutale, venite mai ales din partea activiştilor favorabili sclaviei.

În 1845, şi-a publicat autobiografia, *Viaţa şi timpurile lui Frederick Douglass* şi, temându-se în continuare să nu fie prins, a plecat vreme de doi ani din SUA, pentru a ţine un turneu de conferinţe în Marea Britanie şi Irlanda. S-a întors cu îndeajuns de mulţi bani pentru a-şi cumpăra libertatea şi a-şi fonda propriul ziar de luptă împotriva sclaviei, *North Star*[24], un săptămânal pe care l-a publicat în Rochester, New York, între 1847 şi 1860. A devenit şef al mişcării subterane care transporta sclavi fugari din sud.

Douglass s-a reîntors în Marea Britanie pentru un al doilea turneu în 1859, revenind în Statele Unite în anul următor, pentru a participa la campania lui Abraham Lincoln. În timpul războiului civil, a încercat să impună abolirea sclaviei ca unul dintre obiectivele fundamentale ale Nordului şi a ajutat la formarea a două regimente de militari de culoare, 54 şi 55, din Massachusetts. I s-a plâns personal lui Lincoln pentru condiţiile inferioare de trai ale soldaţilor negri; aceştia nu primeau decât o jumătate de soldă. În perioada de reconstrucţie, care a urmat după război, Douglass a fost un purtător de cuvânt proeminent al foştilor sclavi negri şi a făcut o campanie puternică, privind acordarea de drepturi civile normale tuturor celor eliberaţi. „Sclavia nu este abolită până când omul de culoare nu are dreptul de a vota“, a spus el.

În 1872, Douglass s-a mutat la Washington, şi doi ani mai târziu a devenit preşedinte al băncii Freedman's Savings and Trust – o alegere dezastruoasă, pentru că această bancă a dat repede faliment. Apoi a ocupat o serie de posturi în administraţie, ca şerif al Districtului Columbia, arhivist, iar din 1889 până în 1891, ministru al SUA şi consul general în Haiti. A murit la Washington în 1895.

„Sclavia nu este abolită până când omul de culoare nu are dreptul de a vota.“

[24] Steaua Nordului.

Scanned with OKEN Scanner

Adevărul nu are nicio culoare

- Mottoul săptămânalului *Steaua Nordului* proclama: „Dreptatea nu are sex – Adevărul nu are culoare – Dumnezeu este tatăl nostru al tuturor şi suntem cu toţii fraţi".
- La conferinţe, Douglass era prezentat ca fiind „un proaspăt absolvent al instituţiei sclaviei, având diploma înscrisă pe spate".
- Douglass a fost obligat să-şi scrie autobiografia, mai ales, pentru că, datorită inteligenţei sale şi elocvenţei native, mulţi oameni erau tentaţi să nu dea crezare poveştii sale pe care o spunea de-a lungul şi de-a latul ţării. Povestea sa a devenit o scriere clasică al literaturii americane şi o sursă majoră de informaţii despre viaţa de sclav. Publicată în 1845 sub titlul *Viaţa povestită a lui Frederick Douglass, un sclav american,* cartea a avut un succes răsunător.

Scanned with OKEN Scanner

EMMELINE PANKHURST

Emmeline Pankhurst (1858–1928) a fost liderul mişcării sufragetelor, care făcea campanie pentru dreptul femeilor de a vota. Credea în acţiunea directă – un lucru şocant pentru acea vreme – şi a luptat cu pasiune pentru drepturile femeilor, toată viaţa ei. Închisă de multe ori şi făcând de nenumărate ori greva foamei, a murit cu două săptămâni înainte ca Parlamentul britanic să voteze legea care le dădea drepturi egale de vot femeilor.

Cronologie

1858 S-a născut Emmeline Goulden, în Manchester, pe 14 iulie
1872 La vârsta de treisprezece ani merge cu mama ei la o întâlnire a sufragetelor
1872 – 1876 Face şcoala la Paris
1876 Lucrează pentru mişcarea sufragetelor şi îl întâlneşte pe viitorul soţ, un avocat pledant, radical
1889 Ajută la fondarea Ligii eliberării femeilor
1892 Părăseşte partidul liberal şi se înscrie în partidul laburist
1903 Împreună cu fiica ei, Cristabel, formează Uniunea Socială şi Politică a Femeilor (WSPU)
1905 Demonstraţie a doamnei Pankhurst şi a membrilor WSPU în Camera Comunelor
1907 – 1909 Arestată şi închisă
1917 Se înfiinţează partidul femeilor
1917 Vizitează Rusia, trăieşte în SUA şi Canada
1925 Se întoarce în Anglia şi se alătură partidului conservator
1928 Moare pe 14 iunie

Emmeline Pankhurst s-a născut la Manchester, în familia unui om de afaceri de succes. În vremea dinaintea sufragiului universal, părinţii ei, familia Goulden, erau susţinătorii mişcării de reformă a votului, iar Emmeline a

Scanned with OKEN Scanner

fost dusă la o întâlnire a sufragetelor când avea doar treisprezece ani. După primele clase urmate la Manchester, a fost trimisă la Paris pentru a studia, vreme de patru ani. Directoarea şcolii credea că fetele trebuie să aibă parte de aceeaşi educaţie ca şi băieţii, inclusiv, materii ştiinţifice, studii de biblioteconomie, precum şi cursuri de broderie.

Când s-a întors la Manchester, în 1878, l-a cunoscut pe Richard Pankhurst, avocat şi susţinător al mişcării sufragetelor. Pankhurst ajutase la redactarea unui proiect de lege, care mai târziu avea să devină Actul de Proprietate al Femeilor Căsătorite (1882), care, pentru prima dată, le acorda femeilor dreptul de a deţine controlul proprietăţilor şi al câştigurilor obţinute de ele. În ciuda diferenţei de vârstă, de douăzeci şi patru de ani, Richard şi Emmeline s-au căsătorit în 1879 şi au avut împreună patru copii. Împreună au contribuit la formarea Ligii Eliberării Femeilor, în 1889, şi s-au înscris în partidul laburist, în speranţa că avea să le îmbrăţişeze cauza.

În 1895, doamna Pankhurst a devenit Poor Law Guardian[25]. A fost şocată când a văzut cum sunt trataţi cei internaţi în aziluri – bătrânii, cei foarte tineri, dar mai ales femeile – şi a început să creadă mai puternic ca niciodată în necesitatea acordării dreptului de vot femeilor, ca fiind singura cale de eradicare a acestor nedreptăţi.

Dezamăgită de organizaţiile politice existente ale femeilor, doamna Pankhurst a fondat Uniunea Socială şi Politică a Femeilor (WSPU), în 1903, şi a încurajat femeile din clasa muncitoare să i se alăture. Lipsa de interes a mass-media a determinat WSPU să treacă la adoptarea metodelor radicale – acţiuni directe – pentru a atrage atenţia. În 1905, fiica doamnei Pankhurst, Cristabel, şi Annie Kenney l-au hărţuit verbal pe un membru al guvernului. Au fost acuzate de atac la persoană şi pentru că au refuzat să plătească o amendă au fost închise. Această infracţiune, venită din partea a două femei onorabile, a şocat respectabila Anglie. În 1907, doamna Pankhurst li se alăturase fiicelor ei la Londra. A fost închisă de repetate ori pentru demonstraţiile violente, dar exemplul ei, precum şi talentul oratoric, au fost o sursă de inspiraţie pentru alte femei care au început să ceară drept de vot.

În timpul Primului Război Mondial, WSPU şi-a suspendat activitatea militantă, dar doamna Pankhurst, reflectând noile realităţi privind femeile care lucrau în fabricile de muniţie, şi-a concentrat energia militând ca sindicatele să accepte femeile în industriile dominate de bărbaţi. Apoi, în 1917, ea, împreună cu fiica ei, Cristabel, au format partidul femeilor. Cereau remuneraţie egală pentru muncă egală, aceleaşi drepturi legate de căsătorie

[25] Gardian al legii săracilor – persoană însărcinată de către parohii să vegheze ca săracii, bolnavii fără posibilităţi şi persoanele în vârstă, care trăiau în aziluri, să fie ajutaţi cu bani sau cu orice aveau nevoie.

Scanned with OKEN Scanner

și divorț ca și bărbații, aceleași drepturi asupra copiilor, egalitate în drepturi și oportunități pentru serviciul public și un sistem de drepturi de maternitate. Doamna Pankhurst a vizitat Rusia revoluționară după război și a ținut conferințe în SUA și Canada. La întoarcerea în Anglia, în 1925, a schimbat din nou partidul și a devenit candidată pentru Parlament a partidului conservator pentru East End, în Londra, provocând un șoc celeilalte fiice, Sylvia, care era o socialistă convinsă. Un proiect de lege care să dea aceleași drepturi de vot femeilor ca și bărbaților a devenit lege mulțumită determinării unice și curajului doamnei Pankhurst, la două săptămâni după moartea ei, în iunie 1928.

Emmeline Pankhurst a murit cu două săptămâni înainte ca Parlamentul britanic să dea femeilor dreptul de vot.

Fapte, nu vorbe

- „Fapte, nu vorbe" a fost mottoul Uniunii Sociale și Politice a Femeilor (WSPU), fondată de doamna Pankhurst în 1903. Deviza nu era o vorbă goală: Emmeline Pankhurst a ținut zece greve ale foamei în optsprezece luni, după vârsta de cincizeci de ani.
- Își aducea aminte de tatăl său, care îi spusese când era mică: „Ce păcat că nu s-a născut băiat".
- „Nu există nicio urmă de îndoială cu privire la scopul ei și la remarcabila forță și noblețe a caracterului ei... Rezultatul pe care îl avea în vedere era emanciparea femeilor de sub ceea ce, ea credea – cu cea mai mare sinceritate – a fi, condiții de inferioritate dăunătoare."

Necrologul doamnei Pankhurst a apărut în *The Times*.

Scanned with OKEN Scanner

MARTIN LUTHER KING JR.

Martin Luther King Jr. (1929–1968), preot al Bisericii Baptiste, a fost lider al negrilor din America în anii 1950 şi 1960, a condus o mişcare paşnică pentru susţinerea drepturilor civile cu o elocvenţă aproape magnetică, imortalizată în patru cuvinte dintr-un discurs: „Am avut un vis". A fost asasinat de către un alb.

Cronologie:

1929 Se naşte în Atlanta, Georgia, la 15 ianuarie
1948 Îşi ia licenţa în sociologie
1948 Este hirotonit preot al Bisericii Baptiste
1951 Îşi ia licenţa în teologie
1953 Se căsătoreşte cu Coretta Scott (au avut patru copii)
1955 Îşi ia doctoratul la Universitatea din Boston
1954 – 1959 Este pastor în Montgomery, Alabama
1955 – 1956 Boicotul autobuzelor din Montgomery
1956 Conferinţa liderilor creştini din Sud
1960 – 1968 Pastor în cadrul bisericii baptiste Ebenezer
1968 Este asasinat în Memphis, la 4 aprilie

S-a născut în Altanta, Georgia. Atât tatăl, cât şi bunicul au fost preoţi ai Bisericii Baptiste. King a fost un elev precoce şi şi-a luat licenţa în sociologie la doar nouăsprezece ani, licenţa în teologie la douăzeci şi doi şi doctoratul în filozofie la Universitatea Boston la douăzeci şi şase. A fost hirotonit preot al bisericii baptiste în 1948, pe când încă era la liceu.

A fost mai întâi preot cu normă întreagă la biserica baptistă Dexter Avenue, în Montgomery, Alabama, unde a slujit între 1954 şi 1959, în „sudul adânc" al Americii, acolo unde discriminarea rasială împotriva negrilor era încă instituţionalizată. Arestarea, în 1955, a unei femei de culoare, cusătoreasă, pentru că nu a vrut să se ridice de pe locul „rezervat albilor" într-un autobuz din Montgomery, avea să-i schimbe viaţa lui King.

Scanned with OKEN Scanner

A început bătălia, hotărât să urmeze exemplul eroului său, Mahatma Gandhi, care îngenunchease Imperiul Britanic şi câştigase independenţa Indiei prin intermediul unui protest paşnic. King a fost ales preşedinte al Asociaţiei pentru un Montgomery mai bun, asociaţie care a organizat un boicot al autobuzelor din Montgomery; boicotul a durat 381 de zile. Protestatarii au fost arestaţi şi bătuţi, iar casa lui King a fost dinamitată, dar ei nu au ripostat în niciun fel, şi boicotul a luat sfârşit cu o victorie totală, Curtea Supremă de Justiţie scoţând în afara legii segregaţia din transportul public.

King s-a distins pe parcursul acestor proteste ca o figură centrală a mişcării pentru drepturi civile şi a fost ales preşedinte al Conferinţei Liderilor Creştini din Sud. Această alegere i-a oferit o platformă cu deschidere naţională, de unde putea vorbi împotriva discriminării faţă de persoanele de culoare, destul de răspândită la data aceea. A devenit un susţinător fervent al acestei lupte, atât pe plan intern, cât şi în străinătate, discursurile şi predicile sale trezind conştiinţa unei naţiuni şi oferindu-le negrilor un nou simţ al identităţii şi al conştiinţei de sine. În 1963, a organizat o campanie masivă pentru drepturile civile în Birmingham, Alabama, campanie în care 3300 de protestatari au fost arestaţi şi a condus un marş istoric în Washington, la 28 august 1963, marş la care a ţinut şi memorabilul său discurs „Am avut un vis". A militat, de asemenea, şi împotriva războiului din Vietnam. În ciuda criticilor care cereau acţiuni mult mai radicale, King nu înceta să întoarcă şi celălalt obraz. A rămas fidel protestelor paşnice – adunări şi marşuri de protest. A fost arestat de nu mai puţin de treizeci de ori, o dată, în 1960, cu câteva zile înainte alegerilor prezidenţiale, fiind eliberat la intervenţia lui John F. Kennedy. Acest gest i-a adus lui Kennedy o mulţime de voturi din partea negrilor.

Presiunile la care era supus în calitate de conducător al mişcării pentru drepturi civile l-au forţat pe King să renunţe la postul de pastor, în 1959, acesta optând în schimb pentru poziţia mai puţin solicitantă de pastor în cadrul bisericii baptiste Ebenezer din Atlanta, unde era pastor şi tatăl său. A primit Premiul Nobel pentru pace, în 1964.

În ultima predică pe care a ţinut-o, în ziua dinaintea celei în care a fost asasinat, a părut că simte apropierea morţii. A spus că „Am fost în vârful muntelui şi am văzut Tărâmul Făgăduinţei".

King a fost împuşcat mortal în ziua următoare, în timp ce stătea la balconul unui motel din Memphis, Tennessee. El şi idealurile pentru care a luptat sunt sărbătorite în fiecare an în Statele Unite – o sărbătoare naţională – în cea de-a treia zi de luni din ianuarie.

„Am fost în vârful muntelui şi am văzut Tărâmul Făgăduinţei."

Scanned with OKEN Scanner

Închisoarea din Birmingham

- Printre discursurile și articolele lui King se remarcă scrisoarea din închisoarea din Birmingham. În mai 1963, după ce a fost arestat împreună cu alți 3300 de protestatari de către poliția albă, care îi atacase cu câini, tunuri cu apă și bastoane de cauciuc, King a scris: „Știm dintr-o experiență dureroasă că libertatea nu este niciodată oferită de bunăvoie de către opresori. Trebuie cerută de către cei oprimați."
- În ciuda imaginii pe care o afișa, reverendul King nu era nici el vreun sfânt. Câteva înregistrări făcute de FBI atestă faptul că în noaptea dinaintea asasinării sale a petrecut în camera de hotel cu câteva prostituate. Tot în înregistrările FBI-ului apar și pasaje obscene.
- La funeraliile sale, organizate în Atlanta, au participat aproximativ 100 000 de persoane. Asasinul său, un deținut evadat, James Earl Roy, a fost condamnat la nouăzeci și nouă de ani de închisoare.

Scanned with OKEN Scanner

ELIBERATORI NAȚIONALI

Scanned with OKEN Scanner

ELIBERATORI NAȚIONALI

Scanned with OKEN Scanner

THOMAS JEFFERSON

În epitaful pe care şi l-a scris singur, Thomas Jefferson (1743–1826) a menţionat că el a conceput Declaraţia de Independenţă a Statelor Unite şi Statutul pentru Libertate Religioasă din Virginia şi că a fondat Universitatea din Virginia – dar a omis să arate că a fost preşedinte al Statelor Unite timp de două mandate. Un revoluţionar aristocratic, învăţat şi om de cultură, Jefferson a fost un strălucit reprezentant al iluminismului în America.

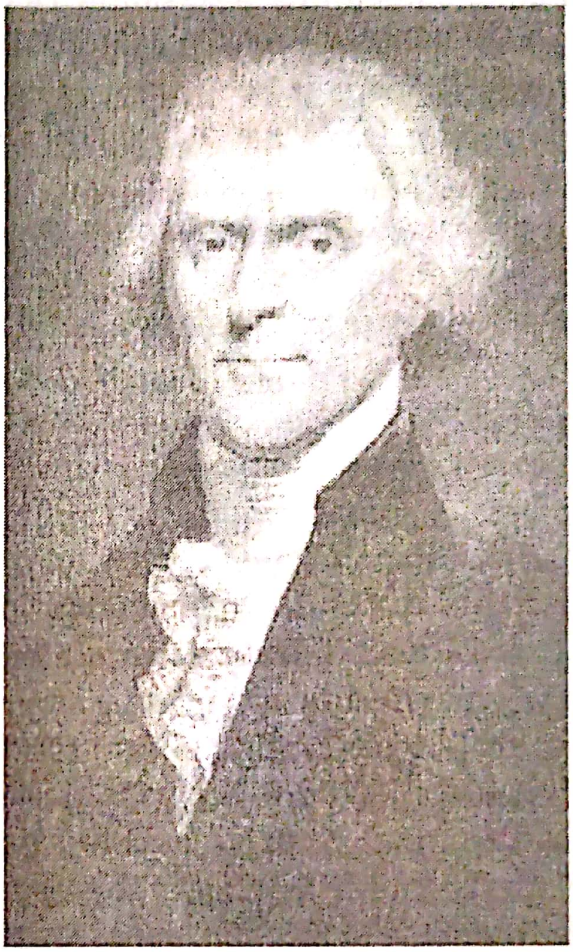

Cronologie

1743 S-a născut la Shadwell, în Albemarle Co., Virginia, la 13 aprilie
1769 Este ales în Adunarea Legislativă din Virginia
1770 Începe construcţia conacului său, Monticello, în Charlottesville
1779 – 1781 Guvernator al Virginiei
1790 – 1793 Secretar de stat
1785 – 1789 Ambasador al Statelor Unite în Franţa
1796 – 1800 Vicepreşedinte
1797 – 1815 Preşedinte al Societăţii Americane de Filozofie
1801 – 1809 Preşedinte al Statelor Unite
1803 Cumpărarea Louisianei
1825 Inaugurarea Universităţii din Virginia
1826 Moare la 4 iulie
1943 Este inaugurat monumentul lui Jefferson, de către Franklin D. Roosevelt, în Washington, DC

Scanned with OKEN Scanner

Fiul unui prosper proprietar de plantații din Virginia și școlit în drept, Jefferson a intrat în politică la vârsta de douăzeci și șase de ani, devenind unul dintre primii activiști care au luptat împotriva dominației britanice în coloniile americane. Pamfletul său agresiv *O privire sumară asupra drepturilor Americii Britanice* (1774) l-a desemnat drept cea mai bună alegere pentru întocmirea proiectului Declarației de Independență a coloniștilor rebeli. Mandatul de guvernator al statului său natal, pe care l-a îndeplinit în timpul Războiului de Independență, a fost umbrit de acuzațiile de incompetență și lașitate în conducerea apărării. Deși ulterior a fost reabilitat, experiența i-a lăsat un gust amar. Toate acestea, la care s-a adăugat și moartea soției sale în 1782, pot explica foarte bine faptul că a ales să servească noua națiune independentă dintr-o poziție aflată în străinătate.

Moștenirea legislativă lăsată de Jefferson Virginiei a inclus legiferarea libertății depline a religiei, pe care criticii au considerat-o o lovitură deistă[26] împotriva creștinismului, abolirea iobăgiei și desființarea dreptului primului născut, pentru a împiedica apariția unei „pseudoaristocrații". Însă discursul elocvent și foarte citat al lui Jefferson împotriva sclaviei (pentru existența căreia America îi învinovățea tot pe britanici) n-a fost de natură a îmbunătăți relațiile cu cei din „plantocrația" din Virginia și nici nu l-a împiedicat să dețină, la rândul lui, destul de mulți scalvi, chiar până la sfârșitul vieții. Deși a făcut eforturi pentru a stopa extinderea sclaviei în vest și a prevăzut abolirea ei, existența sclaviei fiind în totală contradicție cu constituția care proclama libertatea, Jefferson era de părere că desființarea sclaviei ar fi trebuit să fie urmată de deportarea foștilor sclavi.

Îndatoririle funcției de ambasador la Paris l-au împiedicat pe Jefferson să participe la alcătuirea constituției noii națiuni, el deplângând faptul că nu a reușit să includă o listă a drepturilor sau o limitare a numărului de mandate pe care le-ar putea avea un președinte. În timp ce se afla în străinătate, Jefferson nu a avut prea mare succes în promovarea comerțului american, observând că europenii ignorau potențialul acestuia. Nu a reușit să semneze decât un singur acord comercial, cu Prusia. Ca observator direct al Revoluției Franceze, nu a fost mișcat de cruzimea sa arbitrară și nici de violența excesivă, ci, paradoxal, a considerat că Franța nu putea avea o formă republicană de guvernământ. Credea că francezii ar fi trebuit să opteze pentru monarhia constituțională, de felul celei care exista în Marea Britanie.

Jefferson a fost prim-secretar de stat sub administrația lui Washington și apoi vicepreședinte în administrația lui John Adams, ajungând șef al noului partid agrarian, partidul republican, care se opunea federaliștilor și lui

[26] Deismul este o orientare filozofică-religioasă din secolele XVII-XVIII, care recunoștea existența lui Dumnezeu numai ca o cauză primară, impersonală a lumii.

Scanned with OKEN Scanner

Alexander Hamilton, care favoriza comerțul și interesele orășenilor. În calitate de președinte al națiunii, Jefferson a trăit într-o austeritate autoimpusă, reflectată în scăderea taxelor și a cheltuielilor militare. Această perioadă de austeritate s-a încheiat însă în momentul în care Jefferson a început să creadă în viziunea unei Americi – putere continentală, viziune care l-a făcut să-i trimită pe Lewis și pe Clark într-o expediție transcontinentală de explorare și să cumpere Louisiana, achiziție care a dus la dublarea teritoriului național.

În timpul celui de-al doilea mandat, Jefferson a ordonat o boicotare a comerțului străin, pentru a evita un potențial amestec în războiul izbucnit între Anglia și Franța. Foarte nepopulară printre comercianți și cei care aveau interese legate de comerțul maritim, legea sa de embargo a fost abrogată în 1809, odată cu retragerea lui din fruntea țării.

Spre deosebire de Washington, Jefferson s-a bucurat de o bătrânețe lungă și liniștită, pe care și-a dedicat-o satisfacerii numeroaselor sale preocupări culturale, dar în principal fondării Universității din Virginia, ale cărei clădiri și program de învățământ au fost concepute de către el personal. „Înțeleptul din Monticello" a murit la cea de-a cincizecea aniversare a Declarației de Independență.

„Suntem cu toții hotărâți mai bine să murim ca oameni liberi decât să trăim ca sclavi."

Un autodidact

- Jefferson a învățat toată viața. În copilărie, a fost foarte interesat de botanică, geologie, cartografie și explorări; în același timp, îi plăceau latina și greaca. Cunoștea foarte multă istorie, filozofie, literatură și se preocupa de știință. Și-a proiectat singur casa, de la Monticello.
- Un tehnofil în buna tradiție a lui Benjamin Franklin, Jefferson a inventat gheridonul, scaunul rotativ și sistemul monetar decimal al Statelor Unite.
- Prin „Declarația de Înarmare" din 1775, dorea să justifice rezistența armată a coloniștilor împotriva Marii Britanii. „Cauza noastră este justă. Uniunea noastră este perfectă", scria Jefferson. „Armele pe care inamicii noștri ne-au obligat să le ridicăm ne vor ajuta să ne păstrăm libertățile, în ciuda tuturor pericolelor, cu fermitate și cu credința în libertățile noastre. Suntem cu toții hotărâți să murim oameni liberi decât să trăim toată viața ca sclavi."
- Cumpărarea Louisianei de la Franța, în 1803, a adus Americii toată partea de vest, scăldată de râul Missouri și fluviul Mississippi.

Scanned with OKEN Scanner

TOUSSAINT L'OUVERTURE

François Dominique Toussaint L'Ouverture (1743–1803) a fost un sclav negru care a condus revolta ce a dat naştere statului Haiti, care în 1804 a devenit primul stat independent din Insulele Caraibe. Deşi a murit în închisoare înainte ca independenţa să fie obţinută pe deplin, acest sclav autodidact a reuşit să păcălească Marea Britanie, Spania şi Franţa lui Napoleon Bonaparte.

Cronologie

1743 Se naşte în Saint-Dominque (Haiti)
1789 Revoluţia Franceză
1791 Revolta sclavilor haitieni
1794 Toussaint recunoaşte din nou dominaţia Franţei
1801 Toussaint cucereşte Santo Domingo
1802 Toussaint se predă generalului Leclerc
1803 Moare în Fort de Joux, în munţii Jura, la 7 aprilie
1804 Haiti devine republică independentă

În 1789, colonia franceză Saint-Domingue, situată în partea vestică a insulei Hispaniola, care avea să devină Haiti, era una dintre cele mai profitabile domenii din lume. Plantaţiile sale de trestie de zahăr asigurau două treimi din comerţul extern al Franţei – toată producţia fiind asigurată de sclavi. Revoluţia Franceză din acel an a trimis unde de şoc şi pe celălalt ţărm al Atlanticului, provocând disensiuni chiar şi printre albi, iar doi ani mai târziu sclavii s-au revoltat.

Toussaint a fost unul dintre acei sclavi norocoşi care lucrau pentru un stăpân cu inimă; a fost cioban, vizitiu şi servitor în casă. Era autodidact, inteligent şi energic şi un catolic devotat. La izbucnirea revoltelor din 1781, Toussaint s-a asigurat mai întâi că stăpânul său şi familia lui sunt în siguranţă,

Scanned with OKEN Scanner

abia apoi alăturându-se forțelor rebele, unde s-a făcut remarcat datorită capacităților sale de strateg și a priceperii în a face planuri, abilități pe care le dobândise citind multă istorie. A devenit un maestru al războiului de gherilă, sub conducerea sa rebelii reușind un șir de succese militare, mai întâi aliați cu inamicii Franței – Spania și Marea Britanie. Spaniolii din Santo Domingo controlau partea de est, adică două treimi din insula Hispaniola.

Dar la 6 mai 1794, ajuns deja acum singurul comandant al rebelilor, Toussaint a luat o decizie de moment și a revenit sub tutela Franței. Se pare că a fost influențat să ia această decizie de faptul că Adunarea Națională franceză decisese abolirea sclaviei – emanciparea sclavilor fiind în această fază țelul principal – și de teama că Spania și Marea Britanie aveau să-și ia cuvântul înapoi și aveau să reinstaureze sclavia. Câștigând șapte bătălii în șapte zile, soldații lui Toussaint au câștigat controlul asupra întregii insule, cu mici excepții.

Odată întors sub tutela francezilor, Toussaint a fost promovat la gradul de general în 1797. A devenit guvernator locotenent al Saint-Domingue în 1796 și mai târziu a fost promovat în funcția de comandant al întregii armate franceze din insulă. Dar acum ambițiile sale erau altele – înființarea unui stat independent, condus de negri. Președintele Statelor Unite, John Adams, conducător al unei țări independente, dar încă destul de slabă, a trimis ajutoare, și ultimele vestigii ale trupelor mulatre franceze au fost alungate din insulă spre sfârșitul anului 1800. În anul următor, Toussaint a eliberat și partea spaniolă, Santo Domingo, eliberându-i și pe sclavii din această provincie.

Acum stăpânea întreaga insulă Hispaniola. A pus să se întocmească o constituție prin care devenea guvernator general pe viață. Prin intermediul puterilor sale dictatoriale a restabilit ordinea și a readus plantațiile în producție.

Necazurile însă erau pe drum. La Paris, Napoleon considera încă Saint-Domingue o colonie esențială pentru exploatarea teritoriilor nord-americane din Louisiana. Napoleon l-a trimis pe cumnatul său, generalul Charles Leclerc, în fruntea a 20 000 de oameni să recucerească insula. Toussaint a fost înfrânt și i s-a predat lui Leclerc la 5 mai 1802. Mai întâi, a fost protejat și i s-a garantat libertatea, dar câteva săptămâni mai târziu, la ordinele lui Napoleon, a fost arestat și transportat în Franța, unde a murit de foame și mizerie în beciurile înghețate din Fort de Joux, din munții Jura.

Șase luni mai târziu, Napoleon, care începuse din nou războaiele în Europa, a vândut Louisiana, încheind astfel ambițiile coloniale ale Franței în emisfera vestică. A abandonat și Haiti, astfel luând sfârșit era colonială franceză.

Câștigând șapte bătălii în șapte zile, soldații lui Toussaint au obținut controlul asupra întregii insule Hispaniola.

Scanned with OKEN Scanner

Napoleon negru

- Toussaint, cunoscut şi sub numele de „Napoleon negru“ sau de „Precursorul“ a primit numele de L'Ouverture (Deschiderea) în 1793, după succesele fulgerătoare repurtate împotriva francezilor.
- Napoleon a rămas neclintit în ceea ce priveşte tratamentul pe care i-l aplicase lui Toussaint. „Ce înseamnă pentru mine moartea unui negru?“ spunea el mulţi ani mai târziu, când fusese deja exilat în insula Sfânta Elena.

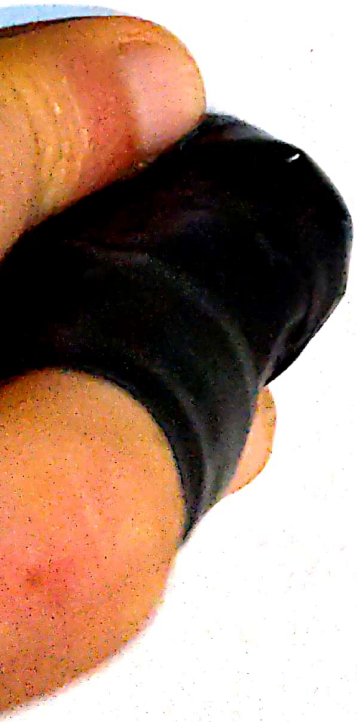

Scanned with OKEN Scanner

JOSÉ DE SAN MARTIN

José de San Martín (1778–1850) a fost unul dintre principalii conducători militari din războaiele de independență din America de Sud, împotriva Spaniei și este considerat a fi eliberatorul Argentinei natale și al statelor Chile și Peru.

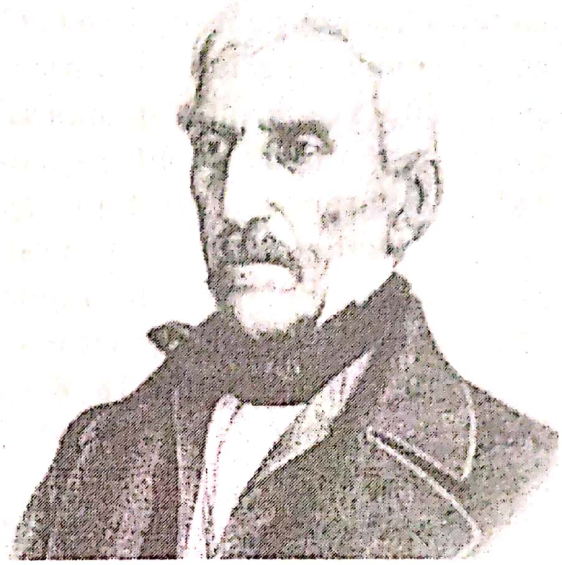

Cronologie

1778 Se naşte în Yapeyú, Argentina, la 25 februarie
1786 Se mută în Spania
1789 Se înrolează în regimentul Murcia al armatei spaniole
1812 Se întoarce la Buenos Aires
1817 Traversează Anzii şi este victorios la Chacabuco, în Chile
1818 Bătălia de la Maipú, la 5 aprilie
1821 Intră în Lima şi proclamă independența statului Peru
1822 Se întâlneşte cu Simon Bolivar în Guayaquil
1850 Moare la Boulogne-sur-Mer, în Franța, la 17 august

Născut din părinți spanioli în Yapeyú, pe malul puternicului fluviu Uruguay din nordul Argentinei, San Martín s-a mutat în Spania pe când avea şase ani, pentru a-şi completa educația. S-a înrolat în regimentul de infanterie din Murcia, în 1789 – anul Revoluției Franceze – şi şi-a petrecut următorii douăzeci de ani din viață luptând sub drapelul spaniol, împotriva maurilor, britanicilor, portughezilor şi, în cele din urmă, împotriva francezilor. A demisionat în anul 1811 şi, în anul următor, după o perioadă petrecută la Londra, s-a întors la Buenos Aires, unde s-a căsătorit cu o localnică, Maria Escalada. A descoperit continentul sud-american în fierbere; invadarea Spaniei de către Napoleon a agitat coloniile acestei țări şi a pornit o reacție în lanț a mişcărilor de independență. San Martín, posibil influențat de revoluționarii din America Latină pe care i-a cunoscut la Londra, s-a trezit în scurt timp implicat în una dintre acestea – loja Lautaro.

Scanned with OKEN Scanner

Proaspăt înființata mișcare din Buenos Aires l-a primit cu brațele deschise pe San Martín şi l-a numit locotenent-colonel, dându-i în grijă un regiment nou de grenadieri călare. Regimentul a câştigat prima bătălie pe care a purtat-o împotriva unor trupe loialiste lângă ravenele din San Lorenzo, de pe fluviul Parana, în 1813.

San Martín a preluat conducerea armatelor din nord, în 1814. Era deja convins asupra necesității separării complete de Spania, dar a înțeles că singura modalitate de a asigura siguranța Argentinei era să îi scoată pe spanioli şi din statul vecin, Chile, şi apoi să cucerească Peru. Cu o lovitură de maestru, a condus o armată de 4000 de oameni călări peste Anzi şi, la 2 februarie 1817, i-a surprins şi zdrobit pe spanioli în bătălia de la Chacabuco. Câteva zile mai târziu, armata sa a intrat în Santiago, lui San Martín oferindu-i-se preşedinția noului stat Chile, ofertă la care a renunțat în favoarea aghiotantului său, generalul chilian Bernardo O'Higgins.

La începutul anului 1818, spaniolii au lansat o contraofensivă, dar San Martín i-a înfrânt definitiv în bătălia de la Maipú, cea mai cunoscută victorie a sa.

San Martin şi-a întors atenția către atacarea statului Peru şi, printr-o altă mutare de geniu, i-a determinat pe rebeli să alcătuiască o flotă cu care să dea un atac pe mare. Cu un amiral britanic la comandă, lordul Cochrane, amestecata forță navală a pornit pe mare din Valparaiso, în august 1820; la mai puțin de un an distanță, San Martín cucerise deja capitala Lima. A proclamat independența țării şi a fost numit protector al statului. În acest timp, spaniolii se retrăseseră la poalele munților Anzi.

Nu se ştie cu siguranță ce s-a întâmplat mai târziu. Dar San Martín a avut o întâlnire cu prietenul său revoluționar din America de Sud, Simon Bolivar, ale cărui armate se luptaseră cu spaniolii pentru eliberarea provinciilor nordice din America de Sud. Întâlnirea dintre cei doi „eliberatori" a avut loc în Guayaquil, la 26 iunie 1822, şi după aceea, San Martín a demisionat şi s-a retras din viața publică. L-a lăsat pe Bolivar să ducă la bun sfârşit cucerirea statului Peru şi, după moartea soției sale, în 1824, a plecat din America Latină şi şi-a petrecut ultimii ani de viață în Europa.

San Martín a demonstrat că nu avea nici cea mai mică ambiție politică, atunci când a refuzat președinția statului Chile.

Traversarea Anzilor

- Trecerea Anzilor de către San Martín a fost comparată cu traversarea Alpilor de către armata lui Hannibal. Talentul şi stilul său de a conduce i-au permis, lui şi oamenilor săi, să traverseze mai multe trecători aflate la peste 4000 de metri înălțime.

Scanned with OKEN Scanner

- Ce s-a întâmplat la Guayaquil? Răspunsul cel mai probabil este că Bolivar l-a convins pe San Martín că armata sa era suficientă pentru a termina treaba începută. Bolivar era mult mai ambițios din punct de vedere politic; a devenit președintele a două state și un al treilea a fost numit după el, în vreme ce San Martín a demonstrat că nu avea nici cea mai mică ambiție politică atunci când a refuzat președinția statului Chile. Și-a sacrificat cariera pentru independența Americii de Sud?
- San Martín a plecat pentru ultima dată din Buenos Aires, în 1824, la un an după moartea soției sale. A murit la mai mult de un sfert de secol după aceea, în 1850, în portul francez de la Canalul Mânecii, Boulogne-sur-Mer.

Scanned with OKEN Scanner

SIMÓN BOLÍVAR

Simón Bolívar (1783–1830) a fost unul dintre cei mai mari generali din America de Sud şi datorită victoriilor sale asupra spaniolilor şi-au câştigat independenţa următoarele state: Bolivia, Columbia, Ecuador, Peru şi Venezuela. Lui Bolivar i se spune El Liberator (Eliberatorul), precum şi George Washington al Americii de Sud.

Cronologie

1783 Se naşte la Caracas la 24 iulie
1799 Călătoreşte pentru prima dată în Europa
1811 Revoltă în Venezuela
1813 Cucereşte şi pierde Caracasul
1814 Capturează şi pierde Bogota
1819 Capturează oraşul Angostura
1819 Bătălia de la Boyaca, ales preşedinte al Columbiei
1825 Ales preşedinte al statului Peru
1830 Renunţă la putere; moare lângă Santa Marta, în Columbia, la 17 decembrie

Bolívar s-a născut într-o familie colonială puternică şi prosperă, în Caracas, Venezuela. Părinţii i-au murit când era încă copil şi a fost educat acasă de tutori, moştenind o mare avere. Tânăr fiind, a călătorit în Europa, unde s-a căsătorit cu o aristocrată de origine spaniolă şi a intrat în contact direct cu noile idei ale iluminismului, privind uimit cum Napoleon îşi consolidează puterea asupra vechii ordini europene.

În scurt timp după ce se întoarce în Venezuela, lui Bolívar îi moare tânăra nevastă şi moartea ei pare a avea un efect dramatic. Acest bărbat impulsiv şi plin de pasiune se aruncă în plină acţiune politică şi militară. S-a întors în Europa vreme de câţiva ani şi apoi din nou în Venezuela, prin Statele Unite ale Americii, devenite de curând independente. Şi-a găsit ţara răvăşită

Scanned with OKEN Scanner

ca urmare a invaziei Spaniei de către Napoleon. Cui datorau venezuelanii credință – uzurpatorului Joseph Bonaparte sau deposedatului rege Ferdinand VII al Spaniei?

Bolívar s-a alăturat unui grup de patrioți și aceștia l-au trimis în Marea Britanie pentru a cere ajutor. La 5 iulie, Venezuela a fost prima dintre coloniile spaniole din America care și-a declarat independența. Lui Bolívar i s-a dat comanda orașului strategic de coastă Puerto Cabello, dar el nu a știut cum să organizeze apărarea și prima republică venezuelană s-a prăbușit, iar el a plecat în Columbia. Aici a publicat manifestul de la Cartagena, cerând ridicarea la arme împotriva ocupației spaniole.

S-a reîntors în Venezuela în anul următor în fruntea unei mari armate de patrioți și, fiind deja un priceput conducător de campanii și expert în războaie de gherilă, a măturat totul în calea sa, recucerind Caracasul în august 1813, proclamând cea de-a doua republică și pe el însuși dictator. Dar nu a durat mult; spaniolii au lansat o contraofensivă feroce pentru a prelua orașul și în anul următor, Bolívar a dat un pas înapoi, mai întâi, cucerind și apoi pierzând Bogota.

Totuși, Bolivar începea să învețe cea mai importantă lecție din lupta sa împotriva dominației spaniole; având doar câteva mii de oameni sub comanda sa, avea nevoie de susținerea marilor proprietari locali și de călărețiii lor. Sorții s-au schimbat în favoarea sa când a început să-i adune sub steagul independenței. Din Jamaica a scris un al doilea manifest și, între timp, având susținerea noii republici Haiti, a reușit să strângă o nouă forță care includea mercenari englezi și irlandezi, veterani ai războaielor napoleoniene. A schimbat tactica și și-a asigurat o bază în regiunea Orinoco, la Angostura (acum Ciudad Bolívar). De aici, la 17 decembrie 1819, a proclamat republica Columbia (acum statele Ecuador, Columbia, Panama și Venezuela) și a devenit primul ei președinte. După aceea, și-a condus mica armată de mai puțin de 2500 de oameni într-unul dintre cele mai îndrăznețe atacuri militare din istorie – peste câmpiile inundate și Anzii înghețați – suprinzându-i pe spanioli în Boyaca, la 7 august 1819. Trei zile mai târziu, intra în Bogota.

Venezuela era în cele din urmă eliberată de sub dominația spaniolă doi ani mai târziu, după bătălia de la Carabobo, Bolívar pornind apoi să elibereze Ecuadorul și să definitiveze cucerirea statului Peru, împreună cu credinciosul său general Antonio José de Sucre, în bătălia de la Ayacucho, la 9 decembrie 1824. Noul stat Bolivia, numit așa în onoarea sa, a fost creat în anul următor. În acel moment, controla mai mult de jumătate de continent.

Dar Bolívar nu a avut succes în fruntea guvernului și viziunea sa în legătură cu Marea Columbie s-a destrămat treptat, rând pe rând, țările declarându-și independența de sub conducerea sa autocratică. În 1828, Bolívar nu mai avea decât Columbia și, din cauza sănătății precare, a demisionat în 1830, murind de tuberculoză.

Scanned with OKEN Scanner

Sorții s-au schimbat în favoarea sa când a început să-i adune sub steagul independenței pe marii proprietari locali.

Chemarea destinului

- Datorită unei călătorii la Roma, Bolívar şi-a trasat destinul; de pe Monte Sacro el a făcut un jurământ, acela de a-şi elibera țara de sub dominația spaniolă.
- Visul lui Bolívar, o Americă Latină unită, nu a devenit realitate. A cerut să se organizeze un congres în 1826 pentru a discuta despre o confederație a țărilor spaniole, americane, dar doar Columbia, Peru, Mexic şi statele din America Centrală s-au prezentat.
- Bolívar s-a căsătorit a doua oară cu Manuela Sáenz, o revoluționară înfocată, pe care a cunoscut-o în Quito. Ea l-a salvat de pumnalul unui asasin în 1828.

Scanned with OKEN Scanner

ŞEFUL JOSEPH

Şeful Joseph (1840–1904), conducătorul tribului Nez Percé, a fost unul dintre liderii rezistenţei amerindienilor împotriva înaintării albilor în vestul Statelor Unite şi şi-a condus oamenii într-un marş epopeic (care s-a încheiat însă tragic) în căutarea unui adăpost în Canada condusă de britanici.

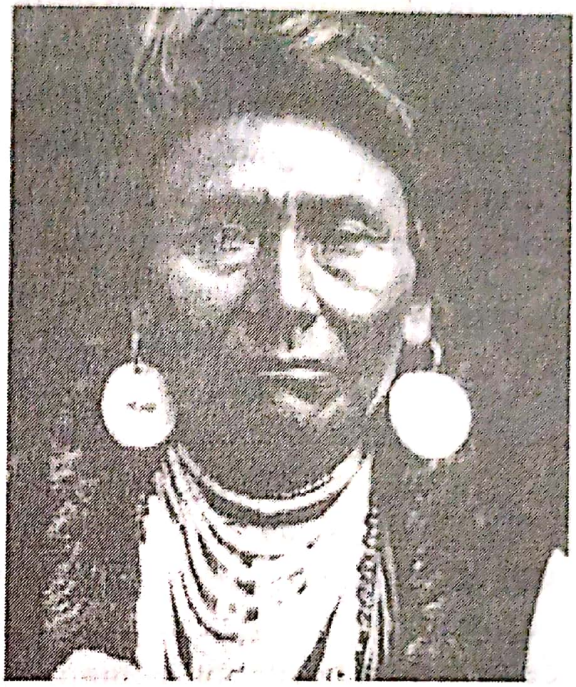

Cronologie

1840 S-a născut în Wallowa Valley, în teritoriile Oregonului de est
1877 Conduce un marş de 2250 de kilometri spre graniţa canadiană
1879 Parlamentează fără succes cu preşedintele Rutheford B. Hayes
1903 Parlamentează fără succes cu preşedintele Theodore Roosevelt
1904 Moare la 21 septembrie în rezervaţia Colville, Washington

Născut cu numele indian In-Mut-Too-Yah-Lat-Lat (Tunetul care vine pe pământ dinspre apă), Şeful Joseph a fost fiul unui indian convertit la catolicism. A fost educat într-o şcoală catolică şi apoi i-a urmat tatălui său la conducerea tribului Nez Percé în 1873. Deşi iniţial acest trib puternic fusese în relaţii bune cu noii colonişti, avansarea continuă a albilor în regiunea Pacificului de Nord-Est i-a făcut pe unii dintre conducătorii triburilor să conteste valabilitatea tratatelor încheiate cu guvernul Statelor Unite, susţinând că şefii de trib care fuseseră delegaţi pentru încheierea lor nu reprezentaseră corect interesele triburilor. Tratatul Stevens, negociat în 1855, prevedea înfiinţarea unei mari rezervaţii în Oregon şi Idaho, dar când în Oregon a fost descoperit aur, în 1863, aproape nouă zecimi din teritorii au fost cerute înapoi. Nici Şeful Joseph şi nici tatăl său nu participaseră la această ultimă negociere. Ostilităţile au izbucnit în 1877, după ce guvernul Statelor Unite i-a forţat pe cei din tribul Nez Percé să îşi părăsească ţinutul natal din Wallowa Valley, în Oregon, şi să se mute în Idaho.

Scanned with OKEN Scanner

Şeful Joseph a acceptat iniţial, dar s-a răzgândit când câţiva dintre vitejii săi au ucis un grup de albi. Temându-se de răzbunarea armatei, s-a hotărât să conducă în jur de trei sute de luptători şi pe familiile acestora într-un loc sigur, în Canada. Între 17 iunie şi 30 septembrie, refugiaţii au parcurs peste 2250 de kilometri din Oregon, trecând prin Washington şi Idaho, până în Montana, reuşind să evite armata care se afla pe urmele lor, armată compusă din soldaţi obişnuiţi şi companii auxiliare formate din indieni. Joseph avea să iasă învingător în cel puţin patru ciocniri majore şi zeci de ciocniri mărunte, deşi armata urmăritoare era de cel puţin zece ori mai numeroasă. Rolul lui Joseph era mai degrabă al unui conducător, nu al unui comandant militar. Deşi jurnaliştii americani s-au grăbit să-l numească „Napoleon cel Roşu", războinicii erau conduşi, de fapt, de către fratele lui mai tânăr, Olikut, iar strategia era opera unui alt şef de trib, numit Oglindă (1832–1877) care fugise la rândul său din rezervaţia din Idaho pentru a i se alătura Şefului Joseph. Dramatica odisee a tribului a câştigat multă admiraţie printre oamenii vremii, un numai datorită calităţilor de lider şi a exemplului dat de Şeful Joseph, dar şi pentru grija pe care o manifesta faţă de cei mai vulnerabili dintre oamenii lui, pentru omenia cu care îi trata pe prizonieri şi pentru integritatea de care a dat dovadă, preferând să-şi facă rost de proviziile de care avea nevoie prin cumpărare şi nu prin jaf.

Într-un final, a fost ajuns din urmă şi înconjurat în munţii Bear Paw, la mai puţin de 65 de kilometri de graniţa cu Canada, deci de salvare. După un asediu de cinci zile, Şeful Joseph s-a predat, încredinţându-şi oamenii în custodia comandantului armatei urmăritoare, generalul Nelson Miles, rostind câteva fraze de o melancolie dureroasă – „Am obosit să tot lupt. Conducătorii noştrii sunt ucişi".

Mai mulţi dintre conducătorii care nu au fost ucişi în luptă au reuşit să treacă în Canada. Trimişi, mai întâi, într-un ţinut steril, deşertic, în Oklahoma, acolo unde mulţi s-au îmbolnăvit şi au murit, restul supravieţuitorilor dintre cei care l-au urmat pe Şeful Joseph au primit permisiunea de a se muta într-o rezervaţie din Washington. Şeful Joseph s-a dus de două ori la Washington, să discute personal cu preşedinţii Statelor Unite, implorându-i pe aceştia să le permită oamenilor lui să se întoarcă în ţinuturile natale. A primit în schimb cuvinte frumoase, dar atât.

„Ascultaţi-mă, şefi de trib. Inima mi-e bolnavă şi tristă. Din locul unde stă soarele acum, eu n-am să mai lupt niciodată."

O capitulare demnă

După cinci zile de luptă în munţii Bear Paw, Şeful Joseph s-a predat la 5 octombrie 1877, rostind aceste cuvinte:

Scanned with OKEN Scanner

„Am obosit să mai tot lupt. Conducătorii noştrii sunt ucişi. Oglindă e mort, Ta-Hool-Hool-Shute e mort. Toţii bătrânii au murit. Acum tinerii sunt cei care hotărăsc. Este frig şi n-avem cu ce ne-acoperi. Copiii mici mor de frig. Oamenii mei, unii dintre ei, au fugit în munţi şi nici ei n-au cu ce se-acoperi, n-au nici mâncare. Nimeni un ştie unde sunt – poate că mor şi ei de frig. Vreau să am timp să-mi caut copiii, să văd pe câţi dintre ei îi mai găsesc. Poate o să-i găsesc printre morţi. Ascultaţi-mă, şefi de trib, am obosit, inima mi-e bolnavă şi tristă. Din locul unde stă soarele acum, eu n-am să mai lupt niciodată."

Scanned with OKEN Scanner

THEODOR HERZL

Theodor Herzl (1860–1904), fondator al mişcării sioniste, mişcarea pentru înfiinţarea unui stat evreu în Palestina. După un congres al sioniştilor ţinut la Basel, în 1897, a devenit primul preşedinte al Organizaţiei Mondiale Sioniste. După cincizeci de ani de la moartea sa, a fost înfiinţat statul Israel.

Cronologie

1860 S-a născut în Budapesta, la 2 mai
1878 Familia se mută la Viena
1882 Studiază dreptul la Universitatea din Viena
1884 Îşi ia doctoratul în drept, începe să scrie
1894 Se află la Paris în timpul Afacerii Dreyfus
1897 Are loc primul congres al sioniştilor, la Basel, Elveţia
1898 Călătoreşte în Imperiul Otoman şi în Palestina
1903 Vizitează Rusia şi Anglia
1904 Moare de pneumonie la Edlach, Austria, la 3 iulie

Theodor Herzl s-a născut în Budapesta, Ungaria, şi a crescut în spiritul liberal al clasei mijlocii a evreilor germani, având un mare respect pentru cultura seculară. A renunţat la cursurile şcolii secundare din cauza atmosferei antisemite, transferându-se, în 1875, la o şcoală unde majoritatea elevilor erau evrei. Familia lui s-a mutat la Viena, în 1882, şi deşi Herzl şi-a luat doctoratul în drept la Universitatea din Viena, în 1884, s-a decis să se concentreze asupra scrisului şi a activităţii jurnalistice. S-a căsătorit cu fata unui bogat om de afaceri evreu, în 1889, iar în 1891 a fost trimis la Paris în calitate de corespondent al celui mai mare ziar din Viena, *Neue Freie Presse*. A fost şocat de antisemitismul pe care l-a descoperit în Franţa, experienţele sale ca jurnalist convingându-l că asimilarea evreilor în ţările în care aceştia se aflau nu era o soluţie reală, iar aceştia trebuiau să se organizeze la nivel internaţional şi să emigreze în propriul lor stat.

Scanned with OKEN Scanner

Valul de antisemitism care a măturat Franța în timpul Afacerii Dreyfus în 1894 (scandal în care un ofițer evreu a fost acuzat pe nedrept de spionaj în favoarea Germaniei) n-a făcut decât să-i întărească opiniile. Herzl a tras concluzia că antisemitismul era atât de adânc înrădăcinat în societatea acelor timpuri, încât o asimilare n-ar fi fost niciodată posibilă. În 1896, a scris un pamflet, *Der Judenstaat* (Statul evreu), pamflet în care spunea că problema evreilor este una națională nu individuală și că soluția era ca puterile internaționale să fie de acord cu crearea unui stat evreu. Nu era primul care susținea o astfel de idee. Drumul fusese deschis de Yehudah Alkalai (1798–1878), un rabin sefardic din Croația, care călătorise în toată Europa și înființase organizații care să-i convingă pe evrei să se întoarcă în Israel.

Statul evreu ideal al lui Herzl a fost plănuit să fie un stat pluralist, neutru, pașnic și secular, dezvoltarea pământului fiind asigurată prin metode socialist cooperatiste.

Evreii influenți, ca, de exemplu, baronul Hirsch și baronul Roschild, au fost destul de sceptici, dar evreii de rând din Europa de est au fost cuprinși de entuziasm, astfel că la primul congres al sioniștilor, organizat la Basel, Elveția, în august 1897, au participat în jur de două sute de delegați. La această primă întâlnire a evreilor la nivel național și nereligios a fost adoptat un program de bază prin care se recunoștea mișcarea sionistă și a fost aprobată următoarea moțiune: „Sionismul urmărește înființarea, pe căi legale, a unei țări pentru poporul evreu în Palestina".

Mișcarea sionistă internațională a continuat să se întâlnească de atunci în fiecare an, în 1936 mutându-și centrul la Ierusalim.

Herzl și-a continuat neobosit eforturile de a convinge marile puteri de punctul său de vedere, călătorind în Palestina – pe atunci aflată sub conducerea Imperiului Otoman, în Turcia, Anglia și Rusia. Țelul suprem al sionismului era crearea unui stat evreu în Palestina, dar când Marea Britanie a propus stabilirea acestui stat în Uganda, în Africa de Est, Herzl a considerat că aceasta ar putea fi o soluție temporară pentru evreii din Rusia, care erau la acea vreme persecutați. Această părere a dus la discuții aprinse în congresul sionist din 1903, iar doi ani mai târziu, la congresul din 1905, ideea Ugandei ca și stat pentru evrei a fost respinsă.

Când Herzl a murit la Viena, la doar 44 de ani, sionismul începea să devină o forță în politica mondială și mai puțin de cincizeci de ani mai târziu statul Israel a devenit realitate.

Statul evreiesc ideal al lui Herzl era plănuit a fi un stat pluralist, neutru, pașnic și secular.

Scanned with OKEN Scanner

O viață dedicată sionismului

- După primul congres sionist, în 1897, Herzl a scris în jurnalul său: „La Basel am fondat statul evreu. Dacă aș spune acest lucru astăzi, probabil că toată lumea ar râde de mine. Poate în cinci ani, cu siguranță în cincizeci de ani, toată lumea îl va vedea în realitate."
- Fraza lui Herzl „Dacă vrei, nu este doar o poveste" a devenit mottoul mișcării sioniste.
- Prima școală de gramatică a limbii ebraice fondată în Tel Aviv avea să-i poarte numele – Herzlia. La fel și orașul Herzliya, aflat la nord de Tel Aviv, la fel și păduri și străzi în tot cuprinsul statului Israel. Trupul său a fost reînhumat pe un deal, cunoscut sub numele de muntele Herzl, lângă Ierusalim, în 1949, la puțină vreme după înființarea statului Israel.

Scanned with OKEN Scanner

KEMAL ATATÜRK

Mustafa Kemal Atatürk (1881–1938). Erou de război, creator al republicii seculare a Turciei din ruinele fostului imperiu islamic otoman. A devenit primul preşedinte al acestei republici şi a fost un adept al modernizării, dar ţara lui se afla într-un echilibru fragil, fiind împărţită între islamici şi laici.

Cronologie

1881 Se naşte în Salonic, la 12 martie
1899 Se înscrie la Colegiul de Război din Istanbul
1905 Termină Şcoala de Ofiţeri cu gradul de căpitan
1911 – 1912 Luptă contra italienilor în Libia
1915 Respinge trupele aliate la Gallipoli
1916 Îi învinge pe ruşi pe frontul de est
1918 Supraveghează retragerea otomană din Siria
1919 Cheamă turcii la luptă pentru independenţă
1920 Stabileşte guvernul provizoriu la Ankara
1921 Îi înfrânge pe greci în bătălia de la Sakarya
1923 Devine preşedintele noului stat turc
1934 Primeşte titlul Atatürk
1938 Moare la Istanbul, la 10 noiembrie

Mustafa Rizi s-a născut în Salonic, pe vremea aceea un prosper port al Imperiului Otoman, fiu al unui funcţionar vamal. A crescut pentru a fi soldat. Poreclit Kemal – „cel perfect" – de către profesorul său de matematică, s-a înscris la Şcoala de Cadeţi şi în 1899 a intrat la Colegiul de Război din Istanbul. A absolvit colegiul ca locotenent în 1902 şi a fost promovat la gradul de căpitan după absolvirea Şcolii de Stat-Major în 1905. Ca tânăr ofiţer, s-a implicat în mişcarea secretă Tineretul Turc, organizaţie ce lupta împotriva guvernului autocratic otoman. Asocierea cu aceşti naţionalişti i-a umbrit cariera militară.

Scanned with OKEN Scanner

Kemal participase deja la câteva bătălii înainte de izbucnirea Primului Război Mondial, în care otomanii s-au aliat cu germanii, dar cea mai mare realizare a sa a fost apărarea de la Gallipoli, în 1915, unde a jucat un rol crucial în respingerea încercării de debarcare făcută de trupele britanice, australiene, neo-zeelandeze şi senegaleze. A fost numit „Salvatorul Istanbulului" şi, în anul următor, după câştigarea unei bătălii împotriva ruşilor, a fost promovat la gradul de general, conferindu-i-se titlul de paşă.

Victoriile aliate din Primul Război Mondial au impus încheierea unei păci în termeni umilitori pentru Imperiul Otoman. Conform Tratatului de la Sèvres, din 1920, Imperiul Otoman era divizat şi ocupat. Turcilor nu le era permis nici măcar să-şi conducă băncile. Tratatul dădea Greciei bucăţi mari din Anatolia şi Tracia şi prevedea înfiinţarea unui stat armean independent. După semnarea lui de către sultan, consiliul suprem al aliaţilor din Paris a invitat Grecia să „reinstaureze ordinea în Anatolia". Nu se bazau pe Kemal, care fusese numit la comanda unei mici companii care trebuia să înăbuşe protestele în timpul ocupaţiei.

În loc să facă asta, Kemal s-a întors împotriva ocupanţilor şi la 19 mai 1919 i-a chemat pe turci la lupta pentru independenţă. Îşi stabilise cartierul general la Ankara, în inima Turciei, unde a înfiinţat şi un guvern provizoriu. Invazia unei armate străine în vederea punerii în aplicare a unui tratat incorect era exact ce îi trebuia lui Kemal. În doi ani, a reuşit să-i împingă pe greci până la ţărmul mării, l-a înlăturat pe sultan, s-a ocupat de italieni şi de francezi şi, cu ajutorul ruşilor, i-a zdrobit pe armeni şi pe kurzi în est. Britanicii au decis să se aşeze la masa tratativelor şi Kemal a reuşit să obţină un nou tratat – Tratatul de la Lausanne, din 1923. De data aceasta, termenii au fost echitabili şi Turcia a renăscut de sub cenuşa unei dominaţii otomane de şase secole, o ţară liberă condusă de Kemal. Noua republică turcă a fost proclamată la 29 octombrie 1923.

Kemal a construit statul turc modern. Piatra de temelie a fost secularizarea, laicizarea. Islamul, care domina de mult toate aspectele vieţii, a fost restrâns în moschei şi în intimitatea caselor. Califatul a fost abolit în 1924; sistemul de legi a fost, de asemenea, laicizat. Din noua constituţie din 1928 a fost scoasă prevederea că Turcia este un stat islamic. Religia a fost interzisă în viaţa publică şi purtarea vălului a fost scoasă în afara legii. Chiar şi fesul – o pălărie sub formă de con, cu capătul plat, care fusese la origini adusă din Europa, a dispărut. A fost adoptat calendarul occidental şi sâmbăta a luat locul zilei de vineri ca zi de odihnă. Alfabetul turcesc, de origine arabă, a fost latinizat. Poligamia a fost scoasă în afara legii şi femeile au primit drept de vot. Revoluţia laică a lui Kemal a fost atât de puternică, încât, în anii 1930, Turcia era una dintre cele mai avansate state liberale din lume.

Scanned with OKEN Scanner

Adunarea Națională i-a conferit lui Kemal titlul de Atatürk – „Părintele turcilor" – în 1934, asigurându-i un loc în istoria Turciei. Băutor înrăit toată viața, Kemal a murit de ciroză în Istanbul, la 10 noiembrie 1938.

Numit salvatorul Istanbulului după bătălia de la Gallipoli, Atatürk a fost promovat și i s-a conferit titlul de pașă.

Părintele turcilor

- În timpul apărării de la Gallipoli, Kemal a fost lovit de un șrapnel, ceasul pe care-l purta în buzunarul de la piept i-a salvat viața.
- Kemal Atatürk este încă omniprezent pe tot cuprinsul Turciei, statui ale sale putând fi văzute peste tot, iar portretul lui poate fi admirat în multe clădiri publice, pe bancnote și pe timbre poștale.
- Cu toate acestea, mai bine de două generații după moartea sa, Turcia încearcă încă să devină membru al Uniunii Europene; în același timp, pe plan intern, militanții islamiști sunt hotărâți să întoarcă Turcia la islam.

Scanned with OKEN Scanner

MAHATMA GANDHI

Mahatma Gandhi (1869–1948), lider naţionalist, preot şi promotor al formelor paşnice de protest, a condus desprinderea Indiei de sub dominaţia imperiului britanic, la scurtă vreme după aceea murind asasinat de către un hindus.

Cronologie

1869 Se naşte în Porbandar, Gujarat, la 2 octombrie
1882 Se căsătoreşte cu o adolescentă
1888 Pleacă la Londra pentru a studia dreptul
1891 Devine avocat; pleacă spre casă
1892 Avocat la Bombay
1893 Se mută în Africa de Sud
1894 Fondează Congresul Indian Natal
1906 Începe mişcarea de rezistenţă pasivă
1915 Se întoarce în India
1919 Masacrul de la Amritsar; mişcarea de necooperare se răspândeşte pe tot cuprinsul ţării
1922 – 1924 Petrece doi ani în închisoare
1930 Marşul Dandi împotriva taxei pe sare
1931 Reprezintă Congresul Naţional în discuţiile de la Londra
1934 Renunţă la conducerea Congresului Naţional
1942 Este internat pentru doi ani
1947 India devine independentă
1948 Este asasinat în New Delhi, la 30 ianuarie

Născut sub numele de Mohandas Karamchand Gandhi în oraşul Porbandar în India aflată sub dominaţie britanică, în regiunea în care acum este statul Gujarat, Gandhi a mers la şcoală în oraşul din apropiere, Rajkot, unde tatăl său era consilier al unui lider local. S-a căsătorit la treisprezece ani,

Scanned with OKEN Scanner

în conformitate cu tradiția locală, apoi, la optsprezece ani a plecat la Londra pentru a studia dreptul, lăsându-și acasă soția și copilul nou-născut. Anglia victoriană i-a deschis lui Gandhi ochii asupra realităților lumii industrializate, asupra filozofiei și asupra marilor religii. A devenit avocat în 1891 și, după ce a încercat să profeseze pe cont propriu în Bombay, a acceptat oferta unui om de afaceri indian și s-a dus să muncească în Africa de Sud.

Gandhi și-a petrecut douăzeci și unu de ani în Africa de Sud; acolo, pus în fața umilințelor rasiale, a decis să devină un activist politic. Un individ a fost dat afară din vagonul de clasa întâi al unui tren pentru că era pe jumătate indian, deși respectivul își cumpărase bilet de clasa întâi. Gandhi a devenit rapid liderul comunității indiene din Africa de Sud și a reușit să obțină într-o oarecare măsură echitate rasială și politică pentru semenii lui indieni. În 1894, a fondat Congresul Indian Natal. Tot în Africa de Sud, a pus la punct o metodă pașnică de rezistență, pe care el a denumit-o satyagraha și în același timp și-a dezvoltat felul său propriu, spiritual, de a privi lucrurile.

În 1909, în timpul unei călătorii în India, Gandhi a scris un mic tratat despre conducerea indigenă a Indiei. S-a întors definitiv în India, în 1915, și a călătorit foarte mult, implicându-se, așa cum o făcuse și în Africa de Sud, în numeroase bătălii locale. S-a ridicat împotriva britanicilor după încheierea Primului Război Mondial și a intrat în politică. După masacrul de la Amritsar, din 1919, când un general al armatei britanice a ordonat soldaților săi să deschidă focul asupra câtorva sute de demonstranți neînarmați, Gandhi a inițiat o campanie națională de necooperare pasivă, inclusiv un boicot împotriva produselor britanice. De asemenea, a transformat inactivul Congres Național Indian într-o mișcare eficientă și și-a asumat rolul de conducător al mișcării naționaliste indiene. În 1922, Gandhi a fost închis pentru prima dată (aveau să urmeze multe alte astfel de arestări), după ce la procesul său a făcut un rechizitoriu obiectiv al conducerii britanice.

Eliberat după doi ani, Gandhi a început să pregătească psihologic și sociologic India pentru câștigarea independenței; a criticat sitemul castelor, a chemat la toleranță interconfesională și a încercat din răsputeri să reînvie un sentiment de încredere națională. A predicat ceea ce el numea „noua știință a păcii", care se baza pe credința în iubirea universală și și-a câștigat titlul de Mahatma sau „Marele Suflet".

Și-a susținut ideile în fața unei audiențe din ce în ce mai numeroase, expunându-și opiniile asupra oricăror domenii de activitate, de la igienă și vegetarianism și până la educație. Îi povestea oricui voia să asculte despre o societate socialistă, utopică.

În 1928, Gandhi a cerut englezilor să dea Indiei statutul de dominion și a susținut din nou cererile sale în 1930, cerându-le indienilor să refuze să plătească taxe, mai ales taxa pe sare, împotriva căreia a condus un spectaculos marș național. Britanicii au început să dea înapoi și Gandhi a fost trimis în

Scanned with OKEN Scanner

1931 la Londra să negocieze, dar nu s-a ajuns la niciun rezultat, ba, mai mult, la reîntoarcerea în India a fost din nou arestat. În închisoare a început o nouă grevă a foamei pentru a protesta împotriva deciziei guvernului de a despărți cea de-a cincea castă a Indiei – paria, proscrișii. După eliberare, a jurat să nu se întoarcă acasă până când India n-avea să fie independentă. În 1934, a demisionat din fruntea Congresului Național și s-a stabilit în Sevagram, un sat izolat din inima continentului. Devenise deja un lider cu o autoritate incontestabilă și nu avea nevoie de un birou politic; acum politicienii veneau la el.

Gandhi și conducerea Congresului au rămas neutri în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, dar majoritatea membrilor au fost arestați în 1942, după ce în cadrul unui discurs, Gandhi le-a cerut sec englezilor să „plece din India". După război, laburiștii au preluat puterea la Londra și astfel negocierile pentru independență s-au intensificat și, odată cu ele, tensiunile dintre musulmani și hinduși. Gandhi a mers cu mult curaj din sat în sat, încercând să pună capăt violențelor religioase, dar aproximativ un milion de persoane au murit până la urmă în lupta pentru independență și separarea părții subcontinentale în 1947. A început ultimul post pe care avea să-l țină înainte să moară. Postul a oprit răzmerițele din Calcutta, în septembrie 1947, și a convins ambele comunități din Delhi să încheie în ianuarie 1948 o înțelegere prin care se angajau să trăiască în „amiciție perfectă". Doar câteva zile mai târziu însă, Gandhi a fost împușcat mortal pe când se îndrepta spre locul unde avea să-și facă rugăciunea de seară de către Nathuram Godse, un hindus înfuriat de faptul că Gandhi acceptase cu pragmatism divizarea subcontinentului în India hindusă și Pakistanul musulman. Cu mâinile împreunate ca pentru o ultimă rugăciune, muribundul Gandhi și-a binecuvântat asasinul: „Hey, Rama" (Oh, Doamne).

„Ce părere am despre civilizația occidentală? Cred că ar fi o idee bună."

O viață de ascet

- „Nonviolența este cea mai mare forță pe care umanitatea o are la dispoziție. Este mai influentă decât cea mai puternică armă de distrugere făcută de mâna omului", a spus Gandhi.
- „Ce cred eu despre civilizația occidentală? Cred c-ar fi o idee foarte bună."
- Gandhi a dus o viață simplă, i-a plăcut munca manuală și austeritatea. Nu-i păsa deloc de bani, putere sau plăcere a simțurilor – ci doar de ființa interioară.
- Religia și nu politica a fost principala forță. „Ceea ce m-am străduit să obțin în acești treizeci de ani, scria el în autobiografia lui, este să ajung față în față cu Dumnezeu."

Scanned with OKEN Scanner

HO ŞI MIN

Ho Şi Min (1890–1969). Conducător comunist vietnamez care şi-a condus ţara în războiul de independenţă împotriva Franţei şi în cel contra Statelor Unite. A murit înainte ca Statele Unite să fie înfrânte, dar dăruirea sa revoluţionară şi hotărârea au modelat harta postcolonială a Asiei de Sud-Est.

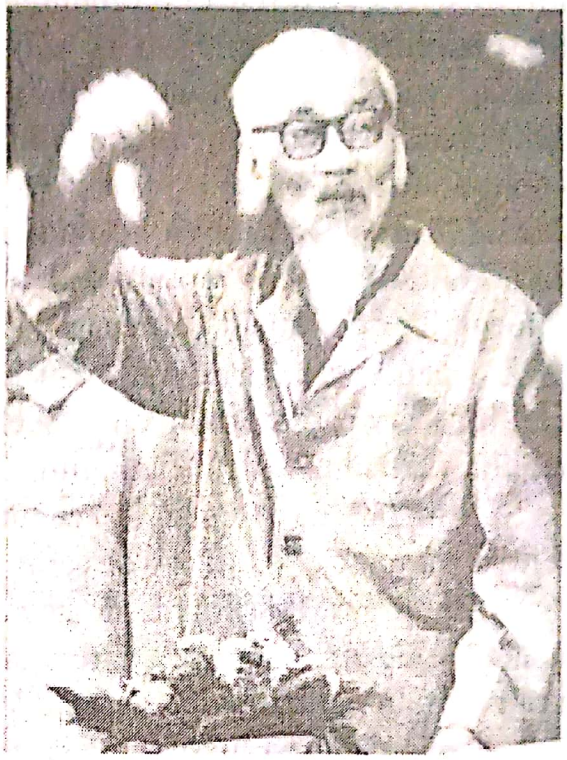

Cronologie

1890 S-a născut în Kim-lien, Vietnamul central, la 19 mai
1907 Profesor la şcoală
1911 Se angajează pe un vas francez ca steward
1912 – 1923 Munceşte în străinătate, în principal, în Anglia şi în Franţa
1920 Membru fondator al partidului comunist francez
1923 Se mută la Moscova
1930 Înfiinţează partidul comunist vietnamez
1941 Fondează Viet Min
1945 Fondează Republica Democratică Vietnam
1954 Francezii sunt înfrânţi la Dien Bien Phu, la 7 mai
1969 Moare la Hanoi, la 2 septembrie

Născut Nguyen Tat Thanh, fiu al unui oficial mărunt din Vietnamul aflat sub dominaţie franceză, Ho Şi Min a urmat cursurile unei şcoli franceze, devenind apoi profesor. A plecat pe mare, pe un vas francez de croazieră, ca steward, în 1911, a călătorit şi a lucrat peste tot împrejurul lumii, apoi a avut o mulţime de slujbe la Paris şi Londra – spălător de sticle, grădinar, măturător, chelner şi retuşor de fotografii. În timpul Conferinţei de Pace de la Versailles, care a urmat Primului Război Mondial, a încercat să-l întâlnească pe preşedintele Statelor Unite, Wilson, pentru a-şi susţine cauza unui Vietnam independent. Dar a fost refuzat: învingătorii nu erau gata să aplice principiile autodeterminării în propriile colonii. A avut o contribuţie

Scanned with OKEN Scanner

activă în rândul socialiştilor francezi – a scris articole pentru ziarul lor, iar în 1920, inspirat de revoluţia din Rusia, a devenit membru fondator al partidului comunist francez.

A primit funcţii în Internaţionala Comunistă – funcţii pentru care a fost plătit şi, în 1923, s-a mutat la Moscova. A petrecut doi ani la o universitate din Moscova şi, din acel moment, a devenit revoluţionar profesionist. Una dintre primele sale sarcini a fost să organizeze o mişcare revoluţionară printre exilaţii vietnamezi din Canton. În 1930, a fondat partidul comunist vietnamez (schimbându-i ulterior numele în partidul comunist indochinez) în Hong Kong, unde a fost arestat la cererea Franţei, care-l condamnase la moarte în absenţă. Dar, spre iritarea Franţei, a fost eliberat în 1933. Următorii câţiva ani a trăit ca exilat la Moscova şi în China, petrecându-şi un timp alături de viitorul lider comunist chinez Mao Tzedun, în 1938 – o experienţă pe care a găsit-o neplăcută. În 1941, a înfiinţat o mişcare pentru independenţă cu puternice accente comuniste – Viet Min – pentru a lupta împotriva japonezilor, care cuceriseră Vietnamul. După aceea, a adoptat numele de război Ho Şi Min, care înseamnă „Cel ce luminează" şi sub care avea să fie cunoscut pentru tot restul vieţii. A devenit inamicul guvernului anticomunistului Cian Kai-şi şi a fost închis de acesta timp de optsprezece luni. Eliberat la insistenţele Americii, a reluat relaţia cu mişcarea Viet Min şi a pornit o lungă luptă armată pentru independenţa Vietnamului.

După căderea Japoniei la sfârşitul celui de-al Doilea Război Mondial, Ho Şi Min i-a păcălit pe chinezi şi pe francezii care reveniseră şi a mutat cu dibăcie Viet Min-ul la Hanoi. Acolo, la 2 septembrie 1945, a proclamat Republica Democratică Vietnam, devenind primul ei preşedinte. Franţa, şi ea abia eliberată de sub ocupaţia germană şi condusă de Charles de Gaulle, nu era gata să renunţe la Vietnam, astfel că totul era pregătit pentru ca cea mai mare teamă a lui Ho Şi Min să devină realitate: discuţiile s-au sistat şi, în 1946, a început războiul împotriva Franţei. Nimeni nu credea că acest omuleţ sfrijit, cu o bărbuţă subţire, ar fi putut să învingă, cel puţin nimeni dintre francezi. Dar Ho Şi Min avea un comandant militar strălucit, Vo Nguyen Giap, astfel că opt ani de lupte grele s-au încheiat cu înfrângerea francezilor la Dien Bien Phu, în 1954, şi Vietnamul de Nord a devenit o ţară recunoscută internaţional. Dar ţara era divizată. Vietnamul de Sud rămăsese sub protecţia Franţei şi a Statelor Unite, în timp ce Vietnamul de Nord, izolat de restul lumii, s-a scufundat sub conducerea „Unchiului Ho" în sărăcie şi într-un totalitarism comunist, urât.

Însă Ho Şi Min nu terminase. A continuat să joace cartea naţionalismului, ţinând atât Rusia, cât şi China în priză. Era încă foarte hotărât să reunească ţara şi, din 1959, Nordul a început să înarmeze insurgenţi din Sud – Viet Congul, condus de veterani din Viet Min. Dar sănătatea lui

Scanned with OKEN Scanner

Ho Şi Min începuse să se înrăutăţească. A demisionat de la conducerea partidului, în 1959, rămânând totuşi şef al statului. Era încă la conducere, cel puţin simbolic, când americanii au început să bombardeze oraşul Hanoi, în 1965, numele lui apărând pe răspunsul la un mesaj personal de la preşedintele Statelor Unite, Lyndon Johnson: „Nu vom fi niciodată de acord să negociem sub ameninţarea bombardamentelor".

Ho Şi Min a murit de inimă în 1969, cu şase ani înainte ca trupele sale victorioase să cucerească Saigonul, dar rămâne unul dintre arhitecţii primei şi până în momentul de faţă singurei înfrângeri a puternicelor State Unite. Ho Şi Min este fără îndoială părintele Vietnamului modern.

„Nu vom fi niciodată de acord să negociem sub ameninţarea bombardamentelor."

Maestru al deghizărilor

- Ho Şi Min a avut multe pseudonime şi deghizări. Interpreta zece personaje – unul dintre ele era un călugăr budist. A scris articole pentru presa socialistă franceză sub numele de Nguyen Ai Quoc (Nguyen Patriotul) şi a călătorit în China ca Ly Thuy. A scris, de asemenea, *Însemnări din închisoare,* probabil, în timp ce era în închisoare în China, un volum de poezii şi un manual al revoluţiei.
- Saigonul a fost redenumit Ho Şi Min în onoarea lui, după ce a fost cucerit de comunişti în 1975. Este îngropat acolo, într-un mausoleu de granit, împotriva voinţei sale. Dorise ca cenuşa să-i fie îngropată pe vârful dealurilor.

Scanned with OKEN Scanner

MAO TZEDUN

Mao Tzedun (1893–1976) a fost un lider de gherilă comunist care a luptat într-un război civil de douăzeci şi doi de ani pentru a cuceri cea mai populată ţară din lume şi apoi a condus-o pentru încă douăzeci şi şase de ani, într-un comunism aparte, cu o amprentă personală.

Cronologie

1893 S-a născut în provincia Hunan, la 26 decembrie
1911 – 1912 Soldat în armata naţionalistă
1921 Cofondator al partidului comunist chinez
1931 Înfiinţează Armata Roşie; este preşedinte al Republicii Sovietice Chineze
1934 Începe „marşul cel lung" pentru a scăpa de forţele naţionaliste
1937 Se aliază cu naţionaliştii pentru a lupta contra japonezilor
1945 Reîncepe războiul civil
1949 Proclamă Republica Populară Chineză, este ales preşedinte
1958 – 1961 „Marele Salt Înainte"
1966 – 1969 Revoluţia culturală
1976 Moare în Beijing, la 9 septembrie

Născut într-o familie relativ prosperă de ţărani din satul Shao-shan din provincia Hunan, Mao a primit o educaţie bună, studiindu-i pe clasicii chinezi. În tinereţe, a luptat ca soldat în armata revoluţionară care a detronat ultima dinastie imperială şi a înfiinţat Republica Sovietică Chineză.

Mai târziu, Mao s-a mutat la Beijin, unde a intrat pentru prima dată în contact cu ideologia revoluţionară. L-a studiat pe Marx şi pe Engels în timp ce lucra ca asistent la biblioteca Universităţii din Beijing, între 1918–1919, şi a devenit un activist politic devotat. La 1 iulie 1921, Mao a participat la şedinţa de înfiinţare a partidului comunist chinez la Shanghai. Partidul a păstrat relaţii strânse cu Gomindan (Naţionaliştii), până când Cian Kai-şi a preluat conducerea

Scanned with OKEN Scanner

acestora şi s-a despărţit dramatic de comunişti, în 1927. Această decizie a lui Cian a declanşat un război civil care avea să dureze, cu întreruperi, douăzeci şi doi de ani şi avea să se încheie cu victoria lui Mao.

Mao s-a întors la origini, la ţară, şi a început să stârnească tulburări şi să câştige susţinere pentru comunişti la sate. Gomindanul lui Cian a rămas partidul cu mulţi susţinători în oraşe. Mao a organizat o serie de revolte, cea mai notabilă fiind „Revolta recoltei de toamnă", toate fiind însă înăbuşite cu brutalitate, aşa că s-a retras în munţii Jinggang, unde a înfiinţat o armată de gherilă. În 1931, a cucerit o parte din Jiangxi şi a fondat Republica Sovietică Chineză. Gherilele sale de ţărani se transformaseră acum în Armata Roşie şi Mao a devenit de facto conducătorul unui stat rebel.

Cian, care a luptat din greu să-i distrugă pe războinicii locali şi să unească ţara, era hotărât să elimine şi această ultimă enclavă de rezistenţă. A încercuit republica separatistă cu 700 000 de oameni, Mao pierzându-şi jumătate din oameni. Restul de 100 000 au străpuns liniile naţionaliştilor şi au fugit spre nord-est. Pe parcursul următorilor doi ani, în „marşul cel lung", au parcurs aproape 10 000 de kilometri până în Yan'an, la graniţa cu Uniunea Sovietică, unde erau în siguranţă. Mao şi-a consolidat poziţia în cadrul partidului.

Comuniştii lui Mao au păstrat o pace incomodă cu naţionaliştii în timpul celui de-al Doilea Război Mondial – amândouă părţile luptând împotriva invadatorilor japonezi. Mao, mai activ, acţiona din baza sa de la Yan'an. Dar s-au despărţit din nou după capitularea Japoniei şi războiul civil a reînceput. În timpul anilor de război, comuniştii deveniseră mai puternici, astfel că le-a luat doar patru ani pentru a-l împinge pe Cian peste strâmtoarea Formosa, în Taiwan. China continentală era acum în mâinile lui Mao, iar în 1949 acesta a proclamat Republica Populară Chineză.

China era din nou liberă de sub orice dominaţie străină şi din nou unită cu adevărat; cu toate acestea, căzuse pradă unei forme aparte de ideologie marxistă importată, care a devenit apoi cunoscută sub numele de maoism. „Marele salt înainte" al lui Mao – reorganizarea masivă a Chinei rurale în comune – a avut ca rezultat o foamete răspândită la nivel naţional şi moartea a peste douăzeci de milioane de oameni. Rivalitatea dintre China şi Moscova – rivalitate referitoare la conducerea comunismului mondial – a dus la declanşarea rupturii sino-sovietice din anii 1960. Nomenclatura comunistă a încercat să-l marginalizeze pe Mao, iar el a răspuns spre sfârşitul anilor 1960 cu lansarea revoluţiei culturale, în care Gărzile Roşii au luat-o razna. Revoluţia a sfâşiat societatea chineză şi alte milioane de oameni au suferit teribil sau au pierit. Mao, acum bătrân şi suferind de maladia Parkinson, a încurajat dezvoltarea unui cult al personalităţii; imaginea lui în celebra sa tunică ţărănească apărea peste tot, ca şi tot felul de inscripţii cu citate din discursurile lui.

Scanned with OKEN Scanner

„Puterea politică se obține cu arma în mână."

Cărticica roșie

- Cărticica lui roșie, *Gândurile președintelui Mao*, l-a transformat într-unul dintre cei mai bogați oameni din China, unde era o lectură obligatorie. Mao a fost un scriitor prolific.
- Ideile lui Mao despre lupta revoluționară și despre războiul de gherilă au influențat mișcările revoluționare din întreaga lume. „Puterea politică se obține cu arma în mână."
- Mao a avut, de asemenea, și mulți critici. Versiunea oficială a Republicii Populare Chineze este că a fost un mare conducător revoluționar care a făcut câteva greșeli majore în ultimii ani ai vieții, mai ales, crearea unui cult al personalității.
- Lui Mao îi plăcea să înoate. S-a căsătorit de trei ori și a avut patru copii. Prima sa soție a fost împușcată de naționaliști; cea de-a treia soție, Jiang Qing a fost actriță de cinema.

Scanned with OKEN Scanner

FIDEL CASTRO

Fidel Castro (născut în 1926) a condus o grupare de gherilă de orientare stângistă în vederea câştigării puterii în Cuba, în 1959, într-o revoltă armată împotriva dictaturii lui Fulgencio Batista şi a condus de atunci această insulă din Caraibe, transformând-o într-un stat comunist, cu un partid unic, în umbra Americii capitaliste.

Cronologie

1926 Născut în Mayari, Cuba, la 13 august
1945 Absolvent al Colegiului Belén, Havana
1950 Îşi ia doctoratul la Universitatea din Havana
1953 Atacul nereuşit asupra garnizoanei Moncada
1953 – 1955 Închis
1955 Exilat în Mexic
1956 Se întoarce în Cuba, începe revolta armată
1959 Batista este forţat să aleagă exilul, Castro preia puterea
1959 – 1976 Prim-ministru
1976 Şef al statului

Fidel Alejandro Castro Ruz a crescut pe plantaţia de trestie de zahăr a familiei sale, o moşie de aproape zece mii de hectare situată lângă Birán, în provincia cubaneză Oriente. Tatăl său era un imigrant şi venise aici să muncească din Galicia, Spania. În tinereţe, Castro a lucrat pe câmpurile de trestie de zahăr, dar de la vârsta de şase ani s-a înscris la cursurile şcolii iezuite, mai întâi la Santiago şi mai apoi, la Colegiul Belén din Havana, unde s-a dovedit a fi un sportiv de frunte.

În 1945, a început să studieze dreptul la Universitatea din Havana şi a absolvit cursurile în 1950, luându-şi şi doctoratul. O mare parte din studenţie şi-a petrecut-o ca activist politic, dezvoltând o înclinaţie deosebită spre acţiunile directe. A luat parte la organizarea unui complot împotriva dictatorului care conducea Republica Dominicană, generalul Trujillo, şi a participat la revoltele de stradă ale studenţilor din capitala Columbiei, Bogota.

Scanned with OKEN Scanner

Castro a început să lucreze ca avocat şi avea de gând să participe la alegerile din 1952, pentru un fotoliu de parlamentar, dar aceste alegeri au fost până la urmă anulate după ce generalul Fulgencio Batista a răsturnat guvernul preşedintelui Carlos Prio Socarrás, într-o lovitură de stat. Castro a atacat la tribunal decizia de anulare a alegerilor, iar când petiția i-a fost respinsă a recurs la arme. La 26 iulie 1953, Castro a condus 150 de oameni într-un atac împotriva garnizoanei Moncada din Santiago de Cuba, a doua bază militară ca mărime din Cuba, în speranța că astfel va aprinde scânteia unei revolte populare. O jumătate dintre atacatori au fost uciși sau capturați, iar Castro şi fratele lui Raul au fost luați prizonieri. La procesul care a urmat, Castro şi-a construit apărarea pe principii politice, spunând sfidător că „istoria mă va achita". Au fost amândoi condamnați la cincisprezece ani de închisoare, dar au fost eliberați doi ani mai târziu, urmare a unei amnistii politice, în mai 1955.

Castro a plecat în Mexic, de unde şi-a recrutat alți luptători – mișcarea revoluționară 26 iulie. Un grup de optzeci şi doi de oameni au debarcat pe țărmul nord-estic al provinciei Oriente la 2 decembrie 1956, dar doar doisprezece au supraviețuit. Aceştia, printre care se numărau Castro, fratele său şi un revoluționar argentinian pe nume Che Guevara, s-au retras în Sierra Maestra şi din această fortăreață montană au dus un război de gherilă împotriva regimului Batista, având succese fulminante. Gherilele lui Castro au atras din ce în ce mai mulți voluntari şi au obținut victorii spectaculoase împotiva unei armate din ce în ce mai demoralizate. În mai puțin de doi ani, gherilele lui Castro, care numărau în jur de 800 de oameni, au învins o armată formată din 30 000 de profesionişti. Batista a fugit din țară în prima zi a anului 1959 şi Castro a intrat victorios în Havana. Castro s-a autointitulat conducător suprem al forțelor armate şi prim-ministru; era liderul de necontestat al Cubei.

Castro a venit la putere cu sprijinul majorității cubanezilor, promițând să repună în drepturi constituția din 1940. Dar odată ajuns la putere, s-a transformat într-un marxist-leninist convins: a naționalizat comerțul privat şi industria, a confiscat proprietățile deținute de persoanele care nu aveau naționalitate cubaneză, a colectivizat agricultura, a inițiat măsuri de protecție socială pe termen lung şi a reformat sistemul educațional în beneficiul săracilor. A transformat Cuba într-un stat comunist, cu un singur partid şi a eliminat fără milă toți dizidenții politici şi toți opozanții. Mulți din clasa de mijloc au fugit din țară, o parte dintre aceştia înființând o foarte activă comunitate împotriva lui Castro în Miami, Florida.

Inițial, Statele Unite au recunoscut noul guvern la 7 ianuarie 1959, dar relațiile dintre cele două state s-au deteriorat rapid, pe măsură ce noul regim cubanez a expropriat proprietățile deținute de americani şi, în februarie 1960, a anunțat încheierea unui tratat comercial cu Uniunea Sovietică, prin care cubanezii primeau petrol sovietic în schimbul zahărului. De fapt, Cuba a devenit un satelit sovietic şi acest lucru a determinat Statele Unite, în con-

Scanned with OKEN Scanner

textul războiului rece care era în plină desfăşurare în anii 1960, să întrerupă relaţiile diplomatice şi să impună un embargo economic Cubei. Între cele două state are loc de atunci încoace un conflict mocnit, conflict ce a fost de mai multe ori pe cale să escaladeze – ca, de exemplu, în 1961, când a avut loc invazia din Golful Porcilor – invazie sprijinită de CIA, sau în aşa-numita criză a rachetelor cubaneze, în 1962, când Washingtonul a înfruntat pe faţă Moscova şi i-a forţat pe ruşi să-şi retragă rachetele nucleare din insulă. În ultimii ani, emigraţia masivă din Cuba în Statele Unite a reprezentat cauza unor noi tensiuni între cele două state.

Figura lui Castro, bărbos şi mestecând capătul unui trabuc, a devenit un simbol internaţional al revoluţiei comuniste, iar retorica lui anti-SUA a devenit discursul său preferat, dar încercările de a răspândi revoluţia marxistă în alte părţi ale continentului sud-american au dat greş. Che Guevara, unul dintre locotenenţii săi cei mai de încredere, a murit încercând să organizeze o răscoală ţărănească în Bolivia; grupările de gherilă de orientare stângistă de pe continent, pe care Castro le finanţa, au fost desfiinţate una câte una. Armata cubaneză a luptat alături de cea sovietică în mai multe conflicte din lumea a treia, cu precădere în războiul civil din Angola.

Deşi educaţia şi sistemul de sănătate au făcut progrese remarcabile, comunismul nu a reuşit să aducă prosperitate în Cuba şi insula a devenit din ce în ce mai dependentă de Uniunea Sovietică. Prăbuşirea colosului comunist, în 1990, a dus la înrăutăţirea stării economice şi a provocat un nou val de emigraţie şi, deşi Castro a fost forţat de necesităţile economice să permită o reîntoarcere parţială la economia de piaţă, Cuba lui Castro a rămas ultima ţară comunistă din emisfera occidentală.

În doi ani de luptă, forţele de gherilă ale lui Castro, numărând 800 de oameni, au învins o armată de 30 000 de oameni.

O viaţă în slujba revoluţiei

- Castro, care a fost oficial „excomunicat" de către Biserica Catolică, i-a permis papei Ioan Paul al II-lea să viziteze Cuba, în 1998. După această vizită, Castro a redeclarat ziua de Crăciun sărbătoare naţională.
- Renumit pentru discursurile sale care adesea durau până la şapte ore, Castro s-a caracterizat, probabil, cel mai bine printr-o frază scurtă, rostită în 1987: „Iubesc puterea şi eu sunt revoluţia".
- În 2003, a devenit cel mai longeviv conducător din lume.
- Tatăl lui Castro, Angel Castro y Argiz, a avut doi copii cu prima sa nevastă şi încă cinci cu bucătăreasa sa, Lina Ruiz Gonzales. Castro şi fratele său Raul sunt doi dintre aceşti cinci copii.

Scanned with OKEN Scanner

NELSON MANDELA

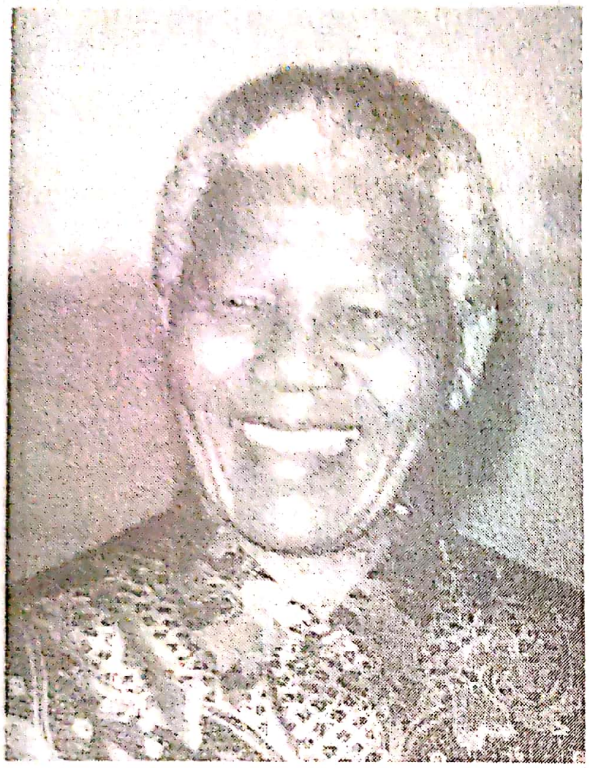

Nelson Rolihlahla Mandela (născut în 1918) a devenit simbolul internațional al luptei pentru abolirea apartheidului în Africa de Sud și a devenit primul președinte de culoare al acestei țări. Figură proeminentă a grupului pentru drepturi civile din Congresul Național African, Mandela a fost închis timp de douăzeci și șapte de ani, fiind eliberat în 1990, după ce președintele F. W. de Klerk a cedat presiunilor internaționale și a consimțit la abolirea apartheidului.

Cronologie

1918 S-a născut în districtul Umtata, în Transkei, la 18 iulie

1942 Se alătură grupului pentru drepturi civile numit Congresul Național African

1943 Își termină studiile la Universitatea Fort Hare

1944 Ajută la înființarea Ligii Tineretului în cadrul Congresului Național African

1952 Își ia diploma de avocat, își deschide cabinetul său de avocatură în Johannesburg

1956 Este arestat și acuzat de înaltă trădare; este achitat în 1961

1962 Rearestat, condamnat la cinci ani de închisoare

1964 Acuzat de trădare și sabotaj, este condamnat la închisoare pe viață.

1990 Este eliberat din închisoare, Congresul Național African reintră în legalitate

1993 Primește Premiul Nobel pentru pace, împreună cu președintele F.W. de Klerk

1994 Este ales președinte în urma primelor alegeri generale complet democratice din Africa de Sud

1999 Se retrage din viața publică

Scanned with OKEN Scanner

Nelson Rolihlahla Mandela – numele mijlociu înseamnă „cel care intră în necazuri" – este fiul unui şef de trib Thembu. De aceea, se poate spune că a fost ferit într-o oarecare măsură de sărăcia în care se zbăteau ceilalţi negri sud-africani din cauza politicii segregaţioniste, cunoscută sub numele de apartheid. Născut în provincia Umtata, în Transkei – acum provincia Capului Estic – în 1918, la vârsta de şapte ani a fost primul din familie care a mers la şcoală.

După ce a terminat şi şcoala secundară, la Healdtown, Mandela a mers la Universitatea din Fort Hare, pe atunci singurul loc în care sud-africanii de culoare puteau urma studii superioare, pentru a obţine o diplomă în artă. În a doua decadă a vieţii sale, Mandela a devenit din ce în ce mai interesat de politică, fiind influenţat mai ales de către Walter Sisulu, unul dintre cei mai inteligenţi tineri intelectuali din Congresul Naţional African. Mandela s-a alăturat şi el acestei organizaţii în 1942 şi, împreună cu Sisulu, Oliver Tambo şi alţii, a jucat un rol important în înfiinţarea Ligii Tineretului în cadrul Congresului Naţional African, care avea drept scop lărgirea şi radicalizarea bazei de susţinători ai Congresului. Radicalismul politic de care dădea dovadă l-a costat locul la universitatea din Fort Hare, astfel că a fost obligat să-şi continue studiile prin corespondenţă. În tot acest timp a locuit la Johannesburg, învăţând pentru a-şi lua diploma de avocat.

Când partidul naţional a câştigat alegerile din 1948 cu o platformă politică de susţinere a apartheidului, conducerea Ligii Tineretului, inclusiv Mandela, a pus la punct un program de acţiuni chemând la boicoturi, greve, nesupunere civilă şi necooperare, scopul fiind ca toţi sud-africanii, indiferent de rasă, să aibă cetăţenie cu drepturi depline şi dreptul de a avea reprezentanţi aleşi. Acest program a fost adoptat de către Congresul Naţional African ca platformă politică în 1949, când Sisulu a devenit secretar general. În anul următor, Mandela i s-a alăturat acestuia din urmă în Comitetul Naţional Executiv.

În 1952, Congresul Naţional African a lansat o campanie masivă de rezistenţă pasivă şi Mandela a călătorit în toată ţara, organizând acţiuni de sprijin; din această cauză, a avut prima ciocnire serioasă cu poliţia şi cu sistemul judiciar. A primit o pedeapsă de şase luni de închisoare cu suspendare. În acelaşi an, şi-a deschis un birou de avocatură în Johannesburg, în parteneriat cu Oliver Tambo.

Spre sfârşitul anilor 1950, Mandela a fost din nou arestat şi acuzat de trădare, acuzaţie de care a fost achitat în 1961. Masacrul de la Sharperville din 1960, în care au fost ucişi şaizeci şi şapte de negri în timpul unei manifestaţii antiapartheid a dus la interzicerea Congresului Naţional African.

Scanned with OKEN Scanner

Văzând că lupta pentru drepturi democratice capătă noi dimensiuni, Congresul a ajuns în 1961 la concluzia că lupta armată era singura opțiune realistă și au înființat Umkhonto we Sizwe (Sulița Națiunii), un nucleu armat, condus de Mandela. Faptul că în această perioadă a reușit să scape încercărilor repetate ale poliției de a-l captura i-a adus lui Mandela porecla „Haiducul Negru". Dar, în 1962, norocul lui s-a sfârșit, a fost arestat și închis pentru cinci ani pentru că a părăsit ilegal țara, încercând să găsească sprijin. Doi ani mai târziu, a fost acuzat de trădare și sabotaj și a fost condamnat la închisoare pe viață.

Mandela a fost închis în celebra închisoare din insula Robben, în apropiere de Cape Town, împreună cu alți membri marcanți ai Congresului. Dar, pe parcursul celor optsprezece ani pe care i-a petrecut acolo, renumele i-a crescut pe plan internațional, după cum au crescut și presiunile făcute de opinia publică internațională pentru ca regimul de apartheid să înceteze. În 1982, a fost mutat într-o închisoare de maximă siguranță, lângă Cape Town, unde existau condiții mult mai bune de detenție. După ce s-a întâlnit cu mai mulți oameni politici internaționali și simpatizanți din țară, Mandela a început negocierile cu guvernul în 1988, anul următor a avut iar în prima întâlnire cu președintele P.W. Botha. Când F.W. de Klerk a devenit președinte mai târziu în același an, l-a eliberat pe Walter Sisulu și pe alți câțiva lideri proeminenți ai Congresului, începând astfel să dezmembreze sistemul de apartheid. Mandela s-a întâlnit cu de Klerk în decembrie și, două luni mai târziu, la 11 februarie 1990, era eliberat.

Următorii patru ani, Mandela a fost martorul eradicării a zeci de ani de represiune și al pregătirilor pentru primele alegeri complet democratice din Africa de Sud. Mandela și de Klerk au primit Premiul Nobel pentru pace, în 1993, fiindu-le astfel recunoscute meritele pentru transformarea pașnică a țării, iar, în mai 1994, Nelson Mandela a devenit, cu o largă majoritate de voturi, primul președinte de culoare al Africii de Sud.

Mandela a fost președinte timp de cinci ani, după care s-a retras, iar în tot acest timp, ca și după retragere, a fost un neobosit ambasador al păcii și al dreptății.

„Am prețuit idealul unei societăți libere și democratice, în care toți oamenii să trăiască împreună în armonie."

Discursul din boxa acuzaților

- La procesul de la Rivonia, care a durat din octombrie 1963 și până în iunie 1964, Mandela și-a dezvăluit convingerile: „Am luptat împotriva dominației albilor și am luptat împotriva dominației negrilor.

Scanned with OKEN Scanner

Am prețuit idealul unei societăți libere și democratice, în care toți oamenii să trăiască împreună în armonie, beneficiind de oportunități egale. Este un ideal pe care sper să-l ating, sper să trăiesc pentru a-l atinge. Dar dacă va fi nevoie, sunt pregătit să și mor pentru acest ideal."

- Soția lui Mandela, Winnie, s-a străduit să mențină cauza Congresului în viață și și-a transformat soțul în cel mai cunoscut deținut politic din lume. Dar după eliberarea lui, cei doi s-au separat și ulterior au divorțat, în 1996.
- Mandela s-a recăsătorit la cea de-a optzecea aniversare, în iulie 1998, cu Graca Machel, văduva primului președinte al Mozambicului.

Scanned with OKEN Scanner

SHAKA ZULU

Skaka Zulu (1787–1828) a fost un şef războinic care a creat o forţă militară puternică cu care şi-a eliminat inamicii, aşa luând naştere Imperiul Zulu în sudul Africii.

Cronologie

1787	S-a născut
1802	Shaka se alătură armatei Mtetwa
1816	Devine conducător al zuluşilor la moartea tatălui său
1817	Începe expansiunea Imperiului Zulu
1820	Începe Mfecane
1827	Moartea mamei sale
1828	Este ucis de fraţii săi vitregi, la 22 septembrie

Shaka s-a născut în 1787. A fost fiul nelegitim al lui Senzangakona, conducătorul tribului Zulu şi al lui Nandi, o prinţesă orfană din clanul Langeni. Senzangakona a repudiat-o pe Nandi, astfel că aceasta a plecat împreună cu Shaka în exil, la Langeni, unde amândoi au fost trataţi ca nişte paria. Langenii i-au alungat pe Nandi şi pe fiul ei până la urmă, aceştia găsindu-şi adăpost la Mtetwa. În jurul anului 1802, Shaka s-a alăturat armatei Mtetwa şi s-a remarcat rapid prin curajul şi priceperea în luptă. Era foarte bun în lupta corp la corp, folosind, de asemenea, cu pricepere sulița şi scutul. În şase ani a avansat în grad în armata Mtetwa. La moartea tatălui lui Shaka, în 1816, şeful Mtetwa, Dingiswayo, l-a ajutat să-şi câştige funcţia care i se cuvenea, cea de conducător al tribului Zulu.

Shaka avea ambiţii enorme pentru un trib care atunci număra un pic peste 1500 de oameni. Şi dorea să stăpânească tot sudul Africii, aşa că s-a apucat de construirea unei armate Zulu puternice. A fondat oraşe-garnizoană

Scanned with OKEN Scanner

şi a asigurat cele mai bune provizii pentru armata sa, dar şi cele mai bune condiţii de instrucţie, impunând în acelaşi timp o disciplină foarte strictă. Orice soldat care dădea dovadă de slăbiciune, ori laşitate în luptă erau ucis pe loc. Soldaţii săi erau obligaţi să rămână celibatari, încălcarea acestei reguli pedepsindu-se tot cu moartea. Şi-a împărţit armata în regimente sau impi şi. asemenea romanilor, i-a inclus în această armată şi pe cei din triburile cucerite. A înfiinţat, de asemenea, şi regimente de femei. Soldaţii lui puteau parcurge şi optzeci de kilometri într-o singură zi.

Shaka a revoluţionat arsenalul armatei Zulu şi tacticile militare folosite. A pus la punct formaţii de luptă complexe pentru a putea astfel să ia inamicul prin învăluire şi să-l inducă în eroare – celebră este formaţia „taur", „coarnele" încercuind armata adversă. Războinicii Zulu aveau obiceiul să îşi arunce sulițele şi apoi să se retragă. Shaka le-a schimbat modul de a se lupta şi a inventat o suliţă care putea fi folosită pe post de baionetă şi astfel şi-a forţat oamenii să se apropie mai mult de inamic.

A purtat războaie sângeroase, care se încheiau, de obicei, cu anihilarea totală a inamicilor – a forţat mii de persoane să se mute şi a ucis cel puţin un milion. Mai întâi, s-a îndreptat împotriva Langenilor, pentru a răzbuna suferinţele din copilărie şi i-a înfipt pe conducătorii tribului în ţepuşele colibelor lor, apoi i-a distrus pe cei din tribul Butelezi. După ce şeful tribului Mtetwa, Dingiswayo, a murit în 1817, nimic nu l-a mai putut opri pe Shaka. A curăţat toată zona de coastă şi din 1820 s-a apucat sistematic de treabă, ştergând de pe faţa pământului toate triburile rivale de pe platoul Natal – o exterminare care a purtat titlul de Mfecane sau „Strivirea". Imperiul Zulu se întindea la un moment dat din Tanzania şi până în Cape.

Shaka a luat pentru prima oară contact cu europenii în Natal, în 1824. Le-a dat acestora câteva bucăţi de pământ. Unul dintre englezi l-a ajutat să-şi trateze o rană. Se pare că Shaka a înnebunit de tot după moartea mamei sale, în 1827. Orbit de durere, a ucis 7000 de zuluşi, recoltele nu au fost plantate în anul acela, iar laptele – o importantă sursă de hrană pentru zuluşi – a fost interzis. Shaka a fost ucis de fraţii lui vitregi în 1828. L-au înjunghiat mortal şi i-au aruncat cadavrul într-o groapă de grâne goală.

Shaka a pus la punct formaţii complexe de luptă, cea mai cunoscută dintre ele fiind „taurul", care avea „cap" şi „coarne".

Mfecane

- Dezrădăcinaţii, victime ale procesului de extreminare, numit Mfecane, au migrat spre nord, până în Tanzania de astăzi şi spre sud, până în provincia Cape. Distrugerea triburilor a fost completă,

Scanned with OKEN Scanner

când burii au traversat, în 1830, platoul Natal în „Marea Călătorie", dar nu au întâlnit decât pământuri pustii, nelocuite.

- Numele de Shaka, deşi acum este unul respectat, la începuturi era, de fapt, o insultă – „iShaka" era un parazit intestinal despre care se credea că provoacă tulburări de ciclu menstrual şi care, spuneau bătrânii tribului Zulu, este adevăratul motiv pentru care Nandi a rămas gravidă.
- Puterea Zulu nu s-a stins prea repede. La cincizeci de ani după moartea lui Shaka, armatele acestuia i-au învins pe englezi în timpul războiului Zulu.

Scanned with OKEN Scanner

CIAN KAI-ŞI

Cian Kai-şi (1887–1975). Om politic şi conducător militar care a unificat China după răsturnarea dinastiei Manchu şi a condus ţara spre victoria împotriva Japoniei, pierzând-o apoi, patru ani mai târziu, în faţa comuniştilor. A fondat China naţionalistă în insula Taiwan.

Cronologie

1887 Se naşte în Fenghua, în provincia Chekiang, la 31 octombrie
1907 Intră la Colegiul Militar de Stat-Major din Tokyo
1911 Se întoarce în China la izbucnirea revoluţiei
1917 Este consilierul pe probleme militare al lui Sun Yat-sen
1926 Preia funcţia de conducător militar al Gomindanului
1927 Se căsătoreşte cu Mei-ling Song, se desparte de comunişti
1928 Îi înfrânge pe liderii războinici regionali; unifică China
1943 Participă la Conferinţa de la Cairo
1945 Al Doilea Război Mondial ia sfârşit
1946 – 1949 Ultima fază a războiului civil chinez
1949 Cian Kai-şi fuge din China continentală în Taiwan
1975 Moare în Taipei, la 5 aprilie

Născut într-o familie modestă de comercianţi, într-un sătuc izolat de fermieri, situat în provincia Chekiang, Cian s-a înscris la un colegiu militar din Paoting, în nordul Chinei şi a fost trimis la Colegiul Militar de Stat-Major din Tokyo din 1907 până în 1911. Viitorul lider revoluţionar chinez Sun Yat-sen a fost unul dintre colegii săi de clasă. A făcut parte din armata japoneză, fiind impresionat de disciplina soldaţilor japonezi şi capacitatea acestora de a îndura condiţii foarte grele.

Când a izbucnit revoluţia, în 1911, Cian s-a întors la Shanghai şi a luat parte la răsturnarea guvernului imperial şi la înfiinţarea, în 1912, a

Scanned with OKEN Scanner

Republicii China. În 1918, s-a alăturat Gomindanului lui Sun, adică naționaliștilor care se luptau cu liderii războinici regionali pentru controlul Chinei. A devenit consilierul pe probleme militare a lui Sun, iar Sun l-a trimis în URSS în 1923, pentru a le cere ajutorul sovieticilor – guvernul naționalist era asediat. La întoarcerea sa, a fost numit la comanda nou-createi Academii Militare Whampoa.

După moartea lui Sun, în 1925, Cian a devenit comandant suprem al armatei naționaliștilor și un personaj puternic în cadrul partidului. A lansat o expediție militară spre nord pentru a-i distruge pe conducătorii războinici din nord, conducând victorioasa armată naționalistă în Hankou, Shanghai și Nanjing. Într-o dramatică răsturnare de situație, Cian s-a despărțit de comuniști în 1927, dând astfel naștere unui lung război civil, care până la urmă avea să se dovedească fatal. Cian a câștigat repede controlul Gomindanului, iar până în 1928 a cucerit Beijingul și s-a autoproclamat șeful guvernului naționalist de la Nanjing și comandantul suprem al forțelor naționaliste chineze.

Cian a fost răpit de către un general naționalist rival, în 1936, și forțat să încheie războiul civil pentru a putea lupta împotriva japonezilor, care cuceriseră Manciuria, în 1931, și erau pregătiți de un asalt asupra Chinei. Războiul cu Japonia a început în 1937, dar nici chiar în acea perioadă armistițiul dintre naționaliști și comuniști nu a fost respectat cu adevărat. Cian și-a mutat capitala la Chongquing după ce japonezii au cucerit Nanjingul și, după ce războiul chino-japonez a devenit parte integrantă din cel de-al Doilea Război Mondial, a început să joace pe marea scenă mondială. China naționalistă a început să fie văzută ca un adversar puternic al Japoniei, și generalul cu figură de călugăr, îmbrăcat în haine simple, a început să socializeze cu Roosevelt, Stalin și Churchill. În 1942, a fost numit comandant suprem al forțelor aliate din China, iar în anul următor a reprezentat China la Conferința de la Cairo. Cu toate acestea, aliații nu au avut niciodată încredere totală în el, suspectându-l întotdeauna că era mai interesat de lupta sa împotriva comuniștilor decât de războiul contra Japoniei.

Poziția internațională a lui Cian a fost consolidată de către a treia sa soție, o femeie foarte frumoasă. După ce s-a despărțit de primele două soții, s-a căsătorit cu Mei-ling Song, fiica unui magnat de presă din Shanghai, în 1927. Mei-ling își făcuse studiile în Statele Unite și era creștină, iar Cian a îmbrățișat și el aceeași religie. S-a dovedit că doamna avea un talent extraordinar pentru relații publice, ei datorându-i-se în cea mai mare parte imaginea pe care Cian o avea pe plan extern.

Dar puterea a adus cu ea corupția și complăcerea, iar China era încă în mare parte feudală. Cian îi zdrobise fără milă pe conducătorii războinici, dar nu le distrusese și fiefurile. Țăranii, care reprezentau 90% din populație,

Scanned with OKEN Scanner

nu aveau încă nimic concret în noua țară și Cian nu avea niciun plan pentru ei. Nu s-a mai implicat în război și și-a lăsat armata să „ruginească". După ce războiul s-a terminat, Cian nu a reușit să ajungă la o înțelegere cu comuniștii, și războiul civil a reizbucnit. După patru ani de lupte grele, în care au pierit cel puțin cinci milioane de oameni, Cian a fost alungat din China de o armată întărită în bătălii, condusă de Mao Tzedun.

Cian s-a retras în Taiwan, unde a instaurat un regim dictatorial lejer, până la moartea sa în 1975. Ultimii ani de viață i-au fost umbriți de decizia foștilor săi aliați, Japonia și Statele Unite, de a recunoaște China continentală. A lăsat totuși în urmă o insulă prosperă, care și-a dezvoltat o democrație originală.

Cian a condus Taiwanul ca un dictator pașnic până la moartea sa, în 1975.

Mei-ling Song

- Mei-ling Song a fost una dintre cele mai influente femei ale secolului douăzeci. Tatăl ei era preot metodist chinez și om de afaceri. A învățat în Statele Unite, și-a luat licența în literatură engleză și filozofie la Colegiul Wellesley, în 1917. L-a întâlnit pe Cian în 1920 și nu s-au căsătorit decât după ce acesta a renunțat la budism și s-a convertit la creștinism. O adevărată putere în spatele generalului, a fost prima femeie chineză (și a doua femeie din istorie) care în 1943 a vorbit în fața camerelor reunite ale parlamentului Statelor Unite.
- „Singurul lucru oriental din mine, este fața mea", a spus Mei-ling.
- După moartea soțului său, s-a întors în Statele Unite, unde a murit la 23 octombrie 2003, la vârsta de 105 ani.

Scanned with OKEN Scanner

AUNG SAN SUU KYI

Aung San Suu Kyi (născută în 1945). Liderul în captivitate al Myanmarului este un simbol internațional al rezistenței pașnice la opresiune. Și-a petrecut aproape zece ani cu întreruperi în închisoare și în arest la domiciliu, fiind condamnată pentru îndrumarea opoziției împotriva conducătorilor militari ai țării sale. Tenacitatea și curajul ei au câștigat admirația întregii lumi. A primit Premiul Nobel pentru pace în 1991.

Cronologie

1945 Se naşte în Rangoon (acum Yangon), la 19 iunie
1947 Generalul Aung San, tatăl lui Suu Kyi, este asasinat
1948 Birmania își câștigă independența
1962 Generalul Ne Win preia puterea
1967 Absolventă a Universității Oxford
1988 Se întoarce în Birmania pentru a avea grijă de mama ei
1988 Înființează Liga Națională pentru Democrație
1989 Este condamnată la arest la domiciliu
1990 Liga Națională câștigă alegerile cu 82% dintre voturi
1991 Câștigă Premiul Nobel pentru pace
1995 Arestul la domiciliu ia sfârșit
1999 Moare soțul ei, Michael Aris
2000 – 2004 Arest la domiciliu, cu intermitențe

Suu Kyi este fiica liderului național al Birmaniei, Aung San, care a condus lupta pentru independența țării sale de sub dominația britanică. A fost asasinat în 1947, când Suu avea doar doi ani. A făcut școala în Birmania și în India, unde mama sa era ambasadoarea Birmaniei la începutul anilor șaizeci. După ce a studiat științele politice la Universitatea din Delhi, s-a

Scanned with OKEN Scanner

mutat la Universitatea din Oxford, unde după trei ani şi-a luat licenţa în politică, filozofie şi economie. Acolo l-a întâlnit pe bărbatul cu care avea să se căsătorească, Michael Aris, profesor la Oxford. A îmbrăţişat o carieră internaţională în cadrul Organizaţiei Naţiunilor Unite din New York, îndeplinind mai multe misiuni de cercetare în Bhutan, India şi Japonia, înainte de a se înapoia la Oxford şi a se dedica creşterii celor doi fii ai săi. Ar fi rămas cu siguranţă acolo dacă mama ei nu s-ar fi îmbolnăvit. Suu Kyi s-a întors în Myanmar (pe vremea aceea Birmania) în 1988, pentru a o îngriji pe mama sa. Şi-a găsit ţara măcinată de frământări interne. O revoltă populară, izbucnită împotriva guvernului militar care preluase puterea în 1962, fusese înăbuşită cu brutalitate. Mii de oameni fuseseră ucişi, iar Suu Kyi a simţit nevoia să se implice. „Nu pot, ca fiică a tatălui meu, să rămân indiferentă la ceea ce se întâmplă", a spus ea la prima manifestaţie pe care a organizat-o, manifestaţie la care s-au strâns o jumătate de milion de oameni în faţa celebrei pagode Shwedagon din Yangon. „Această criză naţională ar putea fi, de fapt, numită a doua luptă pentru independenţă."

A înfiinţat un partid de opoziţie, Liga Naţională pentru Democraţie, în 1988, şi a fost arestată un an mai târziu, în 1989, sub acuzaţia de instigare la violenţă. În anul următor, 1990, Liga Naţională pentru Democraţie a câştigat cu o majoritate zdrobitoare alegerile, obţinând 82% din voturile populaţiei. Dar regimul militar care se autodenumise Consiliul pentru Restaurarea Legii şi Ordinii a refuzat să renunţe la putere. Generalii birmanezi şi-au propus să-i zdrobească pe toţi cei care li se opuneau şi i-au impus lui Suu Kyi un regim dur. I s-a interzis să primească vizite – nici măcar soţul sau copii nu aveau voie s-o viziteze, izolând-o total. Când i s-a acordat Premiul Nobel pentru pace, fiii ei au fost cei care l-au primit pentru ea. Juriul a numit-o „unul dintre cele mai extraordinare exemple de curaj civil din Asia".

A fost eliberată în 1995, dar a continuat să fie atent supravegheată, apoi arestată din nou şi izolată în propria casă, în septembrie 2000. Soţul ei a murit de cancer în 1999 – nu o mai văzuse de trei ani. I s-a oferit şansa de a merge în Anglia şi a participa la funeraliile lui, dar a refuzat, ştiind că regimul militar nu i-ar fi permis să se întoarcă în Myanmar. Lui i se refuzase viza atunci când încercase s-o viziteze. Suu Kyi a fost eliberată din nou în mai 2002. A reînceput imediat să organizeze campanii de susţinere a Ligii Naţionale pentru Democraţie, dar în septembrie 2003, după ce a suferit o intervenţie chirurgicală majoră a fost pusă din nou sub arest la domiciu, în casa ei de pe malul lacului din Yangon.

„Myanmarul" a rezistat presiunilor internaţionale pentru eliberarea lui Suu Kyi şi pentru restabilirea unui regim democratic.

Scanned with OKEN Scanner

Medalia libertății

- Suu Kyi l-a avut ca model în lupta ei pentru reinstaurarea democrației pe Mahatma Gandhi şi s-a inspirat mai presus de toate din convingerea acestuia că nonviolența poate fi un mijloc eficace de a-şi realiza scopurile politice.
- În anul 2000, președintele Bill Clinton i-a conferit lui Suu Kyi medalia prezidențială a libertății, cea mai înaltă distincție americană pentru civili, pentru angajamentul arătat în lupta pentru democrație.
- Aflată în arest la domiciliu, Suu Kyi spune că îşi petrece timpul învățând şi exersând. Meditează, învață franceza şi japoneza şi cântă la pian.
- Myanmar, aşa cum a fost redenumită Birmania de către regimul militar, a rezistat sistematic apelurilor internaționale care cereau eliberarea lui Suu Kyi şi reinstaurarea democrației.

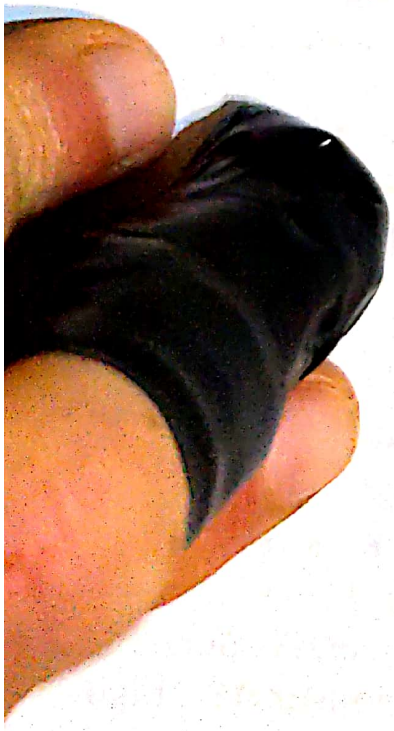

Scanned with OKEN Scanner

REVOLUȚIONARI

Scanned with OKEN Scanner

SPARTACUS

Spartacus (aproximativ 120 î. Hr.–70 î. Hr.) a fost un sclav roman, născut în Tracia, care a condus o mare răscoală împotriva Romei.

Cronologie

120 î. Hr. Anul aproximativ al naşterii lui Spartacus
73 î. Hr. Spartacus conduce răscoala gladiatorilor
72 î. Hr. Gladiatorii învinge armata romană
71 î. Hr. Spartacus este înfrânt şi ucis

De origine tracă, Spartacus a fost soldat în armata romană, ajungând cumva la un moment dat în conflict cu autoritățile – probabil, a dezertat, el şi soția lui fiind vânduți ca sclavi. Au fost duşi la o piață de sclavi din Roma, unde au fost cumpărați de Lentulus, care conducea o şcoală de gladiatori în Capua. Gladiatorii erau antrenați să îi distreze pe romani, mulți dintre ei ajungând să plătească cu viața.

Odată ajuns în Capua, Spartacus era hotărât să evadeze. Se vehiculează că ar fi spus „Dacă tot trebuie să luptăm, de ce n-am lupta pentru a ne recăpăta libertatea". Folosindu-se de câteva cârlige şi cuțite furate de la bucătărie, şaptezeci şi opt de gladiatori au reuşit să evadeze, izbutind să învingă o mică forță armată trimisă să-i captureze. Aveau acum arme şi şi-au stabilit tabăra pe vârful muntelui Vezuviu, într-unul dintre craterele vulcanului.

Roma a trimis o armată de 3000 de oameni, care i-a înconjurat pe gladiatori. Dar aceştia au coborât peretele de piatră cu ajutorul unor frânghii împletite din lăstari şi i-au luat prin surprindere pe romani, capturând întreaga armată. Senatul roman a trimis repede încă două armate pentru a-i prinde pe sclavi, dar şi acestea au dat greş. Astfel s-a născut o legendă, şi din ce în ce mai mulți sclavi au început să fugă pentru a se alătura armatei lui Spartacus. În 72 î. Hr., la doar un an după evadarea sa din Capua, Spartacus comanda o armată

de 70 000 de oameni. Aproape toate armatele romane luptau în străinătate, astfel că trupele care se aflau în Italia erau depăşite numeric de răsculaţi.

Spartacus putea acum străbate nestingherit Italia. Şi-a propus să traverseze Alpii, spre libertate, dar nu a reuşit să-i convingă pe gali şi pe germani, cu care îşi unise forţele, să-l urmeze. În timpul acesta, Roma a ales un nou general care urma să conducă o armată împotriva lui Spartacus – Marcus Licinius Crassus. Se pare că acesta se număra printre puţinii oameni importanţi din Roma care era dispus să-şi rişte reputaţia luptând împotriva unor sclavi.

Crassus a adunat o armată de şase legiuni. A trimis două legiuni înainte, sub conducerea locotenentului său Mummius, pentru a-i hărţui pe rebeli, dându-i acestuia ordinul de a nu se angaja în nicio bătălie majoră. Dar Mummius nu i-a dat ascultare şi a fost învins. Crassus a condamnat legiunile învinse la decimare – fiecare al zecelea soldat a fost ucis.

Spartacus s-a îndreptat spre sud, de unde a încercat să treacă în Sicilia, fără succes însă. Crassus era pe urmele lui. I s-au alăturat şi armatele lui Pompei, care tocmai se întorseseră din Spania. La începutul anului 71 î. Hr., Spartacus a decis să rişte şi s-a angajat într-o bătălie decisivă cu trupele romane. Ştia că urma o bătălie pe viaţă şi pe moarte – se spune că şi-ar fi ucis calul înainte de bătălie, spunând că dacă avea să învingă, urma să-şi găsească un cal mai bun, iar dacă avea să piardă, nu mai avea nevoie de unul. Bătălia a avut loc la Petelia, în Lucania. Romanii au ieşit învingători, Spartacus a fost rănit şi apoi ucis în luptă. Toţi sclavii rebeli au fost ucişi, în afară de şase mii dintre ei, care au fost capturaţi şi crucificaţi pe drumul care lega Roma de Capua.

Roma a trimis o armată de 3000 de oameni; Spartacus i-a luat prin surprindere şi i-a capturat pe toţi.

Un erou revoluţionar

- Spartacus este adesea considerat un conducător al maselor, un revoluţionar. În realitate însă nu există nicio dovadă că ar fi dorit altceva decât să fie liber şi să se întoarcă acasă. Cu toate acestea, numele său este frecvent invocat de revoluţionari – un exemplu grăitor este Liga Comunistă Germană Spartakus, condusă de Rosa Luxemburg şi Karl Liebknecht; ambii au fost ucişi într-o încercare nereuşită de revoltă împotriva guvernului german, în 1919.
- Dacă gladiatorii din Antichitate distrau mulţimile în amfiteatrele romane, publicul de astăzi este distrat de poveştile despre rebeliunea lor. Revolta lui Spartacus împotriva Romei a inspirat un film de succes – producţia hollywoodiană din 1960 intitulată simplu „Spartacus" – cu Kirk Douglas în rolul principal, regia Stanley Kubrik. Aceeaşi poveste a stat la baza unui balet rusesc în 1968, pe muzica lui Aram Haciaturian.

Scanned with OKEN Scanner

MAXIMILIEN ROBESPIERRE

Maximilien François Marie Isidore de Robespierre (1758–1794) a fost unul dintre principalii conducători ai Revoluției Franceze din 1789 și principalul arhitect al „Terorii" care avea până la urmă să-l distrugă și pe el. Niciun alt personaj al Revoluției Franceze nu este atât de controversat.

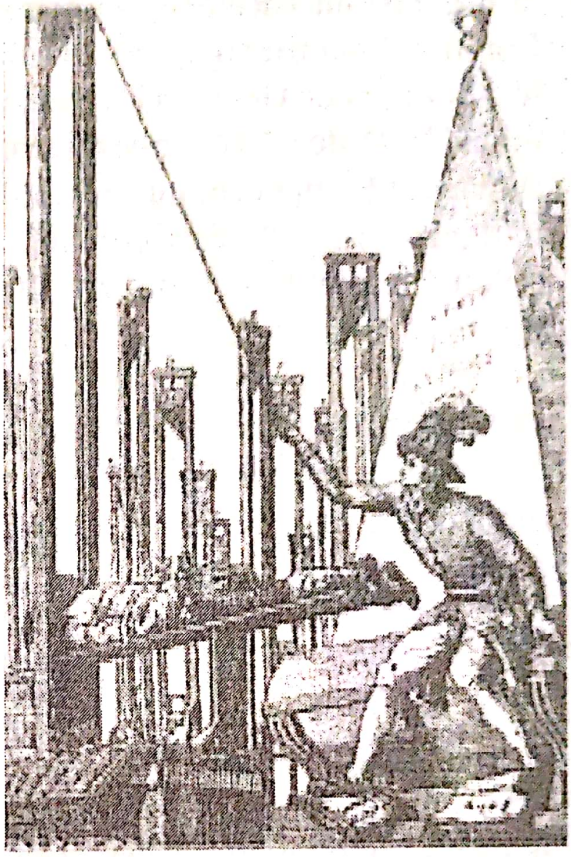

Cronologie

1758 Se naște în Arras, la 6 mai
1769 Își începe studiile la Paris, în colegiul Louis-le-Grand
1781 Își ia licența în drept
1782 Își deschide un cabinet în Arras
1789 Este ale în Adunarea Stărilor Generale
1791 Este desemnat procuror public
1792 Este ales în noua Convenție națională
1793 Execuția regelui Ludovic al XVI-lea
1793 – 1794 Comitetele pentru siguranță publică
1794 Este declarat infractor și ghilotinat la 28 iulie

Născut într-o familie de condiție modestă, cu origini franceze și irlandeze, în orășelul Arras, situat în nordul Franței, Robespierre a câștigat o bursă la colegiul Louis-le-Grand din Paris și, mai târziu, a studiat dreptul la Universitatea din Paris. S-a întors în orașul natal, unde a profesat ca avocat și judecător. Era foarte dur, câteodată chiar radical, atunci când venea vorba de chestiuni sociale, dar și-a câștigat o reputație de om cinstit. Întotdeauna chibzuit și îmbrăcat simplu, avea să fie poreclit mai târziu „incoruptibilul".

Ales în Adunarea Stărilor Generale, adunarea națională care a fost convocată cu puțină vreme înaintea Revoluției Franceze, în mai 1789, Robespierre, orator priceput și neobosit, s-a făcut repede remarcat ca unul dintre radicali. În 1790, a devenit conducător al iacobinilor, un club politic care susținea democrația totală și desființarea monarhiei; era, de asemenea, foarte iubit de populația Parisului.

Scanned with OKEN Scanner

După căderea monarhiei, în 1792, Robespierre a fost ales primul deputat de Paris în noua Convenție națională. A jucat un rol decisiv în procesul regelui Ludovic al XVI-lea, luând cuvântul de unsprezece ori și susținând că regele trebuia să moară pentru ca Franța să poată trăi. Regele a fost executat public în ianuarie 1793. În iulie același an, Robespierre a fost ales membru în organismul care asigura conducerea executivă a Convenției naționale, Comitetul pentru siguranță publică. Primul comitet (aprilie – iulie 1793) a fost dominat de Georges Danton, avocat și el, iar cel de-al doilea (iulie 1793–iulie 1794) de către Robespierre. Comitetele au preluat complet puterea, stăpânind Franța prin intermediul unei rețele de comitete fantomă înființate în fiecare oraș și fiecare comună. În Franța, au început frământările: contra-revoluția pe plan intern – revoltele din Vendée și din alte locuri – și amenințările de invazie venite din partea Prusiei și a Austriei. Comitetele au ripostat, ordonând condamnarea la moarte a tuturor opozanților revoluției – atât reali, cât și imaginari. Astfel a început „Domnia Terorii", cu Robespierre principal instigator. L-a înlocuit pe Danton în iulie 1793 și a devenit practic dictatorul Franței. Danton și asociații lui au fost ghilotinați în luna aprilie a anului următor pentru că au îndrăznit să pună la îndoială scopurile „Terorii". Revoltele din Vendée, cea mai însemnată încercare la care a fost supusă revoluția în provincie, au fost înăbușite fără milă – înecări și execuții în masă – primul genocid din Europa modernă.

„Domnia Terorii" a fost un instrument politic, al cărui scop era crearea unui climat de teamă și incertitudine. Într-o mare de spioni și infractori mărunți, supravegheată de un tribunal revoluționar, care-și trimitea victimele la ghilotină, nimeni nu se simțea în siguranță. Însă motivul pentru care Robespierre a instituit această stare de teroare i-a fascinat dintotdeauna pe istorici. Părea că este condus de un sentiment al datoriei; departe de a fi doar un simplu fanatic, a luptat contra celor de extremă stânga și a moderaților de dreapta. Era un om rece, rezervat și singuratic, dar integritatea sa nu a fost niciodată pusă la îndoială.

Declinul lui Robespierre a început atunci când a insistat în promulgarea unui decret prin care cultul ființei supreme să fie proclamat religie oficială – omagiul adus de Robespierre ideilor scriitorului Jean-Jacques Rousseau. Acest lucru i-a înfuriat atât pe ateiști, cât și pe romano-catolici. În iunie 1794, Robespierre a fost ales președinte al Convenției naționale și „Domnia Terorii" s-a intensificat. Dar toate aceste omoruri au început dintr-odată să pară nejustificate, mai ales că Franța repurtase o serie de victorii care îndepărtaseră pericolul iminent al unei invazii străine. Robespierre, care se bazase pe această psihoză zilnică, a început să pară vulnerabil.

Conspiratorii l-au împiedicat pe Robespierre să vorbească la Convenția națională la 27 iulie și în timp ce încerca să își găsească susținători în oraș a

Scanned with OKEN Scanner

fost declarat infractor. Rănit în maxilar de un glonț, a fost prins și trimis rapid în judecată, în conformitate cu sistemul judiciar pe care tot el îl pusese la punct. Robespierre a fost condamnat la moarte și ghilotinat a doua zi, împreună cu doi apropiați și cu nouăsprezece susținători.

Robespierre a fost un om rece și singuratic, dar integritatea lui nu a fost niciodată pusă la îndoială.

O reputație de om rău

- După revoluție, Robespierre a fost considerat un dictator însetat de sânge. Dar istoricii obiectivi îl consideră mai degrabă un reformator social-radical, care a devenit fără să-și dea seama sclavul violenței. Idealurile sale sociale erau mult prea avansate pentru vremea aceea – urmărea reducerea discrepanțelor dintre bogați și săraci, o creștere a numărului micilor proprietari și educație și locuri de muncă pentru toată lumea.
- Relația lui Robespierre cu moderatul Danton a fost subiectul multor piese de teatru, filme și cărți. Una dintre cele mai cunoscute este *Moartea lui Danton*, scrisă de dramaturgul german Georg Büchner (1835).
- Robespierre a mers demn la moarte, dar a dat drumul unui urlet teribil pe eșafod, atunci când unul dintre călăi i-a smuls bandajul pe care-l purta în jurul rănii de la obraz.

Scanned with OKEN Scanner

GIUSEPPE GARIBALDI

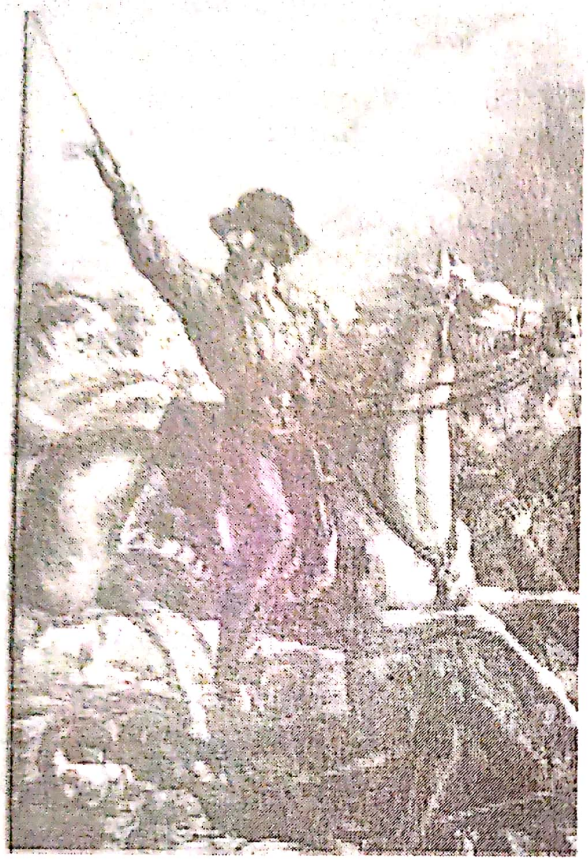

Giuseppe Garibaldi (1807–1872), lider naționalist și luptător de gherilă care a ajutat la crearea statului italian modern, a fost un aventurier romantic, faptele lui făcându-l celebru pe două continente – Europa și America de Sud.

Cronologie

1807 S-a născut în Nisa, la 4 iulie
1834 Este condamnat la moarte pentru revolta din Piemont
1834 – 1848 America de Sud
1848 – 1849 Revoluția și eșecul republicii romane
1859 Îi înfrânge pe austrieci în Alpi
1860 Cucerește Sicilia și Napoli
1871 Câștigă bătălia de la Dijon, cu francezii
1874 Este ales în Parlamentul italian
1882 Moare pe insula Caprera, la 2 iunie

Garibaldi a fost fiul autodidact al unui pescar din Nisa. Principala lui realizare avea să fie eliberarea Italiei de sub ocupația străină în fruntea unei armate de gherilă; în plus, și-a petrecut paisprezece ani luptând în America de Sud, i-a fost oferit un post de comandă în armata unionistă de către președintele Statelor Unite în timpul războiului civil american și a luat parte la războiul franco-prusac din 1870–1871.

Legendara cruciadă pentru eliberarea sudului Italiei a început în mai 1860, când a plecat din Genova cu două vechi vase cu zbaturi și a condus o armată de 1070 de voluntari, cunoscuți sub numele de „Cămășile roșii", împotriva a 12 000 de soldați sicilieni, pe care i-a și învins.

Trei luni mai târziu, a traversat strâmtoarea Messina în Italia continentală, a învins armatele monarhului Bourbon pe malurile râului Volturno, la 26 octombrie 1860, și a alipit astfel tot sudul la regatul Italiei.

Scanned with OKEN Scanner

Italia, ca națiune, nu exista atunci când Garibaldi s-a născut. Era împărțită în stătulețe care se războiau între ele, ducate, principate și teritorii aflate sub stăpânirea papei de la Roma. De asemenea, era dominată de cei doi vecini puternici – Franța și Austria.

Inspirat de primii naționaliști italieni, Garibaldi, care ajunsese între timp căpitan de marină comercială și era angajat în marina piemonteză, și-a început lunga carieră de revoluționar, participând la o revoltă care trebuia să provoace o răscoală împotriva austriecilor în 1834.

Răscoala a dat greș. Garibaldi a fost condamnat la moarte în absență și a fugit în America de Sud, unde a trăit din 1836 până în 1848, luând parte la mai multe răscoale în Brazilia și luptând pentru Uruguay în războiul de independență al acestei țări împotriva Argentinei.

Garibaldi s-a întors în Europa la izbucnirea revoluțiilor din 1848, pentru a lupta pentru Risorgimento – reînvierea Italiei – și împreună cu Giuseppe Mazzini a proclamat o republică la Roma, republică zdrobită de armatele franceze în 1849. Soția sa, brazilianca Anita, care luptase până atunci alături de el, a fost ucisă în această campanie, în care Garibaldi a refuzat să accepte înfrângerea și a luptat cu un curaj exemplar, dând dovadă de extraordinare calități de conducător. A reușit să scape, fugind, mai întâi, la Tangier, apoi în America, unde a primit cetățenia americană și, în sfârșit, în Peru, unde, pentru un timp, și-a reluat meseria de căpitan de navă.

Garibaldi s-a întors în 1854, iar patru ani mai târziu s-a alăturat unei noi încercări de a reunifica Italia. Această campanie a fost încununată de succes – în mare parte mulțumită abilităților extraordinare de comandant ale lui Garibaldi. Acesta devenise în America de Sud un adevărat maestru al luptei de gherilă, capabil să înfrângă armate profesioniste prin ambuscade și atacuri rapide.

I-a înfrânt pe austrieci în Alpi, în 1859, și a plecat spre sud cu faimoșii lui „O mie" de luptători. După căderea Neapolelui, nerăbdător să termine reunificarea Italiei, Garibaldi a mai lansat alte două expediții militare, eșuate însă – pentru cucerirea Veneției și a Romei. În aceste expediții a fost rănit și capturat. Politica internațională i-a obligat până la urmă pe austrieci să cedeze Veneția și pe francezi să se retragă din Roma, Italia devenind o țară unită și liberă în 1870.

Garibaldi a mai plecat o dată la război, luptând alături de francezi împotriva prusacilor, în 1871, câștigându-și astfel un loc în Adunarea Națională franceză.

A fost, de asemenea, ales în Parlamentul italian în 1874. Și-a petrecut bătrânețea la Caprera, ca om politic respectat pe ambele țărmuri ale Atlanticului, părintele unei revoluții naționale – „eroul a două lumi".

Garibaldi a devenit un maestru al războiului de gherilă, învingând armatele profesioniste cu ajutorul atacurilor rapide și al ambuscadelor.

Scanned with OKEN Scanner

Cămăşile roşii

- Luptătorii lui Garibaldi erau celebri pentru cămăşile lor roşii. Prima dată şi-a îmbrăcat oamenii aşa în Uruguay, cu cămăşile primite de la o fabrică din Montevideo – fuseseră fabricate pentru a fi exportate la nişte abatoare din Argentina.
- Memoriile lui Garibaldi, *Autobiografia lui Giuseppe Garibaldi,* au fost publicate în 1887 şi au avut un impact major, fiind sursă de inspiraţie, printre altele pentru mişcarea de independenţă din India.
- În afară de faptul că în propria lui ţară a fost considerat erou, „sabia" care a reunificat Italia, lui Garibaldi i s-a ridicat o statuie la New York. A uimit Londra când a făcut o vizită triumfală în Anglia, în 1864.

Scanned with OKEN Scanner

VLADIMIR LENIN

Vladimir Lenin (1870–1924) a fost unul dintre cei mai mari lideri revoluționari și fondatorul primului stat marxist, Uniunea Sovietică. A devenit un simbol universal al ideologiei comuniste, inspirând mișcările revoluționare din toată lumea.

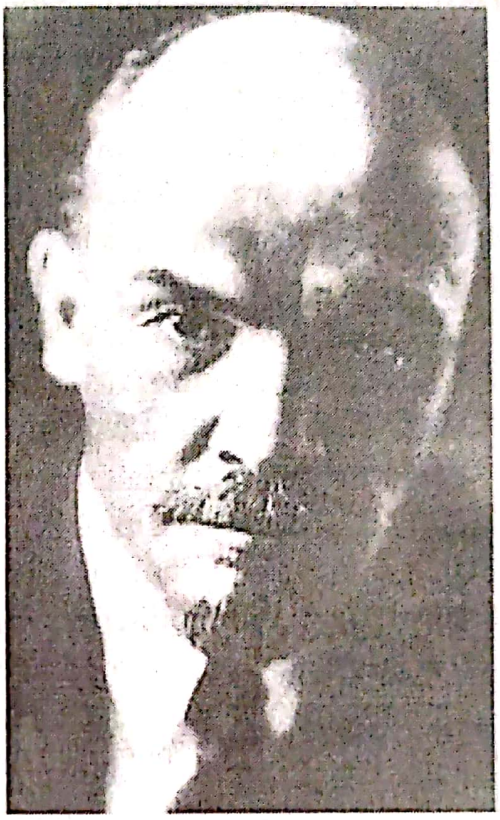

Cronologie

1870 S-a născut la Simbirsk, pe fluviul Volga, la 22 aprilie
1887 Fratele lui Lenin, Alexandr, este executat în luna mai
1895 Este arestat în St. Petersburg
1897 Primul exil
1898 Se căsătorește cu Nadejda Krupskaia
1899 Al doilea exil în Siberia
1900 Eliberarea lui Lenin, publicarea ziarului *Iskra*
1902 Publică lucrarea *Ce e de făcut?*
1905 Izbucnește prima revoluție rusă
1917 În februarie, revoluția rusă îl înlătură pe țar. În octombrie, bolșevicii instigă la a doua revoluție
1918 Bolșevicii devin partidul comunist, începe războiul civil, familia țaristă este executată
1921 Noua politică economică
1924 Lenin moare la Gorki, la 21 ianuarie

Vladimir Ilici Ulianov s-a născut într-o familie din clasa privilegiată, în Rusia secolului al nouăsprezecelea. Tatăl său, Ilia, inspector al școlilor elementare era căsătorit cu Maria Alexandrovna, fiica unui medic evreu, bogat. Lenin a fost unul dintre cei șase copii ai lor; era foarte silitor la școală și îi plăceau sporturile în aer liber. Tinerețea i-a fost distrusă în 1887, când fratele lui mai mare, Alexandr, a fost arestat și spânzurat pentru că a complotat în vederea asasinării țarului Alexandru – un eveniment ce l-a împins pe Lenin pe drumul revoluției.

Scanned with OKEN Scanner

Lenin s-a înscris la Universitatea din Kazan în același an, dar a fost repede exmatriculat pentru activități ilegale de opoziție și exilat pe moșia bunicului său, în satul Kokuskino. Acolo, în exil, a început să-i citească pe scriitorii revoluționari europeni, mai ales pe Karl Marx, și a devenit un marxist autodidact. După ce și-a luat diploma de avocat, s-a mutat la St. Petersburg în 1893, unde s-a alăturat mișcării ilegaliste care lupta împotriva regimului țarist.

Lenin a ajutat la fondarea organizației marxiste a muncitorilor din St. Petersburg, fapt pentru care a fost arestat pentru cincisprezece luni, împreună cu viitoarea sa soție, Nadejda Krupskaia, înainte de a fi trimis într-un exil de trei ani în Siberia. Eliberat în 1900, a fugit în străinătate unde a fondat, împreună cu alți revoluționari, ziarul *Iskra* (Scânteia) și, în 1902, a publicat celebra lui carte *Ce e de făcut?*

Lenin ajunsese să creadă că revoluția nu putea să aibă sorți de izbândă, decât dacă era condusă de un mic grup profesionist – de fapt, controlată de la vârf. Insistența cu care susținea formarea unor cadre revoluționare profesioniste a fragmentat principalul grup de opoziție – Partidul Social Democrat al Muncii din Rusia. La congresul partidului din 1903, care s-a ținut la Londra, s-au conturat cele două facțiuni – menșevicii (minoritarii, în ruseşte), care i se opuneau lui Lenin și bolșevicii (majoritarii, în ruseşte), care îl susțineau cu o majoritate destul de redusă.

Lenin era în străinătate când a izbucnit revoluția; s-a întors acasă, după ce pierduse startul, dar a plecat din nou în exil când au început măsurile represive. Menșevicii și bolșevicii s-au acuzat reciproc de eșecul revoluției din 1905 și s-au despărțit irevocabil în 1912. În acest timp, Lenin suferea în exil. A continuat să scrie, reușind să termine *Materialism și empiriocriticism*, în 1909. Când a izbucnit Primul Război Mondial, i-a chemat pe muncitori să se unească și să împiedice ca „un război imperialist să se transforme în război civil". Datoria lor era să distrugă capitalismul, nu să se lupte între ei.

Lenin a ratat izbucnirea revoluției din februarie 1917, când a fost răsturnat regimul țarist; a ajuns înapoi în Rusia prin Germania, o lună mai târziu, într-un tren închis. Rusia era condusă de un guvern provizoriu, slab, format din burghezi, în fruntea căruia era Alexandr Kerenski. Armata rusă încă lupta în război. Lenin a intuit momentul favorabil și a chemat la revoluție; la congresul convocat de urgență, partidul bolșevic a lansat sloganul „Toată puterea sovietelor".

În iulie, revolta muncitorilor a dat greș, iar Lenin și-a petrecut lunile august și septembrie în Finlanda, susținându-și opinia că trebuia să se organizeze o insurecție armată în capitală. Până la urmă, aceasta a izbucnit la 25 octombrie – faimoasa „Revoluție din Octombrie" – și, câteva zile mai târziu, Lenin era ales conducător al comisarilor poporului – de fapt, șef al guvernului.

Scanned with OKEN Scanner

Treptat, cu multă precauție, Lenin a consolidat puterea noului stat sovietic. A încheiat războiul cu Germania, acceptând niște termeni înrobitori și a început să implementeze ceea ce până atunci nu existase decât pe hârtie – un stat comunist. A început cu împroprietărirea maselor nemulțumite de țărani, care duseseră greul războiului și cu un decret de naționalizare a industriei. Cu toate acestea, lucrul care-l preocupa cel mai mult pe Lenin era cum să rămână la putere, iar tânărul stat sovietic s-a confruntat, mai întâi, cu un război civil brutal, desfășurat între 1918 și 1921, și mai apoi cu o foamete din cauza căreia au murit milioane de oameni.

După război, Lenin a trebuit să recurgă la compromisuri pentru a asigura supraviețuirea comunismului și a elaborat noua politică economică, care era menită să restabilească într-o anumită măsură economia de piață. În mai 1922, a suferit însă primul dintre cele trei atacuri cerebrale și din această cauză a pierdut controlul direct al guvernului. Un strateg genial, nu a trăit îndeajuns de mult pentru a-și vedea visul transformat în coșmar sub succesorul său, Iosif Stalin.

„Pace, pâine, pământ și putere pentru soviete."

Revoluționarul cu Rolls-Royce

- Lenin avea o pasiune pentru mașinile Rolls-Royce. Avea nouă, inclusiv singura camionetă produsă sub acest nume, adaptată cu schiuri în partea din față, pentru a putea fi condusă pe timp de iarnă.
- „Pâine, nu război" era unul dintre cele mai cunoscute sloganuri ale lui Lenin.
- „O să-i fac să plătească pentru asta! Jur!" se zice că ar fi spus Lenin când a aflat de execuția fratelui său.
- Autopsia a relevat faptul că creierul lui Lenin se micșorase la aproape un sfert din dimensiunea lui normală. Trupul i-a fost îmbălsămat și depus într-un sicriu de cristal într-un mausoleu din Kremlin, unde se află și acum, ultimul simbol al defunctei Uniuni Sovietice.

Scanned with OKEN Scanner

CHE GUEVARA

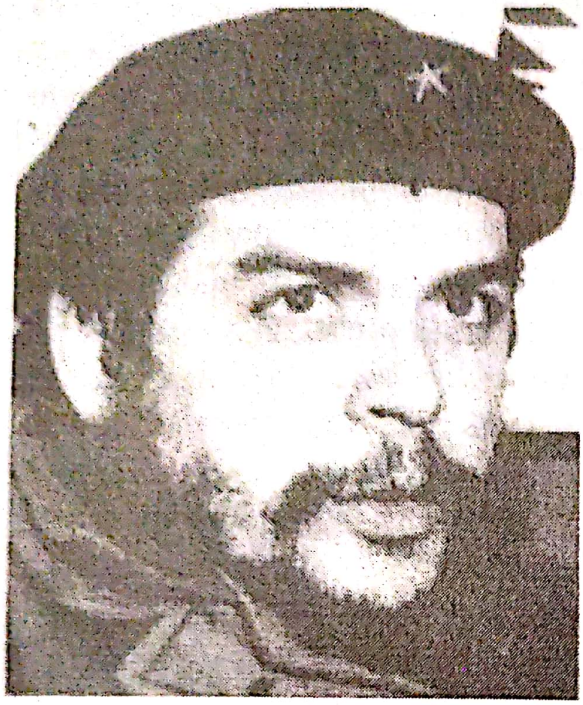

Che Guevara (1928–1967) a fost un lider revoluționar sud-american care l-a ajutat pe Fidel Castro să ajungă la putere în Cuba și a murit în cursul unei încercări nereușite de a organiza o rebeliune în Bolivia. Moartea lui l-a transformat într-un erou mondial al stângii, și patruzeci de ani mai târziu, imaginea sa emblematică de revoluționar bărbos cu o beretă pe cap rămâne un simbol al protestului peste tot în lume.

Cronologie

1928 S-a născut la Rosano, în Argentina, la 14 iunie
1953 Își ia diploma de medic
1955 Îl întâlnește pe Fidel Castro
1956 Debarcă împreună cu Castro pe țărmul sudic al Cubei
1958 Președintele Batista este înlăturat
1959 Președinte al Băncii Naționale a Cubei
1961 Ministru cubanez al Industriei până în 1965
1965 Eșuează în organizarea unor revolte susținute de mișcări de gherilă în Congo
1967 Este împușcat mortal lângă Vallegrande, în Bolivia, la 9 octombrie

Născut Ernesto Guevara într-o familie de clasă mijlocie de origini hispano-irlandeze, în orașul argentinian Rosario, în 1928, Guevara și-a luat diploma de doctor, în 1963, la Universitatea din Buenos Aires, dar nu a practicat niciodată această meserie. Călătoriile pe care le făcuse în studenție pe întreg continentul îl convinseseră că revoluția era singura modalitate de rezolvare a inechităților sociale din America Latină. A plecat în Guatemala, pentru a se alătura regimului procomunist al lui Jacobo Arbenz Guzmán. După ce Guzmán a fost înlăturat de la putere în urma unei lovituri de stat susținută de guvernul Statelor Unite în 1954, Guevara a fugit în Mexic, unde l-a întâlnit pe Fidel Castro și pe alți exilați cubanezi. Guevara i s-a alăturat

Scanned with OKEN Scanner

lui Castro. Cei doi s-au antrenat într-o tabără de gherilă condusă de un veteran al războiului civil din Spania, „Che" dovedindu-se extrem de abil.

Rebelii au invadat Cuba în 1956, acostând pe o plajă din provincia Oriente, aproape toți fiind lichidați în timpul atacului. Cei câțiva supraviețuitori, printre care se număra și Guevara, care fusese doar rănit, au ajuns în Sierra Maestra, unde au început să-și construiască armata de gherilă. Guevara s-a remarcat rapid ca un lider tenace și plin de calități, astfel că a primit gradul de comandant. Până la sfârșitul anului 1958, rebelii îl trimiseseră în exil pe președintele Batista, susținut și el de Statele Unite. Au intrat în Havana la 2 ianuarie 1959 și au înființat un guvern marxist.

Ca președinte al Băncii Naționale și, mai târziu, ca ministru al industriei, Guevara a jucat un rol important în reorientarea economiei bazate pe exporturile de zahăr și tutun către blocul sovietic, după ce Statele Unite au impus un embargo economic. Dar, deși era un anticapitalist convins, Guevara nu a fost niciodată în relații foarte bune cu comunismul sovietic.

Mai degrabă revoluționar decât administrator, Guevara a dus la îndeplinire mai multe misiuni pentru Castro, unele dintre ele secrete – în Europa, Rusia, Africa, Asia, ajungând până și la Beijing. A renunțat la postul de ministru în 1965, pentru a pleca să promoveze revoluția și în alte țări. A eșuat în încercarea de a organiza o rebeliune în Congo și în 1967, în timp ce conducea o mișcare de gherilă în Bolivia, a fost rănit într-o ciocnire cu trupele guvernamentale boliviene, capturat și executat.

După moartea sa, Cuba l-a promovat pe „Che" ca pe un simbol al calităților revoluționare, al sacrificiului și al internaționalismului, atât pe plan intern, cât și extern. Cu toate acestea, mulți oameni din întreaga lume nu sunt de acord cu insurecția armată susținută și promovată de Guevara.

În Cuba, Guevara s-a dovedit un lider tenace și plin de calități, obținând repede gradul revoluționar de Commandante.

Soldat al revoluției:

- În timpul războiului, Guevara a editat ziarul *Cuba Libre*, iar după aceea a scris lucrările: *Războiul de gherilă, Omul și socialismul în Cuba* și *Amintiri din războiul revoluționar din Cuba.*
- „Che a fost cel mai complet om al timpurilor noastre", a spus Jean Paul Sartre. Oare ar fi spus același lucru și acum, într-o lume postcomunistă și după atacurile de la 11 septembrie?
- Guevara și-a luat porecla din limba maternă. Argentinienii își punctează deseori discursul cu interjecția „che" – la origine, un cuvânt italian care înseamnă amic, prieten.
- Rămășițele pământești ale lui Guevara au fost aduse în Cuba de către câțiva discipoli, în 1997, și au fost puse într-un mausoleu în Santa Clara.

Scanned with OKEN Scanner

LECH WALESA

Lech Walesa (născut în 1943) a condus revolta muncitorilor polonezi de la şantierul naval din Gdansk, care a dat naştere uniunii Solidaritatea pentru comerţ liber şi, în final, a dus la doborârea regimului comunist din Polonia. Laureat al Premiului Nobel pentru pace, a devenit preşedintele ţării sale.

Cronologie

1943 S-a născut la Popowo, lângă Wroclawek, la 29 septembrie
1980 Conduce grevele muncitorilor, fondează Solidaritatea
1981 Comuniştii polonezi proclamă legea marţială
1983 Primeşte Premiul Nobel pentru pace
1990 Este ales preşedinte al Poloniei
1995 Pierde alegerile prezidenţiale, se întoarce la şantierul naval
2000 Pierde din nou alegerile prezidenţiale, renunţă la politică

Fiu al unui tâmplar, Walesa a devenit electrician la uriaşul şantier naval Lenin din Gdansk, în 1967. Revoltele din 1970, cauzate de lipsa alimentelor, în care mai mulţi demonstranţi au fost ucişi în faţa porţilor şantierului, l-au determinat să se alăture mişcării subterane a sindicatelor independente, de fapt, opoziţia comuniştilor. Şi-a pierdut slujba, după ce a participat la un nou val de proteste ale muncitorilor, în 1976, şi şi-a petrecut următorii patru ani ca activist ilegalist, urmărit constant de poliţia poloneză.

Momentul lui a venit în vara anului 1980, când muncitorii polonezi, încurajaţi acum în atitudinea lor împotriva guvernului comunist susţinut de Uniunea Sovietică de alegerea pe scaunul papal a unui polonez – papa Ioan Paul al II-lea – au început să facă greve pe tot cuprinsul ţării. Walesa a sărit gardul şi a preluat conducerea protestului care se desfăşura în interiorul

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

şantierului naval Lenin; nu peste multă vreme, conducea comitetul de grevă format din reprezentanţii mai multor întreprinderi, comitet care i-a aruncat mănuşa guvernului comunist de la Varşovia. Comitetul, care s-a redenumit Solidaritatea, a cerut dreptul de a înfiinţa sindicate independente şi dreptul la grevă, două drepturi de care nu se mai auzise în blocul răsăritean, unde partidul comunist trebuia să conducă totul. Walesa, cu celebra lui mustaţă, a devenit peste noapte erou mondial. Era direct, dur şi fermecător şi a fost sprijinit de mai mulţi intelectuali activişti. După negocieri dure, dublate de o grevă generală, comuniştii au cedat. La 31 august 1980, a luat naştere Federaţia Sindicatelor Libere Solidaritatea. În următoarele şaisprezece luni, sub conducerea lui Walesa, Solidaritatea şi-a mărit numărul membrilor la 10 milioane. Solidaritatea a devenit un protest de masă împotriva regimului comunist, ameninţând însăşi fundaţia controlului sovietic asupra Europei Răsăritene.

La presiunile Moscovei, comuniştii au ripostat la 13 decembrie 1981, declarând legea marţială şi suspendând Solidaritatea. Walesa a fost arestat, împreună cu ceilalţi lideri, şi a petrecut unsprezece luni în închisoare. Solidaritatea a intrat în ilegalitate, cu Walesa încă la conducere, dar protestele au continuat. Lui Walesa i s-a acordat Premiul Nobel pentru pace, în 1983, dar, temându-se că nu se va mai putea întoarce, şi-a trimis nevasta, pe Danuta, la Oslo pentru a primi premiul. Un nou val de revolte, izbucnit în 1988, şi glasnostul promovat de Moscova, i-au forţat pe comunişti să reînceapă negocierile cu Walesa. Solidaritatea a reintrat în legalitate şi a câştigat toate locurile libere în alegerile parlamentare parţiale din 1989. În anul următor, în decembrie 1990, Walesa a fost ales preşedintele Poloniei, cu o majoritate covârşitoare.

Walesa a avut mai puţin succes în rolul de preşedinte, care în Polonia are mai mult atribuţii de reprezentare. Era frustrat de lipsa de putere şi a avut un comportament oscilant; discursul lui direct şi stilul său sfidător, combinat cu opoziţia afişată faţă de noua lege a avortului, au atras pierderea alegerilor în 1995. S-a întors pentru scurtă vreme la şantier – mai mult ca un gest de protest – şi a candidat din nou la funcţia de preşedinte în 2000. De această dată a câştigat mai puţin de un procent din voturile alegătorilor, anunţând ulterior că se retrage din politică.

A fost un mare simbol al protestului şi un mare conducător de proteste, dar, până la urmă, s-a dovedit a fi prea mult un revoluţionar nerăbdător, nici îndeajuns de subtil şi nici de inteligent pentru a ajunge un mare om de stat.

Un adevărat simbol al protestului, Walesa a dovedit până la urmă că era un revoluţionar prea nerăbdător pentru a fi un adevărat om de stat.

Pe urmele papei

- Lech Walesa a recunoscut întotdeauna rolul papei Ioan Paul al II-lea în drumul Poloniei spre libertate. Vizita din 1979 a Papei le-a arătat polonezilor de rând că erau încă milioane de credincioşi care nu erau de acord cu regimul comunist, oficial ateu, şi asta le-a dat încrederea de a organiza greve pe întreg cuprinsul ţării în vara următoare.
- Când Walesa a semnat înţelegerea dintre sindicatele libere şi comunişti a folosit un stilou pe care era o poză mare a papei.
- Mişcarea subterană a muncitorilor polonezi, KOR, a jucat, de asemenea, un rol important în organizarea şi declanşarea grevelor din 1980.

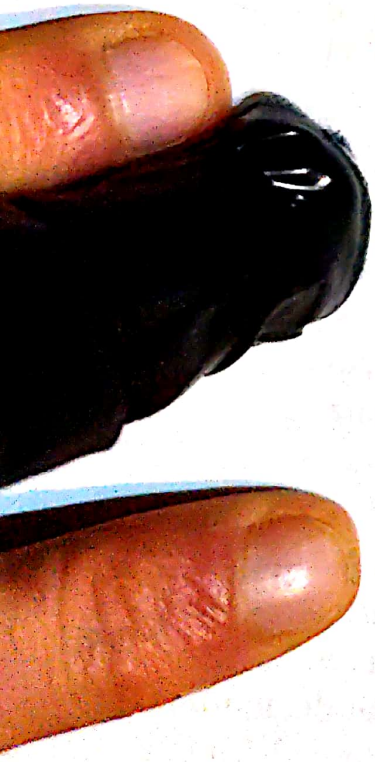

Scanned with OKEN Scanner

EXPLORATORI

Scanned with OKEN Scanner

MARCO POLO

Marco Polo (1254–1324), negustător venețian și aventurier, și-a petrecut douăzeci și patru de ani călătorind prin Asia, ajungând dincolo de Mongolia, până în China. Însemnările sale despre Orientul Îndepărtat au inspirat și au deschis drumul pentru marile expediții de descoperire.

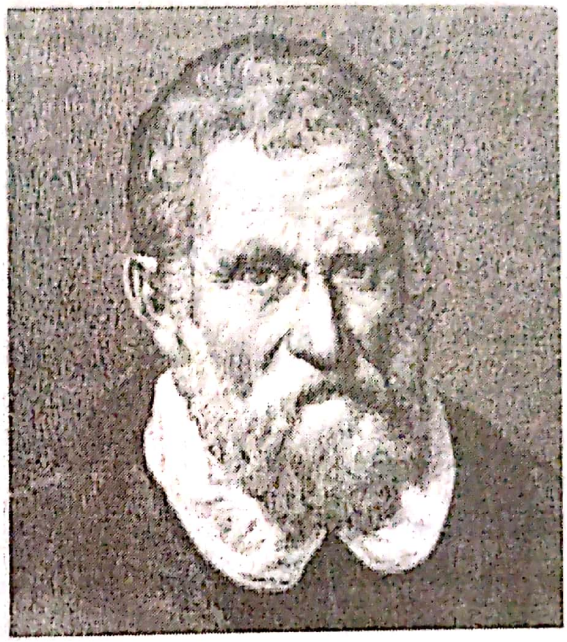

Cronologie

1254 S-a născut, cel mai probabil, la Veneția
1271 Pleacă spre Est, împreună cu tatăl și unchiul lui
1275 Ajunge la curtea lui Kublai-Han
1295 Se întoarce la Veneția
1298 Este capturat de genovezi, dictează cărți despre călătoriile sale
1299 Este eliberat din captivitate, se întoarce la Veneția
1324 Moare în Veneția, la 9 ianuarie

Născut într-o familie prosperă de negustători, Marco Polo a crescut în Veneția. Avea doar șase ani când tatăl său, Niccolo, și unchiul Matteo au plecat pe urmele altor europeni pentru a găsi noi piețe în Orient – o călătorie care avea să-i ducă până la curtea marelui împărat mongol Kublai-Han, în noua capitală de la Hanbalik, pe locul actualului Beijing. S-au întors la Veneția nouă ani mai târziu, plini de povești despre bogății nemaivăzute și splendori extraordinare. Au adus și o cerere făcută de marele Han către papă, prin care i se cerea acestuia să trimită 100 de misionari pentru convertirea triburilor mongole.

Încărcați de scrisori și de daruri de către papă și însoțiți de doi călugări dominicani (care i-au părăsit la scurtă vreme după aceea), Niccolo și Matteo, au plecat din nou spre Est în 1271. L-au luat cu ei și pe Marco, fiul de șaptesprezece ani al lui Niccolo. Aveau să călătorească timp de un sfert de

Scanned with OKEN Scanner

secol. Au trecut prin Armenia, Persia, Afganistan, peste Pamir şi de-a lungul drumului mătăsii, traversând vastele stepe mongole şi deşertul Gobi, prin China, ajungând în sfârşit, în 1275, la palatul de iarnă al marelui Han, în Hanabalik. Merseseră trei ani şi jumătate şi erau la peste 9000 de kilometri de casă.

Marco, care manifesta o înclinaţie pentru limbile străine, a devenit favoritul marelui Han şi a fost numit într-un post important în administraţia sa. A slujit la curtea Hanului şi a fost trimis în mai multe misiuni speciale în China, Birmania şi Indonezia, ajungând în unele locuri pe care europenii n-aveau să le mai vadă decât în secolul nouăsprezece. A devenit membru în consiliul intim al lui Kublai Han şi a fost reprezentantul acestuia în oraşul Yangzhou timp de trei ani. Marco a fost foarte impresionat de noul oraş al Hanului şi de palatul acestuia – cel mai mare, spunea el, dintre toate câte erau în lume. De asemenea, Marco a mai observat câteva realizări ale orientalilor – banii de hârtie, cărbunii şi poşta imperială.

Grupul lui Polo a stat la palatul Hanului timp de şaptesprezece ani, în care au adunat o bogăţie impresionantă (bijuterii şi aur). Erau nerăbdători să plece, temându-se pentru ce li s-ar fi putut întâmpla dacă Hanul murea. Iniţial Hanul nu a vrut să-i lase să plece, dar până la urmă au aranjat să însoţească o prinţesă mongolă în Persia şi au plecat spre casă în 1292. După o călătorie de doi ani pe mare – au traversat Marea Chinei şi Oceanul Indian – au ajuns la Hormuz, de unde au luat-o pe jos spre Constantinopol şi apoi au ajuns la Veneţia, unde rudele şi prietenii îi credeau morţi de mult.

La trei ani după ce Marco s-a întors la Veneţia, a fost capturat de genovezi în timp ce comanda o galeră veneţiană şi a petrecut un an într-o închisoare genoveză. Acolo a început să dicteze povestirea călătoriei sale. „Cred că a fost voinţa lui Dumnezeu ca noi să ne putem întoarce, pentru ca oamenii să afle despre lucrurile care se petrec în lume“, spunea Marco. „Niciun alt om nu a explorat atât de mult din lume.“

Eliberat din închisoare în 1299, Marco s-a întors la Veneţia, unde s-a căsătorit, a avut trei fete, a dus o viaţă tihnită şi a murit în 1324, la 70 de ani.

Pe patul de moarte Marco Polo avea să remarce: „N-am povestit nici măcar jumătate din ce-am văzut“.

Povestirile unui călător

- Marco Polo a dictat povestirea aventurilor sale în Asia unui coleg prizonier, Rusticiano din Pisa, care era un foarte cunoscut scriitor de romane de dragoste. *Călătoriile lui Marco Polo*, publicate iniţial sub numele *Divisament dou Monde* (Descrierea lumii), au devenit un bestseller medieval şi se pare că este cartea de călătorii care a avut cea mai mare influenţă de-a lungul istoriei.

Scanned with OKEN Scanner

- Cartea mai era cunoscută și sub numele de *Il Milione* (Milionul), probabil o referință la porecla dată lui Marco după întoarcerea în Veneția – era auzit povestind foarte des despre „milioanele" de cutare sau cutare lucru pe care le văzuse – sau la neîncrederea cu care erau privite povestirile sale.
- Unii sceptici sugerează că Marco n-ar fi ajuns niciodată în China; nu există nicio înregistrare chinezească a călătoriei sale. Pe patul de moarte i s-a cerut să-și retragă „minciunile", dar el a spus: „N-am povestit nici măcar jumătate din ce-am văzut".
- Cartea a avut o influență incalculabilă asupra viitorilor exploratori, inclusiv asupra lui Cristofor Columb, care a plecat din Europa spre vest în speranța că va ajunge în Orientul Îndepărtat descris de Marco Polo.

Scanned with OKEN Scanner

CRISTOFOR COLUMB

Cristofor Columb (1451–1506) a fost un comerciant născut în Genova, un aventurier care a plecat cu corăbiile spre vest, traversând Atlanticul în căutarea unui drum spre China şi a ajuns în Marea Caraibilor, deschizând drumul spre America, despre care se spune că el ar fi descoperit-o.

Cronologie

1451 Născut în Genova, între lunile august şi octombrie
1476 Se stabileşte în Portugalia, unde se şi căsătoreşte
1484 Concepe planul „Călătoriei în Indii"
1485 Se mută în Spania
1492 Pleacă spre India şi „descoperă" America
1493 Se întoarce în Spania
1493 – 1496 Al doilea voiaj
1498 – 1500 Al treilea voiaj
1502 – 1504 Al patrulea voiaj
1506 Moare în Valladolid, în Spania, la 20 mai

Fiu al unui ţesător spaniol şi al unei italience, Columb s-a născut şi a crescut în oraşul-stat marinăresc Genova, şi încă din tinereţe a plecat pe mare, pe nave comerciale. În 1476, s-a mutat în Portugalia, unde fratele său Bartolomeu era cartograf şi acolo s-a şi căsătorit, în 1479. Era vremea unei expansiuni maritime extraordinare – vasele portugheze ajungeau din ce în ce mai departe spre sud, în josul Africii, împingând limitele lumii cunoscute, iar Columb s-a îmbarcat şi el pe câteva astfel de voiaje în vestul Africii. Stârnit de informaţiile strânse în călătoriile sale pe mare şi de hărţile pe care le studia acum cu pasiune, Columb a început să creadă că ar putea găsi un drum spre bogăţiile nemaivăzute din Orient, descrise de Marco Polo şi de alţii. Drumul presupunea o călătorie spre vest, peste Oceanul Atlantic. La sfatul unui consilier

Scanned with OKEN Scanner

regal, regele Ioan al II-lea al Portugaliei a refuzat să se implice în această întreprindere – în mare parte din cauză că navigatorii portughezi erau pe cale de a găsi un drum maritim spre Asia, pe lângă Capul Africii.

Columb, dând dovadă de hotărârea unui om care avea o misiune sacră, s-a mutat în Spania în 1485, împreună cu amanta sa spaniolă, şi a cerut ajutorul reginei Isabella şi al regelui Ferdinand. La început, nici aceştia n-au fost de acord cu planul său, tot la sfatul unui consilier, dar istoria a schimbat spectaculos norocul lui Columb. În 1492, ultima fortăreaţă maură din Spania, Granada, a căzut în mâinile lui Ferdinand şi ale Isabellei. Înflăcăraţi de această victorie asupra „infidelilor" şi atraşi de potenţialul strategic şi de câştigurile economice, au fost de acord să sponsorizeze expediţia.

Columb a negociat o înţelegere foarte bună – el avea să fie vicerege al tuturor teritoriilor pe care le descoperea şi avea să ia o zecime din toate metalele preţioase din aceste teritorii. A plecat la 3 august 1492 din portul Palos, din sudul Spaniei, cu trei corăbii – *Santa Maria*, un velier de 30 de metri şi încă două caravele mai mici şi doar parţial acoperite, *Pinta* şi *Niña*. Deşi cu siguranţă au mai fost şi alţii înaintea lui – vikingii şi, probabil, pescarii bretoni – în termeni expediţionali acest voiaj era un salt îndrăzneţ în necunoscut. După mai multe zile disperate, au zărit în sfârşit pământul şi au ancorat la 12 octombrie, cel mai probabil la Guanahaní, o mică insulă din Bahamas, pe care Columb a revendicat-o şi a redenumit-o San Salvador. Expediţionarii au debarcat apoi în Cuba şi pe Insula Hispaniola, unde au lăsat în urmă treizeci şi nouă de oameni care aveau să construiască prima garnizoană europeană în Lumea Nouă. A fost construită din rămăşiţele corăbiei *Santa Maria*, care eşuase pe stâncile din apropierea ţărmului.

Soarta acestei prime aşezări, La Navidad, a caracterizat şi restul aventurilor lui Columb în Caraibe. Primele contacte cu indigenii au fost paşnice, dar la scurtă vreme după aceea au început omorurile şi jafurile, iar garnizoana a fost ştearsă de pe faţa pământului, în semn de răzbunare, imediat după plecarea lui.

Columb s-a întors în Spania în martie 1493, acoperit de glorie şi de onoruri; era de-acum amiral al mărilor şi oceanelor. A mai condus încă trei expediţii în Caraibe. Al doilea voiaj, din 1493 şi până în 1495, a fost o întreprindere uriaşă. A înfiinţat primele aşezări permanente europene din Lumea Nouă, La Isabella şi Santo Domingo, unde acum este Republica Dominicană, dar călătoria s-a sfârşit într-o baie de sânge, când Columb a învins o armată a băştinaşilor – mare parte dintre aceştia fiind trimişi în Spania, ca sclavi.

Columb a explorat şi alte insule, din Jamaica şi până în Antigua, dar încă trăia cu credinţa că se află pe sau în apropierea continentului Chitai, o convingere pe care şi-a păstrat-o şi mai târziu, după încă două voiaje în care

Scanned with OKEN Scanner

a ajuns până în Venezuela și Panama. Ultima călătorie a fost marcată de certuri și rebeliuni și doar regina Isabella a Spaniei l-a salvat pe Columb de la căderea în dizgrație.

A murit departe de mare, în Valladolid, Spania Centrală, în 1506.

Deși cu siguranță au fost și alții înaintea lui Columb, călătoria peste Atlantic a fost un uriaș salt în necunoscut.

Un navigator de primă mână

- Columb era cunoscut sub numele de Cristoforo Colombo în Italia natală și Cristóbal Colón în Spania adoptivă. Reputația lui a fost pusă la grele încercări în epoca modernă. A fost descris ca un imperialist nemilos și lacom, un antreprenor naiv și un administrator incompetent. Dar este imposibil să trecem cu vederea puterea viziunii sale și calitățile lui de navigator și de om al mării – patru voiaje de descoperire a Americii, peste Atlantic, în doisprezece ani, într-o vreme când traversarea Canalului Mânecii dintre Franța și Anglia era o adevărată aventură.
- Columb a continuat să călătorească și după moarte. Rămășițele sale pământești au fost îngropate în Sevilia, apoi transferate la Santo Domingo, și – aproape sigur – mutate la Havana înainte de a se întoarce la Sevilia, în 1899.

Scanned with OKEN Scanner

FERNANDO MAGELLAN

Fernando Magellan (1480–1521), navigator şi explorator hispano-portughez, a fost primul european care a traversat Oceanul Pacific şi a efectuat prima călătorie în jurul Pământului. A dovedit dincolo de orice urmă de îndoială că Pământul este rotund şi că Pacificul şi Atlanticul sunt două oceane separate.

Cronologie

1480 Se naşte la Sabrosa, în nordul Portugaliei
1505 Se alătură expediţiei portugheze spre India
1511 Ia parte la cucerirea portului Malacca de către portughezi
1512 Este rănit în expediția portugheză în Maroc
1519 Pleacă spre vest, spre Indii cu o expediție spaniolă
1520 Trece prin strâmtoarea Magellan în Pacific
1521 Este ucis pe insula Mactan, în Filipine, la 27 aprilie

Fiul lui Pedro Rui de Magalhães, un nobil mărunt şi primar al oraşului său, Magellan a crescut la curtea regală din Lisabona, unul dintre cele mai mari centre de expediții de descoperire, expediții care deschideau noi frontiere pentru Europa. A plecat pe mare din tinerețe, a navigat şi a luptat în expediţiile portugheze trimise în Africa şi India la începutul anilor 1500, pentru a prelua controlul Mării Arabiei şi a înființa porturi comerciale în Oceanul Indian. Magellan a luat, de asemenea, parte la cucerirea portului malaiezian Malacca, de către portughezi, în 1511 – poarta către comerțul bogat cu Orientul. De aici, portughezii au înaintat spre Moluccas sau insulele Mirodeniilor. Magellan s-a întors acasă în 1512, cu gradul de căpitan şi în anul următor a fost rănit grav în luptă în Maroc, rămânând cu un defect la mers.

Tot în această perioadă, s-a certat şi cu regele Portugaliei. Regele Emanuel a refuzat să-i dea un salariu mai mare şi, lucru şi mai important, a

Scanned with OKEN Scanner

refuzat să asculte planul lui Magellan de a naviga spre vest, ocolind America de Sud, pentru a găsi o rută alternativă spre insulele Mirodeniilor. Magellan nu s-a dat bătut şi s-a dus la vecinul şi rivalul Portugaliei, oferindu-şi serviciile tânărului rege Carol I al Spaniei. Planul său a părut foarte atrăgător pentru spanioli deoarece, conform prevederilor Tratatului de la Tordesillas, lumea cunoscută atunci era divizată în două părţi: tot ceea ce se afla la estul unei linii de demarcaţie aparţinea Portugaliei, tot ceea ce se afla la vest, Spaniei. Dacă Magellan ar fi putut găsi un drum prin vest, ocolind America de Sud, insulele pline de mirodenii ar fi fost deschise spaniolilor.

Magellan a adoptat total Spania. Şi-a luat naţionalitatea spaniolă, s-a căsătorit cu fiica unui important oficial din Sevilla, a avut un copil şi în septembrie 1519 a plecat, la comanda unei flote de cinci nave spaniole şi a 250 de oameni. După ce a traversat Atlanticul, flota sa a navigat de-a lungul coastei Americii de Sud, într-un teritoriu încă necercetat. Flota a încercat iniţial să găsească o trecătoare prin largul estuar River Plata, apoi s-au îndreptat spre sud şi au iernat timp de şase luni în sudul Patagoniei, unde Magellan a înăbuşit o revoltă, executându-i pe conducătorii acesteia şi abandonând la ţărm pe unul dintre conspiratori – pe vremea aceea era ca şi cum ai lăsa acum un om pe Lună.

După pierderea unei corăbii, flota a ocolit capătul sudic al continentului la 21 octombrie 1520 şi a intrat în trecătoarea care acum este cunoscută sub numele de Magellan. Treizeci şi opt de zile a durat lupta cu valurile agitate şi rafalele de vânt dinspre vest, până când navele au reuşit să-şi croiască drum prin înşelătoarea strâmtoare; echipajul de pe *San Antonio* a dezertat şi s-a întors în Spania.

Au parcurs 330 de mile – mai puţin de 10 mile pe zi – până când au reuşit într-un final să iasă în larg, în Oceanul Pacific. Ca şi Columb, când a ajuns pentru prima dată în Caraibe cu treizeci de ani în urmă, habar nu aveau unde se află – şi cu siguranţă nu ştiau că oceanul care se întindea în faţa lor era atât de vast. Magellan a luat-o spre nord şi după aceea spre vest, intrând în Pacificul gol. Cum majoritatea proviziilor se aflau acum pe drumul de întoarcere spre Spania – la bordul navei *San Antonio*, care dezertase – Magellan s-a folosit de tot curajul şi de toate calităţile sale de conducător pentru a-şi mâna flota înainte. Oamenii săi, suferind de scorbut şi de sete, ajunseseră să mănânce piele fiartă şi şobolani când au ajuns în sfârşit în Guam, la 6 martie 1521, prima dată la ţărm după nouăzeci şi nouă de zile.

Magellan a continuat să navigheze spre Filipine, devenind primul european ajuns în aceste insule, apoi s-a implicat prosteşte într-un război local, de partea conducătorului din Cebu. A fost ucis de o săgeată otrăvită în timp ce ataca insula Mactan.

Scanned with OKEN Scanner

Două dintre corăbiile sale supraviețuitoare au continuat drumul spre insulele Mirodeniilor, unde au încărcat marfă foarte valoroasă și una dintre ele, *Victoria*, a reușit să termine călătoria în jurul lumii, ocolind Capul Bunei Speranțe și ajungând înapoi în Sevilla, la 9 septembrie 1522. Doar încărcătura de mirodenii a fost îndeajuns de valoroasă pentru a plăti pentru întreaga expediție, dar la bordul ei nu erau decât optsprezece europeni și patru indieni.

Magelan a avut nevoie de treizeci și opt de zile, în care a înfruntat valurile furioase și rafalele puternice de vânt, pentru a reuși să treacă prin strâmtoarea care îi poartă acum numele.

Monte-Video

- Capitala Uruguayului, Montevideo, a primit numele în timpul călătoriei lui Magellan. Dealul pe care a fost construit a fost văzut după ce corabia lui Magellan a ieșit din estuarul River Plata. „Monte video!" (Văd un munte!), a strigat Magellan.
- În timp ce navigau prin strâmtoarea Magellan (numită astfel după explorator), oamenii din echipajul lui Magellan au văzut focuri arzând pe țărm. Respectivele focuri erau aprinse de vânătorii locali. Marinarii spanioli au denumit acest loc *Tierra del Fuego* – Țara de Foc.
- Când flota lui Magellan a ieșit în larg din strâmtoare, oamenii săi au fost atât de ușurați să găsească o mare calmă, încât au numit oceanul din fața lor *Mare Pacifico* – Oceanul Pacific.
- Numele portughez al lui Magellan este Fernão de Magalhães, iar cel spaniol Fernando de Magallanes.
- Un membru italian al echipajului, Antonio Pigafetta, a ținut un jurnal al întregului voiaj în jurul lumii – o importantă sursă de informații despre această călătorie epopeică.

Scanned with OKEN Scanner

FERNANDO CORTÉS

Fernando Cortés (1485–1547) a fost un explorator spaniol care a condus o mică armată cu ajutorul căreia a cucerit puternicul Imperiu Aztec din Mexic. Curajul şi îndrăzneala i-au asigurat victorii uimitoare, care i-au inspirat şi pe alţii să cucerească teritorii din America Centrală şi de Sud, în căutarea bogăţiilor.

Cronologie

1485 Se naşte în Medellín, Extremadura
1504 Pleacă spre Lumea Nouă
1511 Se alătură lui Diego Velásquez, în cucerirea Cubei
1519 Cortés conduce expediţia din Mexic
1521 Aztecii sunt cuceriţi
1524 Conduce expediţia din Honduras
1528 Se întoarce în Spania
1530 Se întoarce în Mexic
1540 Se retrage în Spania
1547 Moare în Sevilla, Spania, la 2 decembrie

Cortés s-a născut la Medellin, în Extremadura, Spania, într-o familie săracă. A studiat dreptul la Universitatea din Salamanca, dar a părăsit şcoala înainte de a-şi termina studiile şi s-a decis, ca mulţi alţi tineri aventurieri spanioli, să-şi caute norocul în Lumea Nouă. Cortés avea doar nouăsprezece ani în 1504, când s-a îmbarcat pentru insula Hispaniola (Santo Domingo din ziua de astăzi), unde i s-a dat pământ şi sclavi indieni şi a fost numit notar. În 1511, a luat parte la cucerirea Cubei sub comanda lui Diego Velásquez, un soldat influent, devenit guvernator al Cubei. Cortés a fost ales de două ori primar al capitalei, Santiago de Cuba.

Scanned with OKEN Scanner

În 1518, Cortés l-a convins pe Velásquez să îl numească la conducerea unei expediții în Mexicul continental, care fusese descoperit cu foarte puțină vreme în urmă. În februarie 1519, Cortés a plecat cu unsprezece nave din Cuba, cu o armată de șase sute de oameni și șaisprezece cai. A debarcat în peninsula Yucatan și a cucerit orașul Tabasco. Indienii primitivi care locuiau pe coastele peninsulei au crezut că navele sunt „munți plutitori" și au fost îngroziți la vederea oamenilor albi și cu barbă. Sosirea lui Cortés a coincis cu profeția întoarcerii lui Quetzalcoatl, un zeu aztec. Oamenii aceia ciudați, caii și armele lor, i-au îngrozit pe băștinași și Cortés a exploatat credința lor că el era reîncarnarea zeului lor, pentru ca ei să-i primească pașnic, pe ei și pe oamenii lui. Cei din Tabasco i-au povestit lui Cortés despre uimitorul și bogatul Imperiu Aztec și despre marele împărat-războinic Montezuma. Le-au dat spaniolilor mâncare și femei – una dintre acestea, Malinche, a fost botezată și a devenit amanta lui Cortés. Serviciile ei ca ghid și translator, precum și duplicitatea de care a dat dovadă, au fost cruciale pentru reușita expediției.

Spaniolii s-au îndreptat spre nord din Tabasco, iar Cortés a înființat portul fortificat Vera Cruz. Aici, într-un act de curaj, Cortés și-a scufundat întreaga flotă, cu excepția unei singure nave; oamenii lui trebuiau acum să-l urmeze sau să moară.

Aztecii erau stăpâni puternici, dar nu făcuseră nimic pentru a-i asimila pe cei din provinciile cucerite. Cortés a exploatat fără milă aceste disensiuni din interiorul Imperiului Aztec. A încheiat alianțe cu diverse popoare care-i urau pe azteci sau se temeau de ei, mai ales cu Tlaxcalanii și au câștigat mii de aliați locali.

Ignorând amenințările pe care le primise de la Montezuma, Cortés și-a condus armata și pe aliații locali în capitală, Tenochtitlán, un oraș construit pe insule plutitoare – astăzi acolo este Mexico City – la 8 noiembrie 1519. Montezuma i-a primit pașnic pe spanioli, dar Cortés, anticipându-i intențiile ulterioare, l-a luat ostatic și l-a obligat să jure loialitate regelui Spaniei. În acest timp, guvernatorul Velásquez, gelos pe succesele lui Cortés, a trimis o mică armată în Mexic, sub comanda lui Narváez, pentru a-l rechema pe Cortés, acuzându-l de insubordonare. Cortés l-a lăsat pe Pedro de Alvarado la comanda Tenochtitlánului, el plecând să întâmpine armata lui Narváez, care la momentul acela era mai mare decât a lui Cortés. Strecurându-se în tabăra spaniolă la adăpostul nopții, Cortés l-a capturat pe Narváez și i-a forțat pe soldații acestuia să intre în armata lui.

S-a întors în capitala aztecă aflată în haos. Mica garnizoană a lui Alvarado fusese atacată. Acesta omorâse sute de azteci în timpul unui festival, fapt ce a dat naștere unei revolte sângeroase. Montezuma a fost ucis – probabil cu pietre, informațiile despre felul cum a murit sunt variate – și spaniolii și aliații lor au fost alungați din oraș în noaptea de 30 iulie 1520 („Noaptea

Scanned with OKEN Scanner

Durerii"). Dar Cortés s-a alăturat armatei care se retrăgea, a zdrobit contraatacul aztec, şi câteva luni mai târziu s-a întors să asedieze oraşul. De data aceasta a folosit brigantine, atacând oraşul direct de pe lacul pe care era construit. După lupte lungi şi sângeroase, Tenochtitlánul a căzut pradă prafului de puşcă, oţelului şi cailor lui Cortés, la 13 august 1521; rezistenţa eroică a aztecilor se sfârşise.

Pe ruinele fostei capitale aztece, s-a construit Mexico City şi colonizarea Mexicului a continuat cu repeziciune. Cortés era acum conducătorul absolut al acestor vaste teritorii şi a fost numit guvernator şi căpitan general al noii Spanii, aşa cum era numit Mexicul pe vremea aceea.

Dar marea lui putere îşi începuse declinul; curtea regală spaniolă începuse să se teamă că avea să se declare conducător independent şi astfel Cortés şi-a făcut inamici puternici, mai ales în persoana lui Velásquez, care a pus la punct o campanie politică împotriva lui în Spania. Cortés a contraatacat, trimiţându-i regelui spaniol, Carol Quintul, cinci scrisori.

A continuat să conducă expediţii, dar niciuna dintre ele nu a avut succesul celei de cucerire a aztecilor. S-a întors în Spania în 1528, pentru a se apăra în faţa regelui de acuzaţiile de cruzime împotriva băştinaşilor, dar s-a reîntors în Mexic în 1530, retrăgându-se pe moşia sa de lângă Mexico City. În 1540, un nou vicerege a fost trimis să guverneze Mexicul; dezamăgit, Cortés s-a mutat înapoi în Spania, unde a şi murit în 1547.

La Vera Cruz, Cortés şi-a scufundat toate navele din flotă, cu excepţia uneia singure. Acum oamenii lui nu aveau decât să îl urmeze sau să moară.

O cucerire nemiloasă

- Când Cortés şi spaniolii săi au ajuns în Mexic, indienii, care nu mai văzuseră cai până atunci, au crezut că văd o singură creatură, formată din călăreţ şi cal.
- Versuri din *Flori şi cântece de durere* (scrisă de un aztec, după cucerirea spaniolă): „În Mexic şi Tlatelolco, acolo unde odată au fost războinici şi înţelepţi, n-au mai rămas acum decât flori şi cântece de durere".
- La procesul lui din Spania, Cortés şi-a făcut loc prin mulţime, pentru a-i putea vorbi regelui Carol Quintul, spunându-i furios acestuia: „Eu sunt cel care ţi-a adus mai multe provincii decât câte oraşe ţi-a lăsat tatăl tău!"

Scanned with OKEN Scanner

JAMES COOK

Căpitanul James Cook (1728–1779) a fost un explorator care a făcut trei călătorii măreţe pe oceane, călătorii care au schimbat lumea cunoscută, adăugând pe harta lumii Australia, Noua Zeelandă şi Antarctica, precum şi mari suprafeţe din Pacific.

Cronologie

1729 S-a născut la Marton, Yorkshire, la 27 octombrie
1736 Familia sa se stabileşte în Great Ayton
1744 Cook începe să lucreze în Staithes
1746 Cook se mută în sud, la Whitby; se angajează în serviciul căpitanului John Walker
1755 Se angajează în marina regală ca simplu marinar
1759 Ia parte la explorarea fluviului St. Lawrence, în Canada
1760 – 1767 Explorează insulele Newfoundland, St. Pierre şi Miquelon de lângă ţărmul Canadei
1768 – 1771 Prima călătorie în jurul lumii la bordul navei *Endeavour*
1772 – 1775 A doua călătorie în jurul lumii, cu navele *Resolution* şi *Adventure*
1776 – 1780 A treia călătorie în jurul lumii, încheiată fără el, cu navele *Resolution* şi *Discovery*
1779 Este ucis în Hawaii, la 14 februarie

Fiu al unui muncitor fermier din satul Marton din Yorkshire, Cook a renunţat la şcoală pe când avea doisprezece ani şi a fost ucenic la o mercerie în oraşul-port Staithes. Ţărmul stâncos şi aspru al ţinutului Yorkshire îl chema spre mare, astfel că, în 1746, Cook s-a mutat în oraşul apropiat, Whitby, angajându-se să lucreze pentru un transportator de cărbune pe nume John Walker. A muncit timp de unsprezece ani în slujba acestui quaker, învăţând marinăria, navigând pe vase de transport de cărbuni de-a lungul întregii coaste

Scanned with OKEN Scanner

răsăritene a Angliei, în porturile norvegiene, baltice şi irlandeze. La douăzeci şi şapte de ani, devenise deja secund şi s-a înrolat în marina regală ca marinar. A promovat rapid, devenind căpitan la vârsta de douăzeci şi nouă de ani.

După ce a participat la operaţiunile din golful Biskaya, Cook a fost trimis în Canada, unde i-a fost încredinţată dificila sarcină de a explora fluviul St. Lawrence. Reuşind să facă faţă cu succes băştinaşilor, adesea ostili, Cook a dus cu bine la capăt misiunea de a cartografia canalul pe care flota britanică i-a transportat pe generalul Wolfe şi pe oamenii săi, în 1759, pentru ca aceştia să atace înălţimile Abraham şi să recucerească oraşul Quebec din mâinile francezilor. Trei ani mai târziu, Cook a luat parte la recucerirea insulei Newfoundland şi a fost însărcinat să cartografieze ţărmul estic al Canadei. A scris o lucrare despre eclipsa de soare pe care a observat-o de pe ţărmul Newfoundlandului în 1766, şi aceasta a fost marea lui şansă.

Impresionată de lucrare şi de reputaţia lui de navigator priceput, Amiralitatea şi Societatea Regală au hotărât să-l trimită pe locotenentul Cook într-o expediţie în Pacificul de Sud pentru a face şi alte observaţii astronomice şi pentru a stabili o dată pentru totdeauna dacă *Terra Australis* există sau nu. Doar câteva părţi din întinsul pământ din sud fuseseră explorate şi nimeni nu era sigur de desfăşurarea lui, nimeni nu ştia cu siguranţă dacă este vorba de un continent sau nu.

Cook a plecat la 25 august 1768 pe nava *Endeavour*, o navă de transport de cărbuni din Whitby, transformată, cu aproximativ 85 de oameni, inclusiv cu un grup de oameni de ştiinţă, printre care se număra şi Joseph Banks. După o oprire în Tahiti, în primăvara anului 1769, Cook a navigat spre sud, în căutarea continentului necunoscut, ajungând în Noua Zeelandă şase săptămâni mai târziu. În majoritatea cazurilor, contactele cu Maori au fost prietenoase, paşnice. A înconjurat şi cartografiat ambele insule (strâmtoarea dintre ele îi poartă numele) şi, în golful Queen Charlotte, Cook a luat formal în posesie insulele, în numele regelui George al III-lea.

Endeavour a părăsit Noua Zeelandă, îndreptându-se spre nord, şi, nouăsprezece zile mai târziu, Cook a văzut pentru prima dată marele continent-insulă Australia. A navigat spre coasta răsăriteană şi a ancorat într-un final în golful Botany. Din nou a debarcat împreună cu un mic grup şi a înfipt steagul unionist pentru a revendica pământul, pe care l-a numit New South Wales. A acaparat teritorii vaste, fără să verse nici măcar un strop de sânge, dar cu toate acestea expediţia a fost la un pas de dezastru când *Endeavour* a intrat într-un recif în drum spre casă.

Odată înapoiat în Anglia, Cook a fost promovat la gradul de comandor şi a plecat într-o a doua călătorie în 1772, de data aceasta cu două nave, *Resolution* şi *Adventure*. Misiunea lui era acum de a explora mările din jurul Antarcticii şi de a „finaliza descoperirea emisferei sudice". Această a doua

Scanned with OKEN Scanner

călătorie a durat trei ani, timp în care Cook a acoperit 60 000 de mile (108 000 kilometri) măturând Atlanticul de Sud, devenind primul om care a înconjurat Antarctica şi a cartografiat mari spaţii albe din Oceanul Pacific, inclusiv insulele Marquesas şi insulele Tonga. Această călătorie a stabilit harta lumii aşa cum o cunoaştem astăzi, însemnările privitoare la îngheţata Antarctică deschizând drumul pentru exploratorii polari din secolele următoare.

Cea de-a treia şi ultima expediţie a lui Cook a fost cea în căutarea pasajului nordic – o trecere maritimă care să traverseze partea de sus a lumii, unind Atlanticul cu Pacificul. Cu navele *Resolution* şi *Discovery,* nou-promovatul căpitan Cook a pornit în 1776, navigând prin Australia şi Noua Zeelandă, înainte de a se îndrepta spre Pacificul de Nord, în apele necartografiate de dincolo de strâmtoarea Bering. Drumul i-a fost blocat de un zid de gheaţă la Capul Îngheţat şi după ce a explorat Siberia de Nord-Est, Cook s-a întors în căldurosul Pacific de Sud. Cele două nave au ancorat în golful Kealakekura, în Hawaii, în ianuarie 1779. Câteva săptămâni mai târziu, Cook a fost ucis acolo într-o încăierare cu băştinaşii, înfruntare pornită de la furtul unei bărci.

„Am ambiţia nu numai de a merge mai departe decât a ajuns vreun om vreodată, ci cât de departe poate merge un om."

Zeama lui Cook

- Atenţia pe care Cook o acorda igienei şi dietei a fost revoluţionară şi a salvat multe vieţi. Pentru a preveni apariţia scorbutului, pe vremea aceea pericolul cel mai mare în voiajele lungi pe mare, Cook i-a forţat pe oamenii lui să bea o „zeamă". Era făcută din „iarbă de scorbut", marmeladă de morcovi, varză murată, sirop de lămâie şi alte ingrediente vegetale. Era, probabil, ceva dezgustător, dar a dat rezultate.
- Naturalistul Joseph Banks, entuziasmat de noile tipuri de plante şi flori pe care le descoperise la ţărm, l-a convins pe Cook să numească primul loc de ancorare în Australia golful Botany. Banks a exagerat cumva descrierea împrejurimilor golfului; primii deţinuţi care au ajus aici 19 ani mai târziu au văzut că „păşunile" despre care vorbise acesta erau în realitate nişte mlaştini.

Scanned with OKEN Scanner

ROBERT PEARY

Explorator polar american, considerat ca fiind primul om care a ajuns la Polul Nord. Cel mai obsedat dintre toţi exploratorii arctici, Peary şi-a mânat mica echipă într-o uimitoare „cursă spre pol" care a durat doar patru zile şi care i-a făcut primii oameni ajunşi în vârful lumii.

Cronologie

1856 S-a născut la Cresson, Pennsylvania, la 6 mai
1881 Se angajează în marina militară a Statelor Unite ca supraveghetor
1885 Devine obsedat de ideea de a ajunge la Polul Nord şi de explorările arctice
1886 Prima expediţie în Groenlanda
1891 A doua expediţie în Groenlanda; Peary şi Henson ating ţărmul nordic al Groenlandei
1906 Ajunge la 87°6′ latitudine nordică; publică o povestire a călătoriilor sale sub titlul de *Cel mai aproape de Pol*
1909 Echipa lui Peary ajunge prima la Polul Nord la 6 aprilie
1911 Se retrage din marină cu gradul de viceamiral
1920 Moare în Washington, la 20 februarie

Robert Peary s-a născut în Cresson, Pennsylvania, în 1856. Când avea doar doi ani, tatăl său a murit, lăsându-l pe micul Robert să fie crescut doar de mamă. A urmat o copilărie plină de năzbâtii şi aventuri, Robert simţindu-se mai acasă în natură, în spaţii deschise. La vârsta de douăzeci şi patru de ani, Peary s-a înrolat în marina militară a Statelor Unite ca supraveghetor şi a acceptat un post în Nicaragua, într-un proiect de canal. Aici, în Nicaragua, unde lui Peary sălbăticia care-l atrăsese iniţial începuse să i se pară prea plicticoasă, i-a căzut în mână o carte despre tărâmul arctic, iar imaginaţia lui a luat foc la gândul explorărilor polare.

Scanned with OKEN Scanner

În 1886, în timp ce se afla într-o permisie, a plecat în prima expediție în Groenlanda, cu scopul declarat de a o traversa în porțiunea unde era cea mai lată. Deși încercarea s-a soldat cu un eșec – Perry a mers, de fapt, mai puțin de 150 de kilometri, înainte de a fi nevoit să se întoarcă – această experiență i-a confirmat lui Peary obsesia crescândă față de ținuturile arctice și de faima realizării. Într-o scrisoare pe care i-a trimis-o mamei sale pe când se afla în Groenlanda a scris: „Trebuie să fiu faimos!". Peary voia să-și atingă faima dorită în ținutul arctic, voia să fie primul om care ajunge la Polul Nord.

Această obsesie avea și o parte întunecată: la auzul veștii că exploratorul norvegian Fridtjof Nansen a traversat cu succes Groenlanda, în 1888, Peary a luat foc, începând să vorbească despre „trădarea" lui Nansen și despre cum acesta i-a „interceptat" planurile, deși Nansen își plănuise expediția cu mult înainte ca Peary să audă măcar de Groenlanda. Fergus Fleming, în extraordinara cronică a cuceririi Polului Nord, *Nouăzeci de grade sud,* îl descrie pe Peary ca fiind „cel mai decis, posibil cel mai de succes și probabil cel mai neplăcut om din analele explorărilor polare" și este greu, dacă citim povestirile despre relațiile lui Peary cu oamenii din echipele sale de explorare, să contrazicem acest verdict.

Chiar dacă, fără îndoială, Peary era cât se poate de dezagreabil, nu-i poate fi negată tenacitatea. În cea de-a doua expediție, în 1891, Peary a refuzat să se întoarcă înapoi acasă chiar și după ce și-a rupt un picior, insistând să fie tras pe gheață pe o scândură. Împreună cu Peary, în această expediție mai erau dr. Frederick Cook (ale cărui susțineri, că ar fi ajuns primul la Polul Nord, în 1908, au dat naștere unor îndelungi și încrâncenate controverse; astăzi există chiar și o asociație Frederick Cook Society, al cărei scop este dovedirea faptului că eroul lor a ajuns primul la Pol) și Matthew Henson, asistentul afro-american al lui Peary, un bărbat care, din cauza culorii pielii sale, a primit prea puțin spațiu în analele explorărilor arctice.

Expediția a ajuns pe coasta nordică a Groenlandei (și nu în cel mai nordic punct al insulei, așa cum greșit a crezut Peary atunci) și a dovedit astfel că Groenlanda este într-adevăr o insulă. Peary avea să se întoarcă din această expediție cu doi meteoriți imenși, plini de fier, sacri pentru inuiți, precum și cu șase inuiți în persoană.

Între 1887 și 1906, Peary a făcut mai multe expediții în zona arctică, petrecând în total șase din cei nouă ani în regiunile polare.

Expedița lui Peary din 1906 avea să ajungă până la 87°6′ latitudine nordică, la doar aproximativ 240 de kilometri de ținta sa finală, Polul Nord. În 1907, a fost publicată lucrarea *Cel mai aproape de Pol,* în care Peary descrie această expediție. Deja publicul american, care probabil se săturase de titlurile din ziare, de genul „Peary eșuează din nou", își cam pierduse

Scanned with OKEN Scanner

interesul în privinţa ţinuturilor arctice; astfel că această carte nu s-a vândut prea bine. Mai îngrijorător pentru Peary era faptul că îi era din ce în ce mai greu să facă rost de fondurile necesare pentru următoarea lui expediţie, deşi ţinuse mai multe cuvântări şi discursuri în mai multe locuri din ţară. În acest moment, perspectivele lui Peary de a atinge Polul Nord erau destul de sumbre. Ca o ironie a sorţii, anunţul lui Cook, cum că se află în Groenlanda şi că plănuieşte să o ia spre Pol, a pus din nou publicul pe jar şi fondurile necesare au început să vină, printre alţii şi de la văduva senatorului Morris Jesup, un susţinător înfocat al lui Peary, după care el a numit un promontoriu nordic din Groenlanda.

La 6 iulie 1908, Peary a pornit din nou spre Groenlanda, la bordul vasului *Roosevelt*, o navă construită după specificaţiile sale şi numită după preşedintele american din acea vreme, care a venit personal în port pentru a-i ura drum bun lui Peary. Nava a acostat în portul Etah din Groenlanda, apoi expediţia s-a mişcat rapid pe mare până la Capul Sheridan, pe insula Ellesmere, apoi de acolo cu sania până la Capul Columbia, o călătorie de aproximativ 125 de kilometri. De aici, Peary a pornit ultima lui „goană spre Pol". Patru zile şi 170 de kilometri mai târziu, în conformitate cu însemnările lui Peary, el şi mica sa echipă se aflau la cel mai nordic punct al planetei: nouăzeci de grade nord. Câştigase cursa.

„Soarta şi tot iadul îmi sunt potrivnice, dar totuşi am să reuşesc."

O poziţie controversată

- Deşi susţinerile lui Peary, cum că a fost primul la Polul Nord, au fost acceptate la acea dată, nepotrivirile din însemnările despre realizările sale au aruncat o umbră asupra veridicităţii acestor susţineri. O viteză de 42 de kilometri pe zi nu a mai fost reuşită niciodată, nici de către expediţiile moderne, dotate cu snowmobile. Când sunt luate în calcul canalele – deschideri de apă în calota de gheaţă şi încreţiturile formate din cauza presiunii, însemnările lui Peary încep să pară cam fanteziste. Faptul că Peary nu a măsurat longitudinea face imposibilă aflarea exactă a direcţiei în care se îndrepta, deci nu avea de unde să ştie dacă a ajuns sau nu la Pol.
- Întreabarea dacă Peary a ajuns sau nu la Polul Nord rămâne încă deschisă. Este clar că, dacă nu a ajuns, a fost foarte aproape de a-şi atinge scopul – mai aproape decât oricine altcineva înaintea expediţiei lui Kuznețov, în 1948.

Scanned with OKEN Scanner

ROALD AMUNDSEN

Roald Amundsen (1872–1928) a fost un explorator norvegian care a condus prima expediție care a atins Polul Sud. A fost, de asemenea, primul care a reușit să traverseze pasajul de nord-vest și unul dintre pionierii aviației arctice.

Cronologie

1872 Se naşte în Borge, în apropiere de Oslo, la 16 iulie
1897 Iernează în Antarctica, pe *Belgica*
1903 – 1905 Navighează prin pasajul de nord-vest pe vasul *Gjöa*
1911 Atinge Polul Sud la 14 decembrie
1920 Traversează pasajul de nord-est
1926 Devine primul om care, probabil, a văzut Polul Nord
1928 Moare într-un accident de avion lângă Spitsbergen

Fiul unui proprietar de corăbii, Amundsen a studiat pentru scurtă vreme medicina, dar avea aventura în sânge, aşa că a renunţat să se mai gândească la o carieră convenţională şi a plecat pe mare foarte devreme. În 1897, s-a alăturat expediţiei belgiene pe vasul *Belgica*, care a fost prins între gheţuri timp de treisprezece luni, devenind asfel prima corabie care a iernat în Antarctica. Echipajul a supravieţuit, hrănindu-se cu carne de focă. Şase ani mai târziu, în 1903, Amundsen şi-a cumpărat propria navă, cuterul de 47 de tone, *Gjöa,* şi cu un echipaj de doar şapte oameni a fost primul care a navigat prin pasajul de nord-vest. Călătoria printre apele periculoase, pline de aisberguri, care separă Canada continentală de insulele arctice a durat aproape trei ani şi s-a terminat în 1905, la San Francisco, unde Amundsen a prezentat corabia oraşului.

Gheţurile pasajului de nord-vest i-au stârnit lui Amundsen apetitul pentru explorări polare şi l-au făcut celebru în întreaga lume. S-a hotărât să cucerească Polul Nord, dar şi-a abandonat planurile de a pluti peste calota polară pe *Fram* când a aflat vestea că exploratorul american Robert Peary susţine că a atins primul Polul Nord. Amundsen s-a decis să o ia spre sud.

Scanned with OKEN Scanner

Ştiind că exploratorul britanic Robert Falcon Scott era deja înaintea lui în ceea ce avea să devină o adevărată cursă spre Polul Sud, a plecat în cel mai mare secret. Nu şi-a informat nici măcar echipajul de pe *Fram* despre destinaţie – ei ştiau că merg spre Polul Nord – decât mult după ce plecaseră. Totuşi, Amundsen i-a trimis o telegramă lui Scott, anunţându-şi intenţiile, dar s-a asigurat că telegrama este trimisă când el avea să fi plecat de mult.

Amundsen era deja un explorator polar experimentat. Şi-a stabilit o tabără de iarnă în golful Balenelor, la marginea banchizei Ross – cu 60 de mile (96 de kilometri) mai aproape de Polul Sud, decât tabăra lui Scott de la McMurdo Sound. S-a pregătit pentru expediţie, făcând provizii de mâncare; spre deosebire de Scott, a folosit sănii trase de câini din Groenlanda pentru a-şi căra proviziile. Scott s-a bazat pe sănii motorizate şi trase de ponei, ambele tipuri lăsându-l baltă la un moment dat.

După ce a iernat în tabără, Amundsen a plecat în septembrie – la începutul sezonului – şi a fost împiedicat de vremea rea. A mai încercat o dată luna următoare, părăsind tabăra la 20 octombrie cu patru tovarăşi, cincizeci şi doi de câini şi patru sănii. Au ajuns la Polul Sud, vineri 14 decembrie, la ora 3 după-amiaza, au petrecut trei zile acolo şi s-au întors nevătămaţi în tabără la 25 ianuarie. Scott şi camarazii săi au atins Polul Sud la 17 ianuarie; forţaţi să-şi tragă singuri săniile prin condiţii meteo teribile, au murit cu toţii pe drumul de întoarcere.

Amundsen a fost mai norocos în privinţa condiţiilor meteo, dar până la urmă a reuşit graţie cunoştinţelor şi experienţei pe care le avea în ceea ce priveşte condiţiile polare, atenţiei meticuloase pe care o arăta detaliilor şi rezistenţei fizice extreme. Un gigant de aproape doi metri, Amundsen era foarte dur, până şi cu el însuşi, şi un conducător strict. În acelaşi timp, avea datorii foarte mari, fapt ce a reprezentat încă o motivaţie puternică în goana lui după succese spectaculoase.

După Polul Sud, Amundsen s-a angajat într-o ultimă călătorie polară – din nordul Siberiei în Alaska, în anii 1918 – 1920, fiind al doilea om care a trecut prin pasajul de nord-est.

Mai târiu, Amundsen s-a orientat către aviaţia arctică şi, în mai 1926, a zburat cu un avion italian, *Norge,* peste Polul Nord – un zbor de şaptezeci de ore, primul din Europa către America de Nord pe la Polul Nord. Împreună cu el, în *Norge,* se mai aflau designerul aeronavei, italianul Umberto Nobile, şi aviatorul american, Lingolm Ellsworth. Nobile şi Amundsen s-au certat, fiecare susţinând că ţara sa ar trebui să-şi aroge meritul primului zbor transpolar. Ca o ironie a sorţii, Amundsen a revenit printre gheţuri, doi ani mai târziu, tocmai pentru a ajuta la operaţiunile de căutare a lui Nobile, al cărui avion *Italia* se prăbuşise într-un zbor polar. Până la urmă, Nobile a fost salvat, dar Amundsen a fost auzit ultima oară la 28 iunie. „Dacă aţi şti cât de splendid e acolo... Acolo aş vrea să mor.“ Şi-a îndeplinit dorinţa.

Scanned with OKEN Scanner

Când a auzit că Peary susține că a atins Polul Nord, Amundsen a decis să se îndrepte spre sud.

O viață de câine

- Amundsen a spus că cei nouăzeci și șapte de câini Husky din Groenlanda au avut o contribuție crucială la succesul său. „Câinii sunt cel mai important lucru pentru noi", a spus el. „Țelul acestei expediții depinde de ei."
- În timpul expediției, o parte din câini au fost uciși, pentru ca astfel să poată fi hrăniți ceilalți. Au fost împușcați în jur de douăzeci și patru de câini în locul care a ajuns să fie numit „Măcelăria", pe vârful ghețarului Axel Heiberg, înainte de ultimul salt spre Polul Sud, unde au fost împușcați alți șase. Până la urmă, doar unsprezece câini s-au întors la tabără.
- Telegrama pe care i-a trimis-o lui Scott a fost corectă, dar succintă. „Te rog pleacă, te informez că am plecat în Antarctica, Amundsen."

Scanned with OKEN Scanner

ERNEST SHACKLETON

Sir Ernest Shackleton (1874–1922) a fost un explorator polar irlandez, căruia i-au lipsit doar 157 de kilometri pentru a fi primul om care ajunge la Polul Sud şi care a traversat Oceanul Antarctic într-o barcă deschisă, salvându-şi toţi oamenii, după ce nava cu care călătoreau s-a scufundat.

Cronologie

1874 S-a născut în Kilkea, în districtul Kildare, la 15 februarie
1890 Intră în marina comercială
1901 – 1903 Membru în expediţia *Discovery* a lui Robert Scott
1907 – 1908 Conduce expediţia antarctică *Nimrod*
1914 – 1916 Conduce expediţia antarctică *Endurance*
1922 Moare la Grytvicken, Georgia de Sud, la 5 ianuarie

Născut în Kilkea, în districtul Kildare, şi educat la colegiul Dulwich din Londra, Shackleton s-a înrolat în marina comercială în 1890 şi a navigat în Orientul Îndepărtat şi în America, înainte de a-şi lua certificatul, în 1898. A devenit apoi ofiţer în cadrul Union Star şi s-a înscris şi în corpul de rezervişti al marinei. A participat la expediţia *Discovery* a lui Robert Falcon Scott, în calitate de locotenent, între 1901–1903, şi li s-a alăturat lui Scott şi lui Edward Wilson într-o expediţie cu sania peste banchiza Ross, până la latitudinea de 82°16′ sud, cel mai sudic punct atins până atunci. S-a întors acasă mai devreme decât era programat, bolnav, dar hotărât să devină primul om care atinge Polul Sud.

Shackleton s-a întors în Antarctica între 1907 şi 1909, de data aceasta ca şi conducător al expediţiei Nimrod, în timpul căreia câteva sănii conduse de Shackleton au atins latitudinea de 88°23′ sud, la doar 97 de mile (157 de kilometri) de Polul Sud. O altă echipă a expediţiei a atins Polul Sud Magnetic. Ambele grupuri au îndurat condiţii extreme, foamea fiind cel mai puternic inamic. „Dificultăţile nu sunt, până la urmă, decât lucruri care trebuie depăşite", a scris Shackelton în jurnalul său. Întotdeauna gata să îndure condiţiile dure

Scanned with OKEN Scanner

alături de oamenii săi, era foarte iubit de aceştia, care-i spuneau cu afecţiune „Şeful". Acasă era privit ca un erou, iar la reîntoarcerea în Anglia a fost înnobilat.

După câteva luni în care s-a chinuit să adune fonduri şi după ce a ales cincizeci şi şase de voluntari, Shackleton a plecat din nou spre sud, în august 1914, pe când războiul mondial stătea să înceapă. Plănuia să traverseze Antarctica de la o tabără de lângă Marea Weddell, trecând prin Polul Sud şi până la McMurdo Sound, dar vasul expediţionar *Endurance* a întâlnit gheţuri neobişnuit de grele şi a navigat în derivă timp de zece luni înainte de a fi strivit de gheţuri. Nava a dispărut sub calota de gheaţă, dar Shackleton şi oamenii lui au reuşit să se salveze. După cinci luni petrecute pe banchiză, când gheaţa de sub picioarele lor a început să se crape, Shackleton i-a dus pe oamenii săi la bărcile de salvare pe care reuşiseră să le ia de pe *Endurance* şi, până la urmă, întreaga echipă a reuşit să acosteze pe insula Elefant, în insulele Shetland de Sud.

De acolo, Shackleton a plecat în una dintre cele mai periculoase şi îndrăzneţe traversări de mare. Împreună cu încă cinci oameni, a navigat cu cea mai solidă dintre bărcile de salvare ale balenierei, cea numită *James Caird*, peste 1300 de kilometri pe o mare plină de gheţuri şi frământată de furtuni, până în Georgia de Sud. Odată ajunşi acolo, echipajul a trebuit să traverseze o insulă muntoasă şi acoperită cu zăpadă, pentru a putea găsi ajutor de la un port de baleniere de pe ţărmul nordic al respectivei insule. Shackleton a condus patru expediţii de salvare până a reuşit să-i scoată pe toţi de pe insula Elefantului. Faptul că a reuşit să-şi aducă oamenii nevătămaţi înapoi a fost cea mai mare realizare a sa.

„Dificultăţile nu sunt, până la urmă, decât lucruri care trebuie depăşite."

O barcă deschisă

- Voiajul pe mare a durat paisprezece zile; şi-au croit drum printre aisberguri şi au înfruntat rafalele uraganelor, au supravieţuit înfometării, frigului, setei, şi unui val gigantic pe care Shackelton l-a descris ca fiind cel mai mare pe care l-a văzut în cei douăzeci şi şase de ani pe care i-a petrecut pe mare.
- Au acostat la 30 de kilometri de portul de baleniere Stromness. Shackleton şi-a lăsat doi oameni în urmă, iar el împreună cu ceilalţi doi s-au îndreptat spre gheţarii Georgiei de Sud, peste munţi şi pereţi de gheaţă, pentru a căuta ajutor.
- După trei încercări nereuşite, Shackleton a plecat cu un vas chilian cu abur, *Yelcho*, să-şi salveze oamenii de pe insula Elefant. Erau încă în viaţă, supravieţuiseră timp de 105 zile.

Scanned with OKEN Scanner

INDUSTRIAŞI

Scanned with OKEN Scanner

ANDREW CARNEGIE

Andrew Carnegie (1836–1919) a fost un industriaș de origine scoțiană care a devenit „cel mai bogat om din lume". A construit și a dominat industria siderurgică americană, dar a renunțat la 90% din averea sa, susținând că un om care moare bogat, moare dizgrațios.

Cronologie

1836 S-a născut în Dunfermline, Scoția, la 25 noiembrie

1848 Familia se mută la Allegheny, Pennsylvania, Statele Unite ale Americii

1853 Devine asistentul personal al lui Thomas Scott, la Pennsylvania Railroad Co. (Compania de căi ferate Pennsylvania)

1859 Îi urmează în funcție lui Scott, în funcția de superintendent al diviziei din Pittsburgh a companiei de căi ferate Pennsylvania

Anii 1860 Face investiții inteligente în companii industriale, se interesează de fabricarea oțelului

1865 Conduce compania de poduri Keystone

1872 – 1873 Înființează oțelăriile J. Edgar Thompson

1889 Unește toate afacerile sub numele de Carnegie Steel Company

1900 Profiturile oțelăriilor Carnegie ating 40 de milioane de dolari. Partea sa este de 25 de milioane

1901 Se retrage și își dedică timpul acțiunilor caritabile

1919 Moare în Lenox, Massachusetts, la 11 august

Andrew Carnegie s-a născut la Dunfermline, în Scoția, într-o familie săracă. Tatăl său, țesător manual, fusese lovit de introducerea la scară largă a războaielor mecanice de țesut și de declinul economic generalizat din Scoția, astfel că, în 1848, întreaga familie a emigrat în Allegheny, Pennsylvania (acum parte din Pittsburgh).

Scanned with OKEN Scanner

Carnegie a început să lucreze ca bobinator într-o fabrică de bumbac, dar chiar şi la vârsta de doisprezece ani îşi dădea seama ce valoare avea educaţia. A învăţat singur să scrie şi să citească şi a făcut şcoala la seral. La paisprezece ani, a devenit mesager într-un oficiu telegrafic, dar datorită memoriei sale a fost repede promovat în funcţia de operator de telegraf. În 1853, a fost ales de Thomas Scott, superintendentul companiei de căi ferate Pennsylvania, să fie asistentul şi telegrafistul său personal şi curând a început să facă dovada iniţiativei şi inventivităţii cu care îl dotase natura.

În 1856, a făcut prima investiţie, cu ajutorul unui împrumut bancar. A investit atunci în vagoanele de dormit Woodruff. Această investiţie s-a dovedit atât de profitabilă, încât după numai doi ani, Carnegie ajunsese să câştige de trei ori cât avea salariul. A continuat să investească în compania de poduri Keystone, oţelăriile Union, uzina de locomotive Pittsburgh şi într-un zăcământ de petrol. În timpul războiului civil, a supervizat comunicaţiile armatei unioniste şi apoi a plecat în Europa pentru a vinde acţiuni la căile ferate. La treizeci de ani era deja un om bogat.

Carnegie a recunoscut importanţa comercială a fierului şi a industriei siderurgice; a vizitat câteva oţelării în Europa. În 1865, a renunţat la căile ferate, unde reuşise să ajungă superintendent, şi a început să se ocupe de una dintre investiţiile sale, compania de poduri Keystone. În 1872, a înfiinţat oţelăriile J. Edgar Thomson, care mai târziu au devenit Carnegie Steel Company. Carnegie a introdus câteva inovaţii tehnologice, ca, de exemplu, procesul de obţinere a oţelului Bessemer, pe care-l văzuse în Anglia. De asemenea, a redus costurile de producţie, mărind astfel eficienţa.

Era un om creativ şi un pionier al integrării pe verticală. Asta însemna că firma sa controla toate stadiile de fabricaţie – cumpărarea materiilor prime (zăcăminte de fier, mine de cocs), dar şi transporturile (căi ferate, vapoare). A încurajat promovarea propriilor angajaţi. La un moment dat, a spus că J.P. Morgan, un alt om de afaceri, „îşi cumpără partenerii, eu mi-i cresc." Carnegie a fost considerat un angajator grijuliu până la un moment dat, când a spart o grevă cu ajutorul unor gardieni înarmaţi, din acest conflict rezultând nu mai puţin de douăzeci de morţi.

În 1889, Carnegie Steel Company domina piaţa americană a oţelului. Chiar şi în cursul perioadei de criză şi a grevelor din 1892, compania lui Carnegie a rămas profitabilă. Până la urmă, i-a vândut-o lui J. P. Morgan în 1901, pentru 480 de milioane de dolari, s-a retras din afaceri şi şi-a dedicat restul timpului cauzelor caritabile şi filantropice. A înfiinţat fundaţii caritabile care să contribuie la întrajutorarea oraşului său natal, Dunfermline, a dat bani pentru extinderea universităţilor scoţiene şi pentru construirea de biblioteci, teatre şi case de copii. A înfiinţat în Pittsburgh, Washington şi New York institute, fundaţii şi corporaţii. Clădirea care adăposteşte în prezent

Scanned with OKEN Scanner

Curtea internațională de justiție de la Haga a fost construită sub numele de Palatul păcii din fonduri donate de Carnegie. Acest multimilionar cu o extraordinară conștiință socială a donat nu mai puțin de 62 de milioane de dolari Marii Britanii și instituțiilor sale coloniale, dar cea mai mare parte din averea sa – 350 de milioane de dolari – a donat-o unor beneficiari din Statele Unite.

„Mintea este cea care îmbogățește trupul."

Valoarea educației

- Lui Carnegie îi plăcea să-și promoveze ideile în scris. Într-o carte de eseuri, *Evanghelia bogăției* (1900), a scris: „Am cunoscut milionari înfometați din cauza lipsei acelui unic aliment care poate susține singur tot ceea ce este uman într-un om și am cunoscut muncitori, și mulți așa-zișI oameni săraci, care se bucurau de un lux de neatins pentru acei milionari. Mintea este cea care îmbogățește trupul."
- Era de părere că educația este vitală. Nu a uitat niciodată că a putut folosi gratuit o mică bibliotecă din Pittsburgh și acest lucru l-a motivat în campania lui de construire de biblioteci în toată lumea. Mai mult de 1700 de biblioteci își datorează existența lui Carnegie.
- La încheierea tranzacției dintre ei, J.P. Morgan l-a felicitat pe Carnegie pentru că a devenit „cel mai bogat om din lume".
- Carnegie și soția sa, Louise Whitfield, au avut case în New York, Lenox, Massachusetts și până la izbucnirea Primului Război Mondial și-au vizitat cu regularitate castelul din Scoția, Skibo, castel pe care l-au cumpărat în 1897.
- Carnegie Hall, celebra sală de concerte din New York, deschisă în 1891, unde cânta orchestra filarmonică New York, este numită după el.

Scanned with OKEN Scanner

JOHN D. ROCKEFELLER

John D. Rockefeller (1839–1937) a fost primul magnat american al petrolului. A creat un monopol şi a făcut avere cu compania Standard Oil, asigurând benzină ieftină pentru populaţie şi a dat milioane de dolari în scopuri caritabile.

Cronologie

1839 Se naşte în Richford, New York, la 8 iulie
1853 Se mută cu familia la Cleveland
1859 Prima afacere bazată pe comisioane
1863 Construieşte prima rafinărie de petrol, lângă Cleveland
1870 Preia controlul companiei Standard Oil
1871 Standard Oil controlează majoritatea rafinăriilor din Cleveland
1881 Fondează primul trust de afaceri, format din nouă asociaţi
1882 Standard Oil controlează 90% din industria petrolieră a Statelor Unite
1890 Congresul adoptă legea antimonopol – legea antitrust a lui Sherman
1891 Trustul se dizolvă, dar consiliul celor nouă continuă să controleze operaţiunile companiilor afiliate
1896 Începe să-şi dedice o parte din timp şi din bani scopurilor caritabile
1899 Uneşte toate companiile afiliate într-un singur holding – Standard Oil Company (New Jersey)
1911 Holdingul este declarat ilegal, în conformitate cu legea antitrust a lui Sherman. Rockefeller se retrage
1937 Moare la Ormond Beach, în Florida, la 23 mai

John D. (Davison) Rockefeller s-a născut în anul 1839, în Richford, New York, într-o familie de origine germană. Familia s-a mutat la Cleveland, în vestul mijlociu al Statelor Unite, când Rockefeller avea treisprezece ani. A renunţat la şcoală la şaisprezece ani şi, după absolvirea unui curs de trei luni în afaceri, a început să lucreze ca şi contabil în Cleveland. În 1859, şi-a deschis prima afacere, comisionar în afaceri cu cereale şi alte bunuri. A muncit din greu, a dus o viaţă simplă, economisind banii (semănând mai mult cu

Scanned with OKEN Scanner

mama sa, o femeie pioasă, cu frica lui Dumnezeu, decât cu tatăl său, neserios, poreclit „Bill Diavolul") şi a devenit un membru activ al Bisericii baptiste.

Între timp, în 1859, fusese forat primul puţ de petrol în Titusville, în vestul Pennsylvaniei, luând naştere industria petrolieră. Cleveland a devenit un important centru de rafinare, iar Rockefeller a întrezărit foarte rapid potenţialul acestei afaceri. Petrolul a devenit afacerea lui. În 1863, a construit o rafinărie în Cleveland şi în mai puţin de doi ani aceasta a devenit cea mai mare rafinărie din zonă. A cumpărat acţiunile deţinute de partenerii săi, iar afacerea a crescut rapid, datorită creşterii cererii de kerosen, care era folosit pentru iluminat. În 1870, a fondat Standard Oil Company, la început asociindu-se cu fratele său, apoi cu doi colegi. Petrolul trebuia transportat şi Rockefeller şi-a învins rivalii, obţinând preţuri preferenţiale de la companiile de căi ferate, apoi unind mai multe companii în Southern Improving Company, într-o încercare agresivă de a-şi elimina competitorii.

În 1872, avea deja îndeajuns de multă putere şi bogăţie pentru a-i învinge şi a înghiţit douăzeci şi doi din cei douăzeci şi şase de competitori, în aşa-numitul „masacru din Cleveland". Prin intermediul companiei Standard Oil, devenită acum holding, Rockefeller a câştigat treptat controlul asupra întregii industrii – producţie, rafinare, depozitare şi transport. Gândea la scară mare şi la fel şi acţiona, cu foarte multă abilitate. În 1881, acţionarii companiei Standard Oil şi ai afiliaţilor au format un „trust" condus de un consiliu format din nouă persoane. În 1883, Standard Oil dobândise deja aproape un monopol total asupra pieţei americane de petrol – deţinea aproape 75% şi controla aproape 90%. Alarmat, Congresul a demarat o investigaţie şi în 1890 a adoptat legea antitrust, Sherman, pentru a reglementa exact situaţiile care implicau existenţa unor monopoluri, ca şi cel al lui Rockefeller. Însă trustul acestuia nu exista în acte, deci nu s-a putut dovedi niciun fel de ilegalitate.

Ce nu a reuşit Congresul să facă, a izbutit parţial statul Ohio. Membrii trustului Standard Oil (Ohio) au primit ordinul de a se dizolva, dar s-au reunit, de data asta sub forma unui holding, schimbându-şi numele în Standard Oil (New Jersey), în 1898. Cererea de combustibil fiind din ce în ce mai mare, profiturile au crescut şi ele, iar, în 1911, Curtea supremă de justiţie a ordonat divizarea societăţii mamă din New Jersey. Cele treizeci şi opt de companii controlate de aceasta au fost transformate în societăţi separate.

Rockefeller a rămas preşedinte al companiei Standard Oil până în 1911, dar s-a retras din administrarea curentă a acesteia încă din 1896. Şi-a dedicat tot restul vieţii activităţilor caritabile. Evitând publicitatea, la fel cum procedase şi în afaceri, a înfiinţat Institutul de Cercetări Medicale Rockefeller, Consiliul General pentru Educaţie şi Fundaţia Rockefeller. A asigurat, de asemenea, fondurile necesare ajutorării Universităţii din Chicago, iar în 1928 a înfiinţat un fond de ajutorare a copiilor în memoria soţiei sale. Rockefeller a murit în Florida în vârstă de 97 de ani.

Scanned with OKEN Scanner

„Întotdeauna am fost de părere că am datoria aproape religioasă de a lua tot ce pot şi de a da tot ce pot."

Un capitalist monopolist

- Rockefeller şi-a recunoscut destul de deschis intenţiile: „Să lichidez competiţia capitalistă, să o înlocuiesc cu un capitalism monopolist."
- Rockefeller s-a căsătorit cu Laura Spelman în 1864. Au avut cinci copii, patru fiice şi un fiu, John, născut în 1874, care a preluat conducerea acţiunilor caritabile ale tatălui său.
- Spunea: „Întotdeauna am fost de părere că am datoria aproape religioasă de a lua tot ce pot şi de a da tot ce pot".
- Avea case în New York, pe fluviul Hudson şi în Florida, unde juca golf în fiecare zi şi împărţea monede noi tuturor copiilor pe care îi întâlnea.
- Rockefeller l-a admirat pe contemporanul său, Andrew Carnegie, magnatul oţelului, căruia i-a scris: „Ai dat de pomană mai mulţi bani decât oricine altcineva". Acelaşi lucru se poate spune şi despre Rockefeller, al cărui nume a devenit sinonim cu bogăţia imensă.

Scanned with OKEN Scanner

HENRY FORD

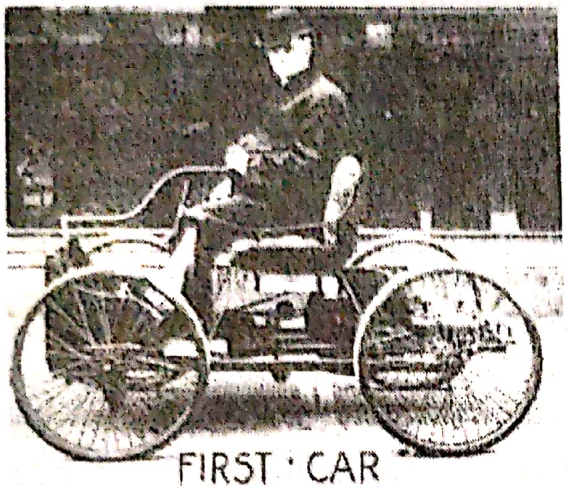

Henry Ford (1863–1947) a fost unul dintre cei care au impulsionat naşterea industriei auto şi a societăţii de consum. El a fost cel care a produs pentru prima dată vehicule în cantităţi mari şi a fondat o companie care produce maşini, dubiţe şi camioane pentru întreg mapamondul de mai bine de o sută de ani.

Cronologie

1863 Se naşte în Dearborn, Michigan, la 30 iulie
1891 Inginer şef la uzina Edison din Denver
1896 Construieşte prima sa maşină, quadriciclul
1889 Lucrează cu compania de automobile Detroit
1903 Ia naştere compania Ford Motor
1908 Începe producţia modelului Ford T
1918 Participă la alegerile pentru Senat
1927 Deschide o nouă fabrică în River Rouge
1947 Moare în Dearborn, Michigan, la 7 aprilie

Născut în familia unui fermier prosper, de origine irlandeză, lângă Dearborn, în Michigan, Ford a renunţat la şcoală la doar şaisprezece ani. Priceput la maşini şi maşinării, a intrat ucenic la un atelier de maşini, lângă Detroit. După ce timp de trei ani a încercat tot felul de slujbe, s-a întors la ferma tatălui său. A continuat să meşterească diverse maşinării, a construit o locomotivă pentru fermă şi a lucrat cu jumătate de normă la Westinghouse Engine Company.

În 1891, s-a mutat înapoi la Detroit, împreună cu tânara sa soţie Clara Bryant, şi a început să lucreze ca inginer pentru compania Edison Light. Slujba lui consta în supravegherea serviciului de electricitate al oraşului, permiţându-i astfel să se înscrie la cursuri de desen mecanic, contabilitate şi afaceri la universitatea locală şi, de asemenea, să construiască un motor cu benzină, în 1893, şi prima sa maşină – quadriciclul – în 1896. Maşina l-a

Scanned with OKEN Scanner

impresionat atât de tare pe tatăl prietenului său, W.C. Maybury, primarul Detroitului, încât acesta a sponsorizat fabricarea unui al doilea exemplar, ba chiar şi-a încurajat susţinătorii să fondeze compania de automobile Detroit. Compania a dat faliment în mai puţin de un an, dar aceeaşi susţinători au fondat o nouă companie, Henry Ford, pentru care Ford a construit mai multe maşini de curse, care au avut destul de mult succes. Compania a fost redenumită Cadillac Automobile, continuând să producă maşini desenate de Ford, dar folosind alte motoare – deci primul Cadillac a fost, de fapt, un Ford.

Cu ajutorul investitorilor locali din Detroit, Ford a înfiinţat compania Ford Motor în 1903. Era hotărât să producă în serie maşini ieftine şi nu jucării pentru cei bogaţi şi a început producţia modelului Ford T, în 1908, declarând: „Voi construi o maşină pentru cei mulţi". Deşi nu a fost primul care a folosit componente standardizate şi nici liniile de asamblare, Ford a fost de departe cel care a avut cel mai mare succes în ceea ce priveşte automatizarea producţiei, în 1914, în uzina sa din Highland Park, din Michigan, a fost inaugurată prima linie de asamblare mobilă. Prima bandă rulantă automată din lume putea produce o maşină la fiecare 93 de minute, un progres enorm faţă de cele 728 de minute necesare pentru asamblarea manuală. Ulterior, dezvoltarea producţiei de serie a redus la doar 24 de secunde timpul necesar producerii unui Ford Model T, ceea ce a dus la o reducere semnificativă a costului fiecărui vehicul.

Cererea a scăzut, dar, în 1927, Ford vânduse deja cincisprezece milioane de automobile. Se spunea că sunt „disponibile în orice culoare, atâta vreme cât este vorba de negru". Profitul a scăzut şi el, determinându-l pe Ford să-şi dea în judecată acţionarii iniţiali şi să-i oblige să-i vândă lui acţiunile, pentru ca astfel să poată conduce singur compania. Pe lângă faptul că era un fabricant inovator, Ford era şi un pionier al marketingului. El este cel care a inventat sistemul de distribuţie prin intermediul francizelor pentru vânzarea şi service-ul automobilelor sale. În 1912, existau 7000 de distribuitori pe tot cuprinsul Statelor Unite. A urmat apariţia benzinăriilor şi îmbunătăţirea reţelei de drumuri, au răsărit şi cartierele din suburbiile oraşelor. Maşina lui Ford a transformat radical stilul de viaţă american.

Ford a revoluţionat industria auto plătind salarii imense – a introdus salariul minim de cinci dolari pe zi, în 1914, şi a redus programul zilnic de lucru la opt ore, dar, în acelaşi timp, s-a opus cu înverşunare sindicatelor. Procesele şi o grevă la noua uzină din River Rouge l-au forţat într-un final, în 1941, să recunoască sindicatele. Pe vreme aceea, River Rouge era o fabrică gigant, care producea totul, de la oţelul şi podelele de lemn ale maşinilor şi până la cauciucul pentru roţi. Aceeaşi inflexibilitate caracteristică l-au făcut să nu scoată un nou model până în anul 1927, o întârziere care avea să coste compania foarte mult în ceea ce devenise deja o piaţă foarte competitivă.

Scanned with OKEN Scanner

Folosindu-şi statutul de lider al industriaşilor, Ford a condus o misiune de pace în Europa în timpul Primului Război Mondial. După război, a participat la alegerile pentru Senat, fără succes însă. În afară de producţia de maşini, Ford a cumpărat, de asemenea, şi o cale ferată, a construit avioane, a avut în proprietate mine de cărbune, păduri de unde asigura lemnul pentru fabricile sale, a publicat un ziar şi a construit un spital în Detroit. S-a retras în 1945 şi a murit doi ani mai târziu, lăsând cea mai mare parte a acţiunilor sale din cadrul companiei Ford Motor Fundaţiei Ford.

„Puteţi opta pentru orice culoare doriţi, atâta vreme cât e vorba de negru."

Ford şi antisemitismul

- Ford apărea foarte rar în ziare şi dorea să-şi rezolve controversele în faţa instanţelor de judecată. „Istoria este mai mult sau mai puţin o înşelătorie", a spus el într-un proces de calomnie intentat ziarului *Chicago Tribune,* care-l catalogase drept un „idealist ignorant" din cauza pacifismului său.
- În afară de pacifism, Ford era caracterizat şi de un antisemitism convins. În 1918, a cumpărat un ziar, *Dearborn Independent*, în care a iniţiat un şir de atacuri acide împotriva evreilor, articole care mai târziu au fost publicate sub titlul *Evreul internaţional: Cea mai stringentă problemă a lumii.* În ultimii ani ai vieţii, ţinea o fotografie a lui Adolf Hitler în birou şi este singurul american menţionat în *Mein Kampf.* A fost decorat de Hitler cu Marea Cruce a Ordinului German.

Scanned with OKEN Scanner

AKIO MORITA

Akio Morita (1921–1999) a creat o corporație mondială devenind astfel miliardar și un simbol al managementului modern, dar deseori glumea spunând că marea sa realizare a fost inventarea unui nou cuvânt în limba engleză – walkman.

Cronologie

1921 S-a născut în orașul industrial Nagoya, al treilea oraș ca mărime din Japonia
1944 Își ia licența în fizică la Universitatea imperială din Osaka
1946 Fondează Tokyo Tsushin Kogyo KK (Corporația de inginerie în telecomunicații Tokyo)
1957 Lansează primul radio de buzunar produs în cantități foarte mari
1958 Schimbă numele companiei în Sony Corporation
1963 Se mută în SUA
1971 Sony devine prima companie japoneză cotată la Bursa din New York
1979 Lansează walkmanul
1989 Lansează discheta de 3,5 inci
1992 Participă la lucrările Comisiei trilaterale, pentru a ajuta reducerea fricțiunilor comerciale
1993 După un atac cerebral ajunge în scaunul cu rotile
1999 Moare de pneumonie

Prea multe sunt în afara Japoniei, așa a caracterizat Morita senzaționala revenire economică de după război, un compliment susținut implicit și de autobiografia sa, intitulată *Made in Japan*[27] (1986). Dar Morita nu era deloc un muncitor japonez tipic. Directorii japonezi sunt precauți, consensuali și cunoscuți pentru dificultatea cu care comunică cu străinii. Morita nu era deloc așa, chiar dacă era „dependent" de muncă.

Deși încă din copilărie a fost pregătit pentru a prelua afacerea familiei, o fabrică de sake, fondată cu paisprezece generații în urmă, Morita a reușit

[27] Fabricat în Japonia.

Scanned with OKEN Scanner

pe cont propriu. Foarte bun la fizică, a fost angajat pentru scurtă vreme la Comitetul de Cercetări Militare al marinei japoneze, unde l-a întâlnit pe Masaru Ibuka. În mai 1946, au deschis o afacere într-o clădire bombardată, unde înainte fusese un atelier de reparat radiouri. Au început cu un capital de mai puțin de cinci sute de dolari, bani pe care îi împrumutaseră. Ibuka, care avea treizeci și opt de ani, s-a concentrat pe cercetare și pe dezvoltare de produse noi. Morita, douăzeci și unu de ani, se ocupa de finanțe, resurse umane și de marketing. Prima lor sarcină, care corespundea, de fapt, cu sarcina întregii Japonii, era ștergerea imaginii pe care țara lor o avea, respectiv aceea de producător de bunuri de proastă calitate și de imitații, și construirea unei imagini caracterizată de excelență și inovație.

În 1950, cei doi au produs prima bandă magnetică japoneză și primul aparat de înregistrare pe respectiva bandă. În 1957, au lansat primul radio miniatural, cu tranzistori, produs în serie. Aparatul era un pic prea mare pentru a încăpea în buzunarele cămășilor obișnuite, dar agenții de vânzări care-l promovau aveau buzunare speciale, un pic mai mari decât cele obișnuite.

Radioul de buzunar, fundamental pentru strategia lui Morita, a răsturnat logica normală a afacerilor. În loc să încerce să afle de ce anume avea nevoie publicul și să producă respectivul aparat, Morita producea aparate la care nu se mai gândise nimeni, ca, de exemplu, casetofonul fără funcție de înregistrare. Morita a văzut oameni chinuindu-se să care după ei aparate de radio mari, solide, și a intuit că există o nișă pentru un aparat la care să se poată asculta muzică și care să ofere ascultătorului posibilitatea de a face și altceva în timpul acesta – așa a apărut walkmanul.

Ambițiile globale ale lui Morita l-au determinat să schimbe numele companiei – de altfel foarte bine poziționată pe piața japoneză și foarte respectată – într-unul mai ușor de înțeles și de pronunțat pentru străini. Numele Sony – o combinație între latinescul „sonum" (sunet) și jargonul „sonny" (băiețaș) – era menit să inspire tinerețe și nonconformism. Pentru a-și sublinia intențiile globale și pe plan intern, Morita a pus ca numele Sony să fie scris cu caratere japoneze katakana, caractere folosite în mod normal pentru scrierea numelor și cuvintelor străine. Renunțând la „Kogyo" (Inginerie) din titlul companiei, Morita a pregătit drumul pentru diversificarea ofertei companiei – muzică, divertisment, finanțe.

În 1960, Sony Corporation of America a fost fondată în Statele Unite și Morita s-a mutat aici pentru a-și construi propria rețea de vânzări. În același an, Sony a lansat pe piață primul televizor construit integral cu tranzistori. În 1961, Morita a devenit primul antreprenor japonez care a apelat la capital străin în detrimentul băncilor din țara natală.

Cartea pe care a lansat-o în 1966, *Notele de la școală nu contează* a pus sub semnul întrebării încrederea pe care o aveau japonezii în realizările educației convenționale, punând accent pe gândirea flexibilă.

Scanned with OKEN Scanner

Şirul de produse inovatoare al lui Sony a continuat cu radioul autodetaşabil, minitelevizorul, primul aparat video destinat consumatorului casnic, sistemul Trinitron pentru televizoarele color şi discheta de 3,5 inci. Au existat şi eşecuri. Sistemul Betamax a fost surclasat de VHS, deşi era net superior acestuia din urmă. Achiziţionarea, în 1989, a companiei Columbia Pictures, nu s-a ridicat la nivelul aşteptărilor. Coautoratul lui Morita la volumul *Japonezul care putea să spună nu* s-a dovedit de natură a-l pune într-o situaţie jenantă, când companiile americane, criticate pentru indolenţă, au ripostat destul de dur. În 1993, când urma să fie anunţată numirea lui Morita în funcţia de preşedinte al Keidanren (Federaţia organizaţiilor economice japoneze), a suferit un atac cerebral care i-a curmat cariera de om de afaceri.

„Noi nu credem în cercetarea de piaţă pentru produse necunoscute publicului. Aşa că nu facem astfel de cercetări."

Recunoaştere internaţională

- Decorat în douăsprezece ţări, Morita a devenit simbolul Japoniei deschise, printre prietenii lui numărându-se Kissinger şi Zubin Mehta. Revista *Time* l-a inclus printre cei mai importanţi 100 de oameni ai secolului douăzeci.
- Kenichi Ohmae, guru al managementului japonez, spunea că Morita „a făcut din Sony un nume de încredere oriunde, pentru că o companie fără frontiere este o companie fără limite".
- „Curiozitatea este cheia creativităţii."
- „Noi nu credem în cercetarea de piaţă pentru produse necunoscute publicului. Aşa că nu facem astfel de cercetări."

Scanned with OKEN Scanner

BILL GATES

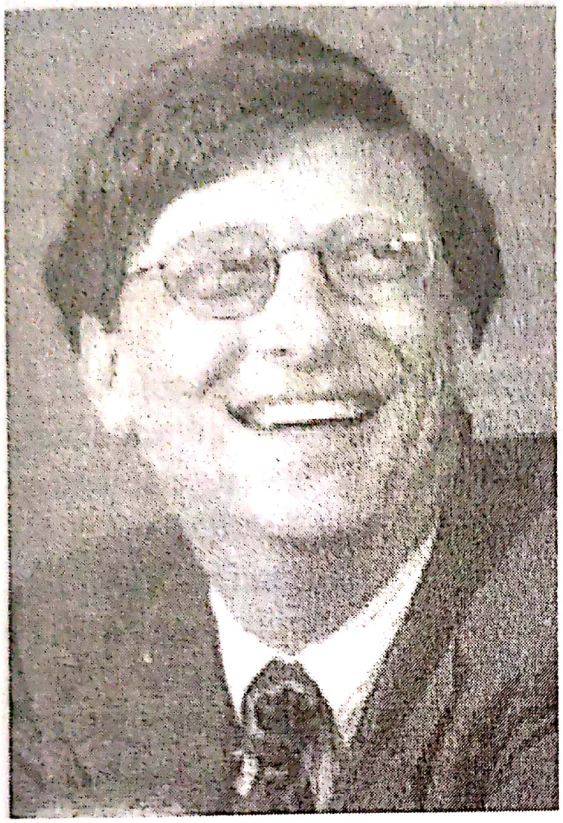

Bill Gates (născut în 1955), specialist în computere şi unul dintre cei mai bogaţi oameni din lume a transformat Corporaţia Microsoft într-un imperiu al software-ului, care produce sisteme de operare pentru aproape toate computerele din lume.

Cronologie

1955 Se naşte în Seattle, la 26 octmbrie
1973 Intră la Harvard, dar renunţă după doar doi ani de studii
1975 Fondează compania Microsoft, alături de Paul Allen
1980 Lansează programul MS-DOS
1986 Listează Microsoft pe NASDAQ
1994 Se căsătoreşte cu Melinda French
2000 Îşi dă demisia din funcţia de director executiv la Microsoft, rămâne preşedintele consiliului de administraţie şi arhitect şef al programelor de software.

William Henry Gates s-a născut într-o familie înstărită, în Seattle. Tatăl său era avocat, iar mama profesoară. Gates a manifestat un interes crescut pentru calculatoare destul de târziu – comparativ cu alţii –, respectiv la treisprezece ani, când a şi început să conceapă programe pe un calculator primitiv, ASR-33; pe vremea aceea se afla la şcoala pregătitoare Lakeside. La şaptesprezece ani a vândut primul program – un sistem de organizare a orarelor pentru şcoală – cu 4200 de dolari. Tot la Lakeside Gates l-a întâlnit pe Paul Allen, şi el student, dar cu doi ani mai mare, care-i împărtăşea pasiunea pentru computere. „Pe vremea aceea, bineînţeles, ne prosteam doar sau cel puţin aşa credeam noi", povesteşte Gates în cartea sa *Drumul spre mâine*.

În 1973, a intrat la Harvard, unde printre partide de pocher ce durau nopţi întregi, a reuşit să dezvolte o versiune a limbajului de programare BASIC; după doar doi ani de facultate, a renunţat la studii pentru a se putea dedica mai mult companiei pe care o fondase împreună cu Allen. Acea companie era Microsoft.

Scanned with OKEN Scanner

Cei doi au cumpărat un program de microcomputer, l-au rescris şi l-au vândut giganticei companii de computere IBM. Într-o mişcare de geniu sau poate doar norocoasă, Microsoft a păstrat drepturile asupra programului respectiv – sistemul MS-DOS, program esenţial pentru toate calculatoarele personale. Gates, sesizând potenţialul pe care programele de calculator aveau să-l aibă în viitoarea epocă a computerelor personale, şi-a construit succesul imens pe care Microsoft l-a avut în afaceri pe baza acestui mic program.

În 1986, Gates şi-a listat cu succes compania la bursă şi pe măsură ce preţul acţiunilor creştea, la doar 31 de ani, a devenit cel mai tânăr miliardar (care şi-a construit averea cu forţe proprii) din lume. A urmat lansarea programului Microsoft Windows, şi Gates a câştigat şi mai mult, sistemul de operare devenind standardul pentru computerele din toată lumea.

Averea totală, bazată în principal pe acţiunile deţinute la Microsoft, a atins în timpul exploziei internetului un maximum de 144 de miliarde de dolari şi ulterior un minim de 30 de miliarde. Există site-uri de internet care monitorizează aceste fluctuaţii ale averii lui Bill Gates. Investitorii care au cumpărat 100 de acţiuni la preţul iniţial de 21 de dolari şi-au văzut investiţia ajungând până la 500 000 de dolari.

Microsoft s-a implicat târziu în revoluţia internetului, dar şi-a ajuns din urmă competitorii şi i-a înfrânt. Iniţial, compania Netscape era în fruntea cursei pentru dezvoltarea unui motor de căutare pentru internet, dar Microsoft a ripostat rapid prin crearea Internet Explorerului, motor de căutare care domină acum piaţa.

Ca şi primii „titani" ai industriei americane – ca, de exemplu, magnatul petrolului John D. Rockefeller, Gates a avut probleme cu guvernul Statelor Unite. La sfârşitul anilor '90, a început un lung proces antimonopol. Cei trei ani şi jumătate de lupte l-au determinat pe Gates să demisioneze din funcţia de director executiv, rămânând totuşi acţionar majoritar şi arhitect şef al software-ului. În timpul procesului antitrust, Gates a refuzat să răspundă direct la întrebările avocaţilor părţii adverse, făcându-l pe judecător să-l catalogheze drept „Napoleon". Criticii spun despre Gates că ar fi un dur în afaceri şi că Microsoft ar fi un „imperiu al răului", care exploatează poziţia sa monopolistă, dar el cultivă imaginea unui vizionar şi a unui filantrop. Este un cititor pasionat şi joacă bridge, şah şi golf. Îi place să sară peste scaune şi are obiceiul de a se legăna inconştient atunci când stă aşezat.

„Cred că mă distrez mai bine decât toate persoanele pe care le cunosc, spune Gates. Slujba mea mă obligă să-mi asum riscuri, să învăţ tot timpul lucruri noi. E ca un vis devenit realitate."

În 1994, miliardarul ochelarist şi cu păr nisipiu s-a căsătorit cu unul dintre directorii săi de marketing, Melinda French. Au trei copii şi locuiesc pe malul lacului Washington, lângă Seattle, într-un castel de vis, cu piscină,

Scanned with OKEN Scanner

sală de cinema şi o parcare în care încap treizeci de maşini. Supertehnologizatul castel a fost construit în şapte ani şi a costat în jur de o sută de milioane de dolari.

Microsoft s-a implicat târziu în revoluţia internetului, dar şi-a ajuns competitorii din urmă şi i-a spulberat.

Fundaţia Gates

- Fundaţia Bill şi Melinda Gates finanţează proiecte mondiale de sănătate, programe de reducere a nivelului sărăciei, de alfabetizare şi şcolarizare. De la înfiinţarea sa, în anul 2000, fundaţia a administrat fonduri în valoare de aproximativ 26 de miliarde de dolari.
- În afară de calculatoare şi software, Gates este interesat de biotehnologie. Este membru în Consiliul de administraţie de la ICOS, o companie specializată în terapiile pe bază de proteine şi pe micromolecule şi investeşte în alte câteva companii specializate în biotehnologie.
- Paul Allen a părăsit conducerea Microsoft în 1983, când a fost diagnosticat cu maladia Hodgkin, dar şi-a păstrat statutul de acţionar.

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

OAMENI DE STAT 5
Hatşepsut 7
Pericle 11
Aşoka 14
Qin Shi Huangdi 17
Augustus 19
Constantin cel Mare 22
Iustinian I 25
Carol cel Mare 28
Mahomed al II-lea 31
Soliman I 33
Tokugawa Ieyasu 36
Carol Quintul 39
Filip al II-lea 42
Elisabeta I 45
Oliver Cromwell 48
Ludovic al XIV-lea 52
Petru cel Mare 55
Ioan Sobieski 58
Ecaterina cea Mare 61
Frederic cel Mare 64
George Washington 67
Abraham Lincoln 70
Victoria 73
Otto von Bismarck 76
Winston Churchill 79
Charles de Gaulle 82
Franklin D. Roosevelt 85
David Ben-Gurion 88
Gamal Nasser 91
Ronald Reagan 94
Margaret Thatcher 97
Mihail Gorbaciov 100

COMANDANȚI MILITARI 103
Alexandru cel Mare 105
Hannibal 108

Scanned with OKEN Scanner

Iulius Cezar 111
Attila 114
Ginghis Han 117
William Cuceritorul 120
Saladin 123
Ioana D'Arc 126
Gustav Adolf 129
Horatio Nelson 132
Napoleon Bonaparte 135
Ducele de Wellington 138
Douglas MacArthur 141
William Slim 144
Dwight D. Eisenhower 147
Erwin Rommel 150

LIDERI RELIGIOŞI 153
Moise 155
Buddha 157
Iisus din Nazaret 160
Grigorie cel Mare 163
Mahomed 166
Sfântul Benedict 169
Sfântul Francisc de Assisi 172
Martin Luther 175
Sfântul Ignațiu de Loyola 178
Jean Calvin 181
John Wesley 184
Sri Ramakrishna 187
Papa Ioan Paul al II-lea 189
Dalai Lama 192

REFORMATORI 195
William Wilberforce 197
Frederick Douglass 200
Emmeline Pankhurst 203
Martin Luther King Jr. 206

ELIBERATORI NAȚIONALI 209
Thomas Jefferson 211
Toussaint L'Ouverture 214
José de San Martin 217

Scanned with OKEN Scanner

Simón Bolívar 220
Şeful Joseph 223
Theodor Herzl 226
Kemal Atatürk 229
Mahatma Gandhi 232
Ho Şi Minh 235
Mao Tzedun 238
Fidel Castro 241
Nelson Mandela 244
Shaka Zulu 248
Cian Kai-Şi 251
Aung San Suu Kyi 254

REVOLUȚIONARI 257
Spartacus 259
Maximilien Robespierre 261
Giuseppe Garibaldi 264
Vladimir Lenin 267
Che Guevara 270
Lech Walesa 272

EXPLORATORI 275
Marco Polo 277
Cristofor Columb 280
Fernando Magellan 283
Fernando Cortéz 286
James Cook 289
Robert Peary 292
Roald Amundsen 295
Ernest Shackleton 298

INDUSTRIAȘI 301
Andrew Carnegie 303
John D. Rockefeller 306
Henry Ford 309
Akio Morita 312
Bill Gates 315

Scanned with OKEN Scanner

SC SUPEREXIM SRL – EDITURA LIDER – CLUBUL CĂRȚII
OP 5 CP 15 Sector 4, București
Tel./Fax: 0314.108.648
e-mail: lider@e-xtreme.ro; site: www.trustul-lider.ro

Notă: Membrii CLUBULUI CĂRȚII LIDER beneficiază de următoarele avantaje:

1. Editura suportă cheltuielile de expediere a cărților comandate. În termen de o săptămână de la data comenzii, solicitantul va primi prin poștă, la domiciliul său, cărțile dorite în limita stocului disponibil cu plata ramburs.
2. Reducerea prețului de vânzare este de 15% pentru fiecare comandă.
3. Comenzile se pot face: prin poștă la O.P. 5-C.P. 15, telefonic și on-line la adresa www.trustul-lider.ro
4. Taxele poștale sunt suportate de către editură.

Oferta de carte

CULTURĂ GENERALĂ

Philip Stokes	100 CEI MAI MARI GÂNDITORI	31,19
Colectiv	100 CEI MAI MARI SCRIITORI ROMANI	24,90
Stephen Spignesi	100 CELE MAI MARI DEZASTRE ALE LUMII	23,00
Tom Philbin	100 CELE MAI MARI INVENȚII ALE LUMII	23,90
Pierre Miquel	16 EVENIMENTE CRUCIALE ALE ISTORIEI	16,00
Colectiv	CEA MAI FRUMOASĂ ISTORIE A LUMII	13,90
F. Braunstein si J.F.Pepin	RĂDĂCINILE CULTURII OCCIDENTALE	18,90
Marcel Bordet	ISTORIA ROMEI ANTICE	24,50
Larousse	CRONOLOGIE UNIVERSALĂ	24,00
Vahe Zaharian	MARILE CIVILIZAȚII	19,90
Harold Schonberg	VIEȚILE MARILOR COMPOZITORI	35,00
F.lizabeth Abbott	ISTORIA CELIBATULUI	25,90
Jean Propesier	ISTORIA ANARHISMULUI	34,90
Ray Spangenburg si Diane Moser	STORIA ȘTIINȚEI VOL. 1	16,00
	ISTORIA ȘTIINȚEI VOL. 2	16,00
	ISTORIA ȘTIINȚEI VOL. 3	16,00
	ISTORIA ȘTIINȚEI VOL. 4	18,00
	ISTORIA ȘTIINȚEI VOL. 5	18,00
Jean B. Duroselle	ISTORIA RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE VOL. 1	42,00
	ISTORIA RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE VOL. 2	43,00
Michael White	ÎNFRUNTÂND INCHIZIȚIA	24,90
Fabio Ragno	INIȚIERE IN MISTERELE ISTORIEI	22,90
Stefano Beverini	INIȚIERE IN TELEPATIE	19,90
David Brownstone	ENCICLOPEDIA RĂZBOAIELOR	35,00
Richard Tames	JAPONIA	22,00
N.A. Kun	LEGENDE ȘI MITURI ALE GRECIEI ANTICE	29,90
F Braunstein	ISTORIA CIVILIZAȚIILOR	19,90

Scanned with OKEN Scanner

Anthony Blond	O ISTORIE SCANDALOASĂ A ÎMPĂRAȚILOR ROMANI	29,90
Dominique Venner	ISTORIE ȘI TRADIȚIE LA EUROPENI	24,90
Rosa Agizza	MITURI SI LEGENDE ALE ROMEI ANTICE	32,90
John Malone	VERDICTUL TIMPULUI	29,90

LUCRĂRI LEXICOGRAFICE

Voichița Ionescu	DICȚIONAR ROMAN LATIN	10.00
Georgeta Nichifor	DICȚIONAR ROMAN ENGLEZ 2006	16,90

BIOGRAFII CELEBRE

Lion Feuchtwanger	GOYA	26,00
	ÎNȚELEPCIUNEA NEBUNULUI	29,90
Hannah Pakula	ULTIMA ROMANTICA	27,00
Andre Maurois	POETUL REBEL – VIAȚA LUI SHELLEY	18,00
	UN DON JUAN – VIAȚA LUI BYRON	32,00
	VIAȚA LUI CHATEAU BRIAN	24,00
W.J. JACOBS	GIGANȚI AI ISTORIEI	24,90
M.White, J. Gribbin	VIAȚA LUI DARWIN	22,00
Edmond Rossier	PE TREPTELE TRONULUI	17,50
Evelyne Lever	PE EȘAFOD – MARIA ANTOANETA	25,00
Carolly Erickson	JOSEPHINE – ÎMPARATEASA FRANȚEI	25.00
	ELISABETA I – REGINA VIRGINĂ	28,00
	VIAȚA LUI HENRIC AL VIII-LEA	22,00

TITANI AI LITERATURII UNIVERSALE

Andre Maurois	CLIMATE	20,00
Anne Bronte	NECUNOSCUTA DE LA WILDFELLAL	30,00
Samuel Butler	ȘI TU VEI FI TÂRANĂ	28,00

BESTSELLERURI INTERNAȚIONALE

Alicia Dujovne Ortiz	PASIUNEA CONTELUI TOULOUSE	20,00
Amanda Quick	SPAIMELE TRECUTULUI	23,00
Barbara Taylor	PUTEREA UNEI FEMEI	22,00
Bradford	UN VIS ÎMPLINIT	22,00
	UN ALT ÎNCEPUT	22,00
	VIAȚA MERGE ÎNAINTE	23,00
	REVEDERE LA PARIS	22,00
	SECRETUL EMMEI HARTE	26,00
Barbara Delinsky	O TAINĂ DIN TRECUT	21,00
	APE TULBURI	27,00
	CAPRICIILE DESTINULUI	24,00
	SFIDEAZĂ-ȚI SOARTA	22,00
	O LECȚIE DE VIAȚĂ	33,00
	MAI BINE MAI TÂRZIU	29,90
C. Fowler	ATRACȚIE FATALĂ	25,00

Scanned with OKEN Scanner

Danielle Steel	SUBSTITUIREA	22,00
	NUNTĂ IN STIL HOLLYWOODIAN	25,00
	VULTURUL SINGURATIC	25,00
	CĂLĂTORIA	23,00
	CARUSELUL ÎNTÂLNIRILOR	24,00
	FORȚE IREZISTIBILE	25,00
	SĂRUTUL	25,00
Dean Koontz	NIMIC NU E ÎNTÂMPLĂTOR	37,00
Julia Grice	BĂNUIALA	22,00
Steve Martini	SUB TEROARE	29,00
	PROCESUL	29,90
Elizabeth Thornton	ÎMPOTRIVA RAȚIUNII	22,00
Elizabeth Adler	ACUM ORI NICIODATĂ	23,00
	SECRETELE TRECUTULUI	21,00
	LA DOLCE VITA	21,00
	HOTEL RIVIERA	21,00
Emmanuel Robles	NORMA	18,00
Erich Segal	SINGURA IUBIRE	21,00
Francois Mauriac	CĂILE MĂRII	17,00
Gayle Lynds	ACȚIUNEA MASCARADA	30,00
	MOZAIC	32,00
	MAREA SCHIMBARE	30,00
	CONSPIRAȚIA SPIRALĂ	30,00
Graham Greene	MIEZUL LUCRURILOR	24,00
Harlan Coben	UN MESAJ ȘOCANT	21,00
Harold Robbies	MIRAJUL PUTERII	24,00
Iris Johansen	LANȚUL MINCIUNILOR	22,00
Irwing Wallace	FĂRĂ SCRUPULE	28,00
Jackie Collins	SEDUCȚIE FATALĂ	25,00
Jackie Collins	INTRIGI FAMILIALE LA HOLLYWOOD	25,00
Jacqueline Briskin	SINGURUL SECRET	29,00
J. D. Robb	ADULTER	34,90
	ULTIMA IMAGINE	33,90
Joseph Finder	ORA ZERO	28,00
Judith Lennox	OBSESIA UNEI IUBIRI	21,00
James Clavell	TAI PAN VOL. I + II	60,00
	NOBILA CASĂ VOL. I + II	80,00
	KING RAT 2007	34,90
	SHOGUN VOL. I + II	88,00
	VÂRTEJUL VOL. I + II	50,00
James Patterson	MAREA RATARE	25,00
	JACK ȘI JILL	25,00
	TRANDAFIRII SUNT ROȘII	22,00
	VIOLETELE SUNT ALBASTRE	24,00
	BUFONUL	34,90
	ALERTA DE GRADUL ZERO	32,90
	ÎNSCENAREA	33,90
	ȘOARECELE ȘI PISICA	26,00

Scanned with OKEN Scanner

Justin Scott	IUBIRE TRĂDATĂ	24,00
Kenneth Royce	FIUL AMBASADORULUI	20,00
	PE URMELE LUI IUDA	22,00
Leona Blair	DE PARTEA ÎNGERILOR	29,00
Linda Howard	CAPCANA	21,00
Lynda La Plante	BELLA MAFIA	28,00
Lucien Bodard	VĂDUVA LUI MAO	20,00
Lucinda Edmonds	FARA TINE	23,00
Leona Blair	DE PARTEA ÎNGERILOR	29,00
Lisa Jackson	O MINTE DIABOLICĂ	29,90
Michael Hartland	A TREIA TRĂDARE	23,00
	ANUL SCORPIONULUI	25,00
Malika Outkir	PRINȚESA CAPTIVĂ	20,00
Madeleine Brent	LACRIMA LUI BUDHA	17,80
	PIATRA CAPRICORNULUI	24,00
	COMOARA BLESTEMATĂ	23,00
Mary Higgins Clark	FARA SCĂPARE	22,00
	PASAREA NOPȚII	34,90
Michael Crichton	PRIZONIERII TIMPULUI	34,00
Michel De Saint Pierre	MILIARDARUL	22,00
Nelson DeMille	JOCUL LEULUI	30,00
	MISIUNE INGRATĂ	39,00
Nora Roberts	VÂNĂTOAREA DE COMORI	26,90
	DALIA ALBASTRĂ	34,90
	TRANDAFIRUL NEGRU	34,90
	CRINUL ROȘU	34,90
	ÎN ARȘIȚA NOPȚII	33,90
	RĂZBUNAREA	34,90
	FATA DIN VIS	36,90
	MISTERUL TABLOULUI	34,90
	MARTORUL	29,90
	VIZITA NEAȘTEPTATA	34,90
Karin Slaughter	FURIE OARBĂ	24,90
Paul-Loup Sulitzer	DINASTIA O'HARA	22,00
	ÎNVINGĂTOAREA	19,90
Paullina Simons	DINCOLO DE PASIUNE	22,00
Philip Shelby	ATAC LA PREȘEDINTE	22,00
Robert Ludlum	DRUMUL SPRE OMAHA	36,00
	PROTOCOLUL SIGMA	34,00
	MANUSCRISUL LUI CHANCELLOR	31,00
	COMPLOTUL GENERALILOR	37,00
	DRUMUL SPRE GANDOLFO	25,00
	DECEPȚIA LUI PROMETEU	33,00
	DIRECTIVA JANSON	38,00
	CASSANDRA COMPACT	25,00
	OPȚIUNEA PARIS	30,00
	VECTORUL MOSCOVA	36,90
	NUMĂRĂTOAREA INVERSĂ	29,90

Scanned with OKEN Scanner

Sandra Brown	ALIBIUL	30,00
	SITUAȚIE LIMITĂ	20.00
	INVIDIE	30,00
	CĂUTĂRI PERICULOASE	27.00
	CONFIDENTA NOPȚII	26.00
	JURĂMÂNTUL UITAT	24.90
	SPAIMA	34.90
Stephanie Laurens	FEMEIA IDEALĂ	19.50
	ADEVĂRATA FAȚĂ A DRAGOSTEI	29,90
Sinclair Lewis	DR. ARROWSMITH	34,90
Thomas Harris	DRAGONUL ROȘU	25.00
	DUMINICA NEAGRĂ	24.00
Tamara McKinley	SECRETE DE FAMILIE	29,90
Toni Morrison	CÂNTECUL LUI SOLOMON	32,90
Mary McBride	CU ORICE PREȚ	28,90
Harlan Coben	DISPĂRUT FARĂ URMĂ	29,90
Jacques Chessex	CĂPCĂUNUL	22,90
Vera Cowie	SFIDAREA DESTINULUI	32,90

COLECȚIA ROMANTICA

Jude Deveraux	TENTAȚIA	22,00
	CHEMAREA DESTINULUI	27,80
Catherine Cookson	ADEVĂRATA DRAGOSTE	22,00
Johanna Lindsey	RIVALITATE	29,90

CARTE MEDICALA

Colectiv	HARRISON – EDIȚIA XV	30,00
Stanley L. Weiner	DIAGNOSTIC DIFERENȚIAL IN DUREREA ACUTĂ	76,00
Colectiv	DICȚIONAR MEDICAL ILUSTRAT HARPER COLLINS	88,00
Richard M. Stone	TESTE PENTRU AUTOEVALUARE HARRISON	40,00
Colectiv	PRIMUL AJUTOR PÂNĂ LA SOSIREA MEDICULUI	25,00
Colectiv	DIAGNOSTIC ŞI TRATAMENT	120,00
Colectiv	EXAMINAREA CLINICĂ	80,00
Irina Holdevici	PSIHOTERAPIA COGNITIVĂ	29,90
Patrick Holford	SPUNEȚI NU BOLILOR DE INIMĂ	19,90
Cristina Magrot	SPECIALIŞTII RASPUND ÎNTREBĂRILOR DVS.	14,90
Ştefan Milea	PROFILAXIA PRIMARĂ	35,00

CARTE JURIDICĂ

Traian Tandin	PARANORMALUL ÎN CRIMINALISTICĂ VOL. I	32,90
	PARANORMALUL ÎN CRIMINALISTICĂ VOL. II	34,40
	ERORI JUDICIARE VOL. I	29,90
	ERORI JUDICIARE VOL. II	32,90
M.Voicu	CURTEA EUROPEANA A DREPTURILOR OMULUI	25,00
Stefan Danes	INDIVIDUALIZAREA JUDICIARĂ A PEDEPSELOR	30,00
Colectiv	CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ	23,00

Scanned with OKEN Scanner

CARTE DIVERSĂ

James Van Praagh	MESAJE DE DINCOLO DE MOARTE	21,00
Elizabeth Abbott	O ISTORIE A AMANTELOR	27,00
Petre Ispirescu	CELE MAI FRUMOASE BASME	22,00
Valter Curzi	MANUAL DE CHIROMANȚIE	20,00
Philippe de Wally	AL ȘASELEA SIMȚ AL ANIMALELOR	19,00
Sanda Marin	CARTE DE BUCATE	26,90

ULTIMELE APARIȚII:

Colectiv	1000 DE BOLI PE ÎNȚELESUL TUTUROR	69,90
Celeste Bradley	CLUBUL MINCINOȘILOR	29,90
Luanne Rice	SFÂRȘIT DE COȘMAR	29,90
Mary Higgins Clark	MESAJE MISTERIOASE	33,90
Amanda Quick	LOVITURĂ DE TEATRU	34,90
Giuseppe Bonavari	CROITORUL DE PE STRADA MARE	18,90
Danielle Steel	PROVOCAREA DESTINULUI	32,90
Nora Roberts	AFACERI MURDARE	34,90
Michael White, John Gribbin	ALBERT EINSTEIN	29,90
Barbara Taylor Bradford	BLESTEMUL UNEI DINASTII	35,90
James Patterson	LISTA NEAGRĂ	34,90
Max Seydlitz	NOAPTEA CEA MAI LUNGĂ	32,90
Mieriei Faucheux	O ISTORIE A RĂULUI	29,90
Jennifer Blake	PROPUNERE INDECENTĂ	29,90
Nora Roberts	PRIN LABIRINTUL RAȚIUNII	34,90
Kristin Hannah	CLIPA MAGICĂ	32,90
Robert Ludllum	EXPERIMENTUL AMBLER	39,90
Carly Phillips	BURLACUL	29,90
Barbara Taylor Bradford	CLANUL EMMEI HARTE	34,00
Neil Somerville	ZODIACUL CHINEZESC 2008	32,90
Martin Seymour Smith	100 CELE MAI IMPORTANTE CARTI DIN ISTORIA OMENIRII	39,90
Robert Ludlum	OPERATIUNEA LAZARUS	39,90
Toni Morrison	PĂCATUL	34,90
Bernard Lown	ARTA PIERDUTĂ A VINDECĂRII	33,90
Amanda Quick	NĂLUCA	33,90
Sandra Brown	RICOȘEU	39,90

Scanned with OKEN Scanner

CLUBUL CĂRȚII LIDER
OP 5 CP 15 Sector 4, București
Tel./Fax: 0314.108.648
e-mail: lider@e-xtreme.ro; site: www.trustul-lider.ro

Expeditor _____
Strada _____ **Nr.** ____
Bl. _____ **Sc.** _____ **Et.** _____ **Ap.** _____
Județ _____ **Sector** _____
Cod. _____ **Localitate** _____
Telefon _____

CARTE POȘTALĂ
Post răspuns

Nu timbrați
CR

Destinatar:
O.P.5 – C.P.15, sector 4, București

TITLURI COMANDATE:

	Titlul	Nr. ex.		Titlul	Nr. ex.
1.			6.		
2.			7.		
3.			8.		
4.			9.		
5.			10.		

IMPORTANT
Pentru comenzile prin poștă completați talonul cu titlurile dorite.
ATENȚIE, NU ESTE NEVOIE SĂ TIMBRAȚI!
În cazul neridicării comenzilor făcute către editura noastră, vă asumați achitarea taxelor poștale și a taxelor de retur survenite prin expedierea coletelor.

Scanned with OKEN Scanner

Dintotdeauna, marii lideri au avut un impact deosebit asupra omenirii: au pus sub semnul întrebării convingeri temeinice şi au modelat cursul istoriei. Unii s-au născut lideri, alţii au devenit lideri. Mulţi au obţinut faimă în timpul vieţii, puţini au murit în umbră. Nu toţi au fost recunoscuţi pe plan mondial, unii au făcut greşeli, dar toţi au schimbat cu ceva lumea în care trăim: de la fondatori ai religiilor la reformatori şi exploratori, oameni de stat şi comandanţi militari, revoluţionari şi industriaşi.

Cartea de faţă reprezintă o mărturie despre curaj şi fermitate, egoism şi sacrificiu, umilinţă şi egocentrism, lăcomie şi generozitate, genialitate şi noroc, imaginaţie şi inovaţie, trăsături şi calităţi ce au transformat sute de bărbaţi şi femei în lideri extraordinari pe care omenirea a ales să-i urmeze şi la bine şi la rău.

EDITURA LIDER

ISBN 978-973-629-169-2

5 948390 004510

34,9 LEI (32,02 + 2,88 TVA)

Scanned with OKEN Scanner